

Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Konjunkturtendensene

- Utviklingen i norsk og internasjonal økonomi
- Prognoser for norsk økonomi for 2015-2018

Artikler

- Innvandrere som utvandrer igjen
- utfordringer i offentlig tjenestepensjon

2/2015

Økonomiske analyser

2/2015

34. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
1. Internasjonal økonomi	4
2. Konjunkturutviklingen i Norge	14
Temabokser i Konjunkturtendensene. 2008-2015	33
<i>Terje Skjerpen, Lasse Sigbjørn Stambøl og Marianne Tønnessen:</i> Innvandrere som utvandrer igjen	34
<i>Dennis Fredriksen:</i> Utfordringer i offentlig tjenestepensjon	40
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	47
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	46*

Redaksjonen avsluttet tirsdag 2. juni 2015.
Publisert 4. juni 2015 på www.ssb.no/oa/.

Rettet 5. juni 2015: Tabell 2.2 og figur 2.1 side 15.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

- Norge: Torbjørn Eika, torbjorn.eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07
- utlandet: Andreas Benedictow, andreas.benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen Økonomiske analyser: Kjetil Telle (ansv.), Torbjørn Eika, Taran Fæhn, Elin Halvorsen, Øyvind Langsrud, Bodil Merethe Larsen, Jørgen Heibø Modalsli, Kristina Storeng og Knut Sørensen.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, telefon: 21 09 47 57, e-post: aud.walseth@ssb.no

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep, NO-0033 Oslo

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 90 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 5 grupper og ledes av *forskningsdirektør Kjetil Telle*.

- Offentlig økonomi og befolkningsmodeller
Forskningsleder Marte Rønning
- Energi- og miljøøkonomi
Forskningsleder Taran Fæhn
- Makroøkonomi
Forskningsleder Håvard Hungnes
- Mikroøkonomi
Forskningsleder Erik Fjærli
- Demografi og levekår
Forskningsleder Trude Lappegård

***Økonomiske analyser utkommer elektronisk med 4 nummer i 2015.
Neste utgave publiseres 3. september 2015.***

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Den økonomiske veksten i euroområdet har i det siste tatt seg litt opp, mens utviklingen i Storbritannia, Sverige og USA nå går i motsatt retning etter en tid med høyere økonomisk vekst i disse landene. For Norges handelspartnere under ett var det et oppsving i veksten i andre halvdel av fjoråret som ble reversert inn i 2015. Sentralbankene fortsetter med å stimulere økonomiene både gjennom lave renter og kvantitative lettelser, mens finanspolitikken gjennomgående er kontraktiv. I de fleste land er investeringene fortsatt lave, noe som hemmer veksten både i BNP og produktivitet. Høy gjeld både i privat og offentlig sektor i mange OECD-land bidrar til at den internasjonale lavkonjunkturen vil fortsette i lang tid. Det er imidlertid tegn til at investeringene er i ferd med å tilta flere steder. Det ventes å bidra til at veksten tar seg langsomt opp igjen fra slutten av 2015.

Oljeprisfallet har bidratt til å redusere inflasjonen fra allerede lave nivåer. Når oljeprisen nå har kommet litt opp igjen og de umiddelbare effektene av prisfallet bortfaller, vil ventelig inflasjonstakten gradvis tilta. Til tross for at BNP-veksten etter hvert øker noe, regner vi med at kapasitetsutnyttelsen fortsatt vil være lav. Sammen med lav inflasjon vil dette bidra til at sentralbankenes styringsrenter vil holdes lave en god stund til.

Norsk økonomi er inne i en moderat nedgangskonjunktur. Det er i hovedsak tre faktorer bak nedgangen. Svak vekst i internasjonal økonomi har bidratt til lav eksportvekst. Petroleumsinvesteringene har falt fra en topp i 2013. Endelig har også fastlandsinvesteringene utenom offentlig forvaltning utviklet seg svakt. På den annen side har den økonomiske politikken i flere år vært innrettet mot å stimulere veksten i norsk økonomi, men impulsene fra penge- og finanspolitikken har ikke vært sterke nok til å avverge konjunkturedgangen. I løpet av de senere kvartalene har svakere produktjonsvekst medført lav sysselsettingsvekst og økt arbeidsledighet. Oljeprisnedgangen har medført en svakere kronekurs. Det har bidratt til noe høyere vekst i konsumprisene selv om lavere energipriser har trukket veksten ned. Svakere lønnsomhet i industrien sammen med økt ledighet har dempet lønnsveksten som nå er kommet ned på det laveste nivået på 20 år. Reallønnsveksten er fortsatt positiv, om enn lav.

Svak vekst hos Norges handelspartnere og videre nedgang i petroleumsinvesteringene, bidrar til lav vekst i Norge i 2015. Nedgangen i petroleumsinvesteringene vil ventelig fortsette neste år og legge en demper på vekstutsiktene for norsk økonomi. I motsatt retning trekker utviklingen internasjonalt og konkurranseevneforbedringen som følger av den svake kronekursen. Dette vil ha positive virkninger for eksportorientert næringsliv og bidra til at veksttakten i norsk fastlandsøkonomi vil øke igjen neste år.

Vi regner med at den økonomiske politikken vil fortsette å stimulere veksten i norsk økonomi. Så lenge rentene i utlandet er lave, er det grunn til å tro at Norges Bank vil holde sin styringsrente på et historisk lavt nivå, og vi legger til grunn at krona fortsatt vil holde seg svak, rundt nivået i slutten av mai. Det vil bidra til at kjerneinflasjonen i Norge faller litt neste år etter hvert som inflasjonsimpulsene fra de siste års kronesvekkelse reduseres.

I 2017 og 2018 tror vi de negative impulsene fra petroleumsvirksomheten vil være borte. Sammen med sterkere internasjonale vekstimpulser, vil veksttakten i norsk økonomi tilta. Vi ser derfor for oss at norsk økonomi vil være ute av lavkonjunkturen i 2018. Da vil også arbeidsledigheten være på vei ned, og lønnsveksten vil ha kommet noe opp igjen både nominelt og reelt.

Norsk økonomi har lenge fått en betydelig drahjelp av petroleumssektoren. Alle har visst at dette ikke kunne vare ved, og nedgangen i etterspørselen fra petroleumsnæringen er således ikke overraskende. Hvor stor nedgangen vil bli er usikkert og avhenger både av oljeprisen framover og i hvilken grad en lykkes med å redusere kostnadene knyttet til aktiviteten på norsk sokkel. Selskapene har tidligere vist evne til å tilpasse seg nye rammebetingelser, og denne evnen vil nå trolig bidra til at fallet i oljeinvesteringene kan stoppe opp i løpet av et par års tid. Selv etter dette fallet, vil aktivitetsnivået i petroleumssektoren gi omfattende impulser til norsk økonomi og dermed fortsatt være en av bærebjelkene i økonomien.

1. Konjunkturtendensene internasjonalt

Den økonomiske veksten har avtatt hos Norges handelspartnere sett under ett etter et oppsving i fjor høst. Riktignok har veksten tiltatt i euroområdet, men samtidig avtok den markert i Storbritannia og Sverige, og snudde til nedgang i USA i årets første kvartal. Blant framvoksende økonomier har bildet vært noe blandet. I Kina var veksten i 1. kvartal den svakeste siden 2009, mens veksten har vært høy i India. Store råvareeksportører som Russland og Brasil sliter med til dels negative vekstrater, blant annet som følge av fallende råvarepriser, handelsboikott og kapitalflukt.

Oljeprisen lå rundt 110 dollar fatet i tre og et halvt år før den falt til under 50 dollar i perioden fra juni 2014 til januar 2015. Siden har den økt noe og var ved inngangen til juni rundt 65 dollar. Det er flere grunner til at oljeprisen har falt. Tilbudet har økt, særlig fra USA som følge av ny teknologi. Etterspørselsveksten har avtatt internasjonalt, dels som følge av lavere økonomisk vekst blant annet i Kina. I tillegg har sammenhengen mellom økonomisk vekst og oljeetterspørsel fra OECD-området blitt svakere som følge av økt fokus på miljø og energieffektivisering, ikke minst som følge av en lang periode med høye oljepriser. Sist, men ikke minst, ser det ut til at OPEC endret sin strategi for å vinne markedsandeler og prise ut alternative energikilder og leverandører. Oppgangen siden januar er nok en følge av at det kraftige fallet var en overreaksjon, og vi venter at oljeprisen kun vil øke langsomt framover, til i underkant av 75 dollar fatet i slutten av 2018. Dette er i tråd med markedsforsventningene ved inngangen til juni. En pris noe særlig over dette nivået vil ventelig føre til en ny produksjonsøkning i USA og gjøre alternative energikilder konkurransedyktige. Blir oljeprisen betydelig lavere vil mange oljefelt, blant annet i USA, bli ulønnsomme. Dessuten kan svært lave priser over lengre tid føre flere OPEC-land, der oljeprisen slår direkte inn i

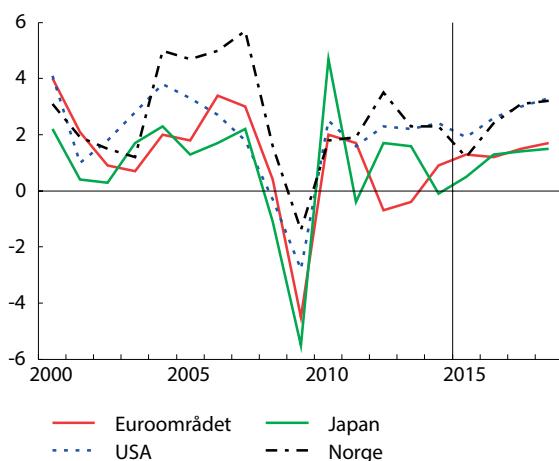
offentlige budsjetter, over en smerteterskel som kan true kartellets eksistens.

Den amerikanske dollaren har styrket seg med nesten 15 prosent handelsvekt siden i fjor sommer. Det innebærer at oljeprisen har falt betydelig mindre målt i mange andre valutaer. Målt i dollar var oljeprisen ved inngangen til juni 43 prosent lavere enn toppen i juni 2014, mens den målt både i norske kroner og euro kun var om lag 30 prosent ned. Det betyr at den internasjonale kjøpekraften til oljeeksporterende land falt mindre enn oljeprisen målt i dollar, på samme måte som den reelle besparelsen er mindre for mange oljeimporterende land.

En oljeprisnedgang stimulerer vanligvis verdensøkonomien, men fører også til en omfordeling av inntekter mellom oljeeksporterende og oljeimporterende land. Blant de største oljeeksportørene utenom Norge finner vi Russland, Canada, Mexico, Venezuela og flere land i Midtøsten og Afrika. Mange framvoksende økonomier i Asia, blant andre Kina og India, importerer mye olje. Det gjelder også Japan, Europa og USA, selv om USAs oljeproduksjon har økt markert de siste årene slik at nettoeffekten av oljeprisnedgangen nå er mindre positiv der. Det lave avgiftsnivået i USA bidrar til at gjennomslaget til husholdningene og deler av næringslivet, og da særlig transportsektoren, blir relativt stort der. I begynnelsen av juni var bensinprisen eksempelvis 25 prosent lavere enn i juni i fjor, mens den bare var 7 prosent lavere i euroområdet.

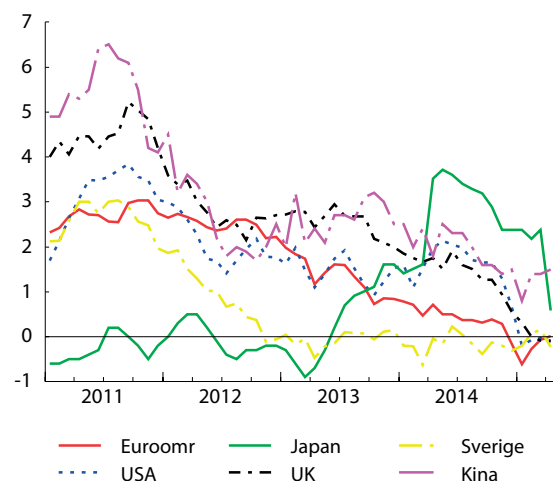
Mange andre råvarepriser har også falt markert det siste året. En rekke jordbruksprodukter og metaller er eksempler på dette. Dermed har også mange land med omfattende eksport av andre råvarer enn olje hatt et markert inntektsfall, som for eksempel Brasil. Dette bidrar til at den økonomiske utviklingen i framvok-

Figur 1.1. BNP-vekst for USA, euroområdet, Japan og Fastlands-Norge

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.2. Inflasjon i utvalgte land. 12-månedersvekst i KPI

Kilde: Macrobond

sende økonomier er sprikende. I Brasil og Russland har veksten stoppet opp, mens den fortsatt er høy i India som har stor import av råvarer.

Sammen med den svake utviklingen i realøkonomien har prisfallet på råvarer ført til at også konsumprisene falt i mange land ved inngangen til 2015, først og fremst i OECD-området. Med hjelp fra rekylen i oljeprisen etter årsskiftet ser imidlertid perioden med fallende priser ut til å bli kortvarig, og vi venter at inflasjonen tar seg langsomt opp framover.

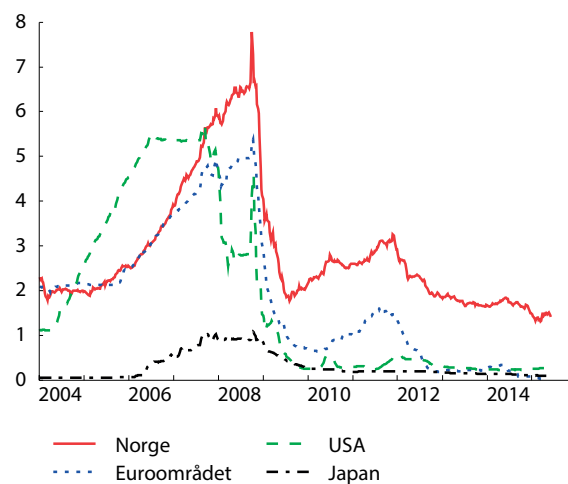
Svært lave renter og kvantitative lettelser har bidratt til at aksjekursene har steget markert de siste årene i de fleste land. Den siste tiden har imidlertid internasjonale finansmarkeder vært mer turbulente og kursene til dels falt. Statsobligasjonsrentene har også steget markert. Dette kan skyldes nedtrapping av kvantitative lettelser i USA og Storbritannia og forventninger om at perioden med styringsrenter nær null nærmer seg slutten. En annen årsak kan være at muligheten for at Hellas vil forlate eurosamarbeidet synes å ha økt igjen den siste tiden. Den nye, radikale regjeringen har mislykkes i sin strategi for å bli enige med EU, ESB og IMF om en avtale, blant annet for å få ettergitt en betydelig andel av den greske statsgjelden. Hellas gikk nesten konkurs tidlig i mai, men ble reddet i siste liten ved å få trekke på en nødkonto hos IMF (for å betale på gjeld til samme institusjon). Finansmarkedene, så vel som europeiske myndigheter synes imidlertid å være bedre forberedt på en eventuell «grexit». Selv om det neppe ville gå upåaktet hen, tror vi ikke det ville utløse en internasjonal finanskriser å la Lehman Brothers i 2008. For Hellas og grekerne ville det derimot trolig være svært dramatisk, og forsterke nedturen der ytterligere, og det kan ta lang tid før en eventuelt nyinnført, svak drakme kan veie opp for fravær av internasjonal kredittverdighet.

Våre prognoser innebærer at Norges handelspartnere passerer konjunkturbunnen ved inngangen til 2016, noe tidligere i USA og Nord-Europa, noe senere i euroområdet samlet. Flere euroland vil imidlertid fortsatt være i lavkonjunktur ved utgangen av 2018. Grovt regnet er vekstslagene våre om lag uendrede siden mars, og indikerer fortsatt noe svakere utvikling de nærmeste par årene enn for eksempel prognosene fra Consensus forecasts og IMF.

1.1. Kortvarig vekstpause i amerikansk økonomi

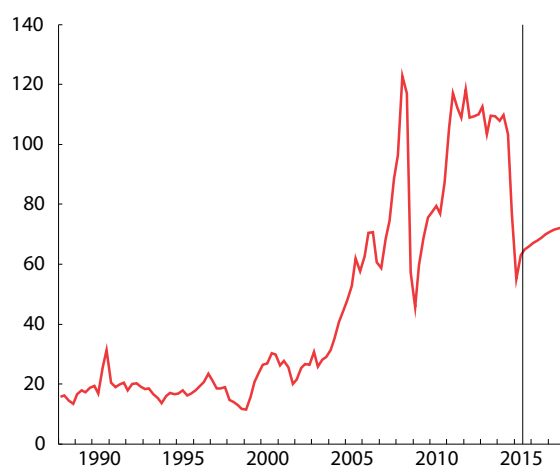
I USA falt BNP med 0,7 prosent i årets første kvartal, sesongjustert og målt som årlig rate. Det skyldes særlig et markert fall i eksporten og svak utvikling i investeringene. På bakgrunn av den lave oljeprisen er det overraskende at også husholdningenes konsum bremses markert inn i 2015. Også i fjor var 1. kvartal meget svakt, den gangen hovedsakelig på grunn av en ekstremt kald vinter. Lav økonomisk vekst ble den gangen avløst av høy vekst i de to påfølgende kvartalene før veksten igjen avtok til 2,2 prosent i fjorårets siste kvartal. Dermed ble årsveksten i 2014 like i overkant av 2

Figur 1.3. Internasjonale renter. 3-måneders pengemarkedsrente

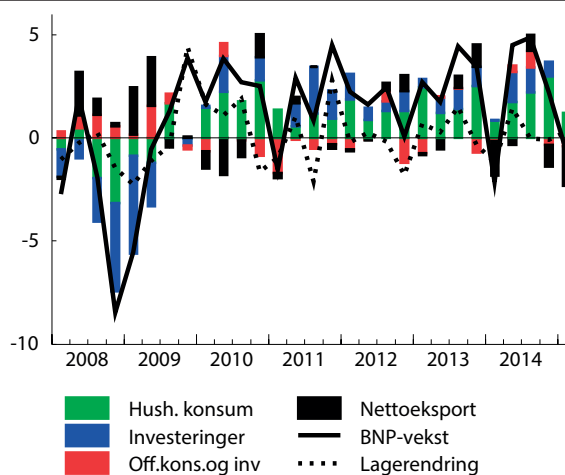
Kilde: Macrobond

Figur 1.4. Oljepris, Brent blend. USD

Kilde: Macrobond

Figur 1.5. USA. Bidrag til BNP-vekst

Kilde: Macrobond

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent

	BNP-vekst														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Euroområdet															
SSB	2,2	1,7	3,2	3,0	0,5	-4,5	2,0	1,6	-0,8	-0,5	0,9	1,3	1,2	1,5	1,7
IMF												1,5	1,7	1,6	1,6
USA															
SSB	3,8	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4	1,9	2,6	3,0	3,3
IMF												3,1	3,1	2,7	2,4
Sverige															
SSB	4,3	2,8	4,7	3,4	-0,6	-5,2	6,0	2,7	-0,3	1,3	2,1	2,3	2,6	3,0	3,4
IMF												2,7	2,8	2,7	2,5
Storbritannia															
SSB	2,5	2,8	3,0	2,6	-0,3	-4,3	1,9	1,6	0,7	1,7	2,6	2,1	2,2	2,7	3,1
IMF												2,7	2,3	2,2	2,2
Kina															
SSB	10,1	11,3	12,7	14,2	9,6	9,2	10,4	9,3	7,8	7,8	7,4	6,5	6,3	6,4	6,5
IMF												6,8	6,3	6,0	6,1
Handelspartnere¹															
SSB	3,1	2,6	3,8	3,3	0,6	-3,2	3,4	2,3	0,6	1,0	1,9	2,1	2,3	2,6	2,8
IMF												2,3	2,5	2,4	2,4
	Prisvekst														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Euroområdet															
SSB	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7	2,5	1,3	0,4	0,2	1,1	1,5	1,9
IMF												0,1	1,0	1,2	1,4
Andre land (anslag fra IMF fom. 2015)															
USA	2,7	3,4	3,2	2,9	3,8	-0,3	1,6	3,1	2,1	1,5	1,6	0,1	1,5	2,4	2,5
Sverige	0,4	0,5	1,4	2,2	3,4	-0,5	1,2	3,0	0,9	0,0	-0,2	0,2	1,1	1,9	2,2
Storbritannia	1,3	2,0	2,3	2,3	3,6	2,1	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5	0,1	1,7	2,0	2,0
Kina	3,9	1,8	1,5	4,8	5,9	-0,7	3,3	5,4	2,6	2,6	2,0	1,2	1,5	2,0	2,5
Handelspartnere ¹	2,0	2,2	2,2	2,4	3,7	0,7	2,0	3,2	2,3	1,5	0,9	0,5	1,4	1,8	1,9

¹ Euroområdet, Sverige, USA, Storbritannia, Danmark, Kina, Sør-Korea, Polen, Russland og Japan.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

prosent, for tredje år på rad. Denne gangen er det imidlertid flere faktorer som kan bidra til å dempe veksten noe også framover. Sterk dollar og svak internasjonal etterspørsel vil bremse eksporten, og en normalisering av oljeprisen vil delvis reversere økningen i husholdningenes kjøpekraft. Oljeprisen ventes ikke å øke til nivåer som vil utløse en ny boom i amerikanske oljeinvesteringer med det første. Vi ser imidlertid for oss at veksten relativt raskt vil vende tilbake til to-tallet, og at årsveksten tar seg gradvis opp fra i overkant av 2 prosent i år til drøye 3 prosent i 2018.

Den svake utviklingen i husholdningenes konsum i 1. kvartal kan i noen grad tilskrives en kortere periode med svært kaldt vær i februar, som bidro til at veksten stoppet helt opp i detaljhandelen i denne måneden. Det kan også være elementer av korleksjon som følge av kraftig vekst i kvartalene før. På bakgrunn av den lave oljeprisen hadde vi ventet sterkere etterspørsel fra

husholdningene. Bensinprisene har riktignok økt noe siden bunnen i januar, men er fortsatt 25 prosent lavere enn i fjor sommer. Boligprisene øker, og arbeidsmarkedet fortsetter den positive utviklingen. Lønnsveksten er imidlertid moderat, slik at husholdningsinntektene har økt lite, og detaljhandelen har fortsatt å utvikle seg svakt i vår. Samlet sett ligger det etter våre vurderinger an til at veksten i husholdningenes etterspørsel tar seg opp igjen de nærmeste kvartalene.

Svakere internasjonal etterspørsel og en sterkere dollar førte til et fall i eksporten på hele 7,6 prosent i 1. kvartal. Handelsvektet hadde dollaren ved inngangen til juni styrket seg med nær 15 prosent siden i fjor sommer. Industriproduksjonen har falt hver måned siden november. Investeringene falt på bred basis i 1. kvartal. Mange oljeprodusenter har lagt ned produksjonen fullstendig i påvente av høyere oljepriser. Lageroppbygging bidro isolert sett til å trekke opp BNP med 0,3 prosent-

poeng. Boligmarkedet har tatt seg opp igjen etter at den ekstremt kalde vinteren i fjor forårsaket en midlertidig nedtur. Boliginvesteringene økte for tredje kvartal på rad, om enn meget forsiktig, og boligprisene har steget med 6 prosent siden bunnen i fjor sommer.

Arbeidsledigheten har fortsatt å falle, og var i april nede i 5,4 prosent. En viktig grunn til at ledigheten nå er nær halvert siden toppen i 2009 er at mange har gitt opp å skaffe seg arbeid. Andelen av befolkningen over 16 år som regnes med i arbeidsstyrken, også kalt yrkesandelen, har falt fra 66 prosent før finanskrisen til 63 prosent. Det er det laveste nivået på 35 år. Siden tidlig i 2014 har imidlertid arbeidsstyrken begynt å vokse igjen, om lag like fort som befolkningen. Dermed har yrkesandelen sluttet å falle. Sysselsettingen har imidlertid økt enda raskere, slik at ledigheten har fortsatt å falle. Svak lønnsutvikling for folk flest viser imidlertid at det fortsatt er betydelig slakk i arbeidsmarkedet. Dette bidrar også til at den amerikanske sentralbanken (Fed) fortsatt legger mindre vekt enn tidligere på arbeidsledigheten som konjunkturindikator.

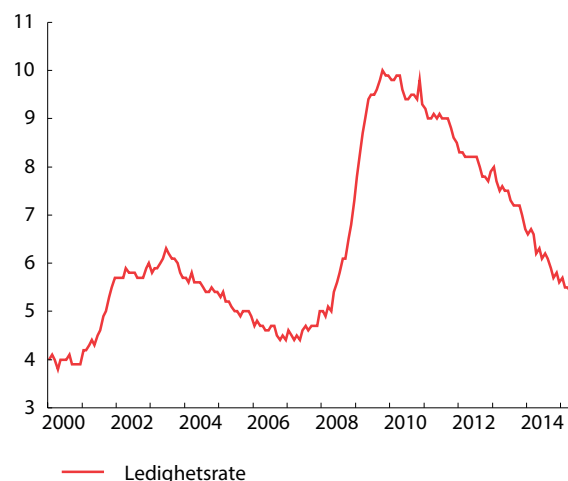
Konsumprisindeksen (KPI) falt med hele 1,3 prosent fra oktober i fjor til januar i år, men har siden begynt å stige igjen i tråd med utviklingen i oljeprisen. 12-månedersveksten i KPI var kun 0,1 prosent i april i år. Den underliggende prisveksten, målt ved KPI justert for energi- og matvarer, har imidlertid vært stabil i overkant av 1,5 prosent de siste par årene, og var på 1,8 prosent i april.

Innstramningen i pengepolitikken startet allerede da Fed kunngjorde nedtrapping av kvantitative lettelsers sommeren 2013. Siden har lange renter økt og den amerikanske dollaren styrket seg markert. Kombi- nert med både lav inflasjon og svak vekst hjemme og internasjonalt innebærer det at Fed neppe setter opp styringsrenta før til høsten. Den videre renteoppgangen forventes imidlertid å bli meget moderat, da den høye statsgjelden gir lite rom for finanspolitiske stimulanser i årene som kommer.

1.2. Euroområdet mot lysere tider?

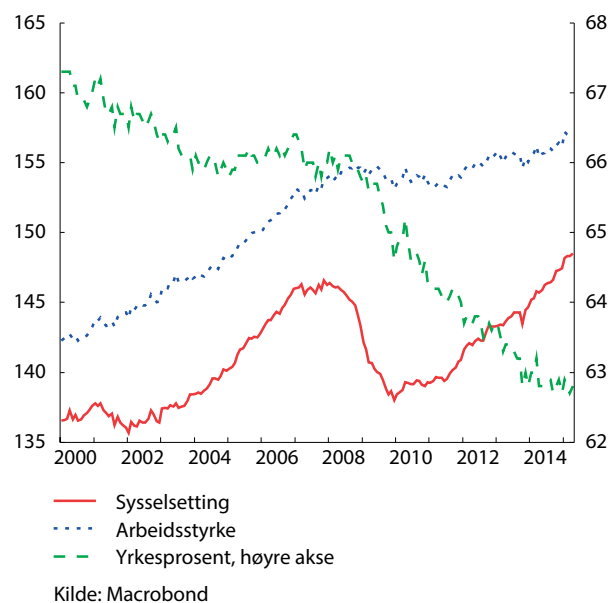
Veksten i euroområdet har økt gradvis siden i fjor sommer. I 1. kvartal i år økte BNP med 1,6 prosent, regnet som årlig rate. Husholdningenes forbruk var den viktigste drivkraften bak oppsvinget. Kredittilgangen er blitt bedre, og forbruket ble stimulert av de lave bensinprisene i begynnelsen av året. Omsetningen i detaljhandelen økte markert gjennom fjoråret og til og med februar i år. I mars falt imidlertid omsetningen markert. Det kan henge sammen med rekylene i olje- og bensinprisene, og peker i retning av at husholdningenes etterspørselsvekst vil avta noe i 2. kvartal. I følge en rekke indikatorer har stemningen både i husholdningene og næringslivet bedret seg. Dette kan blant annet tilskrives forhold knyttet til den svært ekspansive pengepolitikken; aksjekursene var tidlig i juni nesten 20 prosent høyere enn ved årsskiftet, tross en nedgang på 5 prosent siden midten av april, og den internasjonale

Figur 1.6. USA. Arbeidsledighet

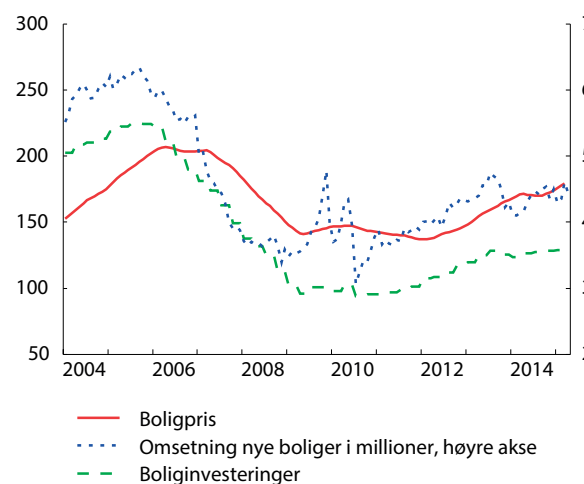
Kilde: Macrobond

Figur 1.7. USA. Arbeidsmarkedet

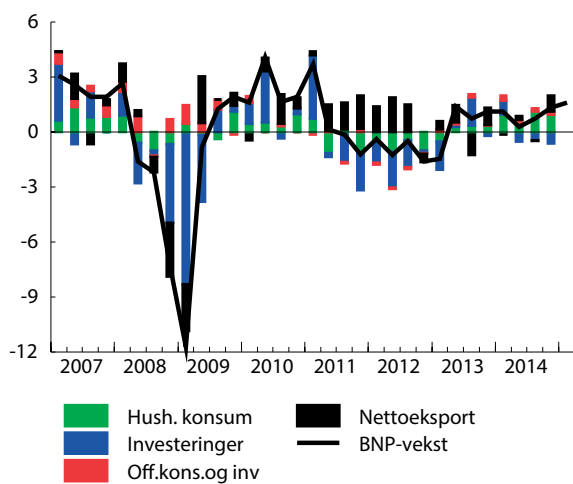
Kilde: Macrobond

Figur 1.8. USA. Boligmarkedet

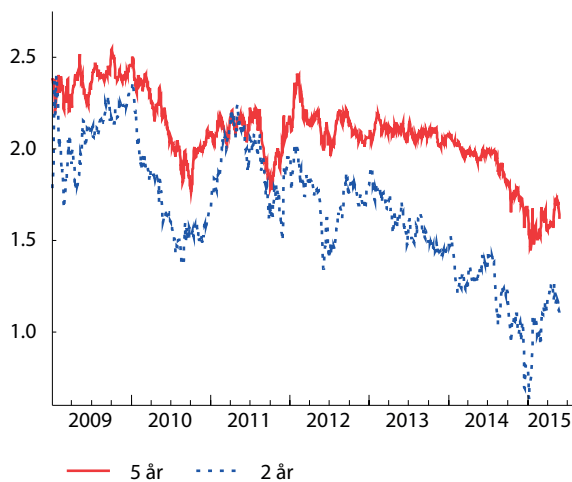
Kilde: Macrobond

Figur 1.9. Euroområdet. Bidrag til BNP-vekst. Sesongjustert, årlig rate

Kilde: Macrobond

Figur 1.10. Euroområdet. Inflasjonsforventninger. Euro inflasjonsswap

Kilde: Macrobond

konkurransesevnen er styrket som følge av eurosvekkelsen.

Nøkkelen til et mer varig vekstomslag ligger i investeringene. De har ikke vokst for euroområdet samlet siden finanskrisen. Til tross for bedret konkurransevne, rekordlave renter og god likviditet sitter bedriftene fortsatt på gjerdet i store deler av Europa. Dette kan tas til inntekt for hypotesen om sekulær stagnasjon, som sier at det er et strukturelt fravær av etterspørsel som er årsaken til investeringstørken og at pengepolitikk kun vil bidra til ytterligere feilallokering og oppblåsing av bobler. Alternativt kan det tolkes som støtte til eksistensen av en såkalt «finansiert supersyklus» der fravær av investeringsvekst sees på som en nødvendig konsekvens av tidligere tiders eksesser. I så fall vil investeringene ikke ta seg opp før gjeldsnivået er normalisert. Industriproduksjonen har riktignok vist tegn til oppgang siden i fjor høst, men investeringene falt gjennom hele 2014. I

Spania har investeringene begynt å vokse fra svært lave nivåer, mens de fortsatt faller i Frankrike. I den tyske økonomien, som har klart seg relativt godt, har investeringene økt relativt mye. Selv om finanspolitikken i det siste har blitt noe mindre kontraktiv og mer fleksibel, er det lite som tyder på at det er politisk og økonomisk vilje til å finansiere store nye utdannings- og infrastrukturprosjekter. Med erfaring fra de pågående gjeldsforhandlingene mellom EU og Hellas virker det dessuten som om gjeldslette og rekapitalisering av bankene fortsatt sitter langt inne både for politikere og store institusjonelle investorer. Den såkalte Juncker-planen, der staten ved hjelp av et samarbeid med private investorer tar sikte på å gire opp en kapitalinnsprøytning på 21 milliarder euro til en investering på 315 milliarder euro, vil neppe være et effektivt virkemiddel for å få fart på realinvesteringene. Til det er trolig beløpet for lite, blant annet fordi mange av planens prosjekterte investeringer antakelig ville blitt gjennomført uavhengig av denne planen. Det er også usikkert i hvilken grad planen vil klare å tiltrekke seg investorer. Dessuten kan prosessen med å bestemme hvilke prosjekter som skal gjennomføres og selve implementeringen ventes å ta lang tid.

Framover venter vi at veksten i euroområdet først blir noe lavere enn det vi har sett den siste tiden, men vi legger til grunn at veksten tar seg langsomt opp igjen fra slutten av året. For inneværende og neste år venter vi at BNP vil vokse med i overkant av 1 prosent, før den tar seg opp til 1,7 prosent i 2018. Dette betinger at investeringene begynner å vokse på bred basis. Høy gjeld i privat og offentlig sektor bidrar til at lavkonjunkturen fortsatt vil vare ved, og konjunkturoppgangen fra 2016 blir beskjedent. Dette betyr i sin tur at sentralbanken vil holde renta på svært lave nivåer gjennom hele prognoseperioden, selv om den ventes å øke noe mot slutten.

Ser vi nærmere på enkeltland i euroområdet var utviklingen blandet i 1. kvartal i år. I Spania fortsatte den sterke veksten på fjerde kvartalet, og i Frankrike korrigerte BNP kraftig opp. BNP økte i Italia etter å ha falt i 12 av de 14 foregående kvartalene. Derimot avtok veksten markert i Tyskland og Nederland. I både Hellas og Finland falt BNP for andre kvartal på rad, hos sistnevnte ikke minst som følge av svake etterspørselsimpulser fra en skadeskutt russisk økonomi. Utenfor euroområdet har veksten avtatt både i Storbritannia og Sverige.

Dekomponeringen av BNP for 1. kvartal er i skrivende stund ikke publisert for mange av enkeltlandene i euroområdet. I Frankrike og Tyskland var husholdningenes konsum den viktigste driveren. Investeringene fortsatte å falle i Frankrike, mens de steg med hele 6 prosent i Tyskland, regnet som årlig rate, i forlengelsen av en oppgang på rundt 3,4 prosent kvartalet før. Spørsmålet er imidlertid om den tyske investeringsoppgangen vil vare ved og spre seg til andre land i euroområdet. Også i Spania synes riktignok investeringene å ha passert bunnen, som vel å merke var meget dyp etter

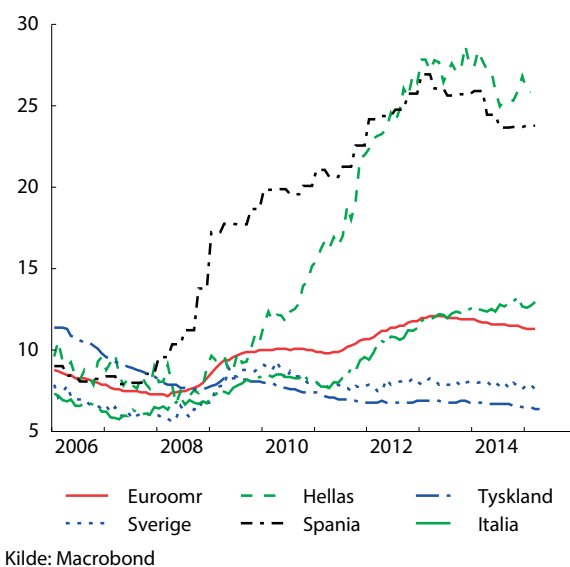
et fall på nesten 40 prosent. Utenrikshandelen var en viktig driver for veksten i euroområdet i 2014. Eksporten fortsatte å stige både i Tyskland og Frankrike i 1. kvartal i år. Importen økte imidlertid betydelig mer enn eksporten. Dette er overraskende i lys av den markerte svekkelsen av euroen, og en kan vente en reversering framover.

Arbeidsmarkedet i euroområdet har fortsatt en gradvis bedring, og gjennomsnittlig arbeidsledighet var i mars 11,3 prosent, ned fra 12,1 prosent på toppen for to år siden. Det siste året har dessuten andelen av personer i yrkesaktiv alder som er sysselsatt økt fra 63,2 til 64,2 prosent. Det kan tyde på at denne nedgangen i ledighetsraten ikke lenger bare kan føres tilbake til at folk trekker seg ut av arbeidsmarkedet. Det er imidlertid fortsatt store forskjeller i utviklingen i de ulike landene. I Tyskland har ledigheten fortsatt å falle, til 6,4 prosent i mars. I Spania og Hellas, der arbeidsledigheten fortsatt befinner seg på svært høye nivåer, har nedgangen stoppet opp det siste året. I Italia og Portugal har ledigheten økt den siste tiden.

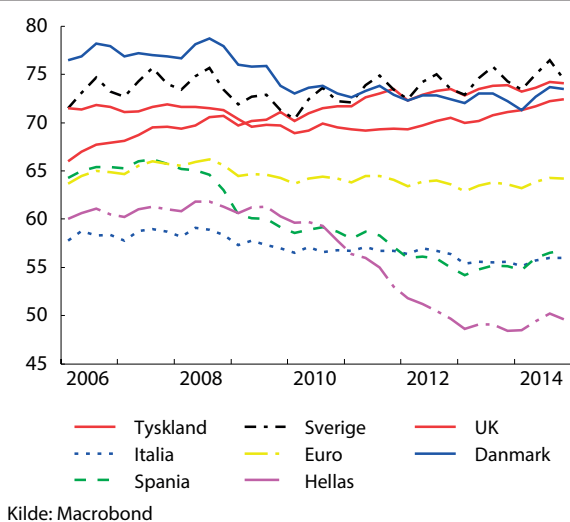
Inflasjonen i euroområdet falt kraftig mot slutten av fjoråret og i første del av 2015, hovedsakelig som følge av lavere energi-priser. Etter å ha bunnet ut på -0,6 prosent i januar, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisene, har imidlertid inflasjonen tatt seg opp til 0,3 prosent i mai. Reversering av fallet i oljeprisen og en svekkelse av euroen er viktige faktorer bak utviklingen. Økt usikkerhet med hensyn til Hellas' framtid i valutunionen er trolig en viktig årsak til de store bevegelsene vi nylig har sett i markedet for europeisk statsgjeld, der rentene på statsgjeld har økt markert siden midten av april i år. En annen årsak til disse bevegelsene kan ha vært økt tro på at inflasjonen kan nå bunn og nå er på vei opp, noe som også reflekteres i økte inflasjonsforventninger. Pengepolitikken i euroområdet tror vi imidlertid vil ligge fast fram til utgangen av september 2016, med en styringsrente på null og oppkjøp av obligasjoner (hovedsakelig statsgjeld) tilsvarende om lag 60 milliarder euro per måned, selv om det er mulig at ESB vil tidsforskyve oppkjøpene av obligasjoner noe for å begrense en uønsket utvikling i valuta- og obligasjonsmarkedet.

Etter at statsgjeldskrisen rammet euroområdet i kjølvannet av finanskrisen, har den økonomiske veksten vært klart høyere i landene som står utenfor eurosamarbeidet enn i euroområdet. Målt som gjennomsnitt for årene fra 2012 til 2014 har forskjellen vært på om lag 1,5 prosentpoeng. I våre framskrivninger ser vi for oss at dette gapet vil bli mindre i årene som kommer, både som følge av at veksten i euroområdet tar seg opp og at veksten i landene utenfor eurosamarbeidet stabiliserer seg på et noe lavere nivå enn det som var tilfellet i perioden fra 2013 og ut 2014. Etter en sammenhengende periode med sterk vekst har den britiske økonomien i det siste vist svakhetstegn. Regnet som årlig rate vokste den britiske økonomien med 1,2 prosent i 1. kvartal i år. Selv om økonomien nå er større enn før finanskrisen

Figur 1.11. Euroområdet: Arbeidsledighet i utvalgte land

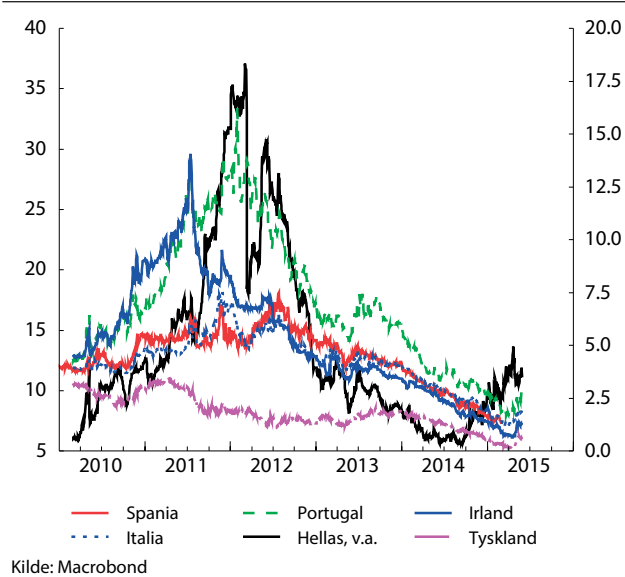

Figur 1.12. Euroområdet. Sysselsettingsandeler i utvalgte land

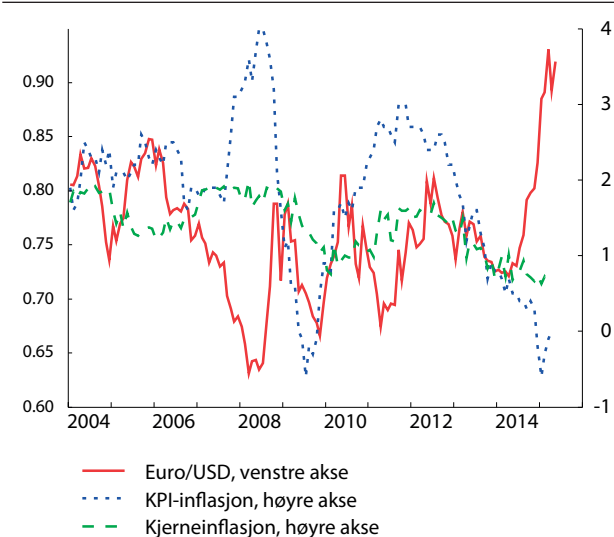
totalt sett, ligger produksjonen målt per innbygger fortsatt under toppnivået fra 4. kvartal 2007. Avtappingen som startet på slutten av fjoråret, skyldes delvis lavere investeringer i industrien, spesielt innen oljeindustrien. Veksten i privat konsum ser derimot fortsatt ut til å holde seg opp, godt understøttet av høyere realinntekt som følge av lav inflasjon og økte lønninger. Inflasjonen falt til -0,1 prosent i april. Med moderat lønnsvekst og inflasjonsdempende effekter fra et sterkt pund, vil inflasjonen trolig holde seg lav en god stund framover. Oljeprisoppgangen siden januar i år vil imidlertid bidra til å motvirke et ytterligere fall. Til tross for at arbeidsledigheten har fortsatt å falle, til 5,5 prosent i februar, er det derfor sannsynlig at den engelske sentralbanken vil avvente noe med å sette opp styringsrenta. Med avslutningen av kvantitative lettelse har allerede pengepolitikken klare kontraktive effekter i form av høyere lange renter og et sterkere pund. At de konservative, som gikk til valg på ytterligere innstramminger i de offentlige

Figur 1.13. 10-års statsobligasjonsrenter i utvalgte europeiske land

Kilde: Macrobond

Figur 1.14. Euroområdet: 12 mnd. inflasjon og valutakurs

Kilde: Macrobond.

budsjettene, vant valget, kan trekke i samme retning. Ifølge det britiske kontoret for ansvarlige budsjetter (OBR) er de planlagte innstramningene i de offentlige budsjettene på mer enn 5 prosent i hver av de neste to budsjettperiodene, to ganger størrelsen på noe kutt som er foretatt de siste fem årene. Dette vil bidra til å dempe den økonomiske veksten i Storbritannia framover.

Den danske økonomien vokste med 1,6 prosent i 1. kvartal, målt som årlig rate, ned fra 2 prosent kvartalet før. Dette er syvende kvartalet på rad med vekst. Foruten offentlig og privat konsum var eksporten den viktigste driveren for veksten i 1. kvartal. Regnet som årlig rate vokste eksporten med 8 prosent i 1. kvartal. Etter en periode med et gryende oppsving i investeringene, falt de imidlertid med hele 10 prosent. Arbeidsledigheten var nede i 6,3 prosent i april i år, fra

en topp på 8,1 prosent for tre år siden. Det siste året har nedgangen kommet samtidig som en økning i sysselsettingsraten på nesten 2 prosentpoeng. I Sverige har veksten vært relativt høy siden sommeren 2013. I 1. kvartal i år falt imidlertid veksten til 1,5 prosent regnet som årlig rate, samtidig som veksten i 4. kvartal i fjor ble revidert markert ned. Årsaken til den svakere utviklingen er både svak vekst i innenlandsk etterspørsel og utenrikshandelen. Investeringsveksten stoppet, og regnet som årlig rate falt eksporten med 2,6 prosent. Dette til tross, utenrikshandelens bidrag til veksten var positiv i 1. kvartal som følge av et importfall på hele 5,9 prosent. Importnedgangen må sees i sammenheng med den svake investeringsutviklingen og at den svenske krona har svekket seg med i overkant av 10 prosent siden begynnelsen av fjoråret. Til tross for en relativt sterk økonomisk utvikling de siste årene har arbeidsledigheten fortsatt å holde seg på nær 8 prosent. Konsumprisene har ikke steget på over to år og inflasjonen var svakt negativ i april. Som følge av dette valgte Sveriges Riksbank å kutte styringsrenta med nye 0,15 prosentpoeng i slutten av mars slik at styringsrenta nå ligger på -0,25 prosent. Dette kan bidra til at investeringene vokser noe igjen og, sammen med økte oljepriser, at inflasjonen tar seg langsomt opp framover. Vi venter moderat økonomisk vekst både i Sverige og Danmark i inneværende år, og at veksten deretter tar seg forsiktig opp med drahjelp fra en moderat internasjonal oppgangskonjunktur.

1.3. Kinas vekst avtar i styrke

Målt som årlig rate vokste Kinas økonomi i 1. kvartal 2015 med 5,3 prosent, ytterligere ned fra 4. kvartal 2014 da veksten var på 6,1 prosent. Dette representerer en klar avmatning, etter at veksten har ligget rundt 7,5 prosent de siste årene. Det er særlig den svake utviklingen i boligmarkedet som legger en demper på veksten. Nylig satte sentralbanken styringsrenta ned med ytterligere 0,25 prosentpoeng, til 5,1 prosent. Dette var det tredje rentekuttet i løpet av det siste halvåret, for å stimulere boligmarkedet så vel som etterspørselen fra husholdninger og næringsliv. Boligprisene har den siste tiden begynt å stige igjen i noen av landets største byer, samtidig som det er god vekst i aksjemarkedet. Aksjeindeksene både i Shanghai og Hong Kong nådde nylig sitt høyeste nivå på syv år. Inflasjonen i Kina faller stadig, noe som kan åpne for flere rentekutt fra sentralbanken framover.

Et pågående strukturelt skift i Kinas økonomi fra investeringer til konsum og fra produksjon av varer til produksjon av tjenester vil bidra til redusert vekst framover, sammenliknet med hva vi har sett de siste tiårene. Investeringsveksten har avtatt markert, mens oppsvinget i konsumveksten lar vente på seg. Myndighetene har de siste årene også justert ned sine mål for den økonomiske veksten. Vi venter at den årlige BNP veksten vil ligge i overkant av 6 prosent i årene framover.

I India har veksten vist en tiltakende trend de siste tre årene, og de siste to kvartalene har veksten til og

med vært høyere enn i Kina. For 2014 som helhet var veksten på 7,2 prosent. Lavere olje- og matvarepriser har bidratt til å trekke inflasjonen ned, noe som har muliggjort ytterligere rentekutt fra den indiske sentralbanken. Dette er begge forhold som vil bidra til høy aktivitet i økonomien også framover.

Indias statistikkbyrå innførte i januar i år en ny metode for beregning av nasjonalproduktet som er mer i tråd med FN-standardene. Reformen innebar en overgang til økt bruk av markedspriser (som bedre skal måle det konsumenter og bedrifter faktisk betaler for varer og tjenester). Denne reformen har ført til en markert oppjustering av både veksten og nivået på landets BNP for de siste årene.

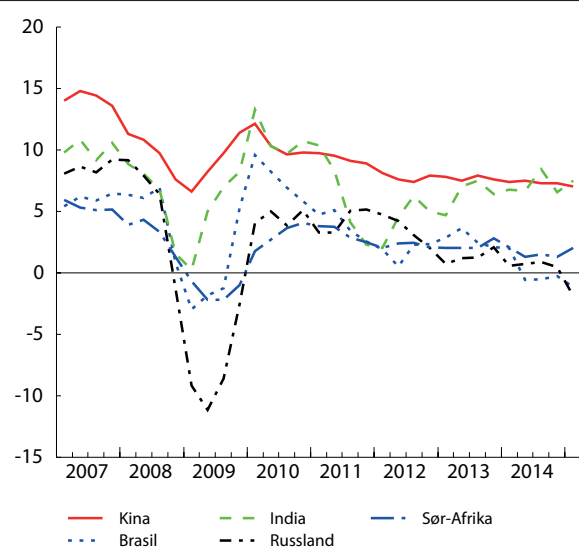
Oljeprisutviklingen og de fortsatte sanksjonene fra vestlige land i forbindelse med konflikten i Ukraina rammer den russiske økonomien hardt. I 4. kvartal i fjor falt BNP med 0,5 prosent. Vi venter at fallet forsterkes i 2015, og at økonomien først begynner å vokse markert igjen mot slutten av 2016. Situasjonen i forbindelse med Ukraina-konflikten er fortsatt uklar, men ser i det minste ut til å ha stabilisert seg noe den senere tiden. Det har bidratt til at den russiske rubelen gjennom årets første måneder styrket seg markert igjen, men den er fortsatt om lag 50 prosent svakere enn for et år siden. Dermed er rubelens internasjonale kjøpekraft fortsatt meget svak, uten at eksportnæringene får utnyttet den bedre konkurransevnen fullt ut på grunn av handelsrestriksjoner. Den russiske sentralbanken har redusert styringsrenta noe siden toppnivået fra årsskiftet 2014-2015, men den ligger fortsatt på 12,5 prosent. Inflasjonen nådde i mars i år et foreløpig toppnivå på 16,9 prosent, men er nå noe på vei tilbake, delvis grunnet reverseringen av valutakursen.

Den negative utviklingen i Brasils økonomi fortsetter. I 4. kvartal i fjor var veksten på 1,3 prosent, noe som førte til at veksten over året ble på nær null. Lave råvarepriser og høy realrente bidrar til å dempe den økonomiske utviklingen. Inflasjonen har gjennomgående ligget i overkant av sentralbankens inflasjonsvindu, og for å gjenopprette sin troverdighet har sentralbanken økt renta jevnlig de siste årene. Siden midten av 2013 har styringsrenta økt fra 7,25 prosent til 13,25 prosent. I en økonomi med svært høy gjeld blant husholdninger og selskaper fører dette til kraftige innstramminger i både husholdningenes konsum og den øvrige aktiviteten.

1.4. Japan på bedringens vei

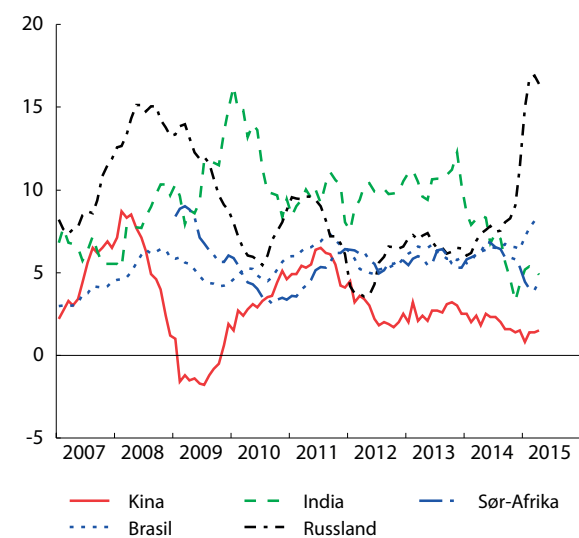
Den japanske økonomien har vokst igjen de siste to kvartalene etter en klar nedgang i de to foregående kvartalene. Nedgangen må riktig nok sees i lys av at høy vekst i 1. kvartal i fjor, i forkant av en momsøkning, kom forut for denne nedgangen. Nedgangen var imidlertid betydelig større. I 1. kvartal 2015 var veksten på 2,4 prosent, sesongjustert og målt som årlig rate, mot 1,1 prosent i kvartalet før. Den svært ekspansive pengepolitikken med nullrente og kvantitative lettelsler har bidratt til å svekke valutakursen. Det har stimulert

Figur 1.15. Framvoksende økonomier. BNP-vekst fra samme periode året før

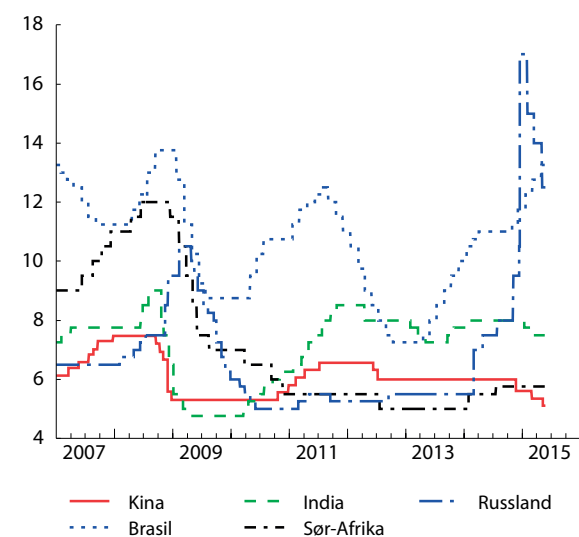
Kilde: Macrobond

Figur 1.16. Framvoksende økonomier. Inflasjon

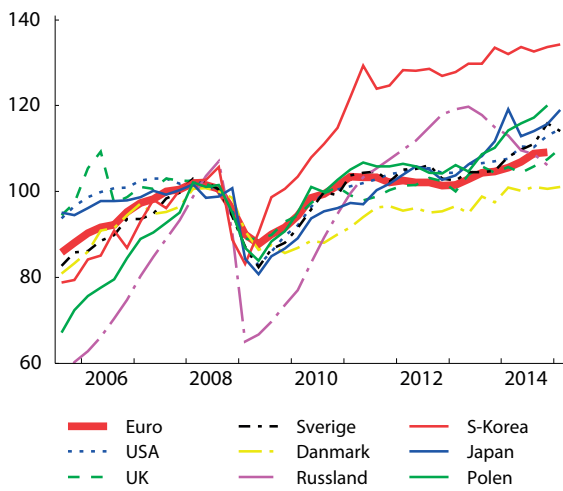
Kilde: Macrobond

Figur 1.17. Framvoksende økonomier. Styringsrenter

Kilde: Macrobond

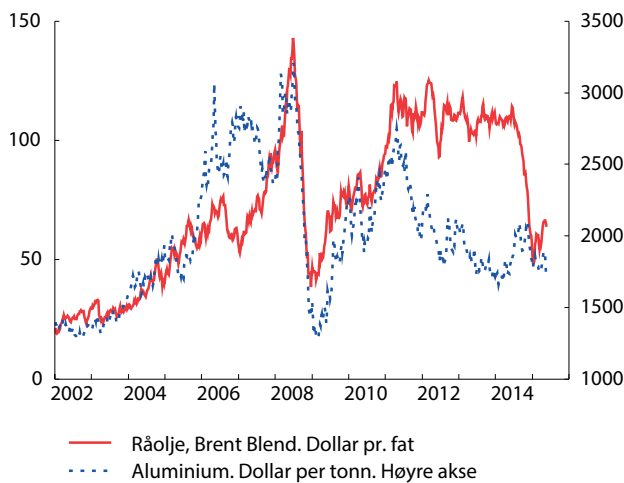
Figur 1.18. Import Norges handelspartnere. Sesongjustert 2008=100

Kilde: Macrobond

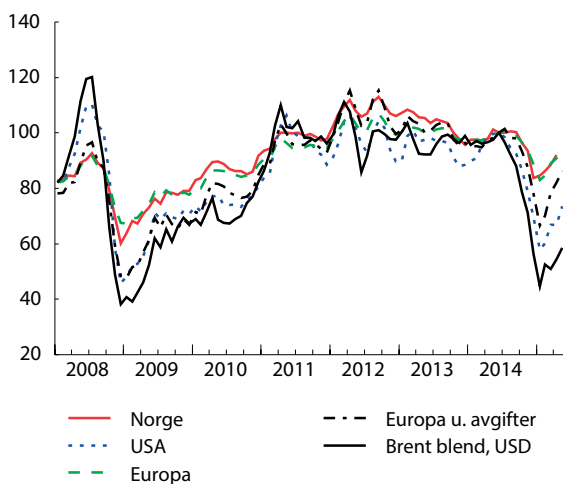
eksporten, og aksjemarkedet er inne i en periode med kraftig oppgang. Nylig nådde Nikkei-indeksen sitt høyeste nivå på 15 år. Inflasjonen stiger fortsatt, tross oljeprisfallet, men myndighetene utsatte nylig fristen for å oppnå inflasjonsmålet på 2 prosent med 6 måneder, til høsten 2016. En nøkkelfaktor her er vårens lønnsforhandlinger, der japanske arbeidere for første gang på lenge opplever positiv lønnsutvikling.

Figur 1.19. Spotpris råolje og aluminium

Kilde: Macrobond.

Figur 1.20. Bensinpriser, lokal valuta, juni 2014=100

Kilde: Macrobond

Boks 1.1. Utviklingen i oljemarkedet

Oljeprisen var om lag 110 dollar fatet i årene 2011-2013. Fra i fjor sommer falt oljeprisen til 45 dollar fatet i midten av januar i år. Siden har den steget, og var om lag 65 dollar per fat ved inngangen til juni.

Den høye oljeprisen gjennom de tre-fire siste årene skyldes blant annet urolighetene i Midtøsten og Nord-Afrika, som har medført redusert oljeproduksjon i land som Sør-Sudan, Syria og Yemen. Dessuten har sanksjonene mot Irans oljeeksport fortsatt på grunn av landets atomvåpenprogram. Oljeprisøkningen i juni i fjor skyldtes nok at det oppsto frykt for at opprørerne fra Islamsk Stat skulle true oljeproduksjonen i Irak. Oljeprisen falt gjennom juli og august da det ble klart at produksjonen ikke ble berørt av kamphandlingene. Oljeprisen fortsatte å falle gjennom de tre påfølgende månedene som følge av økt produksjon i Libya og til dels Irak, samtidig som man forventet lavere vekst i etterspørselen spesielt utenfor OECD. På sitt ministermøte 27. november i fjor vedtok OPEC ikke å redusere produksjonen på tross av oljeprisfallet slik mange forventet. Dette bidro til at oljeprisen falt ytterligere gjennom fjoråret. Reduksjonen i oljeprisen har ført til lavere vekst i produksjonen av lettolje fra tette bergarter i USA og reduksjon i investeringene i flere land. Dette har bidratt til en viss stigning i oljeprisen de siste månedene.

IEA (International Energy Agency) forventer at den globale etterspørselen etter råolje vil øke med 1,1 millioner fat i 2015. Dette er høyere enn tidligere forventet og skyldes først og fremst den relative lave oljeprisen. Økningen i år er først og fremst forventet å komme i Kina og i andre asiatiske land, og til dels i Midtøsten og Afrika. IEA antar at etterspørselen i OECD vil holde seg noenlunde konstant i år. Det er i tråd med utviklingen siden toppen ble passert i 2005. Årsaken er ny teknologi i transportsektoren og mer effektive kjøretøy, samtidig som blant annet naturgass har erstattet olje til stasjonært bruk.

Råoljeproduksjonen utenfor OPEC forventes av IEA å øke med 0,6 millioner fat i 2015. Dette er lavere enn man forventet tidligere og skyldes den lave oljeprisen. All økning i år er forventet å komme i OECD. Økningen er forventet å komme først og fremst i USA og i mindre grad i Canada, mens produksjonen i Nordsjøen vil holde seg noenlunde konstant. USA vil øke sin produksjon av lettolje fra tette bergarter og Canada vil øke sin produksjon av oljesand, men i atskillig mindre grad enn i 2014 da produksjonen i de to landene økte med 1,7 millioner fat per dag. Det er forventet en svak nedgang i russisk oljeproduksjon på grunn av sanksjonene mot landet. IEA forventer således

at produksjonen utenfor OPEC vil stige mindre enn global etterspørsel i år. Det vil føre til en økning etterspørsel rettet mot kartellet på 0,4 millioner fat daglig.

IEA har i sin Medium-term Oil Market Report sett på utviklingen i tilbud og etterspørsel fram til og med 2020. Oljeetterspørselen er forventet å stige med 1,1 millioner fat per dag i året. Dette er lavere enn i årene før finanskrisen. Årsaken til at lavere oljepris ikke forventes å gi større økning i etterspørselen, forklares med lavere vekst i flere land, at etterspørselen i land som Kina er blitt mindre oljeintensiv, bortfall av subsidier og en svekkelse av valutaen i flere oljeimporterende land.

IEA forventer at oljeproduksjonen utenfor OPEC vil stige med 0,85 millioner fat per dag hvert år i perioden 2015-2020. Dette er atskillig mindre enn økningen i fjor da produksjonen økte med 2 millioner fat daglig. Økningen er forventet å komme i USA, Canada og Brasil, mens det nå er forventet en viss reduksjon i Russland og Nordsjøen. I tillegg er det ventet en viss økning i produksjonen av våtgass (Natural Gas Liquids) i OPEC i årene fremover. Denne produksjonen er ikke omfattet av OPEC sitt kvotesystem og dette bidrar til å trekke tilbudet opp.

Dette vil føre til at residualatterspørselen som er rettet mot OPEC, vil øke med om lag 2,6 millioner fat per dag totalt over perioden 2015-2020. Dette gir rom for økt oljeproduksjon i OPEC, noe som spesielt Saudi-Arabia har sagt at de ønsker. Dersom OPEC øker produksjonen vil dette isolert sett legge en demper på oljeprisen. OPEC produserer nå over en million fat per dag over sine samlede kvoter. Neste ministermøte i kartellet er 5. juni og en del analytikere forventer da at kvotene vil bli økt.

Iran har de senere årene bare eksportert om lag en million fat per dag på grunn av boikotten fra Europa, USA og enkelte andre land. Forhandlingene mellom Iran på den ene siden og USA, Storbritannia, Tyskland, Frankrike, Kina og Russland på den andre ser ut til å kunne munne ut i en omfattende avtale 30. juni. Det vil blant annet innebære at sanksjonene mot Irans oljeeksport blir hevet. Tidligere eksporterte Iran rundt 2,6 millioner fat råolje daglig. Selv om det kan ta tid for Iran å øke sin produksjonskapasitet, vil det være mulig å øke produksjonen ganske raskt fra allerede utviklede felt.

Vi legger til grunn at oljeprisen vil stige fra dagens nivå til rundt 75 dollar mot slutten av 2018. Dette er om lag samme prisbane som det som i slutten av mai prises inn i fremtidsmarkedet for olje.

Tilbud og etterspørsel av råolje. Millioner fat per dag inkl. NGL

	2012	2013	Prognose		Prognose							
			2014	2015	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1	15:2	15:3	15:4
Etterspørsel	90,6	91,9	92,5	93,6	91,7	91,6	93,1	93,8	93,1	92,6	94,1	94,8
OECD ¹	45,9	46,1	45,6	45,8	45,7	44,7	45,8	46,3	46,3	44,9	45,8	46,3
Europa	13,8	13,7	13,5	13,6	13,0	13,4	13,9	13,6	13,5	13,5	13,8	13,5
Amerika	23,6	24,1	24,0	24,2	23,9	23,6	24,2	24,5	24,0	23,8	24,3	24,6
Asia Oseania	8,5	8,3	8,1	8,1	8,9	7,7	7,7	8,3	8,7	7,6	7,7	8,2
Tidligere Sovjetunionen	4,6	4,8	4,9	4,7	4,6	4,8	5,0	5,0	4,6	4,6	4,8	4,7
Resten av verden	40,0	41,0	42,0	43,1	41,4	42,1	42,3	42,5	42,2	43,1	43,5	43,8
Tilbud	90,8	91,4	93,6	95,3	92,2	93,0	94,4	95,2	95,1	95,4	95,2	95,7
OPEC ²	37,5	36,7	36,7	37,5	36,3	36,4	37,0	37,0	37,0	37,7	37,7	37,8
OECD	19,8	20,9	22,7	23,3	22,2	22,5	22,7	23,6	23,6	23,1	22,9	23,4
Tidligere Sovjetunionen	13,6	13,8	13,9	13,9	13,9	13,8	13,8	13,9	14,0	13,9	13,8	13,8
Resten av verden	19,9	19,9	20,4	20,6	19,8	20,3	20,9	20,7	20,5	20,7	20,8	20,7
Lagerendring (og diverse)	0,2	-0,5	1,1	1,7	0,5	1,4	1,1	1,4	2,0	2,8	1,1	0,9
Etterspørsel rettet mot OPEC	37,3	37,3	35,6	35,8	35,8	35,0	35,9	35,6	35,0	34,9	36,5	36,9
Gjennomsnittlig oljepris (Brent Blend)	111,7	108,5	98,5		108,1	110,0	101,1	74,7	53,8			
SSB Prognoser	2015	2016	2017	2018								
	62,3	68,5	71,8	73,8								

Kilde: IEA: Oil Market Report April 2015

¹ Europa inkluderer nå Slovenia og Estland, Amerika inkluderer Chile i tillegg til USA, Canada og Mexico. Israel er nå en del av Asia Oseania.

² Prognosen for råoljeproduksjonen i OPEC er basert på en forlengelse av det gjennomsnittlige nivået november 2014 - januar 2015 og er gjort av Statistisk sentralbyrå.

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Økte investeringer i petroleumsnæringen hadde i over ti år gitt store vekstimpulser mot norsk økonomi da investeringene begynte å falle mot slutten av 2013. Redusert lønnsomhet på grunn av høy kostnadsvekst lå bak investeringsnedgangen til å begynne med, og oljeprisfallet i fjor sommer bidro til å redusere investeringene ytterligere. Fallet i etterspørselen fra petroleumsvirksomheten bidro til å utløse en konjunkturedgang i norsk økonomi i 3. kvartal 2014.

Reduserte boliginvesteringer i andre halvår i fjor, og investeringsfall i fastlandsnæringene i vinterhalvåret har også bidratt til nedgangen som fortsatte i 1. kvartal 2015. Nedgangen har blitt begrenset av ekspansiv penge- og finanspolitikk. Regnet som årlig rate økte BNP Fastlands-Norge med 2,0 prosent i 1. kvartal i år og med 1,2 prosent gjennom de tre siste kvartalene. Til sammenlikning anslås trendveksten i BNP Fastlands-Norge til 2¼ prosent.

Tabell 2.1. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent**

	2013*	2014*	Sesongjustert			
			14:2	14:3	14:4	15:1
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	2,1	2,0	0,6	0,1	0,8	0,6
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	2,7	0,6	0,5	0,7	0,3
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	6,8	0,6	2,3	-1,2	-3,9	-0,3
Fastlands-Norge	2,9	1,7	2,9	-0,7	-2,5	-1,1
Utvinning og røtransport	17,1	-1,7	-0,2	-3,0	-7,0	0,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,1	2,1	1,1	0,0	0,1	0,2
Eksport	-3,0	2,7	0,4	2,6	3,4	-3,8
Råolje og naturgass	-7,6	1,5	-3,7	4,9	3,9	-5,8
Tradisjonelle varer	1,0	2,3	4,2	0,5	0,4	0,8
Import	4,3	1,9	3,6	3,4	-3,6	2,8
Tradisjonelle varer	3,2	-0,3	1,8	0,0	-1,4	4,4
Bruttonasjonalprodukt	0,7	2,2	1,0	0,4	0,9	0,2
Fastlands-Norge	2,3	2,2	1,1	0,0	0,4	0,5
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	0,7	1,6	0,4	0,2	0,2	-0,1
Sysselsatte personer	1,2	1,1	0,3	0,2	0,2	0,0
Arbeidsstyrke ²	1,0	1,1	0,4	0,5	0,6	0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	3,5	3,5	3,2	3,7	3,7	4,1
Priser og lønninger						
Årslønn	3,9	3,1
Konsumprisindeksen (KPI) ³	2,1	2,0	1,8	2,1	2,0	2,0
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	1,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3
Eksportpriser tradisjonelle varer	3,1	4,1	-1,2	0,8	2,8	2,5
Importpriser tradisjonelle varer	2,1	5,5	0,1	1,3	2,0	1,4
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	307,7	297,0	61,6	46,9	83,3	72,6
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	1,8	1,7	1,8	1,7	1,6	1,4
Utlånsrente, rammelån med pant i bolig ⁴	4,0	3,9	4,0	3,9	3,8	3,5
Råoljepris i kroner ⁵	639	621	657	646	526	428
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	89,0	93,7	91,5	93,1	97,0	101,0
NOK per euro	7,8	8,4	8,2	8,3	8,6	8,7

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Gjennomsnitt for perioden.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Vi regner med at etterspørselen fra petroleumsnæringen vil falle markert gjennom resten av 2015 og mer beskjedent gjennom neste år. Ettersom svært mange næringer leverer direkte eller indirekte til petroleumsnæringen, innebærer dette en bredt basert negativ impuls til norsk økonomi. Våre beregninger viser derfor en meget svak utvikling i BNP Fastlands-Norge ut 2015. Økt vekst internasjonalt, lav rente og svak krone vil, sammen med relativt høy vekst i offentlig etterspørsel og stønader til husholdningene, føre til at både etterspørselen fra fastlandet og eksporten gradvis tar seg noe opp, mens importandelene går noe ned. Dette motvirker de negative impulsene fra petroleumsnæringen, og fra tidlig neste år regner vi med at veksten i BNP Fastlands-Norge kommer over trendveksten. Konjunkturoppgangen bidrar i sin tur til at norsk økonomi i løpet av 2018 kommer ut av lavkonjunkturen.

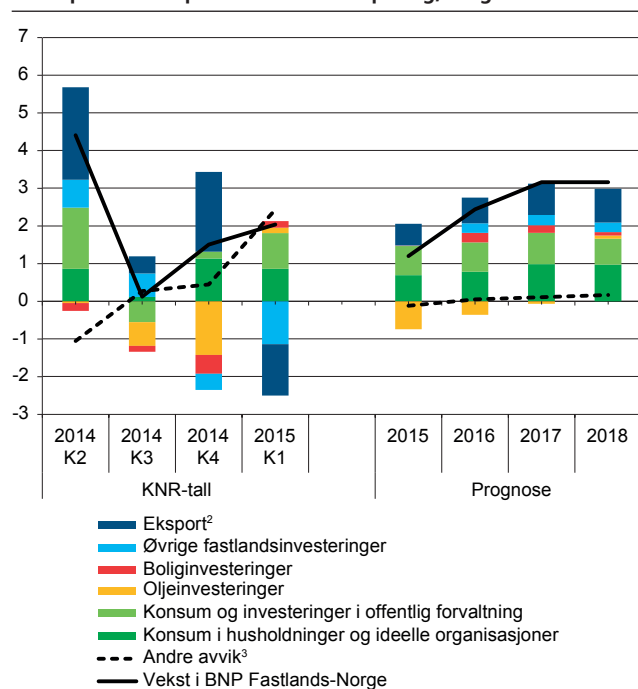
Konjunkturuomslaget i 2014 har nå begynt å slå mer markert ut i arbeidsmarkedet. Sysselsettingen stod på stedet hvil i 1. kvartal 2015, og arbeidsledigheten har steget fra 3,2 prosent i fjor vår til 4,1 prosent de siste månedene. Regioner med mye aktivitet knyttet til petroleumindustrien har opplevd en større økning. Vi venter at ledigheten øker ytterligere og kommer opp i 4,3 prosent i 2016, før den antatte konjunkturoppgangen bidrar til å redusere ledigheten igjen. Årslønnsveksten i 2014 på 3,1 prosent var den laveste på 20 år, og årets tariffoppgjør peker i retning av enda lavere lønnsvekst i år. Vi anslår at gjennomsnittlig årslønn vil øke med 2,8 prosent i år, men at lønnsveksten tar seg litt opp i årene deretter.

Svekkelsen av krona gjennom 2013 og 2014 har bidratt til å heve den underliggende prisstigningen. Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) gikk således opp fra 1,6 i 2013 til 2,4 prosent i 2014. Etter noen måneder med litt lavere vekst, venter vi at tidsforsinkete effekter av kronesvekkelsen vil slå ut i noe høyere priser og at veksten i KPI-JAE som årsgjennomsnitt kommer opp i 2,5 prosent i år. Lavere priser på oljeprodukter og elektrisitet trakk veksten i konsumprisindeksen (KPI) ned i fjor, noe som ventes å fortsette i år. Vi anslår derfor at KPI-veksten blir den samme i 2015 som året før da den

var på 2,0 prosent. Det kan dermed ligge an til en viss reallønnsvekst også i år, men den blir litt lavere enn i fjor.

Finanspolitikken er for tiden klart ekspansiv. Det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet (SOBU) øker ifølge revidert nasjonalbudsjett for 2015 (RNB15) like mye som året før. Vi legger til grunn at politikken blir om lag like ekspansiv i 2016 og 2017, men litt mindre ekspansiv i 2018 når norsk økonomi kommer inn i en mer konjunkturnøytral situasjon.

Figur 2.1. Vekst i BNP Fastlands-Norge og bidrag fra etterspørselskomponenter¹. Prosentpoeng, årlig rate⁴

¹ Etterspørselsbidragene er regnet ut ved å finne endringen i hver variabel, trekke ut den direkte og indirekte importandelen, og deretter dele på nivået til BNP Fastlands-Norge i perioden før. Importandelene som brukes er dokumentert i Økonomiske analyser 1/2015, boks 2.3. Alle kvartalstall er sesongjusterte og i faste priser.

² Eksportvariabelen er definert som samlet eksport minus eksport av råolje, gass, og utenriks sjøfart.

³ Andre avvik er definert residualt slik at den fanger opp alle andre faktorer samt lagerendring og statistiske avvik.

⁴ Rettet 5. juli 2015.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

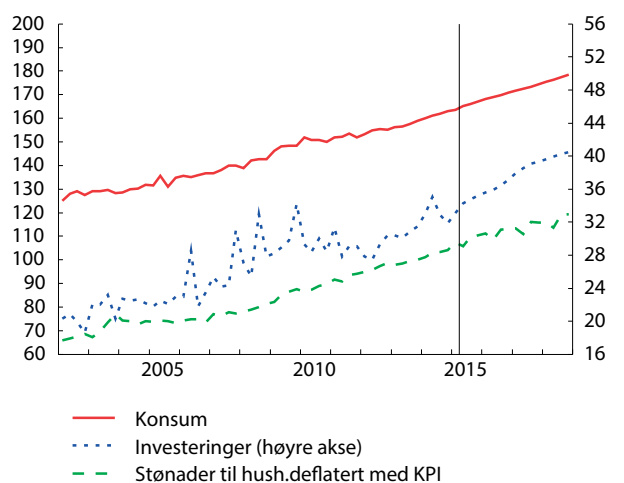
Tabell 2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og bidrag fra etterspørselskomponenter¹. Prosentpoeng, årlig rate⁴

	KNR-tall				Prognose			
	2014:2	2014:3	2014:4	2015:1	2015	2016	2017	2018
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,86	0,11	1,14	0,86	0,69	0,78	0,98	0,97
Konsum og investeringer i offentlig forvaltning	1,62	-0,55	0,18	0,95	0,77	0,78	0,83	0,69
Oljeinvesteringer	-0,05	-0,63	-1,42	0,15	-0,74	-0,36	-0,07	0,09
Boliginvesteringer	-0,21	-0,16	-0,50	0,17	0,01	0,25	0,20	0,09
Øvrige fastlandsinvesteringer	0,74	0,62	-0,43	-1,14	0,01	0,25	0,27	0,25
Eksport ²	2,46	0,46	2,12	-1,36	0,57	0,68	0,83	0,90
Andre avvik ³	-1,05	0,27	0,44	2,44	-0,12	0,05	0,11	0,17
Vekst i BNP Fastlands-Norge	4,41	0,12	1,50	2,04	1,20	2,44	3,16	3,16

¹ Se fotnoter til figur 2.1.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.2. Offentlig forvaltning. Sesongjustert, mrd. 2012-kr., kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Dårligere utsikter for den realøkonomiske utviklingen bidro til at styringsrenta ble satt ned til rekordlave 1,25 prosent i desember 2014. Vi legger til grunn for våre prognoser at Norges Bank, som signalisert, kommer med et nytt rentekutt på 0,25 prosentpoeng ved neste rentemøte, men at den ikke settes ytterligere ned. Pengemarkedsrenta ventes å følge utviklingen i styringsrenta og bidra til at rentene publikum står overfor i 2016 vil være kommet ned i 3,0 prosent, fra 3,9 prosent som gjennomsnitt i 2014. Sammen med skattelette vil dette bidra positivt til inntektsveksten for husholdningene i år og neste år. Rentenedgangen vil i seg selv stimulere konsumet i husholdningene, og vi venter at konsumet vil følge inntektsutviklingen i år. Konsumveksten holder seg da på nivå med i fjor, og øker deretter i tråd med konjunkturoppgangen.

Den bedre kostnadsmessige konkurranseevnen og lavere renter er noe av bakgrunnen for at investeringene i fastlandsnæringene tar seg opp i tiden framover. Relativt mye ledig kapasitet i næringsbygg og i leverandørnæringene til petroleumsvirksomheten bidrar til at denne veksten likevel blir svært beskjeden sammenliknet med tidligere konjunkturoppganger. Dermed blir også oppgangen relativt moderat.

2.1. Finanspolitikken gir ekspansive impulser

Reviderte tall for konsum i offentlig forvaltning innebærer at veksten fra 2013 til 2014 var litt høyere enn tidligere anslått og er nå beregnet til 2,7 prosent. Meget høy vekst i bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning førte til at den samlede veksten i konsum og investeringer ble 3,6 prosent. Offentlige stønader til husholdningene økte reelt med hele 3,8 prosent, og bidro også til å stimulere den økonomiske utviklingen gjennom å øke husholdningenes inntekter. Sammen med reduserte skatter førte dette til at den samlede finanspolitiske impulsen i 2014 var den kraftigste siden finanskrisen. Budsjettimpulsen, målt med strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd (SOBU) som andel av

trend-BNP for Fastlands-Norge, økte med 0,6 prosentpoeng i fjor og indikerer således at finanspolitikken bidro til å dempe nedgangen i norsk økonomi. Tall fra KNR for 1. kvartal 2015 viser at investeringene i offentlig forvaltning fortsetter å vokse klart, mens veksten i konsumet i offentlig forvaltning er noe dempet sammenliknet med utviklingen gjennom 2014.

Anslagene for finanspolitikken for 2015 følger i all hovedsak anslagene i RNB15 og er nær de vi tidligere har lagt til grunn. Vi antar at konsumveksten i offentlig forvaltning blir 2,5 prosent, mens veksten i bruttoinvesteringene blir vel 4 prosent. Stønadene til husholdningene vil øke betydelig som følge av endringer i reglene for uførestønader da disse skal beskattes på linje med lønnsinntekt fra og med 2015. Isolert sett tilsier dette at både stønader og skatter øker med 12 milliarder kroner mer enn om regelverket fra 2014 hadde blitt videreført. Justert for regelendringen legger vi til grunn at nettostønadene øker reelt med vel 3 prosent i 2015. Høyere utbetalinger i ledighetstrygd i tiden framover bidrar til økningen. Vi anslår den samlede realveksten i konsum, investeringer og stønader til knapt 3 prosent fra 2014 til 2015. I tillegg kommer lavere skatter slik at finanspolitikken gir klare vekstimpulser til fastlandsøkonomien også i år. Budsjettimpulsen er i RNB15 anslått til 0,6 prosentpoeng i 2015, det samme som i 2014.

For 2016 og 2017 forutsetter vi at hovedlinjene i budsjettpolitikken fra 2015 videreføres. Vi legger til grunn en reduksjon i skattesatsene på linje med endringene i inneværende år. Veksten i konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning antas også å bli om lag som i 2015. Unntaket er økende investeringer i militært utstyr i form av kampfly. I 2015 og 2016 kjøpes det inn to fly som skal brukes til opplæringsformål i USA. Fra 2017 til 2024 skal det leveres seks kampfly til Norge hvert år. Investeringskostnadene for disse 52 kampflyene er anslått til om lag 68 milliarder kroner (i 2015 priser). Investeringsveksten til sivile formål i 2017 er om lag som i de to foregående årene. Konsumveksten antas å holde seg nær 2,5 prosent årlig, unntatt i 2017 og 2018 da den blir lavere fordi bevegelige helligdager fører med seg færre arbeidsdager. Den reelle veksten i alders- og uførestønader (målt i antall grunnbeløp i faste priser) anslås til 2 prosent årlig i prognoseperioden. Med en lønnsvekst på om lag 3 prosent og en KPI-vekst på knapt 2 prosent, gir dette en KPI-justert stønadsvekst på vel 3 prosent årlig.

For 2018 har vi stort sett videreført vekstanslagene for offentlig konsum og investeringer fra de tre foregående årene, men har ikke antatt en ytterligere reduksjon i skattenivået. Etter et par år med klar oppgang i norsk økonomi, som bringer økonomien i en mer konjunkturnøytral situasjon, er det rimelig at finanspolitikken skal gi mindre ekspansive impulser for å unngå at rentene skal settes mer opp og at kronekursen styrker seg. I perioden 2015-2018, hvor oljeprisen er antatt å være klart lavere enn i forgående

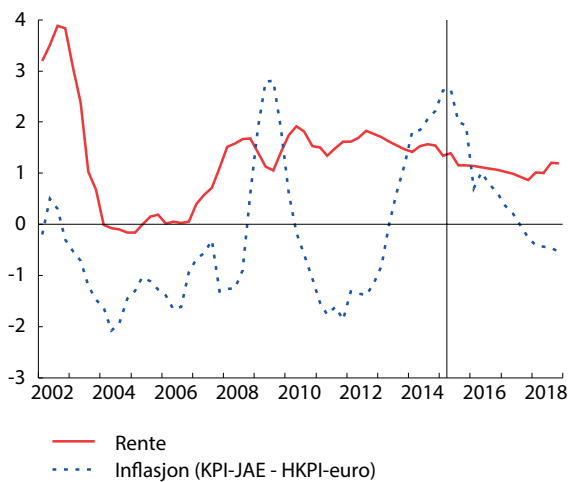
Tabell 2.3. **Makroøkonomiske hovedstørrelser 2014-2018. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår**

	Regn- skap 2014*	Prognoser									
		2015			2016			2017		2018	
		SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB	SSB	NB
Realøkonomi											
Konsum i husholdninger mv.	2,0	1,9	1 3/4	1,8	2,1	2 1/2	..	2,7	3,0	2,7	2 3/4
Konsum i offentlig forvaltning	2,7	2,5	2 1/2	2,4	2,3	2 1/4	..	2,0	..	2,3	..
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,6	-3,2	..	-3,3	1,5	3,8	..	3,3	..
Utvinning og rørtransport ¹	-1,7	-14,5	-15	-13,1	-8,3	-10	..	-1,8	-5,0	2,4	5,0
Fastlands-Norge	1,7	1,2	1,0	..	4,9	6 1/4	..	5,5	..	3,3	..
Næringer	0,2	0,1	..	1,1	4,7	5,0	..	4,5	..
Bolig	-1,6	0,2	..	-3,2	5,3	4,1	..	1,8	..
Offentlig forvaltning	8,2	4,0	..	4,0	4,8	7,8	..	3,0	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	2,1	1,9	1 3/4	1,7	2,8	3 1/4	..	3,1	3 1/4	2,7	2 3/4
Lagerendring ³	0,2	0,6	0,2	-0,5	..	0,0	..
Eksport	2,7	1,9	..	1,2	2,1	2,7	..	3,1	..
Råolje og naturgass	1,5	-0,5	..	-1,3	-0,7	-0,1	..	0,3	..
Tradisjonelle varer ⁴	2,3	3,4	5,0	3,8	4,3	2 1/2	..	5,0	3 3/4	5,3	4 1/4
Import	1,9	2,7	1 1/2	0,3	3,5	2 3/4	..	1,7	..	3,2	..
Tradisjonelle varer	-0,3	1,8	..	1,4	3,0	4,1	..	4,4	..
Bruttonasjonalprodukt	2,2	1,2	1 1/4	0,8	1,7	1 1/2	1,5	2,5	2,0	2,6	2,0
Fastlands-Norge	2,2	1,2	1 1/2	1,3	2,4	2,0	2,0	3,2	2 1/2	3,2	2 3/4
Arbeidsmarked											
Sysselsatte personer	1,1	0,2	1/2	0,6	0,2	1/2	..	1,3	1 1/4	1,3	1,0
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,5	4,2	4	4,0	4,3	4,0	4,1	4,0	4,0	3,8	3 3/4
Priser og lønninger											
Årslønn	3,1	2,8	3,0	2,7	3,0	3 1/4	..	3,0	3 3/4	3,3	4,0
Konsumprisindeksen (KPI)	2,0	2,0	2 1/4	2,1	2,1	2 1/4	..	1,6	2 1/4	1,4	2,0
KPI-JAE ⁵	2,4	2,5	2 1/2	2,6	1,9	2 1/4	..	1,5	2 1/4	1,4	2,0
Eksportpris tradisjonelle varer	4,1	5,5	1,3	1,8	..	1,6	..
Importpris tradisjonelle varer	5,5	5,4	1,9	1,4	..	1,3	..
Boligpris	2,7	4,6	2,5	2,2	..	0,1	..
Utenriksøkonomi											
Driftsbalansen, mrd. kroner	297,0	209,2	233,7	288,1	..	319,9	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	9,4	6,6	..	7,7	7,0	8,2	..	8,7	..
MEMO:											
Husholdningenes sparinger (nivå)	8,5	8,7	..	8,4	9,0	9,2	..	9,5	..
Pengemarkedsrente (nivå)	1,7	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	..	1,3	1,3	1,5	..
Utlånsrente, rammelån med pant i bolig (nivå) ⁶	3,9	3,2	3,0	3,0	..	3,1	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	621	478	..	480	523	..	529	548	..	563	..
Eksportmarkedsindikator	4,4	4,1	4,7	5,6	..	6,1	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	5,3	5,9	6,2	5,6	-0,6	-2,5	..	0,0	-1,3	0,0	-1,0

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonelle varer, reisetrafikk og annen tjenestetransport fra Fastlands-Norge.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁸ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

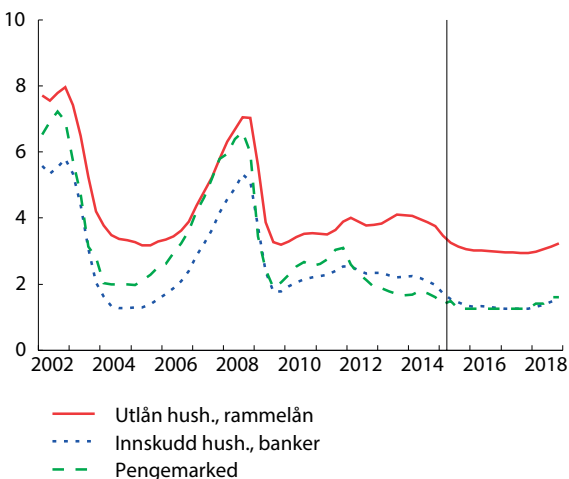
Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld nr.2 (2014-2015), (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 1/2015 (NB).

Figur 2.3. Rente- og inflasjonsforskjeller mellom Norge og euroområdet. Prosentpoeng

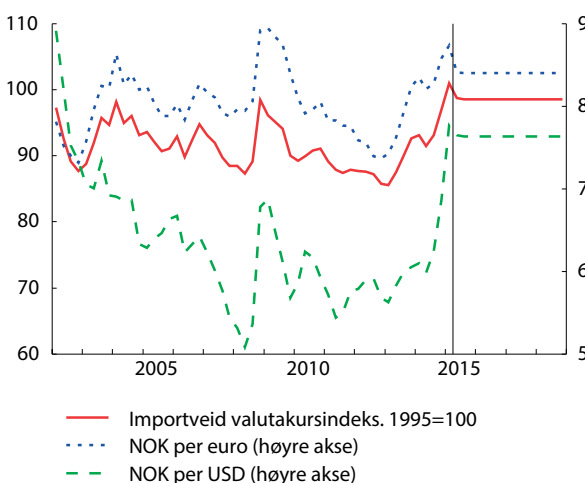
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.4. Norske renter. Prosent

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.5. Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

år, vil Statens pensjonsfond utland vokse mindre. Vi anslår at SOBU som andel av fondets verdi ved inngangen til 2018 er rundt 3 prosent, mot 2,6 prosent i 2015.

2.2. Renta fortsatt litt ned

Etter rentenedsettelsen i desember i fjor er styringsrenta 1,25 prosent og dermed tilbake på det rekordlave nivået fra sommeren 2009. Før rentemøtet i mars i år var det forventet et nytt rentekutt. Da dette ikke kom, økte pengemarkedsrenta fra 1,2 prosent til 1,5 prosent, et nivå pengemarkedsrenta har ligget på fram til utgangen av mai.

Krona svekket seg gjennom 2013 og 2014. Målt med den importveide kronkursen var svekkelsen på om lag 20 prosent fra januar 2013 til januar 2015. Styrkingen av dollaren var betydelig i denne perioden, fra 5,60 til 7,70 målt mot kroner. Kronkursen har variert mye hit til i år. Den svekket seg i forkant av rentemøtet i mars i år for deretter å styrke seg som følge av at renta ikke ble satt ned. Siden har den på ny svekket seg, og krona har ved inngangen til juni i år om lag samme verdi som ved årsskiftet, målt ved den importveide kronkursen.

Rentene som husholdningene står overfor falt gjennom 2014 og inn i 2015. Mens gjennomsnittlig rammelånsrenta med pant i bolig fra banker og kredittforetak var 4,06 prosent i slutten av 2013, var denne renta kommet ned i 3,29 prosent ved utgangen av mars i 2015. Renta på bankinnskudd falt i samme periode fra 2,26 prosent til 1,59 prosent. Ny månedlig rentestatistikk viser at de største rentereduksjonene skjedde i juni og desember i fjor og i mars i år. Reduksjonene i innskudds- og utlånsrenter har vært langt større enn reduksjonen i pengemarkedsrenta, noe som kan tyde på økt konkurranse om lånekundene det siste året.

Til tross for lave renter har ikke gjeldsveksten vært spesiell høy. Veksten i publikums gjeld, målt ved innenlandsk bruttogjeld (K2), lå rundt 7 prosent i 2012 og 6 prosent i 2013. Gjennom 2014 falt denne ytterligere og ved sist årsskifte var tremånedersveksten nede i 5,0 prosent, sesongjustert og målt som årlig rate. Målt på samme måte kom gjeldsveksten opp i 6,6 prosent i perioden februar-april i år. Det er husholdningenes gjeldsvekst som har tatt seg noe opp, mens gjeldsveksten i ikke-finansielle foretak er redusert.

Norges Bank har gjennom sine publiserte rentebaner signalisert at det kommer et rentekutt i juni. I pengemarkedet er det priset inn at pengemarkedsrenta faller til 1,2 prosent til høsten, noe som er konsistent med ett rentekutt. Blant annet på bakgrunn av konjunkturedgangen gjennom de tre siste kvartalene og utsikter til lav vekst framover, legger vi i våre prognoser til grunn én rentereduksjon til 1,0 prosent på det kommende rentemøtet. Styringsrenta kan bli holdt på dette rekordlave nivået i nesten hele prognoseperioden. Pengemarkedsrenta er dermed antatt å bli liggende på 1,25 prosent fra høsten av i år og ut 2017. Lavere pengemarkedsrente vil føre til lavere lånerenter

i bankene. Vi tror rammelånsrenta kommer ned i 3,0 prosent i løpet av høsten, og at den blir liggende på dette nivået ut 2017.

Vi legger til grunn at kronekursen mot euro vil ligge rundt 8,40 framover og ut prognoseperioden. Kursene mellom euro og andre valutaer er forutsatt uendret framover. Som årsgjennomsnitt vil krona svekkes med nær 6 prosent i 2015 målt med den importveide kroneindeksen.

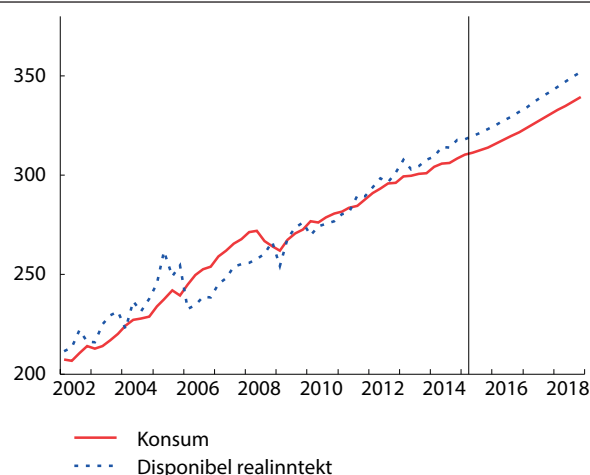
2.3. Moderat konsumvekst

Konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner økte ifølge KNR med 0,6 prosent i 1. kvartal i år eller 2,4 prosent regnet som årlig rate. Med unntak av 3. kvartal i fjor, som viste svak utvikling på grunn av fall i varekonsumet, var veksten i konsumet også moderat gjennom fjoråret. Varekonsumet gikk opp med 0,5 prosent i 1. kvartal, hovedsakelig som følge av en markert økning i kjøp av transportmidler og klær og sko. Kjøp av ikke-varige konsumgoder var derimot uendret i samme periode. Tjenestekonsumet viste en mer stabil vekst gjennom fjoråret, og veksten fortsatte med 0,9 prosent i 1. kvartal i år. Husleie, indirekte målte banktjenester, finansielle tjenester, post- og teletjenester samt hotell- og restauranttjenester trakk veksten opp. Etter flere år med sterk vekst i husholdningenes konsum i utlandet flatet veksten ut gjennom fjoråret og dette konsumet sank med en halv prosent i 1. kvartal i år. Svekkelsen av krona gjennom andre halvår i fjor og inn i 2015, som har gjort det relativt dyrere å handle i utlandet, forklarer mye av denne utviklingen.

Utviklingen i konsumet bestemmes i stor grad av forløpet i husholdningenes inntekter, boligformue og renter. Disponibel realinntekt økte med 2,6 prosent i 2014, litt mindre enn året før. Lønnsinntektene, som er den viktigste inntektskilden for husholdningene, bidro med nær 2 prosentpoeng til inntektsveksten i fjor. Årslønnsveksten var lavere i 2014 enn på lenge, og selv om sysselsettingsveksten var på 1,1 prosent, var også dette lavere enn i de tre foregående årene. Økte offentlige stønader, i første rekke som følge av økte utbetalinger av pensjoner og sykepengar, ga relativt store bidrag til inntektsveksten i fjor. Netto renteinntekter ga derimot ikke noe vekstbidrag av betydning. En prisvekst på 2,3 prosent, målt ved nasjonalregnskapets prisindeks for konsum, dempet realinntektsveksten i fjor.

Disponibel realinntekt fortsatte å stige med 0,8 prosent i 1. kvartal i år eller 3,2 prosent regnet som årlig rate. Vekstbidragene fra både lønnsinntekter og offentlige stønader var, som i fjor, relativt store. Noe av økningen i offentlige stønader skyldes imidlertid kompensasjon for nye regler for beskatning av uføretrygd fra folketrygden. Vi venter særlig at offentlige stønader vil fortsette å gi relativt klare vekstbidrag til disponibel realinntekt i prognoseperioden. Lønnsinntektene vil derimot utvikle seg svakt gjennom 2015, som følge av svak vekst i så vel årslønn som sysselsetting, men tar

Figur 2.6. Inntekt og konsum i husholdninger mv. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

seg opp utover i prognoseperioden i takt med bedre konjunkturer. Netto renteinntekter vil gi et klart positivt vekstbidrag i 2015 som følge av et markert fall i utlånsrentene. Inflasjonen vil endre seg lite fra 2014 til 2015, men i resten av prognoseperioden vil lavere prisvekst bidra til høyere realinntektsvekst. Vi venter en årlig vekst i disponibel realinntekt på vel 2 prosent i 2015, rundt 2,5 prosent i 2016 og 3 prosent i både 2017 og 2018. Relativt svak utvikling i realboligprisene vil gi lavere vekstimpulser til konsumet gjennom prognoseperioden.

Med våre anslag på inntekter, boligformue og renter gir våre beregninger en konsumvekst i år og neste år på

Boks 2.1. Husholdningenes konsum og aktiviteten i norsk økonomi

Størrelsen på konsumet i husholdningene mv. tilsvarer vel 50 prosent av BNP Fastlands-Norge. I 2012 kunne 71 prosent av konsumet spores tilbake til norsk verdiskaping, mens resten er direkte og indirekte import (se Boks 2.3 i ØA 1/2015). Dermed kommer om lag 36 prosent av norsk verdiskaping fra dette konsumet. Andelen importen utgjør er imidlertid forskjellig mellom ulike konsumkategorier.

I KNR deles konsumet i husholdningene mv. inn i følgende hovedgrupper; varekonsum, tjenestekonsum, nordmenns konsum i utlandet og konsum i ideelle organisasjoner. Nordmenns konsum i utlandet er i sin helhet å regne som import og endringer i dette konsumet har således ingen direkte virkninger på norsk produksjon. For viktige kategorier av varekonsumet som nærings- og nytelsesmidler, egne transportmidler og diverse andre varer, herunder klær og skotøy, elektronikk og møbler og hvitevarer, er derimot importlekkasjene betydelig mindre med importandeler på henholdsvis om lag 30, 35 og 45 prosent. Når det gjelder tjenestekonsumet, er importlekkasjene generelt enda mindre og dermed er virkningene av endringer i tjenestekonsumet på norsk produksjon større enn for varekonsumet.

rundt 2 prosent, for deretter å øke til vel 2,5 prosent i 2017 og 2018. Mens gjennomsnittlig årlig vekst i vare- og tjenestekonsumet trolig blir nokså lik gjennom prognoseperioden, vil nordmenns konsum i utlandet kunne utvikle seg svakt fram til 2018 på grunn av en relativt svak kronekurs. Utviklingen i nordmenns konsum i utlandet har imidlertid ingen virkninger på norsk produksjon, se boks 2.1. Husholdningenes sparing – i form av finansinvesteringer og boliginvesteringer – regnet som andel av disponibel inntekt, har økt fra et nivå på nær 4 prosent i 2008 til 9,1 prosent i 4. kvartal 2014. Selv om spareraten falt til 8,4 prosent i 1. kvartal i år, er den fortsatt høy og på linje med årsgjennomsnittet i 2014. Vi ser for oss at spareraten ikke vil øke nevneverdig i år, men at den, som følge av den etter hvert relativt svake utviklingen i realboligprisene, kan øke noe i årene 2016 til 2018 til et nivå på nær 9,5 prosent. Dette er historisk høyt og vi må tilbake til 2005 for å finne et liknende nivå på spareraten. Den gangen var spareraten på 9,7 prosent blant annet som følge av høye, skattemotiverte utbetalinger av aksjeutbytte.

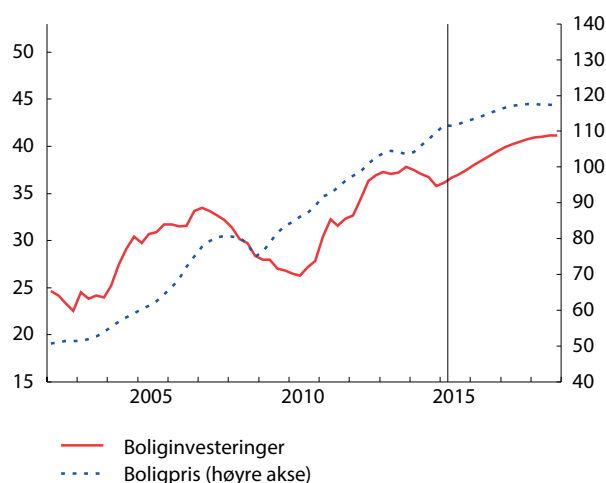
2.4. Svakere boligprisvekst og høyere boliginvesteringer

Boligprisene steg sesongjustert med 1,7 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år og var da 7,2 prosent høyere enn i 1. kvartal 2014 ifølge Statistisk sentralbyrås boligprisindeks. Etter at prisene falt nominelt gjennom siste halvår i 2013, har de nå steget fem kvartaler på rad. Denne utviklingen er i tråd med månedstall fra Norsk Eiendom der sesongjusterte boligpriser har steget hver måned siden februar 2014. Boligprisene steg med 0,5 prosent også i april etter en viss avmatning i mars da veksten var 0,2 prosent. Tallene er landsgjennomsnitt og boligprisutviklingen viser store geografiske forskjeller.

Boligprisstigningen ble stimulert av rentekuttet på 0,25 prosentpoeng i desember i fjor som fikk full virkning i utlånsrentene inn i 1. kvartal i år. Lavere realrente stimulerer husholdningenes låneopptak, og husholdningenes låneopptak og boligprisene påvirker hverandre gjensidig. Tremånedersveksten i husholdningenes bruttogjeld, K2, økte sesongkorrigert med 0,4 prosentpoeng fra 4. kvartal 2014 til 1. kvartal i år, målt i årlige rater, etter et fall i veksttakten gjennom 2014. En kvartalsvekst på hele 0,8 prosent i husholdningenes disponible realinntekter i 1. kvartal bidro også til boligprisveksten. Ifølge modellen vår tilsier dette samlet sett at boligprisene går opp, men økningen hittil i år er høyere enn det den kan forklare.

Forventningsindikatoren fra TNS Gallup og Finans Norge, som måler husholdningenes forventninger til egen så vel som landets økonomi, falt imidlertid litt fra 1. kvartal til 2. kvartal i år etter et markert fall i de to foregående kvartalene. Vi har lagt til grunn at husholdningene fortsatt vil oppfatte de økonomiske utsiktene som relativt svake og at forventningsindikatoren derfor vil holde seg om lag på dagens nivå ut året. Deretter tror vi stemningen vil snu i takt med økt aktivitetsvekst

Figur 2.7. Boligmarkedet. Sesongjustert. Venstre akse mrd. 2012-kr., kvartal, høyre akse indeks, 2012=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

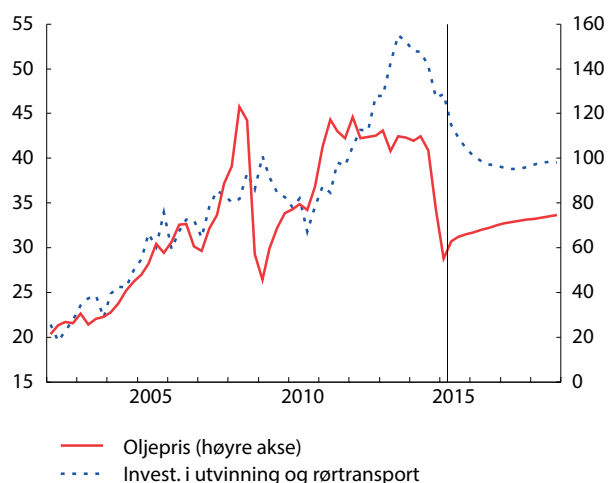
og gi svakt positive impulser til boligprisutviklingen. Vi venter en realinntektsvekst på 2 prosent i 2015, som er lavere enn i de foregående årene. Boligprisene ventes å stige med litt over 4,5 prosent på årsbasis i 2015. Dette svarer til en reell økning på i overkant av 2 prosent. Siden vi hittil i år har sett en sterk boligprisvekst kan dette innebære en utflating eller et beskjedent nominelt prisfall i annet halvår i år. Dette kan komme som en korreksjon til det høye prisenivået og en litt strammere kredittpraksis fra bankene i annet halvår vil kunne bidra til korreksjonen. Lenger fram ser vi for oss høyere vekst i disponibel realinntekt og en reell kredittvekst på rundt 4 prosent i 2016 og 2017, slik at boligprisveksten tar seg opp igjen og blir 2,5 prosent i 2016 og litt over 2 prosent i 2017. Det er litt over inflasjonen i både 2016 og i 2017. I 2018 venter vi nær null nominell boligprisvekst – og dermed et lite fall i realboligprisene – etter to år med høye boliginvesteringer og litt høyere realrenter.

Boliginvesteringene steg med nær 1 prosent i 1. kvartal etter å ha vært fallende gjennom 2014. Boligprodusentenes Landsforbund melder om både økt igangsetting av boliger og økt salg av nye boliger i 1. kvartal 2015. En økning i igangsatt boligareal kom først til syne i Statistisk sentralbyrås byggearealstatistikk for april. Vi anslår at boliginvesteringene, som følger igangsettingen med et tidsetterslep, vil holde seg om lag på samme nivå i 2015 som året før, mens vi vil se en økning i boliginvesteringene på over 5 prosent i 2016 og nær 4 prosent i 2017. Denne økningen skyldes at boligprisenivået er høyt og at boligprisveksten er høyere enn veksten i byggekostnadene i disse årene. Ettersom boligprisene faller reelt i 2018 vil boliginvesteringsveksten bli redusert til rundt 2 prosent dette året.

2.5. Petroleumsinvesteringene videre ned

Foreløpige KNR-tall viser at petroleumsinvesteringene økte svakt i 1. kvartal 2015, etter et sammenhengende fall fra 3. kvartal i 2013. Det var en relativt sterk økning i investeringene i rørtransport, mens investeringene i

Figur 2.8. **Petroleumsinvesteringer og oljepris i USD. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

utvinning av olje og gass var uendret. Investeringene i plattformer, borerigger og moduler holdt seg på samme nivå som i 4. kvartal i fjor. Leteinvesteringene gikk noe ned, mens produksjonsboringen økte. På grunn av begrenset informasjon er det alltid stor usikkerhet knyttet til anslag for petroleumsinvesteringene i KNR for siste kvartal. Reviderte investeringstall for 1. kvartal publiseres i oljeinvesteringstillingen 12. juni.

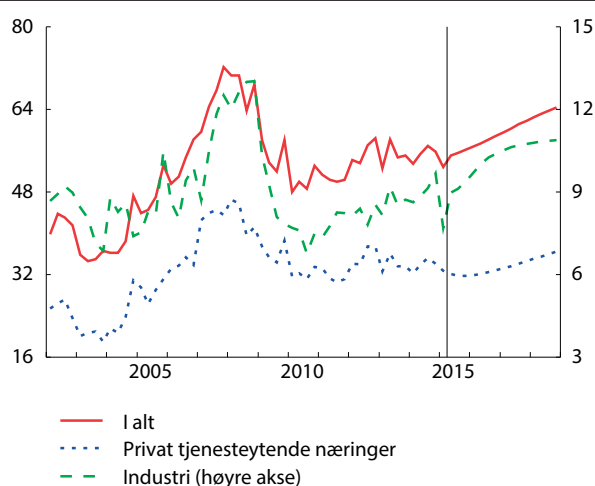
Nedgangen i petroleumsinvesteringene det siste halvannet år ventes å tilta som følge av oljeprisfallet sommeren 2014. Investeringskuttene vinteren 2013/2014 var motivert av et ønske om å bedre lønnsomheten gjennom å redusere kostnadene. Prisnedgangen og endrete prisforventninger fører til at kostnadsbesparelsene vil bli større enn først planlagt. Dette trekker antagelig investeringene ned, særlig i 2016, før investeringsnivået stabiliserer seg mot slutten av prognoseperioden. Selv om lavere kapasitetsutnyttelse vil presse ned prisene på norskproduserte investeringsprodukter slik at den innenlandske leverandørnæringen kan øke sin markedsandel, vil det bli reduserte leveranser fra norsk økonomi. Med så mange som 150 000 årsverk – direkte og indirekte – knyttet til norsk produksjon av investeringsprodukter til petroleumsvirksomheten er fastlandsøkonomien følsom for utviklingen i disse investeringene.

Antall letebrønner gikk noe ned i 2014, og på grunn av oljeselskapenes reduserte inntekter og svekkete forventninger til oljeprisene framover ventes en sterkere nedgang i år og neste år. Fallet i letingen blir klart større enn etter oljeprisfallet i 2008/2009. Den gang tok prisen seg raskt opp etter et stort fall gjennom vinteren. Dette tror vi ikke vil skje denne gang. Boringen er viktig for å opprettholde produksjonen og denne aktiviteten vil trolig i mindre grad bli påvirket av relativt lave olje- og gasspriser.

Samtidig med at flere felt ferdigstilles ventes en nedtrapping i antall nye utbygginger. Dette bidrar til en

Statistisk sentralbyrå

Figur 2.9. **Investeringer i Fastlands-næringer. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

klar nedgang i investeringer i nye felt. Videre har flere oppgraderinger og utvidelser av felt i drift blitt ferdigstilte. Dette trekker også i retning av lavere investeringer i år og neste år.

Investeringene de nærmeste årene vil holdes oppe av store investeringer knyttet til utbygging av Johan Sverdrup-feltet. Første fase av feltet skal være i produksjon i 2019. Investeringene på dette feltet er imidlertid neppe store nok til å hindre en klar nedgang i investeringene framover.

I 1. kvartal steg gassutvinningen med 5 prosent, målt i energiekvivalenter, mens oljeutvinningen falt med litt under 1 prosent. Oljeutvinningen, som falt klart gjennom forrige tiår, synes å ha stabilisert seg. Det ventes om lag uendret utvinning de nærmeste årene. Ferdigstillingen av flere nye feltutbygginger har bidratt til å hindre videre nedgang. Virkningen av oljeprisnedgangen på eksportverdien dempes av kronesvekkelsen. Oljeprisen ble om lag halvert målt i amerikanske dollar fra sommeren 2014 til 1. kvartal 2015, mens eksportprisen på olje målt i norske kroner bare falt med noe over 1/3. Eksportprisen på gass har holdt seg oppe i samme periode, og prisen er nå høyere enn den var sommeren 2014. Oljeprisen ventes å gå gradvis noe opp fra dagens nivå og nå 75 dollar fatet ved utgangen av 2018.

2.6. Beskjeden vekst i næringsinvesteringene på fastlandet

Næringsinvesteringene har vært relativt stabile i to år. De foreløpige tallene fra KNR, hvor næringsinvesteringene falt med 5,3 prosent i 1. kvartal i år, endrer ikke dette bildet. Fallet kan i hovedsak tilskrives en kraftig reduksjon i industriinvesteringene på 20,4 prosent. Også tjenesteinvesteringene viste en svak utvikling og falt med 3,7 prosent. Informasjonsinnholdet for tjenesteinvesteringene er imidlertid mer usikkert enn for industrien da det er få korttidsstatistikker for tjenestenæringene. Et unntak er investeringer

i forretningsbygg mv. som bygger på byggearealstatistikken. Omsetning og drift av fast eiendom, der det i hovedsak er investeringer i forretningsbygg, viste et fall på 1,1 prosent i 1. kvartal. Investeringer innen annen vareproduksjon enn industri økte med 3,1 prosent, noe som kan spores tilbake til en sterk vekst innen kraftforsyning.

SSBs siste kartlegging av industribedriftenes anslag på framtidige investeringer bærer bud om moderate investeringer også i 2015, men at investeringsveksten vil ta seg betydelig opp i 2016. I 2016 venter bedriftene en investeringsvekst på om lag 10 prosent når det justeres for normal underrapportering (se Boks 2.1 i ØA 4/2014). Det er spesielt innen næringsmidler og kjemiske råvarer at det ventes høy vekst. Innenfor kraftforsyning indikerer anslagene på framtidige investeringer en vekst på 10 prosent i både 2015 og 2016 fra allerede høye nivåer. Tidligere har veksten i hovedsak kommet innen overføring og distribusjon av elektrisitet. Nå ventes det også sterk vekst innen produksjon av elektrisitet. Den foreslåtte endringen til lineære avskrivninger over fem år for vindkraft innebærer bedret lønnsomhet og vil kunne bidra til videre investeringsvekst i elektrisitetsproduksjonen også etter 2016.

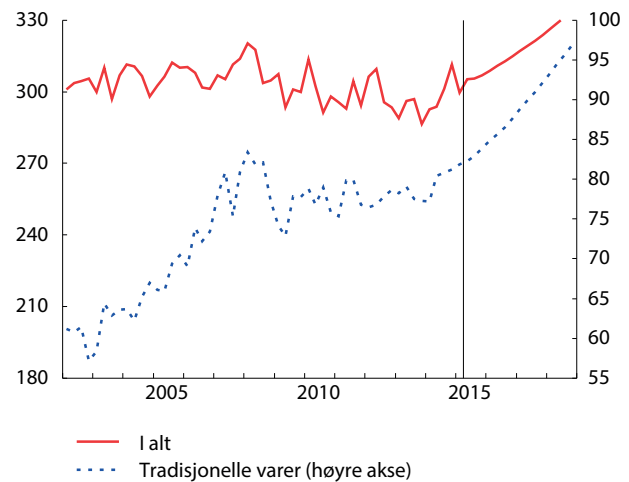
Vi venter om lag uendrede næringsinvesteringer på fastlandet i inneværende år. Bedrete konjunkturer fra 2016 bidrar til at vi framover venter økte investeringer innen industri, tjenester og annen vareproduksjon. Vi anslår en samlet vekst i næringsinvesteringene på rundt 5 prosent årlig fra 2016 og ut prognoseperioden. Sammenlignet med tidligere konjunkturoppganger gir dette likevel moderate vekstimpulser og med dette bildet vil investeringsnivået være om lag 6 prosent lavere i 2018 sammenliknet med investeringstoppen i 2008.

2.7. Redusert handelsoverskudd i år

Tradisjonell vareeksport målt i faste priser økte litt gjennom andre halvår i fjor. Veksten tok seg litt opp i 1. kvartal i år ifølge sesongjusterte kvartalstall fra KNR. Eksporten av produkter fra store varegrupper som oppdrettsfisk, metaller og i særdeleshet raffinerte oljeprodukter viste høy vekst i 1. kvartal etter nedgang kvartalet før, mens eksporten av verkstedprodukter fortsatte å vokse for fjerde kvartal på rad. Eksporten av olje og gass falt mye i 1. kvartal i år etter sterk vekst i andre halvår i fjor. Nedgangen var størst for oljeeksporten. Etter vekst de tre siste kvartalene i 2014 falt eksporten av tjenester i 1. kvartal i år. Nedgangen var bredt basert, men må ses på bakgrunn av sterk økning i kvartalet før og at det er relativt mye usikkerhet knyttet til utenrikshandel med tjenester.

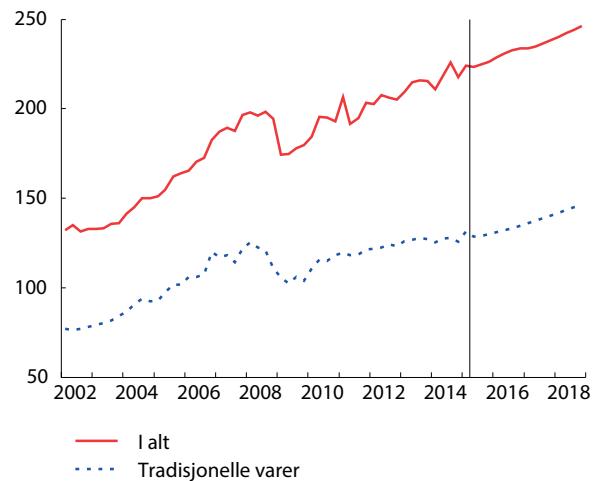
Prisveksten for tradisjonell vareeksport bremses opp i 2014, men i 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år har høy prisvekst for store eksportvaregrupper som nærings- og nytelsesmidler, metaller og verkstedprodukter bidratt til å løfte prisveksten for tradisjonelle eksportvarer. En bredt basert prisvekst for eksporterte tjenester i 2013

Figur 2.10. Eksport. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.11. Import. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

og 2014 fortsatte i 1. kvartal 2015. Mye av veksten i eksportprisene har direkte sammenheng med svekkelsen av krona. Mens prisen på naturgass har steget litt de to siste kvartalene har oljeprisen fortsatt å falle og bidratt sterkt til prisnedgang for samlet eksport. Her har kronesvekkelsen bidratt til å dempe nedgangen i oljeprisen i norske kroner.

En svak krone og tiltakende vekst i norske eksportmarkeder fra neste år vil ventelig stimulere eksporten. Vi anslår at veksten i eksporten fra fastlandet vil øke fra 3-4 prosent til 5-6 prosent gjennom prognoseperioden. Det er litt under den internasjonale markedsveksten og medfører at norske eksportører fortsetter å tape markedsandeler til tross for en kostnadsmessig forbedret konkurransevne i år som i fjor. Tapet av markedsandeler kan skyldes tidsforsinkete effekter av at kostnadsnivået har steget til et høyt nivå. Den produksjonsbaserte olje- og gasseksporten ventes ikke å endre seg mye.

Volumet av tradisjonell vareimport lå tilnærmet flatt gjennom 2013 og 2014, men sesongjusterte KNR tall viste sterk vekst i 1. kvartal i år. Importen av nærings- og nytelsesmidler, raffinerte oljeprodukter, verkstedprodukter og transportmidler – alle store varegrupper – økte mest. Veksten i importen av tjenester gjennom de tre siste kvartalene i fjor snudde imidlertid til en nedgang i 1. kvartal i år. Prisene for tjenesteimporten falt også i denne perioden, mens prisene på tradisjonelle importvarer fortsatte å stige for åttende kvartal på rad. Kronesvekkelsen har bidratt vesentlig til veksten i importprisene.

En forventet moderat vekst i innenlandsk etterspørsel etter varer og tjenester til investeringer og konsum ventes å gi moderate vekstimpulser til importen i de nærmeste årene. En utflating av kronekursen vil etter hvert dempe importprisveksten. I tillegg vil import av én plattform i år og to til seks jagerfly hvert år i prognoseperioden løfte importen, som ellers reflekterer moderat vekst i innenlandsk etterspørsel og bedringen i den kostnadmessige konkurransevnen.

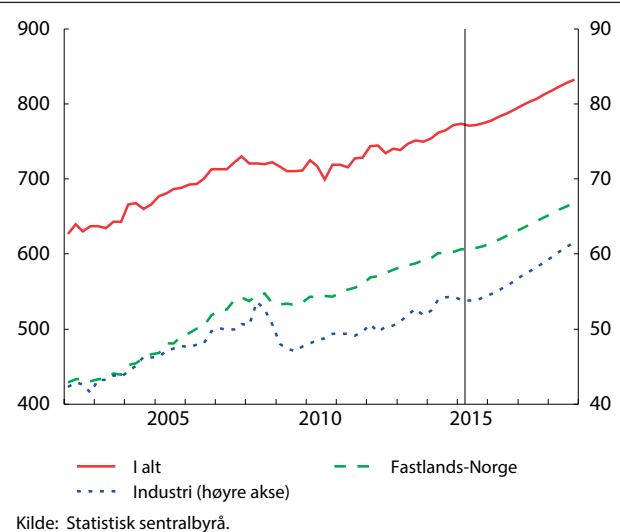
Overskuddet på handelen med utlandet falt i 2013 og 2014 med til sammen nesten 30 prosent som følge av større vekst i volum og pris på samlet import enn på samlet eksport. Lavere oljeeksport og oljepris vil i år bidra til reduksjon i nettoeksporten og til ytterligere bytteforholdstap. Fra neste år viser beregningene en årlig bytteforholdsgevinst med betydelig bidrag fra en antatt moderat stigende oljepris. Dermed vil handelsoverskuddet igjen øke. Tiltakende overskudd på rente- og stønadsbalansen vil også bidra til at driftsbalansen som andel av BNP ikke faller under 6 prosent i prognoseperioden.

2.8. Svak aktivitetsutvikling ut 2015

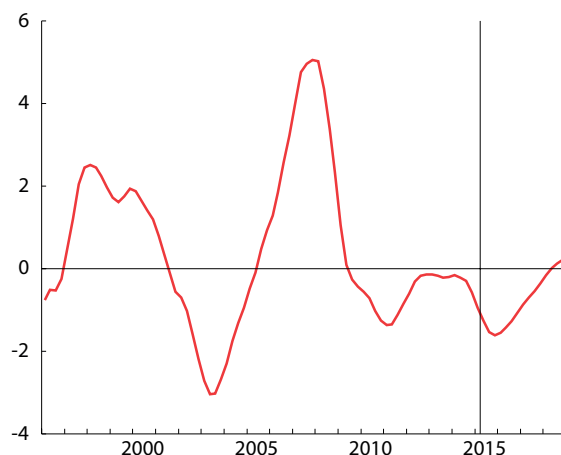
BNP Fastlands-Norge økte med 2,0 prosent i 1. kvartal 2015, regnet som årlig rate. Det var tredje kvartalet på rad med en økonomisk vekst under trendvekst, anslått til 2¼ prosent. Veksten gjennom andre halvår i fjor ble i mai revidert litt ned fra de foreløpige tallene publisert i februar, slik at omslaget til konjunkturedgang fra og med 3. kvartal i fjor nå framstår enda klarere enn før. Regnet som årlig rate har veksten i BNP Fastlands-Norge gjennom de tre siste kvartalene bare økt med 1,2 prosent. Naturgitte forhold bidro riktignok til å trekke aktivitetsveksten ned igjennom andre halvår i fjor, men den tilsvarende veksten i BNP Fastlands-Norge uten kraftforsyning, fiske, fangst og akvakultur var heller ikke mer enn 1,5 prosent.

Veksten i industrien gikk kraftig ned gjennom andre halvår i fjor, men fra et høyt nivå, og i 1. kvartal i år var det et markert fall i bruttoproduktet. Uten dette fallet ville BNP Fastlands-Norge ha økt mer enn trendveksten i 1. kvartal. Ikke overraskende er veksten i offentlig forvaltning mye jevnere. Veksten har økt noe i de siste kvartalene og lå i 1. kvartal på trendveksten til BNP Fastlands-Norge. Øvrige tjenesteytende næringer økte i 1. kvartal litt mer enn denne trendveksten

Figur 2.12. Bruttonasjonalprodukt. Sesongjustert, mrd. 2012-kr, kvartal

Figur 2.13. BNP Fastlands-Norge. Avvik fra beregnet trend i prosent

etter å ha ligget litt under gjennom andre halvår i fjor. Utviklingen i annen vareproduksjon på fastlandet utenom industri domineres av næringer som i stor grad påvirkes av naturgitte forhold. Utenom primærnæringer og elektrisitetsforsyning består gruppa i hovedsak av bygg og anlegg. Også bruttoproduktet i bygg og anlegg økte mer enn trendveksten i 1. kvartal, etter fall i aktivitetsnivået kvartalet før. Veksten gjennom de tre siste kvartalene samlet har ligget klart under trendvekst.

Nedgangen i etterspørselen fra oljevirkomheten setter nå markerte spor i produksjonsbildet. Bruttoproductet i de mest rendyrkede leverandørnæringene til petroleumsvirkomheten, gikk alle ned i årets første kvartal. Den største nedgangen var i industrien reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr med et fall på over 5 prosent, etter kraftig vekst gjennom fjoråret. I verftsindustrien gikk bruttoproduktet ned for andre kvartal på rad, og nedgangen gjennom de to kvartalene var på vel 5 prosent. Bruttoproductet i tjenester tilknyttet utvinning gikk ned med 2,5 prosent i 1. kvartal. Det

Boks 2.2. Virkninger av nedgangen i petroleumsinvesteringene

Aktiviteten i petroleumsnæringen har helt siden 1970-tallet vært en viktig faktor bak konjunkturutviklingen i Norge. Den bidro til den kraftige konjunkturoppgangen før finanskrisen, og til at aktivitetsveksten i norsk økonomi ble holdt oppe i tiden etterpå. Petroleumsinvesteringene nådde en topp i 3. kvartal 2013 og har falt siden, med unntak av en liten vekst i årets første kvartal. Vi har lagt til grunn at disse investeringene vil falle videre gjennom 2015 og 2016, og deretter endre seg lite i de neste to årene. I denne boksen vil vi belyse virkningene av det observerte fallet fra slutten av 2013 og gjennom fjoråret, samt det antatte fallet i vår prognose. Dette gjør vi ved å sammenholde vår prognosebane med en kontrafaktisk bane hvor vi lar petroleumsinvesteringene øke i takt med trendveksten i norsk økonomi (anslått til 2¼ prosent) fra og med 4. kvartal 2013.

Avviket mellom investeringsnivået i de to banene, betraktes her som konjunkturimpulsen fra petroleumsinvesteringene. Denne negative konjunkturimpulsen blir gradvis større inntil den når sitt maksimum i 2017. Beregningen viser at investeringsfallet bidro til å redusere BNP-nivået i Fastlands-Norge med 0,6 prosent i 2014, og at det bidrar til en nedgang på hele 2,6 prosent i 2018. Som årsgjennomsnitt innebærer det en nedgang i veksten på 0,6 prosentpoeng i 2014, 1,2 prosentpoeng i 2015 og 0,8 prosentpoeng i 2016. I 2017 og 2018 er veksten bare i liten grad påvirket.

Redusert etterspørsel fra petroleumsvirksomheten rammer norsk økonomi på bred basis, ettersom de aller fleste næringer leverer direkte eller indirekte til petroleumsnæringen. Lavere aktivitetsnivå reduserer sysselsettingen i forhold til hva den ellers ville ha vært. Arbeidsledigheten økte som følge av dette med 0,1 prosentpoeng i 2014, økende til 0,5 prosentpoeng i 2018. Virkningen på sysselsettingen er vesentlig større, men det mindre stramme arbeidsmarkedet gjør at noen trekker seg ut av arbeidsmarkedet og til at arbeidsinnvandringen reduseres.

Husholdningenes inntekter dempes både av den reduserte sysselsettingen direkte og av at lønningene reduseres som følge av det reduserte presset i arbeidsmarkedet. Lønningene ble i 2014 redusert med 0,2 prosent som følge av de negative impulsene og ventes å bidra til å trekke ned lønnsnivået i år med 0,6 prosent sammenlignet med den kontrafaktiske banen. Denne virkningen øker til 1,8 prosent i 2018. Reduserte inntekter slår ut i lavere konsum og lavere etterspørsel etter boliger som både reduserer prisene og investeringene i boligmarkedet.

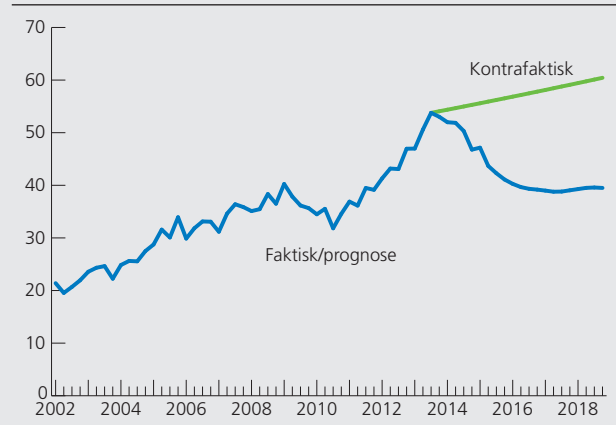
Tabell 1. Virkninger av konjunkturimpulsene fra petroleumsinvesteringen etter 3. kvartal 2013. Avvik i prosent fra den kontrafaktiske banen der annet ikke framgår

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BNP Fastlands-Norge	0,0	-0,6	-1,7	-2,4	-2,6	-2,6
Industri	0,2	-0,3	-2,8	-3,2	-3,1	-3,0
Næringsinvesteringer, Fastlands-Norge	0,0	0,0	-0,3	-0,5	-0,6	-0,9
Konsum i husholdningene mv.	0,0	-0,3	-1,2	-1,6	-1,8	-2,3
Boliginvesteringer	0,0	-0,2	-1,2	-3,6	-5,2	-5,2
Boligpris	-0,2	-1,0	-4,2	-5,0	-4,2	-4,9
Årslønn	0,0	-0,2	-0,6	-0,9	-1,4	-1,8
Realdisponibel inntekt	0,0	-0,4	-1,2	-1,8	-2,2	-2,5
KPI	0,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,2
Sysselsetting	0,0	-0,1	-0,5	-0,9	-1,1	-1,1
Arbeidstilbud	0,0	0,0	-0,2	-0,5	-0,6	-0,6
Arbeidsledighet (nivå)	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5	0,5
Memo:						
Investeringer i utvinning og rørtransport	-0,5	-10,3	-25,0	-32,7	-35,4	-35,3

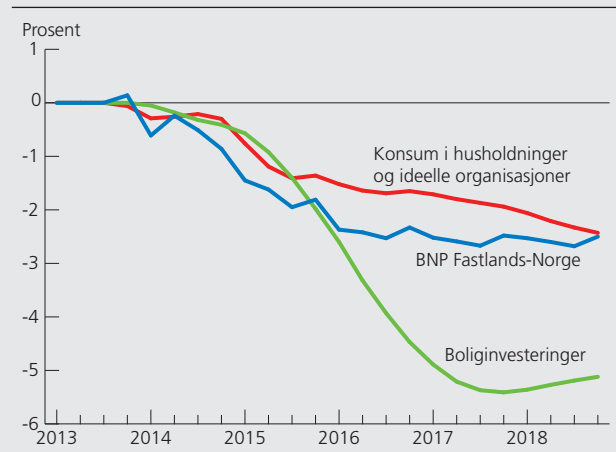
På kort sikt har de sektorvise produksjonsvirkningene nær sammenheng med den faktiske og etter hvert anslåtte sammensetningen av oljeinvesteringene i ulike kapitalarter. Et generelt svakere aktivitetsnivå medfører at næringsinvesteringene også reduseres i andre deler av økonomien i forhold til hva de ellers ville ha vært. Ringvirkningene i form av svakere etterspørsel fra fastlandet kommer med et tidsetterslep. I begynnelsen er derfor impulsene fra petroleumsinvesteringene dominerende. Effektene av ringvirkningene blir sterkere etter hvert og fordi de i mindre grad enn petroleumsinvesteringer drar med seg import, har de større effekt på det norske aktivitetsnivået per krone svekket etterspørsel. I 2015 og 2016 er den relativt største aktivitetsnedgangen i industrien, mens virkningene for resten av fastlandsnæringene samlet er større mot slutten.

For å belyse de direkte effektene av den svake utviklingen i petroleumsinvesteringene er analysen gjort partiell og stilisert. Vi har imidlertid valgt å holde husholdningenes forventninger til egen og landets økonomi uendret og lik nivået de var på i 3. kvartal 2013. Vi har forutsatt at investeringsnedgangen ikke påvirker produksjonen i petroleumsnæringen innenfor vår horisont. På kort sikt kan forutsetningen være rimelig, men på litt lengre sikt er den åpenbart urealistisk siden investeringsnedgangen normalt har negative konsekvenser for produktinnsatsetterspørselen og sysselsettingen. På den annen side er det en rekke motvirkende krefter vi har sett bort i fra. Penge- og finanspolitikken, i likhet med valutakursen og oljeprisen, er antatt å følge den samme utviklingen i de to banene. Vi får dermed ingen store impulser i retning av omstilling fra bedret kostnadsmessig konkurransevne. Timelønnskostnadene reduseres riktignok noe, men samtidig svekkes produktiviteten innenfor beregningshorisonten.

Figur 1. Petroleumsinvesteringer. Sesongjustert, mrd. 2012-kr., kvartal

Figur 2. Avvik i prosent fra den kontrafaktiske banen

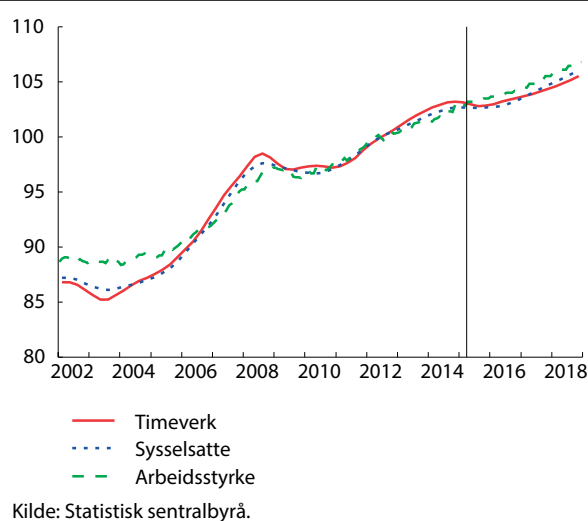
var fjerde kvartalet på rad med nedgang slik at nivået lå nær 9 prosent under nivået ett år tidligere. Impulsene fra petroleumsvirksomheten påvirker imidlertid økonomien langt ut over disse næringene. De aller fleste næringene har leveranser til petroleumsnæringen, leverandørindustrien eller deres underleverandører. I tillegg kommer virkninger via effekter på husholdningenes inntekter, samt husholdningers og bedrifters forventninger om utviklingen framover.

Nedgangen i petroleumsnæringen og oljeprisen har imidlertid også medført at renta har kommet ned, og at den kostnadmessige konkurranseevnen har forbedret seg, først og fremst fordi krona har svekket seg i verdi, men også gjennom lavere lønnsvekst. Situasjonen for bedrifter utenom oljevirkosomheten er også bedret ved at høyt kvalifisert arbeidskraft er lettere tilgjengelig. Den lave renta stimulerer etterspørselen etter boliger og annen realkapital, og er en viktig faktor bak den siste tids aktivitetsvekst i bygg og anlegg. I 1. kvartal var det en høy vekst i overnattings- og serveringsvirksomhet, noe som kan ses på bakgrunn av bedret kostnadmessig konkurranseevne, som blant annet kan ha medført at nordmenn i større grad ferierer i Norge. Industrinæringen produksjon av metallvarer, elektronisk utstyr og maskiner leverer mye til petroleumsnæringen, men enda mer til eksport. Veksten i næringen gikk kraftig ned i 1. kvartal etter en svært høy vekst gjennom fjoråret, men er fremdeles positiv. Leveransene til oljevirkosomheten er trolig redusert, mens eksporten er økt.

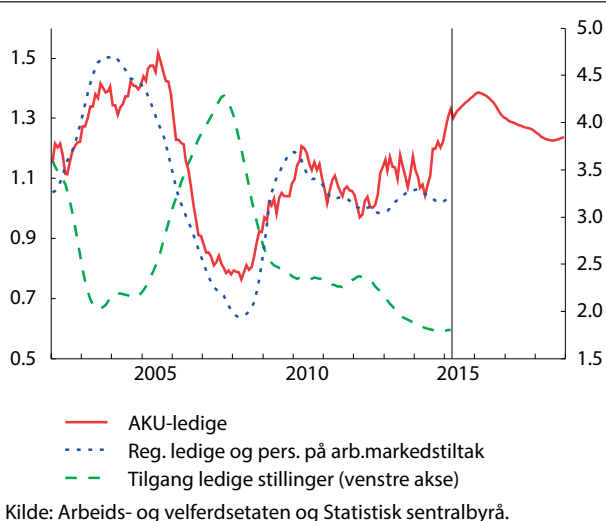
Vi regner med at etterspørselen fra petroleumsvirksomheten vil falle framover og at aktivitetsnivået i leverandørnæringene gjennomgående vil falle ut 2016. Mye av denne nedgangen rammer industrien, men industrien nyter på den andre siden godt av tre års bedring av den kostnadmessige konkurranseevnen og økt internasjonal etterspørsel. For industrien samlet regner vi med at aktiviteten faller ytterligere framover før den tar seg opp rundt kommende årsskifte. De negative impulsene fra petroleumsvirksomheten blir trolig svekket over tid og i 2018 vil de slå om til å bli positive. I følge våre beregninger vil dette, sammen med høyere etterspørselsvekst i norske eksportmarkeder og økt kapasitet innen blant annet råvarebasert industri, bidra til klar aktivitetsvekst fra 2016 og framover.

Også resten av næringslivet påvirkes av impulsene fra petroleumsvirksomheten, men med unntak av tjenester i tilknytning til utvinning, er ringvirkningene mindre enn for industrien samlet. Etterspørselen fra husholdningene betyr mye for mange av næringene utenfor industrien. En litt høyere vekst i både konsum og boliginvesteringene i årene framover, bidrar til å trekke opp aktivitetsveksten. Det samme gjør investeringene i fastlandsnæringene. Veksten i etterspørselen fra offentlig forvaltning ventes å holde seg stabil høy, og bidrar slik sett til å dempe den inneværende konjunkturedgangen. Offentlig forvaltning vil dermed stå for en økende andel av BNP i år, men andelen reduseres deretter.

Figur 2.14. **Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk.**
Sesongjusterte og glattede indekser, 2012=100

Figur 2.15. **Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger.**
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Etter en beskjeden aktivitetsvekst gjennom resten av 2015, vil mange fastlandsnæringene i vår analyse oppleve en ganske god utvikling gjennom 2016 og videre ut 2018. Dette fører til at veksten i BNP Fastlands-Norge kan komme over trendvekst fra tidlig neste år. Denne konjunkturoppgangen vil vare gjennom hele perioden 2016-2018.

2.9. Lav sysselsettingsvekst gir høyere arbeidsledighet

I 1. kvartal i år var sysselsettingen uforandret fra 4. kvartal 2014 etter to år med jevn vekst på vel én prosent. Befolkningsveksten i 1. kvartal var svært beskjeden slik at sysselsettingen som andel av befolkningen fortsatte å gå ned. Endringer i befolkningens alderssammensetning er en faktor bak denne utviklingen. Andelen eldre i yrkesaktiv alder øker. Denne gruppen har lavere yrkesdeltagelse enn gjennomsnittet av alle aldersgrupper og bidrar til å forklare utviklingen.

Boks 2.3. Hvorfor er økningen i ledighet større ifølge AKU enn registrert i NAV?

Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) viser at arbeidsledigheten økte med 21 000 personer fra 1. kvartal 2014 til 1. kvartal 2015, mens NAVs tall for registrerte ledige i samme periode bare økte med om lag 3 000 personer.

Ved å koble NAVs ARENA-register til AKU kan vi se hvordan veksten i AKU-ledigheten relaterer seg til registreringer hos NAV.¹ Differansen på 18 000 ledige personer kan dekomponeres som følger:

- 2 000 er ikke registrert hos NAV i det hele tatt
- 7 000 personer er registrert hos NAV, men i andre grupper enn registrert helt ledige (for eksempel på arbeidsmarkedstiltak)
- De resterende 9 000 personene kan forklares av to forhold: Andelen av registrerte NAV-ledige som i AKU svarer at de ikke ønsker jobb har gått ned. Det samme gjelder andelen av NAV-ledige som i AKU svarer at de har en jobb. Dette fører til at andelen av de registrerte ledige hos NAV som også ble klassifisert som ledige i AKU var høyere i 1. kvartal 2015 enn i 1. kvartal 2014.

Når andelen av NAV-ledige som i AKU svarer at de har en jobb er redusert, kan det skyldes at det er blitt vanskeligere å få kortvarige småjobber. Det kan også skyldes at registrert ledige i mindre grad enn før jobber samtidig som de krever dagpenger som helt ledige.

Forskjellen i utvikling mellom statistikkene skyldes, i tillegg til utvalgsusikkerhet, at definisjonen av arbeidsledighet er forskjellig, endringer i registreringstilbøyelighet i NAV, samt at

¹ Denne mekaniske dekomponering til mindre grupper innebærer at usikkerheten i AKU øker fordi AKU er en utvalgsundersøkelse og mindre grupper er beheftet med større usikkerhet.

forståelsen av kravene for å bli ansett som ledige i AKU kan variere blant de som intervjues.

Normalt er det likevel et godt samsvar mellom utviklingen i AKU, NAV og konjunkturbildet forøvrig, se figur 2.15 og Sparrman (2012). Figur 2.15 viser imidlertid også mindre variasjon i tall for registrerte ledige. Det må ses i sammenheng med at statistikken for registrerte ledige er en totaltelling hos NAV, og denne ledighetsraten endrer seg relativt lite fra måned til måned. I AKU kan arbeidsledighetsraten derimot variere noe fra en måned til den neste som følge av at det er en utvalgsundersøkelse.

Markerte omslag i arbeidsmarkedet, slik som vi ser nå, kan komme tidligere tilsyne i AKU, spesielt hvis ledigheten rammer folk med lite arbeidserfaring. Denne gruppen har ofte ikke krav på ledighetstrygd og de har derfor mindre insentiver til å registrere seg ledige hos NAV, se Næsheim (2006). Ut i fra dagens konjunktursituasjon vil vi derfor forvente å se økt ledighet i regioner som er nært knyttet opp mot petroleumssektoren. Både AKU og NAV viser økt ledighet i Hordaland, Rogaland og Vest-Agder, men økningen i AKU er mer enn dobbelt så stor i antall personer som økningen i den registrerte ledigheten i disse fylkene. Ifølge AKU er 8 000 flere blitt arbeidsledige i disse tre fylkene, mens statistikken for registrert ledighet bare viser en økning på 3 100.

Referanser

Helge Nome Næsheim (2006) «Forholdet mellom Aetats og SSBs tall for arbeidsledige», Statistisk Sentralbyrå, *Økonomiske analyser* 4/2006.

Victoria Sparrman (2012) «Arbeidsledighet som konjunkturindikator og forklaringsfaktor i makromodeller», Statistisk Sentralbyrå, *Økonomiske analyser* 5/2012.

De siste årene har det vært betydelige forskjeller i sysselsetningsutviklingen mellom næringer. Det var lenge en særlig sterk sysselsetningsvekst i tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, men fra 2. kvartal i fjor har sysselsettingen i denne næringen falt. Også industri som primært leverer til petroleumsindustrien, som verfts- og transportmiddelindustri samt reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr, har tidligere hatt høy sysselsetningsvekst. I andre halvår av 2014 snudde denne utviklingen og gjennomsnittlig sysselsetting i disse næringene gikk ned. Nedgangen ble ytterligere forsterket av redusert sysselsetting også i 1. kvartal i år. Sysselsetningsveksten i resten av industrien var litt lavere enn for økonomien samlet.

Sysselsettingen i 1. kvartal gikk opp i bygg og anlegg, men ned i varehandel. Dette har vært tendensene for disse to store næringene gjennom de siste tre-fire årene. I 1. kvartal var sysselsetningsveksten i kommuneforvaltningen noe høyere enn i statsforvaltningen. I 2014 var bildet motsatt. Da vokste sysselsettingen i statsforvaltningen med knapt 2 prosent, mens sysselsetningsutviklingen i kommuneforvaltningen lå noe under gjennomsnittlig sysselsetningsvekst.

Arbeidsledighetsraten kom som følge av finanskrisen opp i 3,6 prosent i 4. kvartal 2010 ifølge AKU. Deretter falt arbeidsledigheten et stykke inn i 2012. Arbeidsledigheten varierte så lenge mellom 3,3 og 3,7 prosent. Våren 2014 var ledigheten nede i 3,2 prosent, men den har deretter økt gjennom annet halvår og inn i 2015. Den gjennomsnittlige arbeidsledigheten i perioden februar til april var 4,1 prosent.

NAVs statistikk for registrerte ledige og summen av registrerte ledige og personer på tiltak viser om lag uendret ledighet gjennom 2014. NAVs tall viste en liten nedgang i antall permitterte i 2014, men en liten økning fram til mai i år. Ved utgangen av mai var om lag 88 600 personer enten på tiltak eller registrerte ledige. Hittil i år har arbeidsledigheten økt for nesten alle yrkesgrupper, men det er innenfor ingeniør- og IKT-fag at den prosentvise økningen i arbeidsledighet er størst. Arbeidsledigheten har økt mest i fylker som er nært knyttet til petroleumsvirksomheten, mens den har falt i andre fylker.

SSB har siden 2010 publisert tall for ledige stillinger. Antall ledige stillinger har med ett unntak (4. kvartal 2014) falt i lang tid, men utgjør bare vel 2 prosent av

alle arbeidstakerforhold. Ledige stillinger har gått ned i mange tjenesteytende næringer, som f.eks. faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting som leverer mye til petroleumsnæringen. Antallet ledige stillinger gikk også ned i industri og i utvinning av olje og gass.

Utførte timeverk falt noe i 1. kvartal i år. NAV rapporterer at antall permitteringer har gått noe opp så langt i år, og det bidrar til å trekke ned timeverksveksten. I 2014 var veksten i utførte timeverk i Fastlands-Norge noe høyere enn veksten i antall sysselsatte selv om vi justerer veksten for at det var én arbeidsdag mer i 2014 enn i 2013. Ifølge NAV var det en liten nedgang i permitteringer i 2014 sammenliknet med året før. AKU viste også en relativ økning i antall personer som arbeider på heltid. Begge forhold trekker isolert sett antall utførte timeverk per sysselsatt opp. En økning i sykefraværet og streiken i 2014 trakk imidlertid i motsatt retning.

Sysselsettingen anslås å bli nær uendret fra i fjor og vil vise en beskjeden økning til neste år, for så å øke noe mer i 2017 og 2018. Det må ses i sammenheng med den generelle konjunkturutviklingen. Der er imidlertid store forskjeller i sysselsettingsutviklingen innen skjermete og utekonkurrerende næringer. De negative impulsene fra petroleumsnæringen ventes å gi en kraftig nedgang i sysselsettingen i en del industrinæringer i 2015. En betydelig vekst i eksportmarkedene og gradvis bedring av konkurranseevnen trekker i retning av økt industriproduksjon og høyere sysselsetting, men vil ikke være nok til å hindre nedgang i sysselsettingen i industrien før i 2017. I bygg og anlegg vil sysselsettingsveksten være litt lavere i år, men økt aktivitet i de neste årene vil stimulere sysselsettingsutviklingen i 2016 og 2017. Sysselsettingen innen tjenester i tilknytning til oljeutvinning avtar markert fram til og med 2016. På den annen side vil veksten i sysselsettingen i samferdsel være høyere enn gjennomsnittet og ta seg noe opp fra 2016. En ganske stabil vekst i sysselsettingen i offentlig forvaltning ventes å fortsette ut prognoseperioden.

Selv om innvandringen blir noe lavere enn i SSBs mellomalternativ og noe lavere enn det vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport, vil arbeidstilbudet øke noe mer enn sysselsettingen i år og til neste år, slik at arbeidsledigheten øker. Gjennomsnittlig AKU-ledighet i 2015 anslås til 4,2 prosent og når en topp i 2016 på 4,3 prosent. Vi må tilbake til 2005 for å finne et tilsvarende nivå for ledighetsraten. Sysselsettingen vil ta seg opp fra litt ut i 2016 i tråd med bedre konjunkturer, slik at arbeidsledigheten faller til 3,8 prosent i 2018.

2.10. Lav lønnsvekst framover

Etter en årslønnsvekst på rundt 4 prosent i perioden 2009 til 2013 sank årslønnsveksten i 2014 til 3,1 prosent, den laveste nominelle lønnsveksten på 20 år. Reallønnsveksten var på vel én prosent. Basert på tariffoppgjøret i fjor anslo partene en lønnsvekst i industrien på 3,3 prosent i 2014. Nasjonalregnskapstall viser at den faktiske lønnsveksten i industrien kom svært nær

denne rammen, 3,1 prosent. Lønnsutviklingen i andre næringer viser at normen fra lønnsforhandlingene i frontfaget i stor grad ble fulgt i resten av økonomien. Det er derfor svært små forskjeller i lønnsveksten mellom næringene i 2014. Høyere arbeidsledighet gjennom annet halvår i fjor, spesielt innen yrker relatert til petroleumsnæringen, har vært med på å trekke ned veksten i gjennomsnittlig lønn for hele økonomien.

I industrien er lønnsoverhenget¹ inn i 2015 litt lavere enn i fjor. Tariffoppgjøret i industrien har ifølge partene en ramme på 2,7 prosent. Dermed tyder årets oppgjør på at årslønnsveksten for industriarbeidere blir enda lavere i 2015 enn i 2014. Utenfor industrien er også lønnsoverhenget inn i 2015 og resultatene i flere av tariffoppgjørene moderate. Staten har en tilsvarende ramme som i industrien, mens kommunene ligger noe høyere med 3,2 prosent. I varehandelen er partene enige om å videreføre om lag samme tariff tillegg som i fjor. Lønnsoppgjøret utenfor industrien blir med andre ord moderat i år. Veksten i gjennomsnittlig årslønn påvirkes også av strukturelle endringer. Flere selskaper melder om redusert sysselsetting. Nedbemanninger rammer i stor grad personer med kort ansiennitet og lav lønn, slik at veksten i gjennomsnittlig årslønn i 2015 kan bli noe høyere enn det tariffoppgjørene isolert sett skulle tilsi. I motsatt retning trekker kanskje sammenstillingen av sysselsettingen på tvers av næringer, med svak utvikling i noen næringer med svært høyt lønnsnivå. Vi anslår lønnsveksten i 2015 til 2,8 prosent. Siden vårt anslag på konsumprisveksten er uendret fra ifjor, vil reallønnsveksten i 2015 bli noe lavere sammenliknet med 2014.

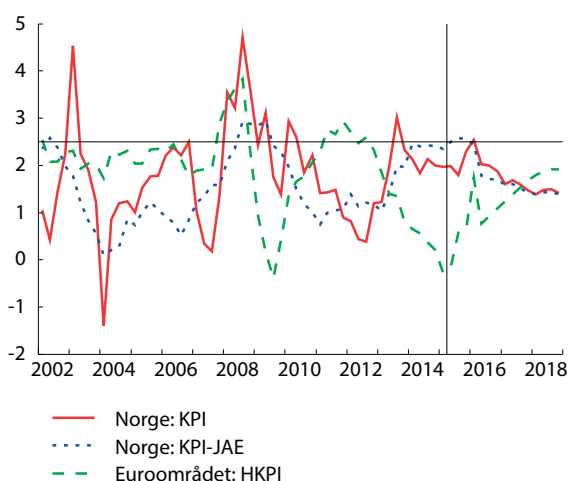
Vi anslår at lønnsveksten holder seg på om lag 3 prosent fram til 2018. Den moderate lønnsveksten må ses i sammenheng med at deler av økonomien har fått en betydelig negativ impuls gjennom oljeprisfallet. Den reduserte etterspørselen fra petroleumssektoren og oljeprisfallet reduserer lønnsomheten i deler av frontfaget og ledigheten øker. Det vil redusere lønnsveksten både ved at kravene i de sentrale lønnsforhandlingene dempes og at lønnsglidningen går ned. I tillegg vil sammenstillingseffekter gjennom redusert sysselsetting i oljerelatert virksomhet i Norge bidra. Lønnsnivået i petroleumsnæringen er gjennomgående høyere enn i økonomien ellers og redusert sysselsetting vil bidra til å dempe veksten i gjennomsnittlig lønn i 2016. Imidlertid er prisveksten framover også anslått til å være lav, slik at reallønnsveksten øker noe fra 2016 og ut prognoseperioden.

2.11. Utsikter til lavere inflasjon

Til tross for de siste årenes svekkelse av kronekursen er den underliggende prisstigningen på varer og tjenester i norsk økonomi fortsatt i underkant av Norges Banks inflasjonsmål. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og

¹ Lønnsoverhenget inn i et år er veksten i gjennomsnittslønn dersom lønnsnivået ikke øker gjennom året.

Figur 2.16. Konsumprisindeksen. Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

uten energivarer (KPI-JAE) var i januar og februar 2,4 prosent, på linje med årsgjennomsnittet for 2014. Deretter falt inflasjonstakten til 2,3 prosent i mars og ytterligere med to tideler til 2,1 prosent i april. Hovedårsaken til denne siste nedgangen var et markert fall i prisene på flyreiser fra april 2014 til april 2015, noe som må ses i sammenheng med at måletidspunktet i 2014 sammenfalt med påsken. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI) var 2,0 prosent både i mars og april. Målt mot fjoråret økte elektrisitetsprisene inkludert nettleie i disse månedene. Det er prisnedgang på oljeprodukter som er årsaken til at 12-månedersveksten i KPI er lavere enn i KPI-JAE.

Den underliggende prisstigningen steg markert høsten 2013 fra svært lave nivåer, og svekkelsen av kronkursen har vært en viktig faktor i denne utviklingen. Målt ved den importveide kronkursen var krona ved inngangen til juni 19 prosent svakere enn i februar 2013. Målt med delindeksen for importerte konsumvarer i KPI-JAE var prisstigningen for denne varegruppen som årsgjennomsnitt henholdsvis -0,2 prosent og 1,4 prosent i 2013 og 2014. Først i mars i år krøp prisstigningstakten over 2 prosent på 12-månedersbasis og økte videre til 2,4 prosent i april. Delindeksen for importvarer steg dermed for første gang i historien mer enn 12-månedersveksten i KPI-JAE totalt. Prisene på varegrupper som audiovisuelt utstyr og teletutstyr har på grunn av tekniske framskritt historisk sett ofte falt mye. Ved inngangen til året begynte også prisene på disse to varegruppene å ta seg opp og prisøkningen var henholdsvis 3,7 og 12,2 prosent på 12-månedersbasis i april. På grunn av at det tar tid før endringer i kronkursen slår fullt ut i norske priser, virker det sannsynlig at prisstigningstakten på importerte konsumvarer vil øke ennå en stund framover.

Lønnsveksten har kommet klart ned og bidrar til å dempe inflasjonen. Det tar tid før endringer i lønnsveksten slår fullt ut i konsumprisene. Betydningen av lavere lønnsvekst vises imidlertid tydelig i

12-månedersveksten i delindeksen for «tjenester med arbeidslønn som dominerende innsatsfaktor» i KPI-JAE. Prisveksten for denne tjenestegruppen falt fra 3,7 prosent til 2,9 prosent fra april i fjor til april i år. Der importprisene trekker enhetskostnadene opp, virker således dempet lønnsvekst i motsatt retning. Den innenlandske tjenestekomponenten i produkter som vi vanligvis omtaler som importerte produkter er også betydelig i form av avanse- og transportmarginer. Lavere lønnsvekst og økt innenlandsk produktivitet bidrar til å dempe prisveksten også for disse konsumgruppene.

Mens prisstigningen for tjenester utenom husleie har falt i inneværende år, har prisveksten på husleier vært relativt stabil. Fra april i fjor til i år økte beregnet husleie for selveiere med 2,5 prosent, mens betalt husleie for leietakere økte med 3,0 prosent i perioden og bidro til å trekke KPI-veksten opp.

Norges Bondelag og staten har kommet til enighet om jordbruksavtalen fra 2015 til 2016. Ifølge Landbruks- og matdepartementet vil den isolerte effekten på forbrukerprisene av målprisendringene bli om lag en kvart prosent. Prisene på matvarer avhenger imidlertid også i stor grad av prisene på verdensmarkedet og utviklingen i valutakurser. Prisøkningen på matvarer er den siste tiden redusert, og vi antar at prisveksten blir moderat framover.

Mens KPI steg med 2,0 prosent i 1. kvartal, målt mot samme periode året før, steg deflatoren for husholdningenes konsum i KNR med 2,2 prosent. Forskjellen kan i hovedsak relateres til posten «nordmenns konsum i utlandet» som ikke er en del av grunnlaget i KPI. Prisindeksen for denne konsumgruppen er avledet av prisvekst og valutakurser på de mest vanlige reisedestinasjonene. Denne indeksen vil i enda større grad enn prisene for innenlandsk konsum variere med svingningene i valutakursen.

Spotprisen på den nordiske kraftbørsen har vært lav siden sommeren 2011. Gjennom fjoråret bidro lave kraftpriser til at prisstigningstakten for KPI lå under veksten i KPI-JAE. Prisen på elektrisitet inkludert nettleie var noe høyere i 1. kvartal 2015 enn i 1. kvartal 2014, men prisene på terminkontraktene i Nord Pool-området indikerer at elektrisitetsprisene inkludert nettleie vil komme under fjorårets nivåer i inneværende års tre siste kvartaler målt mot tilsvarende perioder i 2014. Med utgangspunkt i terminprisene, antar vi at prisen på elektrisitet inkludert nettleie faller med om lag 3 prosent som årsgjennomsnitt fra 2014 til 2015, men at nedgangen reverseres til oppgang i 2016. Prisene på oljeprodukter falt i etterkant av fallet i råoljeprisen og har i inneværende år bidratt til at KPI-veksten har ligget under veksten i KPI-JAE. Prisene på drivstoff steg imidlertid fra mars til april og har steget ytterligere fram til juni. Oppgangen forklars dels med en sterk dollarkurs og dels med streik ved amerikanske raffinerier. Vi antar at en normalisering av markedssituasjonen kan

medføre at drivstoffprisene faller noe tilbake i annet halvår før effektene av fallet i råoljeprisene uttømmes. Med en forventet oppgang i råoljeprisen antar vi at prisene på oljeprodukter vil gå noe opp de kommende årene, men svak prisvekst på elektrisitet fører til at energiprisene samlet sett stiger i om lag samme takt som den generelle prisstigningen i årene 2017-2018.

Til tross for at lønnsveksten er dempet, bidrar lav produktivitetsvekst og tidsetterslepet fra kronesvekkelsen til økt underliggende prisstigning ut inneværende år. Veksten i KPI-JAE blir ifølge våre beregninger 2,5 prosent som årgjennomsnitt for 2015. Med våre forutsetninger for utviklingen i importpriser, lønninger og produktivitetsvekst vil den underliggende prisveksten, målt mot samme kvartal året før, komme ned under 2 prosent i løpet av 2. kvartal 2016. Produktivitetsveksten vil normalt ta seg opp når aktivitetsnivået øker. Selv med økt lønnsvekst i årene framover, vil økt produktivitet og lavere importert prisvekst bidra til at veksten i KPI-JAE avtar fra 1,9 prosent som årgjennomsnitt i 2016 til henholdsvis 1,5 og 1,4 prosent i 2017 og 2018. Med utgangspunkt i våre antagelser om utviklingen i energipriser og avgifter vil KPI-veksten ligge 0,5 prosentpoeng under veksten i KPI-JAE i år og ende på 2,0 prosent. KPI-veksten vil deretter øke til 2,1 prosent i 2016 før den avtar. Prisøkningen målt med KPI blir ifølge våre beregninger 1,6 prosent i 2017 og 1,4 prosent i 2018.

Tabell 2.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2012- priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert								
	2013	2014	13:1	13:2	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1 201 060	1 225 090	299 275	299 687	300 569	301 064	304 133	305 943	306 183	308 584	310 412
Konsum i husholdninger	1 144 644	1 166 561	285 326	285 479	286 403	286 957	289 636	291 339	291 424	293 897	295 932
Varekonsum	554 754	558 843	140 069	138 924	137 767	137 661	139 048	139 944	139 377	140 461	141 175
Tjenestekonsum	540 065	556 836	133 021	134 452	135 979	136 443	137 792	138 637	139 377	140 800	142 048
Husholdningenes kjøp i utlandet	82 559	85 065	20 239	20 234	20 878	21 200	21 078	21 256	21 334	21 352	21 252
Utlendingers kjøp i Norge	-32 734	-34 183	-8 003	-8 131	-8 221	-8 347	-8 281	-8 498	-8 664	-8 716	-8 543
Konsum i ideelle organisasjoner	56 416	58 529	13 949	14 208	14 165	14 107	14 496	14 604	14 759	14 687	14 480
Konsum i offentlig forvaltning	629 119	646 281	156 127	156 622	157 525	159 085	160 161	161 149	161 969	163 110	163 645
Konsum i statsforvaltningen	314 723	324 680	78 542	78 271	78 604	79 588	80 036	81 009	81 615	82 131	82 472
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	275 637	285 579	68 746	68 482	68 771	69 922	70 306	71 233	71 822	72 331	72 677
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	39 087	39 100	9 796	9 789	9 832	9 666	9 729	9 776	9 792	9 800	9 795
Konsum i kommuneforvaltningen	314 395	321 601	77 585	78 351	78 922	79 497	80 125	80 140	80 354	80 979	81 173
Bruttoinvestering i fast realkapital	704 846	709 082	169 448	178 331	178 388	179 034	177 370	181 361	179 105	172 065	171 549
Utvinning og rørtransport	204 477	201 025	46 981	50 593	53 771	53 017	51 990	51 872	50 319	46 778	47 145
Utenriks sjøfart	8 125	7 607	2 202	2 436	1 878	1 628	1 483	2 047	2 233	1 859	2 300
Fastlands-Norge	492 244	500 451	120 266	125 303	122 739	124 388	123 897	127 443	126 553	123 428	122 103
Næringer	220 588	221 107	52 609	58 146	54 635	55 083	53 412	55 284	56 885	55 781	52 831
Tjenester tilknyttet utvinning	3 244	2 610	-318	1 381	920	1 261	551	749	673	636	536
Andre tjenester	132 497	132 693	32 843	34 729	32 694	32 257	31 683	33 112	34 559	33 391	32 140
Industri og bergverk	34 591	36 200	8 159	9 177	8 515	8 724	8 624	8 836	9 140	9 673	7 703
Annen vareproduksjon	50 255	49 604	11 925	12 859	12 506	12 841	12 554	12 587	12 512	12 081	12 452
Boliger (husholdninger)	149 206	146 886	37 269	37 060	37 206	37 808	37 464	37 075	36 769	35 816	36 149
Offentlig forvaltning	122 450	132 458	30 388	30 097	30 897	31 497	33 020	35 083	32 899	31 831	33 123
Lagerendring og statistiske avvik	140 216	145 351	34 761	31 045	34 431	39 737	30 600	38 236	42 585	34 366	52 309
Bruttoinvestering i alt	845 062	854 434	204 209	209 376	212 820	218 770	207 970	219 597	221 690	206 431	223 858
Innenlandsk sluttanvendelse	2 675 241	2 725 805	659 611	665 684	670 914	678 920	672 264	686 689	689 841	678 125	697 916
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	2 322 423	2 371 822	575 667	581 611	580 833	584 537	588 191	594 535	594 704	595 122	596 161
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	751 568	778 739	186 515	186 719	188 423	190 582	193 181	196 232	194 868	194 941	196 769
Ekspert i alt	1 168 538	1 200 168	288 915	296 235	296 801	286 380	292 702	293 791	301 337	311 440	299 663
Tradisjonelle varer	312 541	319 642	78 213	79 021	77 494	77 244	77 190	80 437	80 857	81 192	81 842
Råolje og naturgass	564 225	572 871	140 742	144 423	144 849	134 830	142 175	136 879	143 639	149 246	140 564
Skip, plattform og fly	8 512	8 291	1 880	1 624	2 389	2 589	3 517	1 571	1 074	2 102	1 732
Tjenester	283 260	299 364	68 079	71 167	72 069	71 717	69 819	74 905	75 767	78 900	75 525
Samlet sluttanvendelse	3 843 779	3 925 973	948 525	961 919	967 715	965 300	964 966	980 481	991 179	989 565	997 579
Import i alt	856 565	872 783	209 560	214 760	215 895	215 679	210 893	218 557	226 027	217 863	223 983
Tradisjonelle varer	508 128	506 464	126 099	126 842	127 893	127 166	125 465	127 684	127 733	125 885	131 409
Råolje og naturgass	16 437	14 676	3 830	4 010	4 754	3 255	3 628	3 401	3 599	4 215	4 024
Skip, plattform og fly	25 211	27 575	6 325	6 736	6 732	5 466	4 634	5 908	12 359	4 642	5 867
Tjenester	306 790	324 068	73 306	77 173	76 516	79 792	77 166	81 565	82 335	83 121	82 682
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2 987 214	3 053 190	738 965	747 159	751 820	749 621	754 073	761 923	765 152	771 702	773 596
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2 347 170	2 399 701	582 373	585 023	587 988	591 691	594 511	600 953	601 138	603 383	606 433
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	640 044	653 489	156 592	162 137	163 832	157 930	159 562	160 971	164 013	168 319	167 163
Fastlands-Norge (basisverdi)	2 030 965	2 078 469	503 882	506 227	508 705	512 262	514 879	520 359	521 133	522 520	525 091
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 541 130	1 580 518	382 455	384 116	386 014	388 640	390 725	396 057	396 681	397 486	399 361
Industri og bergverk	207 747	215 079	51 006	51 963	52 675	51 876	52 482	53 893	54 216	54 316	53 861
Annen vareproduksjon	246 140	257 369	61 677	61 022	60 651	62 651	63 099	65 445	64 650	64 414	64 892
Tjenester inkl. boligjenester	1 087 243	1 108 070	269 771	271 132	272 688	274 113	275 145	276 719	277 814	278 756	280 608
Offentlig forvaltning	489 835	497 951	121 427	122 111	122 691	123 621	124 154	124 303	124 452	125 034	125 730
Produktavgifter og -subsidier	316 205	321 232	78 491	78 795	79 283	79 429	79 632	80 593	80 006	80 863	81 342

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.5. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2012-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal**

	Ujustert		Sesongjustert								
	2013	2014	13:1	13:2	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,1	2,0	1,0	0,1	0,3	0,2	1,0	0,6	0,1	0,8	0,6
Konsum i husholdninger	2,1	1,9	1,0	0,1	0,3	0,2	0,9	0,6	0,0	0,8	0,7
Varekonsum	1,1	0,7	1,3	-0,8	-0,8	-0,1	1,0	0,6	-0,4	0,8	0,5
Tjenestekonsum	2,4	3,1	0,4	1,1	1,1	0,3	1,0	0,6	0,5	1,0	0,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,8	3,0	3,6	0,0	3,2	1,5	-0,6	0,8	0,4	0,1	-0,5
Utlendingers kjøp i Norge	3,4	4,4	1,9	1,6	1,1	1,5	-0,8	2,6	2,0	0,6	-2,0
Konsum i ideelle organisasjoner	2,0	3,7	1,1	1,9	-0,3	-0,4	2,8	0,7	1,1	-0,5	-1,4
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	2,7	0,7	0,3	0,6	1,0	0,7	0,6	0,5	0,7	0,3
Konsum i statsforvaltningen	1,4	3,2	0,9	-0,3	0,4	1,3	0,6	1,2	0,7	0,6	0,4
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,8	3,6	1,1	-0,4	0,4	1,7	0,5	1,3	0,8	0,7	0,5
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-0,9	0,0	-0,2	-0,1	0,4	-1,7	0,7	0,5	0,2	0,1	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	1,9	2,3	0,4	1,0	0,7	0,7	0,8	0,0	0,3	0,8	0,2
Bruttoinvestering i fast realkapital	6,8	0,6	-2,8	5,2	0,0	0,4	-0,9	2,3	-1,2	-3,9	-0,3
Utvinning og rørtransport	17,1	-1,7	0,1	7,7	6,3	-1,4	-1,9	-0,2	-3,0	-7,0	0,8
Utenriks sjøfart	18,2	-6,4	26,0	10,6	-22,9	-13,3	-8,9	38,0	9,1	-16,8	23,7
Fastlands-Norge	2,9	1,7	-4,3	4,2	-2,0	1,3	-0,4	2,9	-0,7	-2,5	-1,1
Næringer	-1,1	0,2	-9,8	10,5	-6,0	0,8	-3,0	3,5	2,9	-1,9	-5,3
Tjenester tilknyttet utvinning	-69,3	-19,6	-108,1	-534,1	-33,4	37,1	-56,3	35,9	-10,1	-5,5	-15,8
Andre tjenester	0,1	0,1	-2,0	5,7	-5,9	-1,3	-1,8	4,5	4,4	-3,4	-3,7
Industri og bergverk	5,6	4,7	-4,3	12,5	-7,2	2,5	-1,1	2,5	3,4	5,8	-20,4
Annen vareproduksjon	6,2	-1,3	-3,5	7,8	-2,7	2,7	-2,2	0,3	-0,6	-3,4	3,1
Boliger (husholdninger)	6,4	-1,6	0,9	-0,6	0,4	1,6	-0,9	-1,0	-0,8	-2,6	0,9
Offentlig forvaltning	6,5	8,2	0,1	-1,0	2,7	1,9	4,8	6,2	-6,2	-3,2	4,1
Lagerendring og statistiske avvik	10,6	3,7	31,1	-10,7	10,9	15,4	-23,0	25,0	11,4	-19,3	52,2
Bruttoinvestering i alt	7,4	1,1	1,7	2,5	1,6	2,8	-4,9	5,6	1,0	-6,9	8,4
Innenlandsk sluttanvendelse	3,6	1,9	1,1	0,9	0,8	1,2	-1,0	2,1	0,5	-1,7	2,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	2,1	2,1	-0,2	1,0	-0,1	0,6	0,6	1,1	0,0	0,1	0,2
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,4	3,6	0,6	0,1	0,9	1,1	1,4	1,6	-0,7	0,0	0,9
Eksport i alt	-3,0	2,7	-1,5	2,5	0,2	-3,5	2,2	0,4	2,6	3,4	-3,8
Tradisjonelle varer	1,0	2,3	-0,5	1,0	-1,9	-0,3	-0,1	4,2	0,5	0,4	0,8
Råolje og naturgass	-7,6	1,5	-3,2	2,6	0,3	-6,9	5,4	-3,7	4,9	3,9	-5,8
Skip, plattformer og fly	-1,5	-2,6	33,3	-13,6	47,1	8,4	35,8	-55,3	-31,6	95,6	-17,6
Tjenester	2,9	5,7	0,3	4,5	1,3	-0,5	-2,6	7,3	1,2	4,1	-4,3
Samlet sluttanvendelse	1,5	2,1	0,3	1,4	0,6	-0,2	0,0	1,6	1,1	-0,2	0,8
Import i alt	4,3	1,9	2,1	2,5	0,5	-0,1	-2,2	3,6	3,4	-3,6	2,8
Tradisjonelle varer	3,2	-0,3	2,2	0,6	0,8	-0,6	-1,3	1,8	0,0	-1,4	4,4
Råolje og naturgass	11,2	-10,7	22,9	4,7	18,6	-31,5	11,5	-6,3	5,8	17,1	-4,5
Skip, plattformer og fly	23,0	9,4	14,4	6,5	-0,1	-18,8	-15,2	27,5	109,2	-62,4	26,4
Tjenester	4,5	5,6	0,1	5,3	-0,9	4,3	-3,3	5,7	0,9	1,0	-0,5
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	0,7	2,2	-0,2	1,1	0,6	-0,3	0,6	1,0	0,4	0,9	0,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,3	2,2	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	1,1	0,0	0,4	0,5
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	-4,4	2,1	-2,9	3,5	1,0	-3,6	1,0	0,9	1,9	2,6	-0,7
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,2	2,3	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	1,1	0,1	0,3	0,5
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,5	2,6	0,7	0,4	0,5	0,7	0,5	1,4	0,2	0,2	0,5
Industri og bergverk	3,2	3,5	1,0	1,9	1,4	-1,5	1,2	2,7	0,6	0,2	-0,8
Annen vareproduksjon	2,5	4,6	1,8	-1,1	-0,6	3,3	0,7	3,7	-1,2	-0,4	0,7
Tjenester inkl. boligjenester	2,3	1,9	0,3	0,5	0,6	0,5	0,4	0,6	0,4	0,3	0,7
Offentlig forvaltning	1,4	1,7	0,1	0,6	0,5	0,8	0,4	0,1	0,1	0,5	0,6
Produktavgifter og -subsidier	2,5	1,6	0,9	0,4	0,6	0,2	0,3	1,2	-0,7	1,1	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2012=100

	Ujustert		Sesongjustert								
	2013	2014	13:1	13:2	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	102,8	105,2	101,5	102,5	103,5	103,9	104,2	104,9	105,7	106,1	107,1
Konsum i offentlig forvaltning	103,9	106,8	103,2	103,2	104,3	104,7	105,7	106,6	107,0	108,1	109,1
Bruttoinvestering i fast kapital	103,0	105,4	102,0	102,4	103,2	104,0	104,5	104,7	105,9	106,5	107,7
Fastlands-Norge	102,6	104,6	101,6	102,0	103,2	103,4	103,8	103,8	105,2	105,3	106,3
Innenlandsk sluttanvendelse	103,0	105,5	101,9	102,4	103,6	104,3	104,7	104,9	106,3	106,6	106,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	103,0	105,5	102,0	102,6	103,6	104,0	104,5	105,1	105,9	106,5	107,5
Eksport i alt	101,9	100,6	97,8	100,6	103,4	106,1	103,8	101,4	99,1	97,8	94,9
Tradisjonelle varer	103,1	107,3	99,6	102,2	103,9	106,2	107,0	105,7	106,6	109,5	112,3
Samlet sluttanvendelse	102,7	104,0	100,7	101,8	103,5	104,8	104,4	103,8	104,1	103,8	103,0
Import i alt	102,5	106,8	99,3	101,3	103,8	106,0	105,7	105,7	107,6	109,3	109,4
Tradisjonelle varer	102,1	107,8	99,8	100,7	103,0	105,0	106,4	106,5	107,9	110,1	111,6
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	102,7	103,2	101,0	102,0	103,4	104,4	104,1	103,3	103,1	102,3	101,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	103,2	105,3	102,4	102,8	103,5	104,1	104,1	104,8	105,8	106,6	107,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.7. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert								
	2013	2014	13:1	13:2	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,8	2,3	0,5	1,0	1,0	0,4	0,3	0,7	0,7	0,4	0,9
Konsum i offentlig forvaltning	3,9	2,8	1,9	-0,1	1,1	0,4	0,9	0,8	0,4	1,0	0,9
Bruttoinvestering i fast kapital	3,0	2,4	1,5	0,3	0,9	0,7	0,5	0,2	1,1	0,5	1,2
Fastlands-Norge	2,6	1,9	0,9	0,4	1,1	0,3	0,3	0,1	1,3	0,2	0,9
Innenlandsk sluttanvendelse	3,0	2,4	1,2	0,5	1,1	0,7	0,4	0,2	1,4	0,3	-0,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,0	2,4	1,0	0,6	1,0	0,4	0,5	0,6	0,7	0,5	0,9
Eksport i alt	1,9	-1,3	-1,3	2,9	2,8	2,6	-2,1	-2,4	-2,3	-1,3	-2,9
Tradisjonelle varer	3,1	4,1	0,6	2,6	1,6	2,2	0,8	-1,2	0,8	2,8	2,5
Samlet sluttanvendelse	2,7	1,3	0,5	1,2	1,6	1,2	-0,3	-0,6	0,3	-0,3	-0,8
Import i alt	2,5	4,2	-1,3	2,0	2,5	2,1	-0,3	-0,1	1,9	1,5	0,1
Tradisjonelle varer	2,1	5,5	-0,6	1,0	2,3	1,9	1,4	0,1	1,3	2,0	1,4
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2,7	0,4	1,0	0,9	1,4	1,0	-0,4	-0,8	-0,2	-0,8	-1,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,2	2,0	1,5	0,4	0,7	0,5	0,1	0,6	1,0	0,7	0,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Temabokser i Konjunkturtendensene. 2008-2015

ØA 1/2015

- Omstillinger etter oljeprisfallet, 18
- Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs, 21
- Direkte og indirekte importandeler, 27
- Virkningen av et større fall i oljeinvesteringene, 30
- Sysselsetting knyttet til petroleumsinvesteringene, 32
- Virkninger av økningen i arbeidsledighet, 35

ØA 6/2014

- Virkninger av lavere oljepris, 17
- Effekter av ulike motkonjunkturtiltak, 26-27

ØA 4/2014

- Hvordan kan SSB's investeringsstatistikk brukes til prognosemål?, 19
- Effekter av en normalisering av investeringsnivået i fastlandsbedriftene, 21
- Beregning av konjunkturavvik, 23

ØA 3/2014

- Boligmarkedet er viktig for utviklingen i realøkonomien, 18-19
- To indekser for måling av konsumpriser, 26

ØA 1/2014

- Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs, 12
- Faktorer bak endringene i konsumet 2009-2013, 20
- Direkte og indirekte importandeler, 25
- Hvor viktige har petroleumsinvesteringene vært? 27
- Reallønn og produktivitet i industrien, 30

ØA 5/2013

- Virkningen av svakere krone på norsk økonomi, 17
- Faktorer bak utviklingen i boligprisene framover, 20-21

ØA 3/2013

- Usikkerhet om finanspolitikken, 16-17
- Effekter av fortsatt forsiktighetsmotivert sparing, 19

ØA 1/2013

- Strengere krav til bankenes egenkapital, 18
- Virkninger av en tilstramming av kreditten til husholdningene, 21
- Direkte og indirekte importandeler, 26
- Innvandringens betydning for virkemåten til norsk økonomi, 30

ØA 6/2012

- Myk landing i boligmarkedet, 18
- Todelingen i industrien er tydelig i lønnsandelene, 25

ØA 4/2012

- Norsk oppgang: Noen faktorer bak forskjellen til konjunkturutviklingen ute, 22-23

ØA 1/2012

- Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs, 18
- Prognoser for renta på rammelån, 19
- Hva skal til av renteøkning for å kvele boligveksten? 21
- Direkte og indirekte importandeler, 25

ØA 6/2011

- Bankkrise - igjen? 6

- Krisetiltak rettet mot finansmarkedene, 15
- Revisjoner i husholdningenes finansielle stilling, 17

ØA 4/2011

- Europas gjeldsstruktur til besvær, 10
- Den spanske og italienske statsgjeldskrisen, 11
- Betydningen av sterkere kronekurs, 17
- Bedriftenes finansielle stilling, 27

ØA 3/2011

- Husholdningenes gjelds- og rentebelastning, 14
- Hva er konsumveksten per innbygger? 16
- Hva er husholdningenes finansielle stilling? 17
- Renteøkningenes bidrag til å dempe konjunkturoppgangen, 26

ØA 1/2011

- Statsgjeldskrisen i Europa, 9
- Mer aktiv bruk av finans- og pengepolitikken i konjunkturstabiliseringen 2012-2014, 17
- En finanspolitikk som følger 4-prosentbanen i 2011-2014, 18
- Kraftmarkedet framover, 31
- Direkte og indirekte importandeler, 37

ØA 6/2010

- Omlagging av KPI, 25
- Hva skjer med norsk økonomi med kraftigere nedgang internasjonalt? 26

ØA 3/2010

- Gjeldskrisen i Europa, 10-11

ØA 1/2010

- Faktorer bak vekst og fall i konsumet 2005-2009, 18
- Lagerendringer og statistiske avvik, 23
- Fra lønn per normalårsverk til årslønn, 26
- Kraftmarkedet framover, 27
- Direkte og indirekte importandeler, 33

ØA 6/2009

- Inkludering og konjunkturer påvirker sykefraværet, 22
- Det kan gå verre, 25

ØA 4/2009

- Effekter på norsk økonomi av en mer markert internasjonal lavkonjunktur, 24-25
- Betydningen av den ekspansive finanspolitikken for utviklingen i norsk økonomi, 26

ØA 3/2009

- «Boligpriskrakk» – Hvilke effekter kan det få for norsk økonomi? 17

ØA 1/2009

- Virkninger av lavere oljeinvesteringer, 19
- Kraftmarkedet framover, 26
- Direkte og indirekte importandeler, 32

ØA 6/2008

- Virkninger av alternative finanspolitiske tiltak, 24.

ØA 4/2008

- Virkninger av økte investeringer i offentlig infrastruktur, 11

ØA 3/2008

- Virkninger av økte energipriser, 23

Innvandrere som utvandrer igjen

Terje Skjerpen, Lasse Sigbjørn Stambøl
og Marianne Tønnessen

Ikke alle innvandrere som kommer til Norge, blir boende i landet. En del utvandrer igjen, og i noen innvandrergupper er det ganske mange som utvandrer. Det er særlig stor utvandring blant innvandrere som har vært kort tid i Norge og som opprinnelig kommer fra andre rike land. Økonomiske konjunkturer i Norge og i utlandet bidrar til at utvandringsfrekvenser endres over tid.

Innvandrerne utgjør flertallet blant alle som utvandrer fra Norge. Antall innvandrere som flytter til utlandet igjen, har i de siste fem årene ligget på over 20 000 årlig. Den samlede utvandringen har i samme periode vært på noe over 30 000 i året.

Det er altså ganske mange mennesker som flytter til Norge, bor her en stund, og deretter forlater landet. Men det er ikke gjort veldig mange studier av utvandringsatferden til disse. Å finne ut mer om hvilke innvandrere som utvandrer igjen og hvilke som blir boende, er nyttig av flere grunner:

Kunnskap om hvem som forlater landet kan gi oss informasjon om en gruppe personer som har Norges-erfaringer, men som nå bor i utlandet (og kanskje deler disse erfaringene med andre). Kjennskap til utvandringsmønstre blant innvandrere kan også fortelle oss noe om hva slags arbeidskraft, hvilke utdanningsgrupper og hvilke aldersgrupper vi særlig mister gjennom utvandring. Ved å forstå hva som driver utvandringen fra Norge blir vi også bedre i stand til å si noe om hvordan utvandringen kan bli framover.

Dessuten er kunnskap om utvandringsmønstre viktig når man skal studere hvordan det går med innvandrere i Norge. Dersom man for eksempel studerer integrering ved å sammenligne innvandrere som har vært kort tid i Norge med innvandrere som har bodd her lenge, og finner at de som har bodd her lenge er bedre integrert, er det ikke sikkert dette skyldes at gjennomsnittsinvandreren blir mer integrert ettersom tiden går i Norge. Det kan også tenkes at utvandringen er spesielt høy

blant innvandrere som er lite integrert, og at de innvandrerne som har bodd her lenge har vært relativt godt integrerte helt siden de kom.

I denne artikkelen, som er basert på Skjerpen mfl. (2015)¹, vil vi se på hvilke innvandrere som utvandrer og hvilke som blir boende, og analysere noen drivkrefter bak innvandrernes utvandring. Først tar vi for oss hvordan utvandringen er ulik for ulike grupper av innvandrere, delt inn etter blant annet kjønn, alder og hvor de opprinnelig kom fra. Deretter presenterer vi analyser av hvordan økonomiske konjunkturer påvirker disse utvandringsmønstrene og hvordan utvandringen varierer mellom ulike deler av Norge.

Høy utvandring blant unge voksne

Blant de over 20 000 innvandrere² som utvandrer fra Norge årlig er det flest menn. Gruppert etter alder er det flest unge voksne – over halvparten av utvandrerne er i aldersgruppen 18-34 år. Dette er ikke overraskende, siden det også er flest menn og flest unge voksne blant alle innvandrere som bor i Norge. For å finne ut om mannlige innvandrere har høyere *tendens* til å utvandre enn kvinnelige, altså en høyere *utvandringsfrekvens*, må vi ta hensyn til hvor mange mannlige og kvinnelige innvandrere som bor i Norge. Utvandringsfrekvens viser antall utvandring per 100 bosatte i den aktuelle gruppen vi ser på.

Terje Skjerpen er forsker ved Gruppe for mikroøkonomi (tes@ssb.no)

Lasse Sigbjørn Stambøl er forsker ved Gruppe for demografi og levekår (lss@ssb.no)

Marianne Tønnessen er seniorrådgiver ved Gruppe for offentlig økonomi og befolkningsmodeller (mto@ssb.no)

¹ Denne rapporten, *Utvandring blant innvandrere i Norge*, er utarbeidet med finansiering fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Vi takker rapportens referansegruppe for nyttige innspill underveis i arbeidet, og Torbjørn Eika for konstruktive kommentarer til denne artikkelen.

² En innvandrer er definert som en person som er født i utlandet og har innvandret til Norge og blitt registrert bosatt her, og som har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Folk på korttidsopphold i Norge defineres dermed ikke som innvandrere. For å bli registrert bosatt i Norge må man som hovedregel (ha til hensikt å) bo i Norge i minst seks måneder og ha lovlig opphold i landet.

Figur 1. **Utvandringsfrekvenser blant innvandrere, etter kjønn. 2000-2013**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

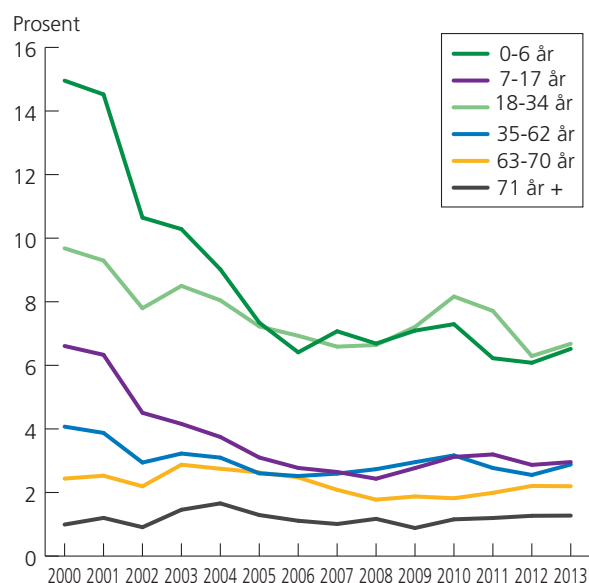
Blant alle innvandrerne i Norge samlet sett har utvandringsfrekvensene de siste årene ligget på rundt 4-5 prosent. I 2013 utvandret således noe over 4 prosent av alle innvandrere som bodde i Norge i hele eller deler av dette året.

Utvandringsfrekvensene varierer ganske mye mellom ulike grupper av innvandrere, og de har endret seg over tid. Figur 1 viser utvandringsfrekvenser for kvinner og menn over tid.

Mannlige innvandrere hadde i alle årene 2000-2013 høyere utvandringsfrekvens enn kvinnelige. En mannlig innvandrer kan altså se ut til å være noe mer mobil enn en kvinnelig, i alle fall når det gjelder utvandring fra Norge. Som figur 1 viser, har det også vært en nedgang i utvandringsfrekvensene for både kvinner og menn. Både innvandrerkvinner og innvandrer menn ser altså ut til å være mer bofaste nå enn ved begynnelsen av århundret, men nedgangen var mest tydelig i de første årene etter 2000, og ser ikke ut til å ha fortsatt etter 2007.

Figur 2 viser utvandringsfrekvenser blant innvandrere i ulike aldersgrupper. To grupper skiller seg klart ut: 0-6-åringene og 18-34-åringene. Hvert år utvandrer rundt sju prosent av innvandrerne i disse to aldersgruppene. Det er omtrent dobbelt så høyt som for de andre aldersgruppene. 0-6-åringene er en relativt liten innvandrergruppe, og vi kan anta at de fleste av dem flytter sammen med foreldrene sine. Men 18-34-åringene er en stor innvandrergruppe, og deres utvandringsmønster betyr mye for den samlede utvandringen fra Norge. Utvandringsfrekvensen for denne gruppen har gått noe ned siden århundreskiftet, men nedgangen har vært større for de enda yngre aldersgruppene. For de andre aldersgruppene er det en generell tendens til at utvandringsfrekvensen synker jo eldre innvandrerne er.

Statistisk sentralbyrå

Figur 2. **Utvandringsfrekvenser blant innvandrere, etter aldersgrupper. 2000-2013**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. **Utvandringsfrekvenser blant innvandrere, etter botidsgrupper. 2000-2013**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De nyankomne utvandrer hyppigst

Det er også klare forskjeller i utvandringen når vi sammenligner innvandrere som nylig har kommet til Norge med de som har vært her lengre. Fra figur 3 går det fram at innvandrere med kort botid har klart høyest utvandringsfrekvenser.³ Blant innvandrere som har vært i Norge i bare 0-2 år, utvandrer årlig mer enn én av ti. Rundt århundreskiftet gjaldt dette så mye som to av ti. Men blant innvandrere med over ti års botid, er utvandringsfrekvensen nede på under 2 prosent.

³ Botid er definert som antall år siden (første) innvandring til Norge. Selv om personer har bodd i utlandet i perioder etter første innvandring, trekkes ikke dette fra når botiden beregnes.

Innvandrere fra fattige land utvandrer sjeldnere

Dersom vi deler verden utenom Norge inn i tre deler – Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand (landgruppe 1), nye EU-land i Øst-Europa (landgruppe 2) og resten av verden (landgruppe 3) – finner vi at innvandrere fra landgruppe 1 utvandrer relativt hyppig: Blant innvandrerne fra disse relativt rike landene utvandrer nærmere 8 prosent hvert år. Svenske innvandrere er en viktig gruppe her. Innvandrere fra landgruppe 3, som omfatter mange av verdens fattige land, utvandrer i langt mindre grad. De har utvandringsfrekvenser på knapt 3 prosent. Utvandring er altså under halvparten så vanlig i denne gruppen sammenlignet med blant innvandrere fra landgruppe 1, som vist i figur 4.

Innvandrerne fra landgruppe 2 har hatt en stor variasjon i utvandringsfrekvensene. Dette er innvandrere fra de nye EU-landene i Øst-Europa (Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Romania, Bulgaria og Kroatia). Utvandringsfrekvensene blant disse innvandrerne økte klart i perioden 2000-2008, og i årene 2007-2009 hadde landgruppe 2 høyest utvandringsfrekvens blant landgruppene. Men noen få år senere hadde innvandrere fra landgruppe 2 nesten like lave utvandringsfrekvenser som innvandrerne fra landgruppe 3 (resten av verden), før frekvensene igjen steg i 2013. Denne utviklingen kan i noen grad ha sammenheng med at registreringsordningene for innvandrerne fra EU/EFTA ble endret fra nyttår 2010, noe som kan ha gjort det vanskeligere å få oversikt over personer som har flyttet fra Norge uten å melde fra til folkeregisteret. Manglende registrering av utflyttinger fra Norge er et generelt problem ved utvandringsstatistikken (Pettersen, 2013 og Vassenden, 2015), og er kanskje ekstra tydelig for disse innvandrerne. Folkeregisteret hadde en større

opprydding i første del av 2013, da flere tusen personer som tidligere hadde flyttet fra Norge uten å melde fra, ble registrert som utvandret. Noe av økningen i 2013 avspeiler altså ikke reell utvandring det året, men en etterregistrering av utflyttinger som antakelig skulle vært jevnere fordelt over de forutgående årene.

Slutt på stadig lavere utvandringsfrekvenser?

I tillegg til at vi finner betydelige forskjeller i utvandringsfrekvenser når vi sammenligner grupper, er det også en tendens til at utvandringsfrekvensene har sunket i mange innvandrergrupper siden århundreskiftet. Tendensen til at en stadig lavere andel av innvandrerne utvandrer igjen, går mange tiår tilbake i tid (Pettersen, 2013).

Våre tall tyder på at nedgangen var størst de første årene etter århundreskiftet. Siden 2007 kan det se ut til at nedgangen har stoppet opp, og for noen grupper har det vært en økning i utvandringsfrekvensene etter 2007. Det gjelder tydeligst for kvinnelige innvandrere og for personer fra landgruppe 1 og landgruppe 3 (se figur 1 og figur 4).

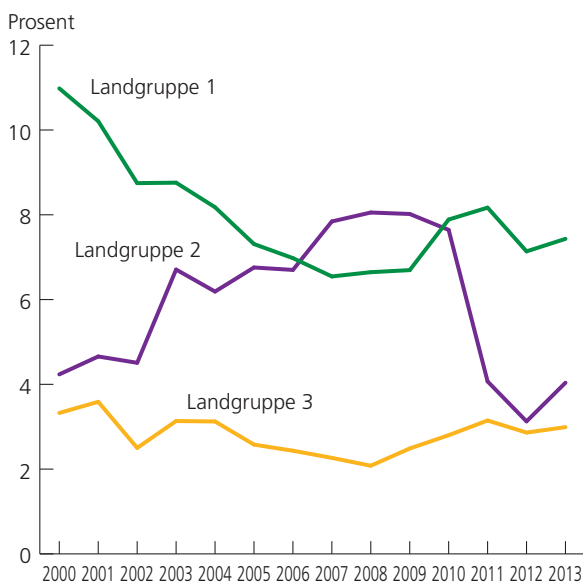
Noe av forklaringen på svingningene i utvandringsfrekvenser kan være at innvandrergruppene vi ser på, har en annerledes sammensetning nå enn tidligere. Variasjonene over tid kan også henge sammen med utviklingen i makroøkonomiske faktorer som arbeidsledighet og inntektsforskjeller mellom Norge og resten av verden.

Betydningen av arbeidsledighet og inntektsforskjeller

For å undersøke hva makroøkonomiske forhold som arbeidsledighet og inntektsnivå betyr for innvandreres utvandringsfrekvenser fra Norge, har vi gjennomført en økonometrisk studie. Vi har betraktet utvandringsfrekvenser for 36 grupper av innvandrere: Innvandrerbefolkningen er splittet opp i seks aldersgrupper (jf. figur 2), tre landgrupper (jf. figur 4), og etter kjønn. For hver av de 36 gruppene har vi ved hjelp av tidsserieøkonometri undersøkt effektene ulike makroøkonomiske forhold, som arbeidsledighetsraten i Norge og i landgruppen de kom fra og inntektsforskjeller, har hatt på utviklingen i utvandringsfrekvensene til de ulike gruppene. Inntektsforskjellene er målt som forholdet mellom kjøpekraftskorrigert BNP per innbygger i Norge og i den aktuelle landgruppen.

Resultatene fra analysen viser at utvandringsfrekvensene i de aller fleste gruppene påvirkes av makroøkonomiske forhold, selv om sammenhengen ikke er så tydelig som vi kanskje kunne forvente. Men vi finner likevel klare forskjeller mellom innvandrere fra de tre landgruppene: Utvandringen blant innvandrere fra landgruppe 1 (Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand) ser ut til å være særlig drevet av relative inntektsforskjeller og arbeidsledighetsrate i landgruppe 1. Så dersom inntektsforskjellene mellom Norge og landgruppe 1 blir mindre (og alt annet er

Figur 4. **Utvandringsfrekvenser blant innvandrere, etter landgrupper. 2000-2013**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

likt), øker utvandringen blant innvandrere fra disse områdene. Det samme skjer hvis arbeidsledigheten i disse områdene går ned. Både inntektsforskjeller og arbeidsledighet i landgruppe 1 ser ut til å ha en relativt sterk effekt på utvandringen av personer fra denne landgruppen, sammenliknet med effekten vi ser for personer fra de andre landgruppene. Men arbeidsledighetsraten i Norge ser ikke ut til å ha tydelig effekt på utvandringen i denne gruppen.

For innvandrere fra landgruppe 2 (nye EU-land i Øst-Europa) ser utvandringen fra Norge i langt større grad ut til å bli påvirket av arbeidsledighetsraten i Norge. Her ser derimot ikke arbeidsledighetsraten i de nye EU-landene i Øst-Europa ut til å spille noen viktig rolle, og heller ikke inntektsforskjellene mellom Norge og disse landene ga signifikante utslag på utvandringfrekvensene. Utvandringfrekvensen blant innvandrere fra landgruppe 3 (resten av verden) ser også ut til å være påvirket av økonomiske forhold, men i liten grad av den norske arbeidsledighetsraten. Det er inntektsforskjellene mellom Norge og denne delen av verden som gir utslag på utvandringfrekvensene – jo mindre inntektsforskjeller, dess større utvandring.

Selv om vi altså finner at de økonomiske konjunkturerne påvirker utvandringen fra Norge, er ikke effekten nødvendigvis så kraftig: Dersom vi hypotetisk ser for oss at arbeidsledighetsraten i landgruppe 1 (Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand) var ett prosentpoeng høyere enn den faktisk var fra år 2000 og utover, ville antall utvandring blant innvandrere ifølge vår modell gå ned, slik at utvandringen i 2013 ville vært 6 prosent lavere enn i referansebanen – noe som tilsvarer 1450 utvandring. Arbeidsledighetsraten i Norge ser ut til å ha langt mindre effekt: Dersom den var ett prosentpoeng høyere fra 2000 enn den i virkeligheten var, ville antall utvandring blant innvandrere i vår modell øke svakt og i 2013 ville den vært 1,3 prosent (eller 300 utvandring) høyere enn referansebanen. Og dersom vi ser for oss at de relative inntektsforskjellene mellom Norge og hver av landgruppene siden 2000 var 0,1 høyere enn de faktisk var, altså at Norge var enda rikere enn det landet i virkeligheten var, ville utvandringen i 2013 vært 16 prosent lavere enn referansebanen – noe som tilsvarer 3 800 utvandring.⁴

En mulig forklaring på at vi ikke finner tydeligere sammenheng mellom økonomiske konjunkturer og utvandringen, kan være de tidligere nevnte målefeilsproblemer. Ikke alle melder fra til folkeregisteret idet de flytter til utlandet, og noen blir formelt registrert utvandret flere år etter at de faktisk flyttet fra Norge. En person som utvandret i en periode med lavkonjunktur i Norge, kan altså være registrert utvandret i en periode med høykonjunktur. Dette gjør at alle analyser av endringer i utvandringen over tid, blir ekstra usikre.

Regionale forskjeller

Mange av forskjellene som er observert i utvandringen mellom innvandringsgrupper på nasjonalt nivå er også å gjenfinne når en ser på atferden til innvandrerne i grupper etter kjønn, alder, botid og landbakgrunn basert på bosted. Det er observert variasjoner i utvandringfrekvens mellom sentralitetsnivåer og innenfor hver av persongruppene både etter sentralitet og mellom fylkene. Noe av dette kan skyldes regionale variasjoner i sammensetningen av persongruppene på enda mer detaljert nivå.

Utvandringfrekvensen har vært fallende fra alle sentralitetsnivåer etter 2004 sammenliknet med de høye utvandringfrekvensene som ble observert de første årene på 2000-tallet, men det kan i noen grad skyldes det vi kan betrakte som feilføring, jf. tidligere omtale.

I ti-årsperioden etter 2004 har det imidlertid vært en svak økning i tendensen til å utvandre i den siste femårsperioden 2009-2013 enn i årene 2004-2008. Dette kan føres tilbake til en noe høyere utvandringfrekvens fra kommuner med høyest sentralitet og fra Oslo og Rogaland blant fylkene.

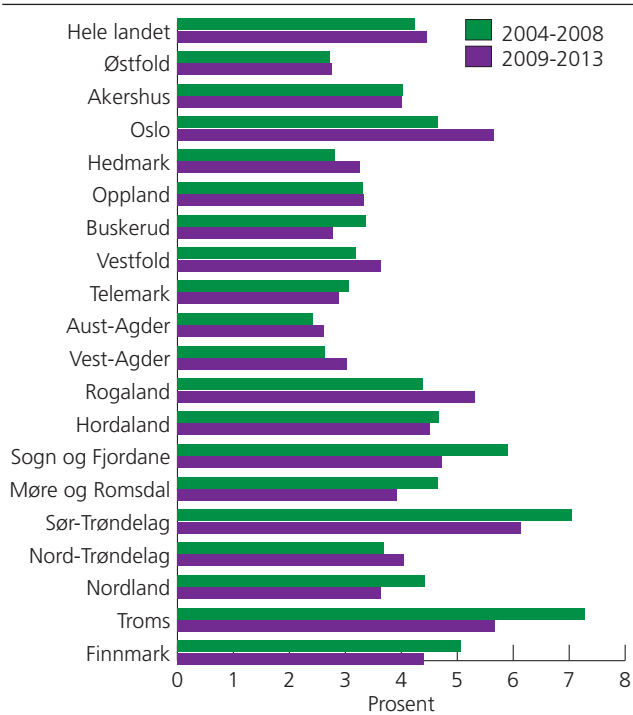
Fylker med større andeler innvandrere i persongrupper med høy utvandringfrekvens ventes å ha større samlede utvandringfrekvenser enn fylker med større andeler av sine innvandrere i mindre mobile persongrupper. Fylkene på Vestlandet og dels videre nordover har hatt en sterk økning av arbeidsinnvandrere fra især landgruppe 2 (nye EU-land i Øst-Europa), som i kraft av å være forholdsvis nyankomne innvandrere dermed også er å finne i de mobile innvandrergruppene med kort botid. Dette skiller seg noe fra flere av fylkene på Østlandet og Sørlandet, hvor innvandringen har holdt på lengre og hvor gjennomsnittlig botid er høyere.

Oslo, som fortsatt er fylket med størst andel innvandrere i befolkningen, har en høy andel av sine innvandrere fra landgruppe 3 (Øst-Europa utenfor EU, Asia, Afrika og Latin-Amerika), og innvandrere i hovedstaden har en noe lengre botid enn de andre fylkene. Dette skulle isolert sett trekke i retning av noe lavere utvandringfrekvens blant innvandrere i Oslo. På den annen side har Oslo også klart høyere enn gjennomsnittlig andel av sine innvandrere i den svært så mobile aldersgruppen 18-34 år, noe som skulle øke utvandringfrekvensen.

Samlet sett viser resultatene at de høyeste utvandringfrekvensene er å finne i fylkene Sør-Trøndelag, Troms, Oslo, Sogn og Fjordane og Rogaland. Figur 5 viser utvandringfrekvenser blant innvandrerne etter fylke i to tidsperioder, og det har vært klart økende utvandringfrekvenser i Oslo og Rogaland de siste årene, mens utvandringfrekvensen har gått noe ned den siste femårsperioden i de øvrige fylkene med stor utvandringstilbøyelighet. Bortsett fra Oslo viser de øvrige fylkene på Østlandet og Sørlandet klart lavere enn gjennomsnittlige utvandringfrekvenser, der

⁴ Inntektsratene for de tre gruppene var i 2000 1,2 for landgruppe 1, 3,6 for landgruppe 2 og 9,3 for landgruppe 3.

Figur 5. **Utvandringsfrekvenser blant innvandrere, etter fylke. Gjennomsnitt 2004-2008 og 2009-2013**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

spesielt Agderfylkene og Østfold har relativt beskjeden utvandringsfrekvens.

Oppsummering og sammenligning med internasjonale studier

Også i andre rike land har man forsøkt å kartlegge hva som gjør at noen innvandrere utvandrer. Faglitteraturen på dette området er ikke stor (i alle fall ikke sammenlignet med faglitteraturen som har sett på hva som driver innvandringen til rike land), men den er stor nok til at vi kan sammenligne våre funn med studier fra andre land:⁵

Våre tall viser at *innvandrermenn har høyere sannsynlighet enn innvandrerkvinner for å utvandre*. Hvert år siden 2000 har mannlige innvandrere i Norge hatt høyere utvandringsfrekvenser enn kvinnelige. Dette ser ut til å være et generelt trekk ved innvandreres utvandring fra rike land, og er observert i blant annet Canada, Sverige, Frankrike og Tyskland. I USA er det funnet nesten dobbelt så høye utvandringsrater for utenlandsfødte menn som for utenlandsfødte kvinner.

Tallene våre viser også at *utvandringsfrekvensene er særlig høye i aldersgruppene 0-6 og 18-34 år, og for voksne innvandrere synker utvandringsfrekvensen med økende alder*. Funnene i den internasjonale faglitteraturen er mer sprikende på dette området. De fleste finner at utvandringssannsynlighetene er høyest for unge voksne, men en studie fra Canada fant at sannsynligheten for å utvandre økte med alderen. En del studier, blant annet fra Tyskland og Sverige, finner en økning i

utvandringsfrekvensene rundt pensjonsalderen. Dette var en av grunnene til at vi har behandlet aldersgruppen 63-70 år separat i våre analyser. Men som figur 3 viser er utvandringen i denne gruppen ikke spesielt høy i Norge.

En klar konklusjon fra våre analyser er at *utvandringsfrekvensene synker med økende botid*. Dette er også den vanligste konklusjonen fra andre land, som USA, Tyskland, Danmark og OECD generelt. Men tendensen er ikke funnet blant alle innvandrergupper, i alle fall ikke i Sverige blant innvandrere fra lavinntektsland. Der er utvandringssannsynlighetene lave, uavhengig av botid.

Vi finner også klare forskjeller etter opprinnelsesområde: *Innvandrere fra rike land utvandrer i større grad enn innvandrere fra fattige land*. Dette er også konklusjonen i en rekke studier fra andre land, blant annet fra Sverige, Danmark, Tyskland og Canada. Innvandrere fra fattige land har ofte andre grunner til å innvandre enn innvandrere fra rike land, og mange studier har vist at flyktninger som regel blir boende i langt større grad enn arbeids- og utdanningsinnvandrere. Men ikke alle studier konkluderer med at innvandrere fra andre rike land har de høyeste utvandringsfrekvensene: I Frankrike er det for eksempel funnet særlig lave utvandringssannsynligheter blant eldre innvandrere fra Nord-Europa.

Den regionale analysen viser at *utvandringen blant innvandrere varierer klart etter hvor i Norge innvandrerne bor* – med høyest utvandring fra fylkene Sør-Trøndelag, Troms, Oslo, Sogn og Fjordane og Rogaland. Vi har ikke klart å finne andre studier som tar for seg ulik utvandring blant innvandrere i ulike distrikter i samme land. Det kan henge sammen med at Norge har et folkeregistersystem som er bedre enn i de fleste andre land, slik at det er mulig å bruke gode data for analyser på relativt lavt geografisk nivå.

Våre tall viser også at *utvandringsfrekvensene for ulike innvandrergupper har endret seg over tid*. Det ser vi spesielt tydelig blant innvandrere fra nye EU-land i Øst-Europa (landgruppe 2), men også de andre undergruppene vi har sett på har hatt endringer over tid. Tendensen til stadig lavere utvandringsfrekvenser blant innvandrere, som har vært en klar trend i Norge flere tiår, kan se ut til å ha stoppet opp de siste årene. Det er få studier fra andre land som har sett på slike endringer over tid, og trendene som er funnet (i analyser fra USA, Tyskland og Sverige) ligner ikke på de vi finner i Norge, noe som blant annet kan henge sammen med at de makroøkonomiske forholdene er forskjellige.

I analysen av økonomiske konjunkturers betydning for utvandringen blant innvandrere, finner vi at *både arbeidsledighet og forskjeller i inntektsnivå ser ut til å være viktig*. Kort oppsummert ser inntektsforskjeller ut til å være viktig for utvandring blant voksne innvandrere i landgruppe 1 og 3, slik at mindre forskjeller mellom

⁵ For litteraturreferanser, se Skjerpen mfl. (2015).

Norge og opprinnelsesområdet går sammen med økt utvandring.

Arbeidsledighetsraten i Norge betyr noe for utvandring av voksne innvandrere i landgruppe 2 (økt utvandring når arbeidsledigheten i Norge er høy), mens arbeidsledighetsraten i Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand har betydning for utvandringen blant voksne innvandrere i landgruppe 1 (økt utvandring når arbeidsledigheten «hjemme» er lav). Vi har ikke funnet analyser som har studert dette på makronivå i andre land, men noen mikrostudier fra blant annet USA, Tyskland, Nederland og Sverige viser at innvandrere som klarer seg dårlig på arbeidsmarkedet, har større sannsynligheter for å utvandre. Når det gjelder inntekt, er funnene fra mikrostudier ikke entydige. Noen studier har funnet at sammenhengen mellom inntekt og utvandringssannsynligheter er som en omvendt U, med lavest sannsynlighet for å utvandre i gruppen med middels inntekt. Den internasjonale faglitteraturen har imidlertid ikke kommet til noen enighet når det gjelder hvorvidt en innvandrer som lykkes (når det gjelder arbeidsliv og inntekt), i større eller mindre grad vil utvandre. To teorier står mot hverandre: På den ene siden kan innvandreren ha flyttet til det rike landet for å tjene mest mulig i løpet av sitt liv. Dermed vil det være størst sannsynlighet for å utvandre dersom innvandreren ikke opplever å lykkes, altså finne seg en jobb med tilfredsstillende inntekt. På den andre siden kan det hende at innvandreren har flyttet til det rike landet for å legge seg opp en viss sum med penger, og deretter vil reise tilbake. Jo raskere en slik innvandrer lykkes, jo større er sannsynligheten for en rask retur. Empiriske studier tyder på at en finner begge typer motivasjon blant innvandrere, og at majoriteten kan se ut til å tilhøre den første gruppen, altså de som utvandrer hvis de ikke opplever å lykkes. Våre funn kan tyde på at innvandrere som opplever at det er vanskeligere å skaffe seg en (mye) høyere inntekt i Norge enn i opprinnelseslandet (fordi det er vanskeligere å finne arbeid i Norge eller lettere å finne arbeid i opprinnelseslandet, eller fordi inntektsforskjellene mellom Norge og opprinnelseslandet blir mindre), i større grad utvandrer.

I tillegg til momentene nevnt over, har analysene fra andre land også sett på en rekke andre faktorer som kan påvirke innvandreres utvandring fra rike land. Det gjelder for eksempel familieforhold og utdanning, som vi ikke har tatt hensyn til i analysene som er presentert her. I det videre arbeidet vil det være interessant å se hvilken og hvor sterk effekt slike faktorer har på innvandreres utvandring fra Norge. I det videre arbeidet vil vi også kunne analysere mikrodata for å tallfeste hvor stor betydning hver av de ulike faktorene som vi har presentert i denne artikkelen – som alder, kjønn, botid, landbakgrunn og bosted i Norge – har for utvandringen blant innvandrere.

Referanser

Pettersen, S. V. (2013): Utvandring fra Norge 1971-2011. Rapporter 2013/30, Statistisk sentralbyrå.

Skjerpen, T., L. S. Stambøl og M. Tønnessen (2015): Utvandring blant innvandrere i Norge. Del 1: Litteraturstudie, makroanalyse og regionale mønstre. Rapporter 2015/17, Statistisk sentralbyrå.

Vassenden, K. (2015): Om kvaliteten på den norske inn- og utvandringssstatistikken. Notater 2015/17, Statistisk sentralbyrå.

Utfordringer i offentlig tjenstepensjon

Dennis Fredriksen

I forbindelse med pensjonsreformen som trådte i kraft i 2011 ble det framforhandlet en avtale mellom partene i offentlig sektor om tilpasninger i offentlig tjenstepensjon i 2009. Viktige punkter i denne avtalen er ikke endelig utformet. Det skaper usikkerhet rundt alderspensjonen for offentlige ansatte født etter 1953. På lengre sikt vil det bli tydeligere at offentlig sektor står utenfor deler av pensjonsreformen ved at de i mindre grad kan kompensere for levealdersjusteringen gjennom utsatt pensjonering. Yngre årskull av offentlige ansatte må trolig jobbe til de er opp i 70-årene for å oppnå samme pensjon som før reformen.

Innledning

Pensjonsreformen fra 2011 endret på grunnleggende måter alderspensjonen i folketrygden. Før reformen utgjorde årlig pensjonsytelse en andel av tidligere inntektsnivå og var i stor grad uavhengig av egen pensjonsalder. Fortsatte man å arbeide etter aldersgrensen ble alderspensjonen avkortet mot arbeidsinntekten. Etter reformen betraktes pensjonsrettighetene som en pensjonsformue som skal fordeles på forventet antall år som pensjonist. Høyere forventet levealder vil gi lavere årlige pensjonsytelser fordi man får flere år som pensjonist, også kalt levealdersjustering. De som fortsatt er yrkesaktive ved aldersgrensen kan motvirke levealdersjusteringen ved å utsette pensjoneringen, og man får da færre år som pensjonist å dele pensjonsformuen på. I privat sektor vil man i tillegg få høyere pensjonsopptjening ved å jobbe etter aldersgrensen, også kalt opptjeningseffekt. Supplerende pensjonsordninger i privat sektor har i de senere årene gjennomgått reformer som har endret disse ordningene i samme retning som folketrygden. Dette omfatter blant annet obligatorisk tjenstepensjon (OTP, 2006), ny avtalefestet pensjon i privat sektor (2008) og ny tjenstepensjonslov (2014).

Offentlig tjenstepensjon er eldre enn folketrygden og dens forløpere. Pensjonsytelsene har vært høyere, og ikke minst, offentlig tjenstepensjon har siden 1967 blitt avkortet mot ytelsene fra folketrygden. Det betyr at offentlig tjenstepensjon i mange tilfeller har vært lite påvirket av endringer i alderspensjonen i folketrygden etter 1967. For eksempel gjennomgikk folketrygden i 1992 en moderat innstramning som fikk

svært beskjeden virkning for offentlig tjenstepensjon.¹ Reformen av 2011 var langt mer grunnleggende, og på bakgrunn av arbeidet med pensjonsreformen forhandlet partene i offentlig sektor fram en avtale om tilpasninger av offentlig tjenstepensjon. I motsetning til de andre pensjonsordningene, er denne avtalen i langt mindre grad ferdig.

For det første er avtalen bare fullstendig for de som er født i 1953 og tidligere. For senere årskull må det på plass nye regler for samordning av ytelsene fra tjenstepensjonen og folketrygden. Metoden for levealdersjusteringen har ikke blitt konkretisert. Det er gitt en individuell garanti for pensjonsnivået for de som er født i 1958 og tidligere, men det er ikke avklart hvordan og hvor raskt denne garantien skal avvikles for etterfølgende kull. Disse forholdene skaper usikkerhet omkring alderspensjonen for årskull som nå nærmer seg muligheten for å gå av med førtidspensjon (avtalefestet pensjon, særaldersgrenser).

For det andre vil det på lengre sikt bli tydeligere at offentlig sektor står utenfor en sentral del av pensjonsreformen. Offentlig tjenstepensjon vil bli omfattet av de to viktigste innsparende elementene i reformen, svakere indeksering av pensjonsytelsene og levealdersjustering. Derimot kan offentlig ansatte gå av tidligere med færre økonomiske konsekvenser enn ansatte i privat sektor, men de kan ikke i samme grad som i privat sektor kompensere levealdersjusteringen gjennom utsatt pensjonering. De eldre årskullene som velger å benytte seg av tidligpensjonsordningene, kan likevel oppnå rimelige kompensasjonsgrader² ved overgang til alderspensjon. De yngre årskullene vil imidlertid kunne få kompensasjonsgrader ned mot og under 50 prosent. Skal de oppnå høyere alderspensjon gjennom utsatt pensjonering, må de gi avkall på fordelene i

Dennis Fredriksen er seniorrådgiver ved Gruppe for offentlig økonomi og befolkningsmodeller (Dennis.Fredriksen@ssb.no)

¹ Fra og med 1992 ble pensjonsprosenten i folketrygden satt ned fra 45 til 42 prosent og opptjeningsstaket ble senket, samtidig som omsorgspoeng ble innført.

² Kompensasjonsgrad er andelen som årlig pensjonsytelse utgjør av tidligere lønnsnivå (sluttlønn).

tidligpensjonsordningene. Og bare unntaksvis vil de få en opptjeningseffekt av å utsette pensjoneringen utover 67 år. Yngre offentlig ansatte må trolig jobbe til de er opp i 70-årene for å oppnå samme pensjon som før reformen. Denne langsiktige utfordringen lar seg neppe løse uten mer grunnleggende endringer i pensjonsordningen for offentlig ansatte.

De langsiktige utfordringene og de uavklarte reglene er bakgrunnen for denne artikkelen. Innholdet bygger på en rapport (Fredriksen, 2015) som går bredere og mer grundig gjennom regelverket for de ulike pensjonsordningene. Først går vi gjennom en av de viktige årsakene til pensjonsreformen, den langvarige og tildels sterke veksten i levealder, og hvordan dette er søkt løst i folketrygden og supplerende pensjonsordninger i privat sektor. Deretter følger en beskrivelse av regelverket for offentlig tjenstepensjon, med vekt på hvordan levealderjusteringen vil påvirke utviklingen i pensjonsordningen.

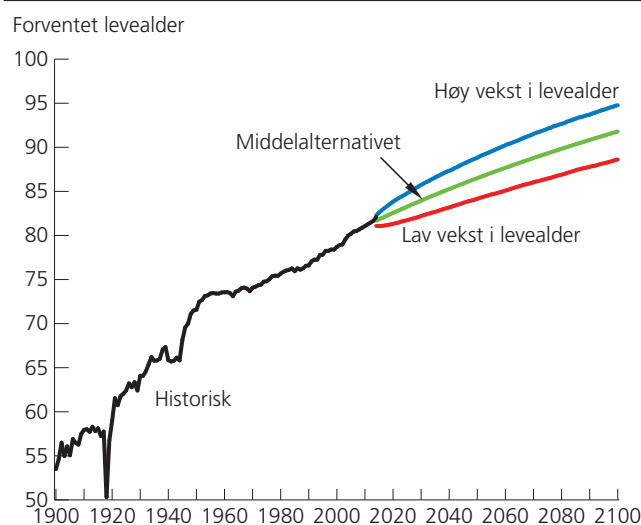
Folketrygden og veksten i levealder

I 1936 fikk Norge sin første allmenne offentlige finansierte alderspensjon. I første omgang omfattet ordningen bare en behovsprøvd minstestytelse, men i 1957 ble behovsprøvingen avviklet. Neste store reform kom i 1967 med innføringen av folketrygden. Minstestytelsen ble videreført som en grunnpensjon³ til alle. De to store endringene i alderspensjonen var innføringen av tilleggspensjonen og en tanke om alderspensjon som en individuell rettighet man opparbeider seg. Veldig forenklet utgjorde tilleggspensjonen 45 prosent av tidligere inntektsnivå utover grunnpensjonen for enslige. Tilleggspensjonen ble og blir opparbeidet på grunnlag av betalt trygdeavgift på pensjonsgivende inntekt (lønn). Grunnpensjonen blir opparbeidet på grunnlag av medlemskap i folketrygden, i hovedsak ved at man er bosatt i Norge. Rettighetene blir opparbeidet gradvis gjennom de årene man er yrkesaktiv, og fulle rettigheter oppnås etter 40 år.

Prinsippet om alderspensjon som en individuell juridisk rettighet legger sterke bånd på offentlige finanser i mange tiår framover. Rettighetene de yngste yrkesaktive opparbeider seg vil ha en levetid på 70 år eller mer. Folketrygden av 1967 hadde ingen mekanismer som skulle justere pensjonsordningen hvis levealderen økte. Aldersgrensen for alderspensjon var 70 år, og ytelsene ble beregnet uavhengig av både alder for uttak og forventet levealder. Det var kanskje naturlig den gangen, for selv om levealderen hadde økt mye gjennom første halvdel av 1900-tallet, var dette i stor grad drevet av nedgang i dødelighet blant barn og unge voksne. I 1967 var det tydelige tegn til stagnasjon i veksten i levealder, og det hadde ennå ikke kommet noen nedgang av

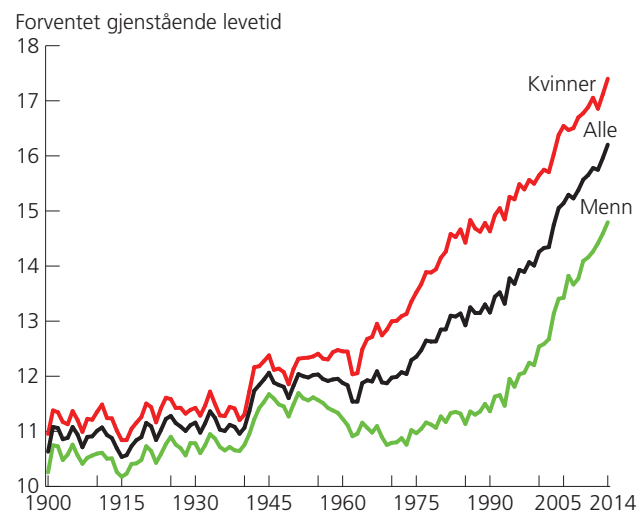
³ Folketrygden har sin egen måleenhet kalt grunnbeløpet, med en verdi på 90068 kroner per 1. mai 2015. I 1967 utgjorde grunnpensjonen for enslige 1 grunnbeløp per år. Opptjeningstaket for årlig inntekt i tilleggspensjonen var på 8 grunnbeløp i 1967. Hadde grunnbeløpet fra 1967 blitt indeksert med lønnsveksten fram til i dag, ville det hatt en verdi på lag 119000 kroner.

Figur 1. Levealder, historisk og befolkningsframskrivningene fra 2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Forventet gjestående levetid ved alder 70 år

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

betydning i dødeligheten blant de over 70 år. Figur 1 og 2 illustrerer dette poenget. En framskriving av dødelighet etter kjønn og alder basert på lengre observerte trender ved slutten av 1960-tallet, ville gitt en høyst moderat vekst i levealder.

I årene etter 1967 kom det et omslag i utviklingen, først for kvinner, hvor dødeligheten begynte å gå vesentlig ned også for de over 70 år. Denne utviklingen har gradvis forplantet seg oppover i aldersgruppene, foreløpig opp til et nivå rundt 90 år. For kvinner har det vært en jevn økning i levealderen på 0,15 år per år siden begynnelsen av 1950-tallet. Økningen i forventet gjestående levetid ved alder 70 år har for kvinner vært på 0,09 år per år siden slutten av 1960-tallet.

For menn hang utviklingen lenge etter, men siden slutten av 1980-tallet har levealderen vokst sterkere for menn. Det har gitt en vekst i levealder for begge kjønn

samlet på 0,22 år per år i denne perioden. Forskjellen i levealder mellom menn og kvinner nærmer seg nå et historisk mer normalt nivå. Utviklingen har i stor grad vært drevet av at det er menn født i første halvdel av 1900-tallet som har hatt en høyere dødelighet enn sine jevnaldrende kvinner. Disse kullene er nå i ferd med å bli erstattet av yngre kull med mindre forskjeller. Legger vi til grunn at 2-3 år er en historisk normal forskjell i levealder mellom menn og kvinner, er det rom for at levealdersveksten kan holde seg høyt i 10-20 år til, selv om levealdersveksten holder seg konstant for kvinner.⁴

Statistisk sentralbyrå lager framskrivninger av befolkningen, som også inkluderer forventninger omkring utviklingen i dødelighet og levealder. Framskrivningen er basert på en forlengelse av den observerte nedgangen i dødelighet etter kjønn og alder. Figur 1 inkluderer den nyeste dødelighetsframskrivningen, se Statistisk sentralbyrå (2014) og Syse og Pham (2014) for mer informasjon. Middelalternativet vektlegger lange trender i utviklingen, og har en vekst i levealderen på 0,16 år per år i starten av framskrivingsperioden. Senere avtar veksten gradvis fordi en økende andel kommer opp i aldersgrupper hvor nedgangen i dødelighet hittil har vært beskjeden. Høy- og lavalternativet er basert på den statistiske variasjonen i dødelighetsutviklingen siden 1968. Den faktiske utviklingen de siste 20-25 årene ligger nærmere trenden i høyalternativet enn i middelalternativet.

Pensjonsreformen fra 2011 og privat sektor

Veksten i levealder og forventinger om at utviklingen kan fortsette, er en av de viktigste grunnene til pensjonsreformen fra 2011. Før reformen ville levealdersveksten føre til økte pensjonsutgifter. I tillegg gjorde pensjonssystemet det vesentlig mindre lønnsomt å jobbe når man var gammel nok til å gå av med avtalefestet pensjon eller alderspensjon. Reformen har endret folketrygden i retning av å være sparing til alderdommen, hvor en opptjent pensjonsformue skal fordeles på forventet antall år⁵ som pensjonist. Omleggingen vil dempe betydningen levealdersveksten vil ha for de framtidige pensjonsutgiftene, og kan også bidra til økt sysselsetting blant eldre arbeidstakere. Parallelt har også andre pensjonsordninger i privat sektor blitt endret i samme retning. Vi omtaler disse nye pensjonssystemene i privat sektor litt mer detalj, da

⁴ En mulig forklaring til utviklingen i forskjellene i dødelighet mellom kjønnene kan ligge i utviklingen i røykevaner for menn og kvinner over tid og mellom generasjoner. Se for eksempel figur 3.17 og 3.18 i SIRUS (2015) for lengre utviklingstrekk i røyking. I de eldre årskullene røykte menn flest, mens kvinner sjeldent gjorde det. I årskullene født etter 1950 har forskjellene blitt uvesentlige.

⁵ Regnestykket er noe mer komplisert, men gir en forståelse av systemet. I tillegg til forventet gjenstående levetid, tar man også i betraktning sannsynligheten for å leve til man blir pensjonist (såkalte arvegevinster), indekseringen av pensjonsytelsene og en antatt diskonteringsrente i folketrygden som er satt lik lønnsveksten. I de innskuddsbaserte tjenestepensjonene vil disse parametrene kunne være noe annerledes, men det er ikke urimelig å legge til grunn at i et langsiktig tidsperspektiv, så er de i samme størrelsesorden.

de har interesse for å forstå mulige alternativer til den gjeldende offentlige tjenestepensjonen.

For personer født i 1963 og senere, og som er sysselsatt i privat sektor, har alderspensjonen fått en utforming av å være sparing til alderdommen, hvor en (tenkt) pensjonsformue ved pensjonering skal deles på forventet antall år som pensjonist. Den nye alderspensjonen som omtales her, består av tre komponenter, folketrygden, tjenestepensjon og ny avtalefestet pensjon (AFP). Beregningen av hver av ytelsene skjer uavhengig av de to andre ordningene. I hver av disse tre ordningene vil man hvert år få tillagt en andel av årets arbeidsinntekt til pensjonsformuen. I folketrygden er satsen på 18,1 prosent, begrenset oppad til en årlig inntekt på 7,1 grunnbeløp. I ny avtalefestet pensjon kan man regne om den formelle satsen (0,314 prosent) til en spareliggende form, og den har da en verdi på 4,2 prosent. Her stopper opptjeningen ved 61 år. Fra 2006 har alle privat ansatte krav på tjenestepensjon, og minsteordningen er obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Her skal arbeidsgiver sette inn på et pensjonsfond et beløp tilsvarende 2 prosent av inntekten mellom 1 og 12 grunnbeløp. I tjenestepensjonsordningene kan man imidlertid avtale satser opp til 7 prosent. For inntekter mellom 7,1 og 12 grunnbeløp, kan ordningene i tillegg kompensere for at folketrygden har et opptjeningstak på 7,1 grunnbeløp.

Privat ansatte med ny avtalefestet pensjon vil gjennom obligatoriske pensjonsordninger få tillagt pensjonsformuen et beløp tilsvarende om lag 24 prosent av arbeidsinntekten. I privat sektor kan man ta ut alderspensjonen når som helst etter 62 år, men ved uttak før 67 år kreves det at ens egen pensjonsytelse senere ved 67 år må være minst like stor som minsteytelsen i folketrygden på samme tidspunkt. Fordi pensjonsformuen deles på forventet antall år som pensjonist, påvirkes de samlede pensjonsutbetalingene over livet i liten grad av når man tar ut alderspensjonen, også kalt nøytralt uttak. På grunn av nøytralitetsegenskapene blir ikke alderspensjonen avkortet mot egen arbeidsinntekt, slik det ble før for avtalefestet pensjon og for alderspensjon før fylte 70 år. Man kan dermed fritt kombinere arbeid, nedtrapping av arbeid og uttak av alderspensjon.

Alderspensjon i offentlig sektor

På bakgrunn av arbeidet med pensjonsreformen ble det i 2009 framforhandlet en avtale mellom partene i offentlig sektor om tilpasninger i offentlig tjenestepensjon. I det følgende gis en kort beskrivelse av regelverket slik det foreligger og mulige kommende endringer i lys av denne avtalen. Riksmeglingsmannen (2009) inneholder avtaleteksten og følgebrev og har i tillegg en kort skisse av hva staten tilbød i de samme forhandlingene.

Ansatte i offentlig sektor har en ytelsesbasert pensjonsordning. I hovedtrekk gir ordningen 66 prosent av sluttlønn i pensjon etter 30 års opptjening. Tjenestepensjonen avkortes krone for krone mot en beregnet ytelse fra folketrygden. I noe varierende grad

er den beregnede ytelsen mindre enn den faktiske ytelsen fra folketrygden. Forskjellen mellom den beregnede og den faktiske ytelsen fra folketrygden omtales som samordningsfordeler, og kommer i tillegg til tjenstepensjonen. Gjennomsnittlig samordningsfordel er i størrelsesorden 0,3 grunnbeløp.

Normalt vil alderspensjonen kunne tas ut ved 67 år. Mellom 62 og 67 år har man rett til avtalefestet pensjon etter gamle regler. Fra 62 til 64 år beregnes ytelsen som alderspensjonen i folketrygden av 1967, pluss et særskilt AFP-tillegg (20 400 kroner per år). Fra 65 år er man sikret minimum vanlig tjenstepensjon. Avtalefestet pensjon etter gamle regler avkortes i den grad man har lønnsinntekt.

I tillegg vil noen stillingskategorier i yrker med særskilte krav til yteevne ha særaldersgrenser, hvor man har rett og plikt til å gå av med pensjon. Eksempler er politi med 60 år og sykepleiere med 65 år. I den grad summen av tjenestetid og alder er minst 85 år, kan man gå av inntil tre år før særaldersgrensen. Ytelsen beregnes som tjenstepensjon, og kan fritt kombineres med lønnsinntekt fra privat sektor.

Forhandlingene førte fram til en avtale om tilpasninger i den gjeldende tjenstepensjonen. Avtalen er relativt detaljert til og med 1953-kullet, men mer generell og til dels vag for de etterfølgende årskullene. Fra og med 2011 ble det som i folketrygden innført en svakere indeksering av pensjonsytelsen i offentlig tjenstepensjon. Det er mulig å ta ut alderspensjonen fra og med 67 år, men da blir pensjonsytelsen levealdersjustert. I den grad man utsetter pensjoneringen utover 67 år, kan man kompensere for levealdersjusteringen, i første rekke gjennom at det blir færre år som pensjonist. Hvis man har 30 års tjenestetid eller mer ved 67 år, får man ingen opptjeningseffekt av å arbeide utover 67 år.

Hvordan levealdersjusteringen skal operasjonaliseres er ennå ikke konkretisert. Offentlige ansatte født i 1958 og tidligere, har fått en individuell garanti som sikrer at alderspensjonen skal utgjøre minst 66 prosent av sluttlønnen.⁶ Hvordan denne delvise skjermingsregelen skal fases ut for årskull født etter 1958 er ikke presisert. Det må også på plass nye regler for samordning av offentlig tjenstepensjon og folketrygden, da man gradvis går over fra gammel til ny opptjeningsprofil i folketrygden for de som er født mellom 1953 og 1963. Samordningsfordelene i det gamle systemet tilgodeser spesielt enslige og ansatte som har hatt en svak inntektsutvikling på slutten av yrkeskarrieren. Dette lar seg vanskelig videreføre med den nye opptjeningsprofilen, slik at det nye systemet kan medføre en *omfordeling* av samordningsfordelene.

Inntil levealdersjusteringen og de nye samordningsreglene kommer på plass, skaper dette usikkerhet

⁶ Garantien gjelder uavkortet ved 30 års opptjening ved 67 år. Skjermingen omfatter ikke samordningsfordelene.

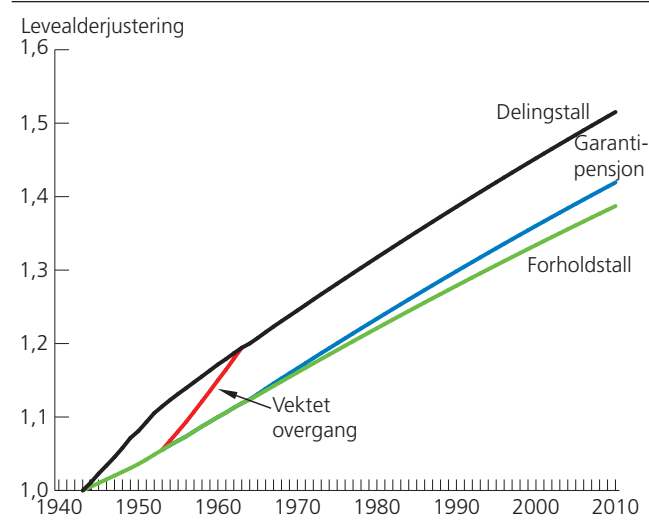
omkring pensjonen for offentlig ansatte født etter 1953, og usikkerheten er betydelig for de som er født etter 1958. Det er vanskelig å tallfeste usikkerheten, men for eksempel vil en levealdersjustering beregnet ved delingstall og en rask utfasing av den individuelle garantien, redusere pensjonsytelsene med i størrelsesorden 10 prosent mer for årskull født på slutten av 1960-tallet, enn en levealdersjustering beregnet ved forholdstall og en lang utfasing av den individuelle garantien.

Staten kom med et tilbud i 2009 som ville endret offentlig tjenstepensjon i retning av å være sparing til alderdommen, på linje med resten av pensjonsreformen. Tilbudet ble avvist av fagforeningene, men har likevel en interesse ved at det er et mulig alternativ. Fullt innfasnet ville dette systemet bestått av ny folketrygd og ny avtalefestet pensjon, som i privat sektor, og et tjenstepensjonstillegg beregnet på grunnlag fast lønn i hvert enkelt år fram til 67 år. Den formelle satsen (0,42 prosent) ville omregnet til en sparelignende form hatt en verdi på 5,6 prosent, samt full kompensasjon for opptjeningstaket i folketrygden. Samlet ville offentlig ansatte med dette forslaget hvert år fått satt av et beløp tilsvarende 28 prosent av arbeidsinntekten til pensjonsformuen.

Levealdersjustering

Avtaleteksten fra 2009 angir at offentlig tjenstepensjon skal «levealdersjusteres ... på samme måte ... som alderspensjon fra folketrygden». Noen nærmere operasjonalisering av hvordan dette skal gjennomføres i offentlig sektor foreligger ikke. Levealdersjustering er reduksjonen i pensjonsytelsene ved 67 år som følge av økt levealder, og i folketrygden foreligger to metoder, delingstall og forholdstall, som har noe forskjellige egenskaper. Figur 3 gir et anslag på disse to metodene med middelalternativet i befolkningsframskrivningene. Levealdersjustering vil her si hva den årlige pensjonsytelsen skal deles på ved uttak ved 67 år. For eksempel ser vi av figur 3 at 1963-kullet har en levealdersjustering på 1,19 ved bruk av delingstall, noe som innebærer

Figur 3. Levealdersjustering, ulike metoder

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

at tjenestepensjonen og samordningsfordelene fra før reformen skal reduseres med 16 prosent.

I det nye pensjonssystemet skal en opptjent pensjonsformue omregnes til en årlig ytelse ved å dividere med et såkalt *delingstall*, som reflekterer forventet antall år som alderspensjonist gitt ens egen pensjonsalder. I figur 3 er delingstallene normert ved å dele med et beregnet delingstall for 1943-kullet ved 67 år. Delingstallene beregnes separat for hvert årskull på grunnlaget av den observerte dødeligheten (for alle aldre) i de årene man selv var 51-60 år gammel. Det er et viktig poeng at delingstallene er knyttet opp mot den nye opptjeningsprofilen med alleårsregel og opptjening fra første krone. Det betyr at utsatt pensjonering gir høyere årlige ytelser fordi man både får færre år som pensjonist og høyere opptjent pensjonsformue.

Levealdersjusteringen omfatter alle som er født etter 1943, også de som får beregnet pensjonen fra folketrygden etter den gamle opptjeningsprofilen. Innenfor det gamle systemet beregnes ikke en pensjonsformue, men en årlig pensjonsytelse. Her tar man hensyn til forventet tid som pensjonist ved å dele med et såkalt *forholdstall*. Systemet er normert slik at de i 1943-kullet som tar ut alderspensjonen ved 67 år får et forholdstall på 1,00, det vil si samme pensjonsytelse som før reformen. Senere årskull får forholdstall basert på veksten i levealder etter 1943-kullet. Uttak ved andre aldre enn 67 år påvirker årlige pensjonsytelser på tilsvarende måte som delingstallene. Til forskjell fra delingstallene, tar man ikke hensyn til nedgangen i dødelighet forut for 62 år i forholdstallene. Over tid gir dette en noe svakere vekst i forholdstallene enn i delingstallene. I tillegg ble det lagt inn en skjermingsregel som satte et øvre tak på veksten i forholdstallene over de første årskullene, dels fordi ordningen kom brått på med en uventet sterk vekst i levealder, og dels fordi man med gammel opptjeningsprofil ofte ikke vil kunne tjene opp mer pensjon ved å utsette pensjoneringen utover 62 år.

Når vi kommer til 1963-kullet, vil delingstallene gi en levealdersjustering som er anslagsvis 7 prosent sterkere enn forholdstallene.⁷ Brutto tjenestepensjon vil dermed bli redusert med 7 prosent ved en overgang fra forholdstall til delingstall. Ytelsen fra folketrygden vil derimot ikke bli redusert med 7 prosent ved en overgang fra forholdstall til delingstall. Grunnen er at delingstallene hører sammen med den nye opptjeningsprofilen, som trolig er mer generøs enn den gamle opptjeningsprofilen. I tillegg kommer at selv en moderat økning i pensjonsalder, gitt ved hvor lenge man står i arbeid, lett kan kompensere forskjellene mellom metodene. En levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon gitt ved delingstallene vil dermed føre til en reduksjonen i nettoverdien av offentlige tjenestepensjoner, fordi brutto tjenestepensjon reduseres mer

enn ytelsen fra folketrygden man avkorter mot. Dette gjelder også hvis man ser bort fra en mulig økning i faktisk pensjonsalder.

Det foreligger også andre pensjonsytelser som skal levealdersjusteres. Garantipensjonen, minsteytelsen i det nye pensjonssystemet, skal som grunnregel levealdersjusteres, ved forholdstallene til og med 2030 (1963-kullet er da 67 år), deretter ved *veksten* i delingstallene ved alder 67 år. Ny avtalefestet pensjon i privat sektor skal levealdersjusteres utelukkende ved forholdstallene, men i denne ordningen foreligger det heller ingen opptjeningseffekt av å utsette pensjoneringen utover 62 år. Tilsvarende betraktninger kan gjøres for det nye tjenestepensjonstillegget i statens tilbud av 2009.

Metoden for levealdersjustering av offentlige tjenestepensjoner er som nevnt ennå ikke fastlagt. Den eneste skriftlige kilden vi finner er forsikringsbransjen som i funderingen av offentlige tjenestepensjoner har lagt til grunn at det er delingstallene som skal brukes uavkortet på lang sikt, med en vektet overgang mellom 1953- og 1963-kullet (Finans Norge, 2013). Med denne utformingen blir det en sterk vekst i levealdersjusteringen over årskullene 1953-1963, slik det framgår av figur 3. Det er denne tolkningen vi har lagt til grunn for resten av artikkelen. Med en tolkning nærmere levealdersjusteringen av garantipensjonen, ville de langsiktige utfordringene med offentlig tjenestepensjon likevel komme, men anslagsvis forskjøvet 10 år fram i tid.

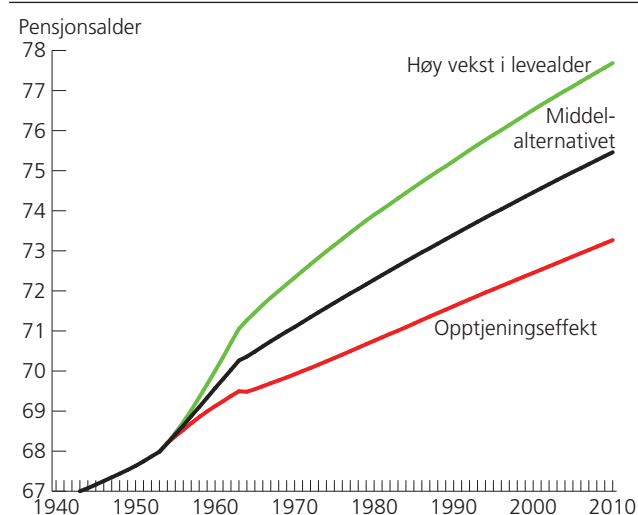
Kompensering av levealdersjusteringen

Pensjonsreformen legger opp til at de som fortsatt er yrkesaktive når de nærmer seg pensjonsalder, kan velge å kompensere for levealdersjusteringen ved å utsette pensjoneringen. Utsatt pensjonering betyr færre år som pensjonist, og dermed høyere årlige ytelser. I tillegg kan utsatt pensjonering, forstått som at man jobber lenger, gi større pensjonsopptjening og bidra ytterligere til høyere årlige ytelser.

I offentlig tjenestepensjon kan man kompensere for levealdersjusteringen ved å utsette pensjoneringen utover 67 år. Det betyr at man må gi fra seg alle fordelene som følger av tidligpensjonsordningene, enten det er gammel avtalefestet pensjon eller særaldersgrenser, for å komme i en posisjon hvor man kan øke den årlige pensjonsytelsen. I den grad man har 30 års tjenestetid eller mer når man er 67 år, får man heller ikke noen opptjeningseffekt av å jobbe lenger. Dette ligger til grunn for figur 4, hvor vi har beregnet ved hvilken alder en offentlig ansatt har kompensert for levealdersjusteringen, det vil si oppnådd samme pensjon som forut for pensjonsreformen. Offentlige ansatte født i 1963 og senere må jobbe til de er minst 70 år for å oppnå full pensjon. Går vi fram til 1985-kullet, dagens yngre yrkesaktive, må de som har valgt offentlig sektor måtte jobbe til de er 73 år for å oppnå samme pensjon som før pensjonsreformen. Med høy vekst i levalderen må de jobbe til de er 74,5 år.

⁷ Med middelalternativet i befolkningsframskrivningene får vi et anslag på 6,8 prosent, med høyalternativet for levealdersveksten får vi et anslag på 7,4 prosent.

Figur 4. Kompensering av levealdersjustering uten opptjeningseffekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Disse anslagene forutsetter at offentlige ansatte har en lønnsvekst på linje med resten av samfunnet, også etter at de har passert 67 år. Dersom ens egen lønn vokser noe svakere, svekkes inntektsgrunnlaget man har i pensjonsordningen.⁸ Det foreligger lite empiri på lønnsutviklingen blant yrkesaktive over 67 år. Mye tyder likevel på at eldre arbeidstakere har en svakere inntektsutvikling enn gjennomsnittlig lønnsvekst. Med svak lønnsutvikling svekkes mulighetene til å kompensere for levealdersjusteringen, og man vil heller ikke kunne oppnå samme nivå på pensjonsytelsene som forut for pensjonsreformen.

Yrkesaktive i privat sektor vil fortsette å tjene opp pensjonsrettigheter etter 67 år hvis de utsetter pensjone- ringen. I figur 4 vil alternativet med opptjeningseffekt beskrive situasjonen for selvstendig næringsdrivende og privat ansatte uten avtalefestet pensjon. Vi har lagt til grunn 40 års opptjening i folketrygden og at lønns- nivået etter 67 år er det samme som gjennomsnittet over resten av yrkeskarrieren. For denne gruppen vil alternativet med opptjeningseffekt i figur 4 vise hvor lenge de må jobbe for å kompensere for levealdersjusteringen. Opptjeningseffekten er fasett inn over kullene 1953-1963 i samsvar med overgangen til ny opptje- ningsmodell. Yrkesaktive i privat sektor vil etterhvert også få beregnet levealdersjusteringen ved delingstal- lene, men opptjeningseffekten gjør at de i mindre grad trenger å utsette pensjone- ringen vesentlig mer av den grunn. Med opptjeningseffekt dempes behovet for å utsette pensjone- ringen med 1-2 år for de kullene som

belyses her, og overgangen fra forholdstall til delings- tall blir adskillig mer jevn.

Privat ansatte med ny avtalefestet pensjon

En sammenligning av pensjonsordningene i privat og offentlig sektor krever at man tar hensyn til ordninger for tidligpensjone- ring, og da blir figur 4 for enkel. Noe forenklet kan man si at privat ansatte med ny avtale- festet pensjon starter å kompensere for levealdersjusteringen ved å utsette pensjone- ringen utover 62 år. Pensjonsytelsene blir større både fordi det blir færre år som pensjonist, og fordi man får en opptjeningsef- fekt gjennom den delen av pensjonen som kommer fra folketrygden og obligatorisk tjenstepensjon (OTP). I tillegg må man trekke fra noe fordi ny avtalefestet pen- sjon normalt er noe mindre gunstig ved uttak ved 62 år, enn den gamle ordningen. I Rapporten som ligger til grunn for artikkelen (Fredriksen, 2015) forsøker vi å belyse dette gjennom enkle typeeksempler, hvor de yngre årskullene er eksemplifisert gjennom 1985-kul- let. For denne gruppen anslår vi at privat ansatte med ny avtalefestet pensjon må jobbe til de er om lag 67 år for å oppnå samme pensjon som før reformen. Anslaget vil være påvirket av hvor lenge man har stått i arbeid.

Rett nok ville privat ansatte gjennom obligatoriske pensjonsordninger, selv med avtalefestet pensjon, før reformen gjennomgående ha lavere pensjonsytelser enn offentlig ansatte med tilsvarende inntektshistorie bak seg. Når privat ansatte i 1985-kullet har kompen- sert for levealdersjusteringen ved om lag 67 år, er det med lavere pensjonsytelser enn der offentlige ansatte i samme årskull har kompensert sin levealdersjustering ved 73 år. Sammenligner vi derimot de yngre årskul- lene for samme inntektshistorie og avgangsalder, gitt at avgangsalderen er noen år utover 62 år, vil privat ansatte med ny avtalefestet pensjon gjennomgående oppnå samme eller litt høyere pensjonsytelser enn offentlig ansatte. Statens tilbud av 2009 ville i stor grad lignet på ordningen i privat sektor, men med noe høy- ere satser for opptjening av tjenstepensjonstillegget.

Avslutning

Pensjonsreformen fra 2011 vil endre alderspensjonen i folketrygden i retning av å være sparing til alderdom- men, hvor en opptjent pensjonsformue skal fordeles på forventet antall år som alderspensjonist. På bakgrunn av arbeidet med pensjonsreformen ble det i 2009 fram- forhandlet en avtale mellom partene i offentlig sektor om tilpasninger i offentlig tjenstepensjon. Viktige punkter i denne avtalen er ikke endelig utformet, og skaper usikkerhet omkring alderspensjonen for offent- lige ansatte født etter 1953. På lengre sikt vil det også bli tydeligere at ansatte i offentlig sektor i mindre grad kan kompensere for levealdersjusteringen ved utsatt pensjone- ring. Uten mer omfattende endringer i tjenes- tepensjonsordningen, må yngre årskull av offentlige ansatte trolig jobbe til de er opp i 70-årene for å oppnå samme årlige pensjonsytelse som før reformen.

⁸ Fram til man tar ut alderspensjonen øker inntektsgrunnlaget i pen- sjonsordningen med ens egen lønnsvekst. Etter at man har tatt ut alderspensjonen øker pensjonsytelsen (og dermed inntektsgrunnla- get) med den gjennomsnittlige lønnsveksten i samfunnet fratrukket 0,75 prosent. Hvis ens egen lønnsvekst ligger mer enn 0,75 prosent under den gjennomsnittlige lønnsveksten, svekkes inntektsgrunn- laget hvis man fortsetter å jobbe sammenlignet med det å ha tatt ut alderspensjonen.

Det kan ta lang tid å endre et pensjonssystem, spesielt hvis man skal ta hensyn til eksisterende rettigheter og de tilpasninger mange har gjort i tillit til pensjonssystemet. Pensjon er også en del av arbeidsbetingelsene på linje med lønn. Når man har valgt et yrke eller en jobb, er det et rimelig krav at man har innsikt i de pensjonsrettighetene og -ytelsene man opparbeider seg i arbeidsforholdet. Ser man at en pensjonsordning med høy sannsynlighet må gjennom grunnleggende endringer, taler slike forhold at man griper an saken nå, og ikke om 10-15 år.

Referanser

Finans Norge (2013): Avtale om beregnet folketrygd i offentlig tjenstepensjon 2013.

Fredriksen, Dennis (2015): Langsiktige utfordringer i offentlig tjenstepensjon, Rapporter 2015/22, Statistisk sentralbyrå.

Riksmeglingsmannen (2009): Riksmeglingsmannens møtebok i sak 2009-012, 2009-013, 2009-014, 2009-015 og 2009-016.

SIRUS (2015): Rusmidler i Norge, kapittel 3. Tobakk, Statens institutt for rusmiddelforskning.

Statistisk sentralbyrå (2014): Befolkningsframskrivninger 2014-2100.

Syse, Astri og Dinh Q. Pham (2014): Befolkningsframskrivninger 2014-2100: Dødelighet og levealder, Økonomiske analyser 4/2014, Statistisk sentralbyrå.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth,

Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 3/2014:

Konjunkturtrendene, 3-30.

Ådne Cappelen, Torbjørn Eika og Joakim Blix Prestmo: Virkninger på norsk økonomi av et kraftig fall i oljeprisen, 31-41

ØA 4/2014:

Marianne Tønnessen, Astri Syse og Kjersti Norgård Aase: Befolkningsframskrivinger 2014-2100: Hovedresultater, 30-36.

Kjersti Norgård Aase og Rannveig Vittersø Kaldager: Befolkningsframskrivinger 2014-2100: Fruktbarhet 37-43.

Astri Syse og Dinh Q. Pham: Befolkningsframskrivinger 2014-2100: Dødelighet og levealder, 44-50.

Marianne Tønnessen, Ådne Cappelen og Terje Skjerpen: Befolkningsframskrivingene 2014-2100: Inn- og utvandring, 51-59.

Adrian Farner Rogne og Marianne Tønnessen: Hvor godt treffer befolkningsframskrivingene for kommunene? 60-66.

Rannveig V. Kaldager: Framtidas fruktbarhet: Færre barn eller eldre mødre? 67-71.

ØA 5/2014:

Torstein Bye og Torbjørn Hægeland: KPI 100 år, 3-5.

Torstein Bye og Randi Johannessen: Levekostnader over de siste hundre år, 6-12.

Randi Johannessen: Konsumprisindeksen – en levkostnadsindeks? 13-16.

Kjersti Nyborg Hov og Camilla Rochleng: Fra nødvendighet til forlystelsesgoder, 17-20.

Ingvild Johansen, Ragnhild Nygaard og Lasse Sandberg: Fra skyttelskema til digitale spor – nye muligheter og utfordringer, 21-25.

Pia Skare Rønnevik: Flere mål på underliggende prisvekst i Norge, 26-33.

Øystein Dørum: Markedet venter på KPI-JAE, 34-37.

Torbjørn Eika: SSBs inflasjonsprognoser, 38-44.

Einar W. Nordbø: Fra gull til KPI. Pengepolitikken og prisutviklingen gjennom 100 år, 45-52.

Torbjørn Eika: KPI, inflasjonsstabilitet og realøkonomi, 53-59.

Ådne Cappelen: KPIs rolle for arbeidet i Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene – et kort tilbakeblikk, 60-62.

Fredrik Carlsen: Prisnivåforskjeller mellom regioner, 63-66.

ØA 6/2014:

Dennis Fredriksen og Nils Martin Stølen: Pensjonsreformen – stort omfang av tidliguttak øker pensjonsutgiften på kort sikt, 34-39

Tore Halvorsen og Knut Sørensen: Revidert BNP 1995-2013: Relativ liten oppjustering for Norge, 40-46

Jon Ivar Røstadsand og Jan Tore Larsen: Revidert finansregnskap 1995-2013: Husholdningenes finansielle eiendeler opp 360 milliarder kroner, 47-52

ØA 1/2015:

Økonomisk utsyn over året 2014 3-104.

Economic Survey

Economic trends for the Norwegian economy is published electronically.

http://www.ssb.no/kt_en/

Contact:

Andreas Benedictow,
andreas.benedictow@ssb.no,
tel. +47 21 09 47 98

Konjunkturindikatorer for Norge

Oppdaterte Konjunkturindikatorer for Norge finnes på: www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nokkeltall/konjunkturindikatorer

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret		Konjunkturbarometeret	
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre		Ordre	
2.1. Ordretilgang. Verdiindekser	2*	2.1. Ordretilgang og ordreserve i industri ialt	3*
2.2. Ordreserve. Verdiindekser	2*	2.2. Ordretilgang og ordreserve i bygg og anlegg i alt.....	3*
Arbeidskraft		Arbeidskraft	
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger	5*
Produksjon		Produksjon	
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100.....	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer	5*
		4.4. Produksjon. Investerings- og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg.....	7*
		4.6. Hotellovernattinger.....	7*
Investeringer		Investeringer	
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter.....	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirkomheten gitt på ulike tidspunkter.....	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter.....	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.....	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg.....	9*
Forbruk		Forbruk	
6.1. Forbruksindikatorer.....	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks.....	9*
		6.3. Førstegangsregistrerte nye personbiler.....	9*
Priser		Priser	
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.....	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser	11*
7.4. Månedstfortjeneste og avtalt lønn. Indeks	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris råolje, Brent Blend.....	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter.....	11*
Finansmarked		Finansmarked	
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent ..	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.....	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel		Utenrikshandel	
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner. Sesongjustert.....	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.....	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitetsutnyttning Prosent	Generell bedømmelse av utsiktene i kommende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2012										
4. kvartal	50,9	58,2	52,9	51,0	79,9	55,2	64	6	7	3
2013										
1. kvartal	49,8	56,9	52,0	50,0	79,7	55,1	65	6	7	3
2. kvartal	51,0	55,3	52,0	49,3	79,4	54,9	65	5	6	3
3. kvartal	52,5	55,9	51,2	49,5	79,5	54,5	64	6	6	3
4. kvartal	54,0	57,3	50,1	49,6	79,9	54,4	63	7	6	4
2014										
1. kvartal	54,7	57,1	49,6	49,0	80,4	54,1	63	7	6	4
2. kvartal	53,3	55,6	49,7	47,6	80,3	53,2	64	6	5	3
3. kvartal	51,1	53,3	49,6	45,5	79,9	51,5	66	5	4	3
4. kvartal	50,0	50,9	48,6	42,9	79,2	48,6	66	5	4	3
2015										
1. kvartal	49,5	50,1	47,1	40,8	78,8	46,0	67	5	3	3

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 2005=100					Bygg og anlegg. 2010=10			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskinindustri	Bygging av skip og oljeplattformer	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Boligbygg	Andre bygg
2012									
3. kvartal	131,0	117,6	194,9	103,6	116,7	105	106	121	96
4. kvartal	130,4	116,0	211,9	102,5	110,8	124	124	135	117
2013									
1. kvartal	130,7	117,6	230,5	98,2	109,8	128	157	116	116
2. kvartal	131,7	121,2	245,5	93,3	113,6	142	199	122	119
3. kvartal	133,0	124,7	251,6	90,3	119,3	115	147	113	97
4. kvartal	133,7	127,6	246,7	89,8	124,3	124	159	109	111
2014									
1. kvartal	133,2	129,1	230,4	90,7	128,8	133	209	108	102
2. kvartal	131,1	128,6	205,3	91,8	133,6	137	157	106	140
3. kvartal	127,7	126,8	177,8	90,5	138,9	120	127	108	118
4. kvartal	124,3	124,2	154,1	87,3	143,9	129	178	125	100
2015									
1. kvartal	122,8	121,2	137,8	84,2	147,7	128	161	148	93

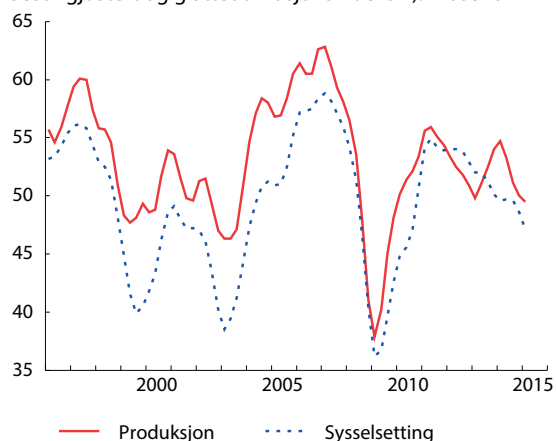
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreservert. Verdiindekser

	Ordrebasert industri. Sesongjusterte og glattet. 2005=100					Bygg og anlegg. 2010=10			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskinindustri	Bygging av skip og oljeplattformer	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Boligbygg	Andre bygg
2012									
3. kvartal	188,1	119,7	395,4	175,5	39,9	141	155	170	120
4. kvartal	193,9	116,7	426,5	179,6	35,2	138	142	175	121
2013									
1. kvartal	198,9	116,2	460,4	179,2	37,1	144	152	175	127
2. kvartal	203,4	118,6	493,5	176,2	39,8	152	170	175	132
3. kvartal	207,9	123,3	521,9	173,3	41,3	150	166	179	130
4. kvartal	212,5	129,6	543,3	172,4	41,4	147	166	168	126
2014									
1. kvartal	216,3	136,4	556,6	173,1	40,9	156	192	172	127
2. kvartal	219,0	142,4	560,9	174,4	41,0	161	188	163	141
3. kvartal	220,5	147,1	557,3	174,7	42,3	153	165	160	144
4. kvartal	221,0	150,2	547,6	174,1	44,3	148	163	163	132
2015									
1. kvartal	220,7	152,0	535,4	173,0	46,1	153,0	173,0	182,0	128,0

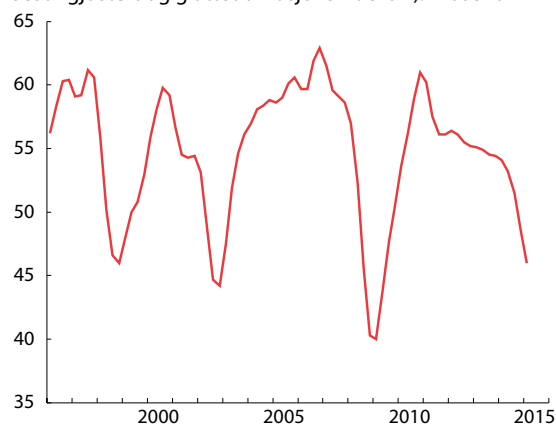
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

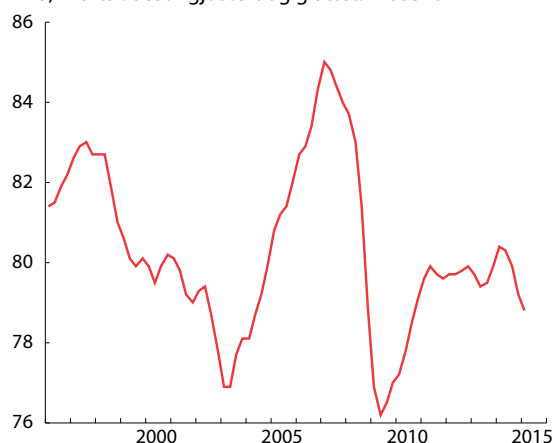
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

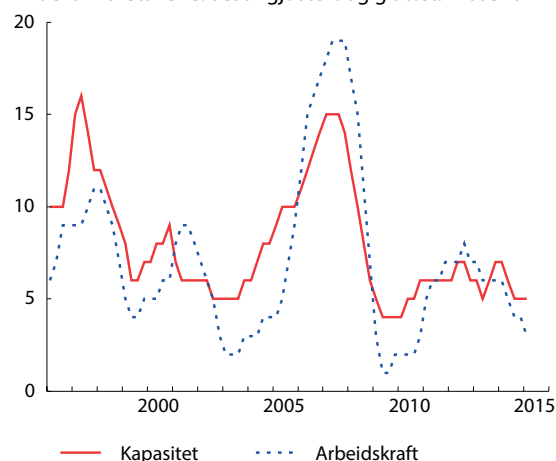
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjons-
nivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

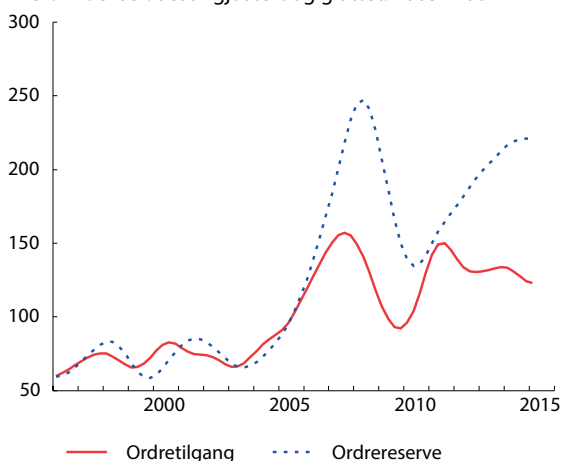
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser produksjonen, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

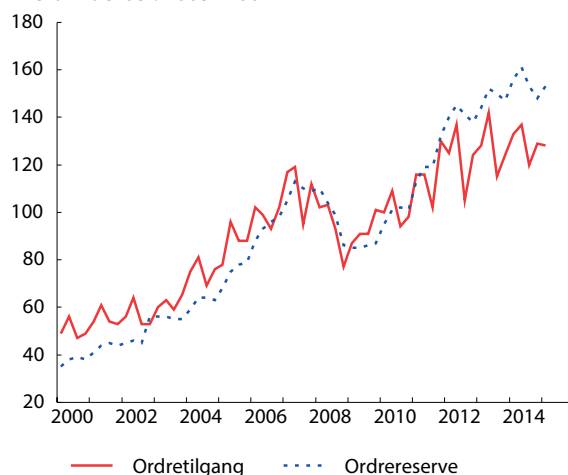
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal). Ordrebasert industri ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal). Bygg og anlegg ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. 2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer/ukeverk og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					NAV				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Utførte ukeverk (37,5 timer) per uke	Arbeidsstyrken	Arbeidsledige	Arbeidsledighet. Prosent av arbeidsstyrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger	Sykefraværprosent ²
2010	2 508	1 897	2 602	94	3,6	74,6	91,3	19,6	24,3	6,8
2011	2 543	1 942	2 629	86	3,3	69,4	84,4	20,6	26,7	6,7
2012	2 591	1 980	2 677	86	3,2	65,7	82,5	19,6	..	6,5
2013	2 610	1 968	2 704	95	3,5	69,7	85,9	17,7	..	6,4
2014	2 637	2 019	2 733	96	3,5	75,3	88,0	16,4
2013										
November	2 622	1 984	2 716	94	3,5	73,5	89,4	17,0	..	6,4
Desember	2 620	2 010	2 719	99	3,6	74,3	88,4	17,0	..	6,4
2014										
Januar	2 623	2 015	2 718	95	3,5	74,1	89,7	16,2	..	6,7
Februar	2 621	2 019	2 714	93	3,4	74,0	89,7	16,7	..	6,7
Mars	2 631	2 012	2 721	90	3,3	74,2	89,5	16,2	..	6,7
April	2 631	2 013	2 722	91	3,3	73,3	86,9	16,6	..	6,0
Mai	2 639	2 020	2 727	88	3,2	76,2	88,9	16,8	..	6,0
Juni	2 633	1 998	2 724	91	3,4	75,8	88,1	15,5	..	6,0
Juli	2 640	2 038	2 735	94	3,4	74,8	87,4	17,5	..	6,3
August	2 637	2 025	2 739	102	3,7	75,8	88,1	15,8	..	6,3
September	2 638	2 043	2 740	102	3,7	76,3	86,7	19,4	..	6,3
Oktober	2 635	2 014	2 738	104	3,8	76,7	86,8	14,5	..	6,4
November	2 653	2 021	2 755	103	3,7	76,4	86,7	16,0	..	6,4
Desember	2 658	2 010	2 763	105	3,8	75,9	87,3	17,2	..	6,4
2015										
Januar	2 656	2 001	2 765	109	3,9	76,6	88,1	16,0
Februar	2 644	2 001	2 756	112	4,1	77,6	88,6	16,9
Mars	2 639	2 010	2 753	114	4,1	78,1	89,3	16,7
April	78,3	91,2	16,6
Mai	78,5	89,9	15,8

¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal.

² Egen- og legemeldte sykefraværsværk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og NAV.

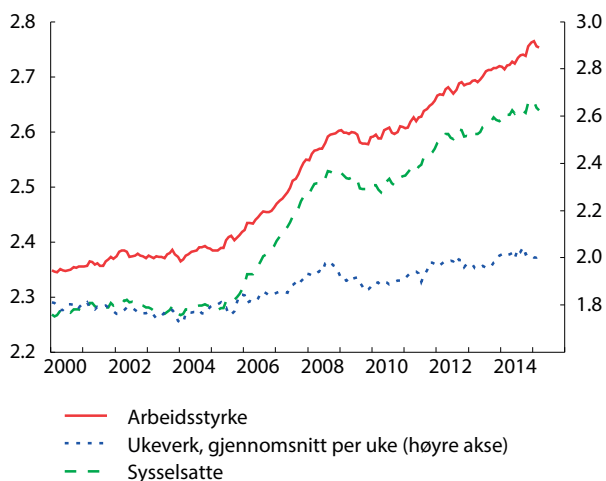
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Utvinning og utvinnings-tjenester	Industri	Kraftforsyning	Innsatsvarer	Investeringsvarer	Konsumvarer	Energi-varer
2010	88,1	80,2	110,4	91,0	105,2	143,7	95,9	79,7
2011	83,7	73,6	112,0	93,7	111,4	149,7	93,6	73,1
2012	85,2	73,5	114,5	108,6	112,8	162,7	95,4	73,8
2013	83,0	70,7	118,2	99,1	118,1	179,0	92,3	70,0
2014	84,7	71,8	122,3	104,9	118,8	192,1	93,1	71,2
2013								
November	82,8	71,2	119,6	99,2	120,6	183,7	89,6	69,7
Desember	83,1	71,4	121,0	96,1	120,5	186,2	92,9	69,7
2014								
Januar	84,6	71,5	121,4	102,9	120,0	186,6	91,5	70,1
Februar	84,7	71,8	122,0	97,7	119,6	188,5	92,3	70,3
Mars	85,9	73,0	122,2	102,4	118,8	189,8	92,5	71,5
April	85,8	72,0	122,7	112,6	120,3	188,5	95,7	71,8
Mai	80,6	64,8	122,5	113,3	121,9	190,7	94,6	64,8
Juni	85,4	70,8	124,6	111,7	119,0	194,0	93,7	70,3
Juli	85,2	71,0	124,6	104,3	119,3	196,8	96,9	69,5
August	84,9	70,7	125,9	97,2	119,6	200,8	95,1	70,0
September	87,9	75,1	123,1	104,3	120,0	196,3	92,5	73,2
Oktober	88,3	75,2	125,3	104,0	120,3	199,5	93,4	74,0
November	86,5	72,7	124,7	106,8	116,8	200,1	92,4	72,3
Desember	86,8	72,6	126,2	105,5	117,1	205,0	93,7	71,0
2015								
Januar	84,3	70,9	121,9	103,3	112,8	196,0	93,9	70,2
Februar	86,5	73,4	123,2	106,1	114,8	192,6	93,5	72,8
Mars	87,8	73,7	127,1	109,1	114,6	201,3	94,9	72,7

¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.

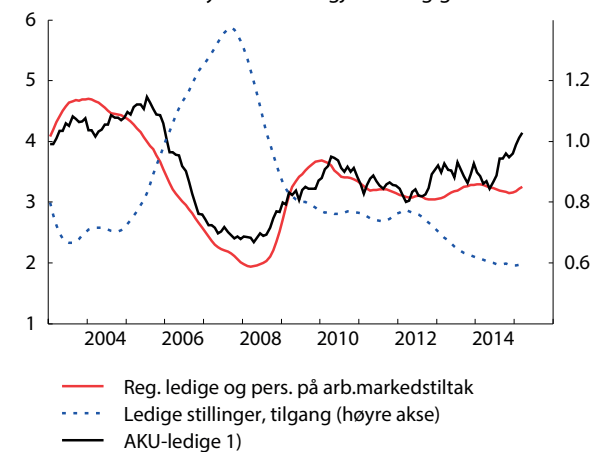
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, Statistisk sentralbyrå.

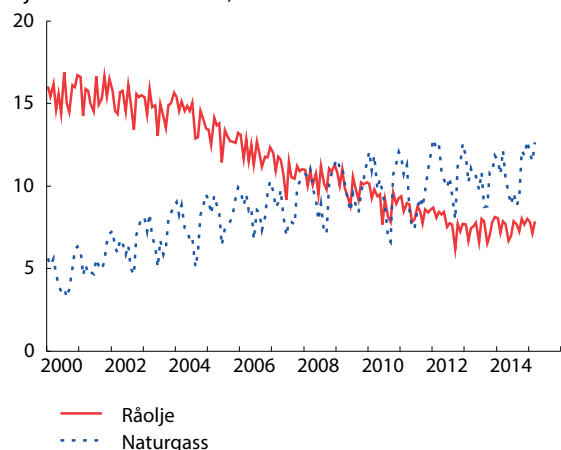
Fig. 3.2 Arbeidsledige og tilgang av ledige
stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Brudd i serien fom. 2006.

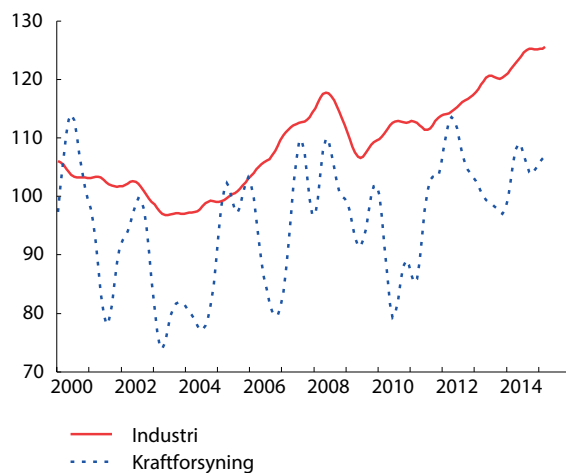
Kilde: NAV og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill. Sm³) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte månedstall 1).

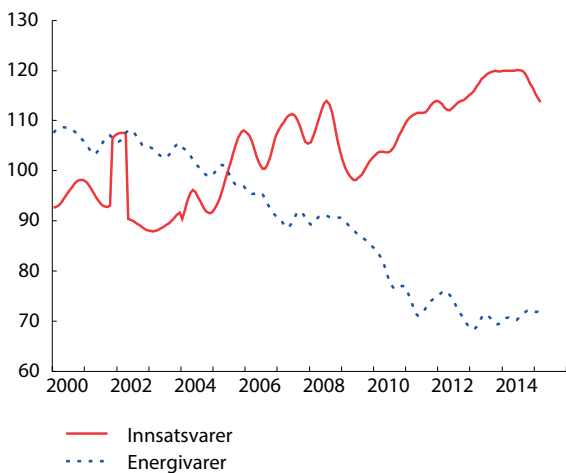
1) Brudd i seriene fra og med 2004.
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

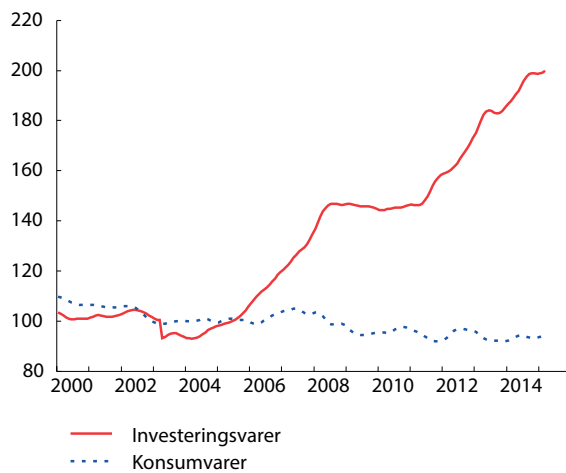
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Næringslivstjenester og omsetning og drift av fast eiendom. Verdi			Hotellomsetning. Verdi
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Omsetning og drift av fast eiendom. Nivå	Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. Nivå	Forretningsmessig tjenesteyting. Nivå	Nivå
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent				
			2005=100				2005=100		1992=100	
2012	110,8	7,6	105,5	4,7	130,0	17,5	207,5	183,4	191,6	255,6
2013	117,8	6,4	111,4	5,7	141,1	8,5	212,1	193,3	202,2	261,5
2014	123,2	4,7	115,4	3,7	153,1	8,7	214,1	201,0	203,8	262,8
2012										
3. kvartal	110,5	7,3	104,4	4,2	130,6	17,6	208,5	163,2	196,7	296,7
4. kvartal	111,3	3,8	105,4	2,9	134,0	6,1	207,5	216,9	204,1	232,3
2013										
1. kvartal	114,4	3,7	107,9	1,9	139,2	8,8	207,3	173,6	181,0	227,4
2. kvartal	116,4	5,0	108,9	2,7	142,6	11,9	213,8	201,8	199,8	282,8
3. kvartal	119,1	7,8	113,6	8,8	138,4	6,0	210,2	170,8	206,0	295,4
4. kvartal	121,0	8,7	115,0	9,1	143,7	7,2	218,4	223,8	210,1	239,8
2014										
1. kvartal	120,0	4,9	113,0	4,7	146,5	5,2	211,5	190,4	188,6	240,7
2. kvartal	123,8	6,4	115,4	6,0	153,8	7,9	216,6	209,4	203,9	253,2
3. kvartal	125,2	5,1	116,3	2,4	161,2	16,5	213,9	175,4	210,7	315,2
4. kvartal	123,8	2,3	116,6	1,4	150,8	4,9	217,2	231,7	218,5	241,3
2015										
1. kvartal	123,1	2,6	115,3	2,0	151,3	3,3	209,6	192,1	191,6	245,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri		Kraftforsyning		Antatte i alt	Oljevirksomhet (ujustert)				
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.	Utførte		Utførte				
						I alt	Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport
2012	.	4,9	4,9	4,8	.	43,0	6,7	13,0	22,3	0,1
2013	.	4,9	4,8	5,1	.	51,5	8,5	15,8	26,3	0,8
2014	.	5,2	5,2	5,4
2012										
4. kvartal	5,3	6,3	4,8	6,4	55,8	47,5	7,9	15,4	23,2	0,1
2013										
1. kvartal	4,9	3,6	4,6	3,3	49,4	44,7	6,6	13,1	23,9	0,3
2. kvartal	5,5	5,2	5,1	5,3	54,0	51,6	7,8	15,4	27,6	0,7
3. kvartal	5,5	4,4	4,9	5,2	58,4	54,5	10,2	16,6	26,8	1,5
4. kvartal	5,3	6,2	4,8	6,6	58,7	55,1	9,2	18,2	26,8	0,8
2014										
1. kvartal	5,5	4,1	5,3	4,2	55,3	50,1	9,0	16,9	23,3	1,0
2. kvartal	5,7	5,1	5,0	5,8	58,5	52,6	8,9	18,6	23,7	1,5
3. kvartal	5,2	4,6	5,1	5,3	57,2	50,9	8,1	17,9	23,6	1,3
4. kvartal	5,7	7,1	5,4	6,4	52,8	48,0	8,3	19,3	19,5	0,8
2015										
1. kvartal	5,6	3,7	4,7	4,2	48,2

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra henholdsvis investeringsundersøkelsen forrige og samme kvartal.

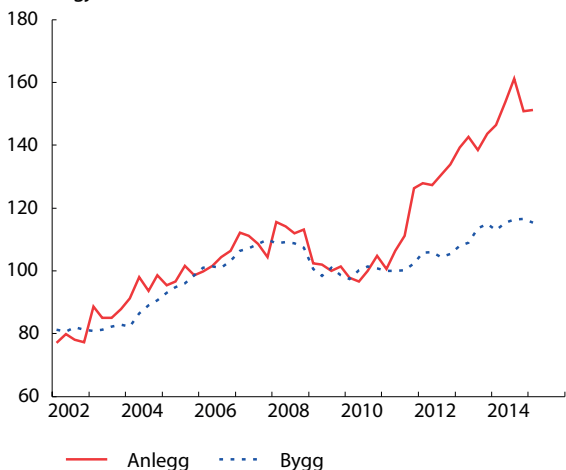
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1), i investeringsåret (t) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirksomhet			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015
År t-1												
2. kvartal	15,3	16,3	13,4	18,8	21,1	23,2	24,7	27,5	143,2	194,3	207,8	174,6
3. kvartal	16,3	16,2	15,1	..	21,4	23,2	24,2	..	172,0	204,0	215,1	175,2
4. kvartal	17,0	18,2	18,7	..	20,3	22,2	24,6	..	184,6	207,8	223,3	176,9
År t												
1. kvartal	18,7	20,3	21,3	..	22,2	22,9	25,3	..	186,0	198,7	223,7	176,6
2. kvartal	20,5	21,5	20,7	..	20,7	22,5	24,8	..	186,7	211,3	224,3	0,0
3. kvartal	21,2	21,6	20,9	22,2	184,9	212,8	219,2	0,0
4. kvartal	20,9	21,5	20,7	21,9	180,6	211,9	210,1	0,0
År t+1												
1. kvartal	21,2	22,4	20,4	21,7	172,5	209,1	206,2	0,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 2005=100.
Sesongjustert

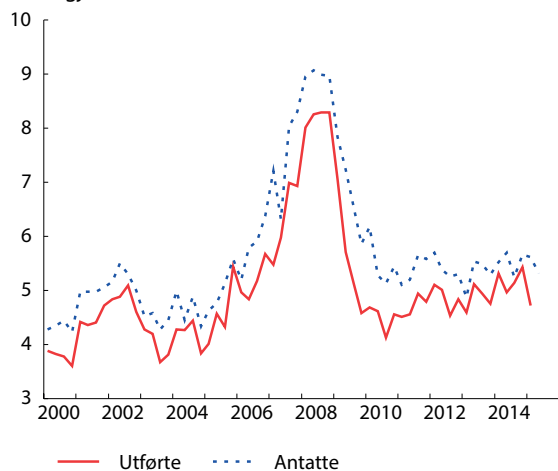
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

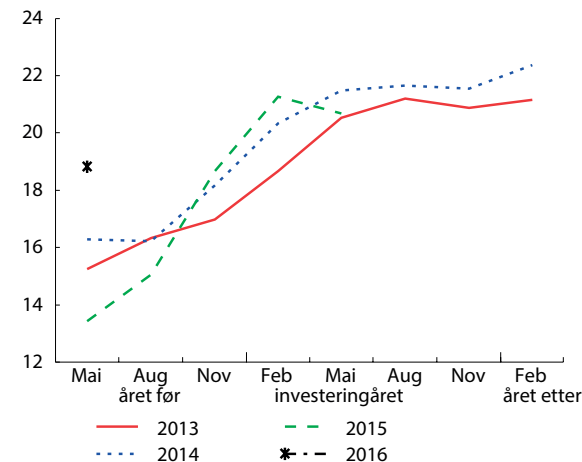
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

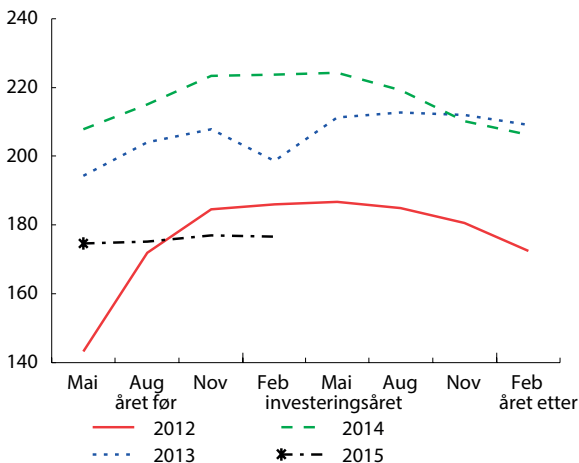
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2012-2015
Milliarder kroner

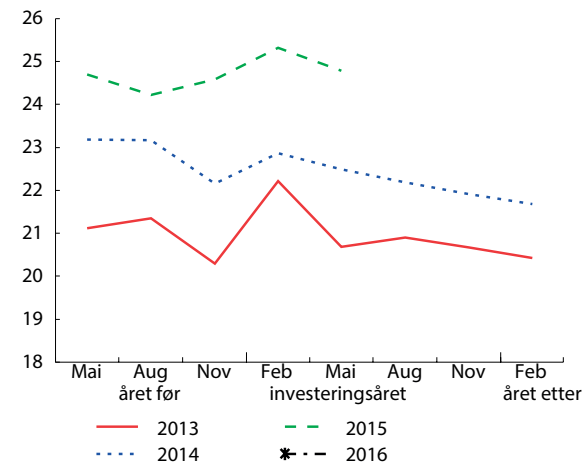
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirksomhet
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2012-2015
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2012-2015
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang				
	Antall boliger		Bolig bruksareal. 1000 kvm.		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	
2011	27 735	31,0	3 805	24,0	5 491
2012	30 189	9,0	4 039	6,0	5 505
2013	30 450	1,0	4 130	2,0	5 274
2014	27 250	-11,0	3 641	-12,0	5 282
2013					
Desember	3 018	-1,0	382	-6,0	411
2014					
Januar	1 619	-2,5	234	-8,1	418
Februar	2 332	-3,5	309	-10,5	424
Mars	2 141	-4,0	324	-11,9	430
April	2 058	-5,0	283	-12,3	433
Mai	3 515	-6,5	405	-13,1	433
Juni	2 542	-6,5	311	-11,9	429
Juli	2 754	-4,1	358	-8,9	423
August	2 149	0,0	295	-5,3	415
September	1 513	3,2	235	-1,6	407
Oktober	2 347	6,9	315	2,8	400
November	2 235	11,4	304	6,4	395
Desember	2 195	17,6	282	10,6	391
2015					
Januar	2 222	23,3	298	15,7	389
Februar	2 286	30,3	313	19,4	387
Mars	2 964	31,4	334	25,0	387
April	2 910	21,2	387	15,8	386

¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

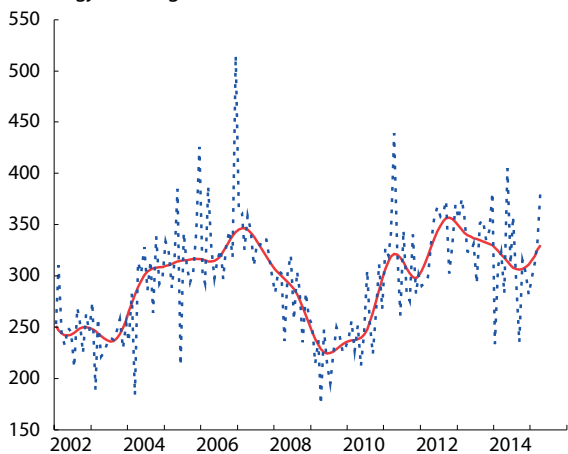
6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomssetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
	2005=100		2005=100					
2010	117,3	1,7	117,9	5,2	13,3	30,5	8 911,0	7,6
2011	119,7	2,2	119,3	1,3	14,1	6,2	9 382,0	4,9
2012	123,2	3,2	122,9	3,1	14,3	2,0	9 568,0	3,8
2013	125,0	1,5	124,3	1,2	14,7	3,1	9 454,0	0,0
2014	127,3	1,8	125,6	1,0	14,4	-1,7	9 804,0	3,4
2013								
Desember	126,7	2,9	123,1	1,7	14,1	-3,2	771,0	1,6
2014								
Januar	127,3	3,5	124,4	2,1	14,2	-0,3	759,0	3,1
Februar	128,0	3,7	124,5	2,0	14,7	0,9	770,0	4,7
Mars	128,9	3,6	125,5	1,9	14,9	1,5	877,0	8,0
April	129,1	2,7	124,8	1,5	14,1	-2,7	792,0	9,6
Mai	128,4	1,6	124,6	0,8	14,0	-7,8	765,0	12,9
Juni	130,1	1,1	126,6	0,4	14,7	-10,0	813,0	16,1
Juli	127,7	1,0	124,0	0,5	13,9	-6,7	812,0	17,6
August	128,8	1,2	126,1	0,9	14,2	-0,8	827,0	17,4
September	128,6	1,2	124,8	1,4	13,8	2,5	846,0	13,8
Oktober	129,3	1,1	125,2	2,1	14,3	2,1	845,0	13,7
November	129,9	1,4	126,3	2,9	14,3	1,8	852,0	8,8
Desember	129,8	2,2	126,4	3,5	15,1	3,6	874,0	5,8
2015								
Januar	129,0	3,8	126,0	4,0	13,7	5,0	875,0	2,8
Februar	130,2	5,1	127,2	4,2	14,0	5,5	878,0	0,0
Mars	130,9	6,0	127,7	4,4	14,7	7,0	833,0	-1,4
April	133,5	5,8	129,4	4,0	14,7	7,0
Mai	14,5	5,5

¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomssetningsvolum, førstegangsregistrerte personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).

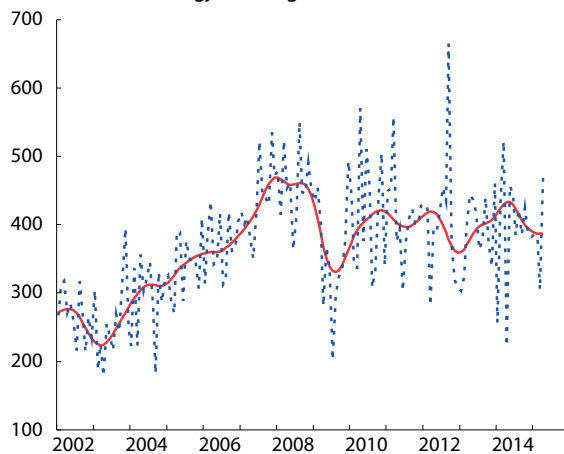
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang. Boliger
Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

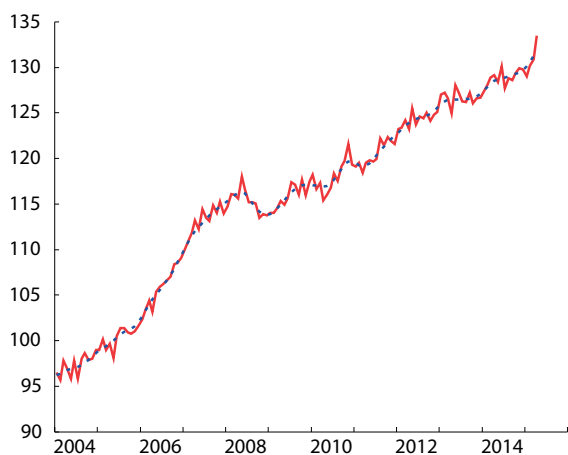
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang. Driftsbygg
Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Sesongjustert og trend.

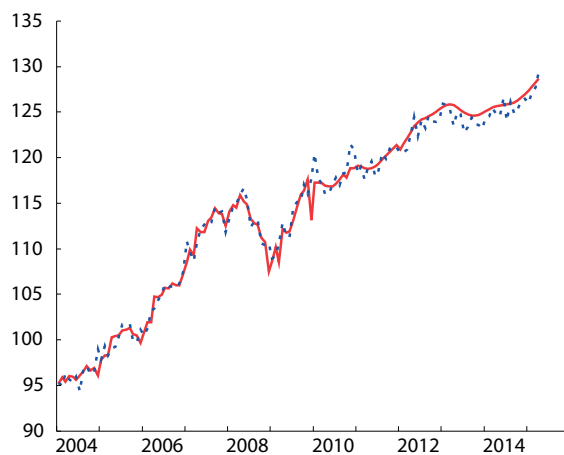
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volum. Månedstall. Sesongjustert og trend
2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks (KPI)		KPI ekskl. energiprodukter		KPI-JAE ¹ Endring	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå	Endring	Nivå	Endring		Norge Endring	Euroomr. Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		1998=100					2000=100		2000=100	
2010	128,8	2,5	123,1	1,4	1,4	2,4	1,6	137,8	5,9	147,7	3,2
2011	130,4	1,2	124,4	1,1	0,9	1,2	2,7	144,8	5,1	153,1	3,6
2012	131,4	0,8	126,2	1,4	1,2	0,4	2,5	144,3	-0,4	157,9	3,1
2013	134,2	2,1	128,2	1,6	1,6	1,9	1,4	146,3	1,4	162,4	2,9
2014	136,9	2,0	131,2	2,3	2,4	1,9	0,4	147,8	1,0	167,8	3,3
2013											
November	135,3	2,5	129,3	2,0	2,0	2,3	0,8	147,5	2,0	164,2	2,8
Desember	135,1	2,0	129,2	2,1	2,0	1,8	0,9	148,4	2,3	164,3	2,8
2014											
Januar	135,1	2,3	129,1	2,4	2,4	2,1	0,8	148,9	2,4	164,8	2,7
Februar	135,8	2,1	129,9	2,4	2,4	1,9	0,7	148,9	2,3	165,7	2,9
Mars	136,1	2,0	130,5	2,6	2,6	1,8	0,5	147,5	0,9	165,7	2,9
April	136,6	1,8	131,2	2,6	2,5	1,5	0,7	147,2	1,0	167,5	3,8
Mai	136,7	1,8	131,3	2,3	2,3	1,6	0,5	147,3	1,9	168,0	3,6
Juni	136,4	1,9	131,1	2,4	2,4	1,8	0,5	148,3	3,1	168,1	3,6
Juli	137,4	2,2	131,8	2,6	2,6	2,2	0,4	148,9	1,4	168,3	3,6
August	137,0	2,1	131,2	2,2	2,2	1,9	0,4	148,6	1,1	168,7	3,3
September	137,7	2,1	131,9	2,3	2,4	2,1	0,3	148,3	0,6	168,8	3,4
Oktober	137,8	2,0	132,2	2,5	2,5	1,9	0,4	147,4	0,0	169,0	3,4
November	137,9	1,9	132,3	2,3	2,4	2,0	0,3	147,0	-0,3	169,6	3,3
Desember	137,9	2,1	132,3	2,4	2,4	2,0	-0,2	145,8	-1,8	169,7	3,3
2015											
Januar	137,8	2,0	132,2	2,4	2,4	1,9	-0,6	144,0	-3,3	170,2	3,3
Februar	138,4	1,9	132,9	2,3	2,4	1,8	-0,3	146,2	-1,8	170,9	3,1
Mars	138,8	2,0	133,4	2,2	2,3	1,7	-0,1	145,9	-1,1	171,0	3,2
April	139,3	2,0	134,0	2,1	2,1	1,8	0,0	147,2	0,0	171,7	2,5

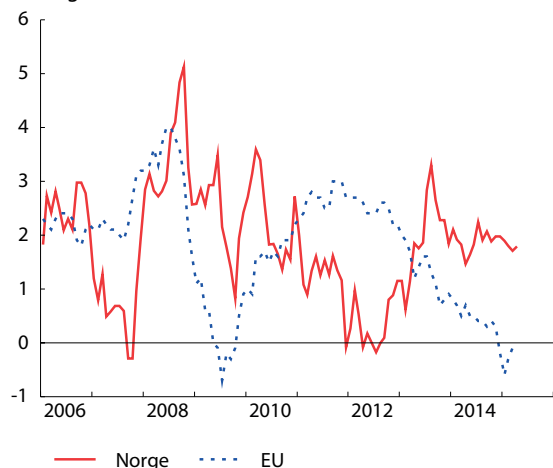
¹ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før der det framgår

	Produsentprisindeks ¹ . Industri		Elektrisk kraft, systempris. Øre pr. kWh	Spotpriser			Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 2000=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring		Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
2009	136,0	0,2	30,7	388,1	62,6	8 995,0	154,0	30,9
2010	145,0	6,6	42,5	484,3	80,3	12 510,6	174,4	37,3
2011	155,7	7,5	36,7	620,5	110,9	12 662,5	221,3	33,0
2012	157,8	1,3	23,4	648,7	111,7	11 726,8	208,7	27,6
2013	157,7	0,0	29,7	639,3	108,7	10 822,3	198,3	39,8
2014	161,6	2,5	24,8	621,4	99,4	11 790,4	199,9	41,2
2013								
November	159,5	2,2	30,1	657,5	107,9	10 628,1	190,4	38,9
Desember	160,6	3,4	27,5	679,9	110,8	10 624,2	182,9	48,0
2014								
Januar	161,5	4,1	28,2	660,8	107,3	10 682,9	204,8	48,9
Februar	161,5	3,5	25,3	665,4	108,8	10 415,6	193,2	47,6
Mars	160,6	1,8	22,2	646,1	107,7	10 248,5	196,5	43,9
April	160,8	2,6	21,1	646,6	108,2	10 757,0	196,8	45,3
Mai	160,9	3,1	21,5	648,8	109,2	10 387,7	189,7	40,5
Juni	161,8	4,1	20,7	677,3	112,0	11 077,4	192,0	36,3
Juli	162,8	3,0	23,9	670,6	108,2	12 069,1	198,9	40,6
August	163,5	2,9	26,5	640,6	103,4	12 592,1	193,6	35,9
September	162,5	2,1	28,6	625,5	98,6	12 646,6	201,8	35,0
Oktober	162,1	1,7	25,4	577,4	88,0	12 756,2	216,3	35,6
November	161,5	1,3	25,4	542,3	79,6	13 995,4	197,3	40,7
Desember	160,0	-0,4	28,5	460,1	63,1	13 765,9	217,1	45,2
2015								
Januar	157,6	-2,4	26,9	384,3	50,1	14 000,8	211,9	44,2
Februar	159,0	-1,5	25,1	445,9	58,8	13 970,3	208,7	42,2
Mars	160,2	-0,2	21,9	455,0	56,9	14 246,1	206,2	41,5
April	160,6	-0,1	21,6	479,0	60,9	14 247,6	..	39,9
Mai	495,4	65,6

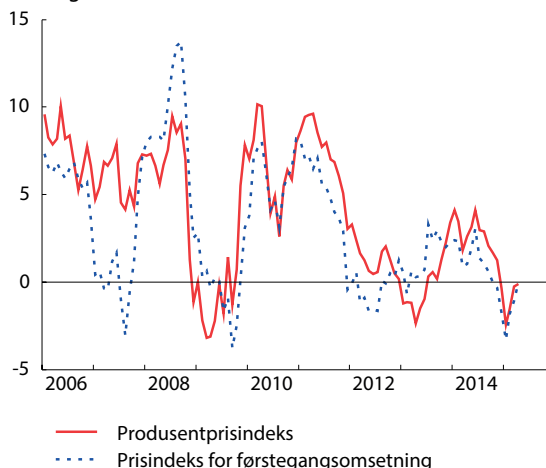
¹ I motsetning til den ordinære produsentprisindeksen, kan denne revideres i etterkant. Den helt korrekte betegnelsen på denne statistikken er vareprisindeksen.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Reuters EcoWin.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

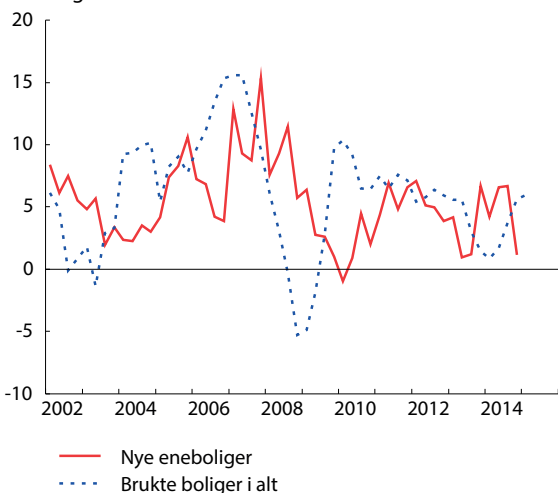
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

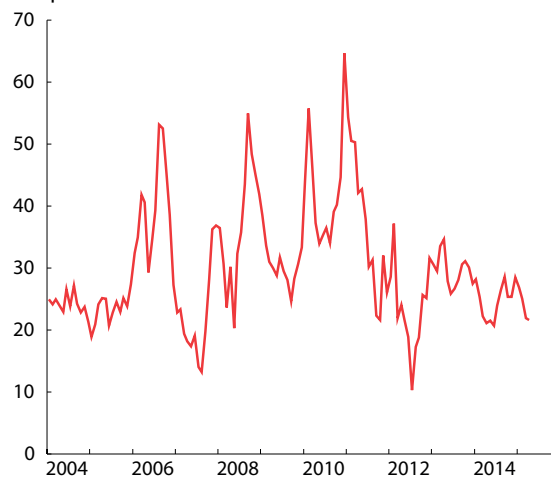
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

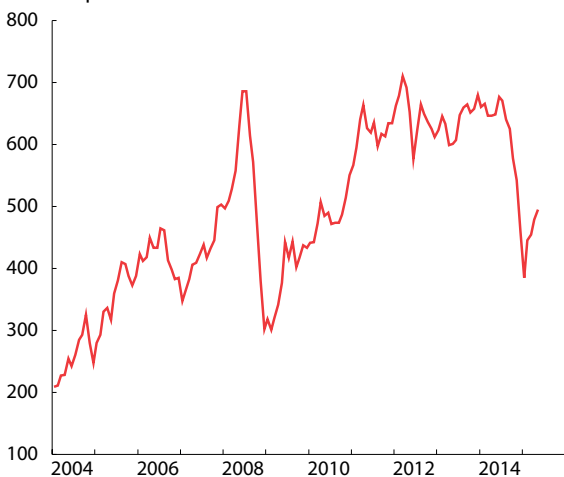
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft, systempris
Øre pr. kWh. Månedstall

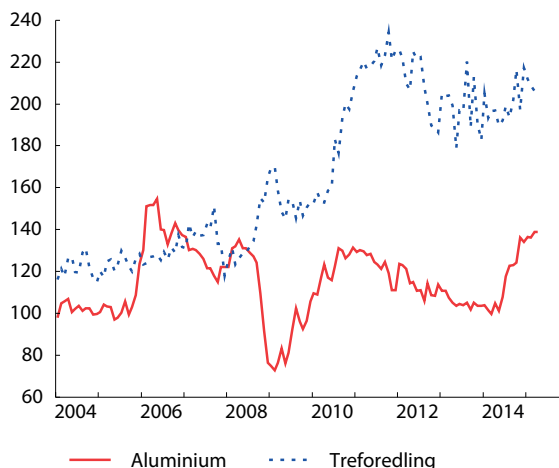
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Reuters EcoWin.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportpris for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger				Boligpriser (brukte boliger)					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Alle boligtyper		Enebolig		Småhus		Blokkleilighet	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	2005=100		2000=100		2005=100		2005=100		2005=100		2005=100	
2011	126,6	6,6	187,3	5,7	150,9	8,0	150,6	7,2	152,9	8,0	149,4	10,2
2012	128,9	1,9	197,1	5,3	161,0	6,7	159,5	5,9	163,1	6,7	162,8	9,0
2013	130,5	1,2	203,5	3,2	167,5	4,1	165,7	3,9	170,0	4,3	169,6	4,2
2014	135,5	3,9	212,8	4,6	172,1	2,8	170,6	3,0	173,4	2,0	174,5	2,9
2013												
1. kvartal	129,7	1,0	200,3	4,2	166,9	6,3	164,2	5,6	170,4	6,5	170,6	8,2
2. kvartal	129,4	0,4	199,4	1,0	171,4	5,7	170,6	5,6	172,2	5,4	172,6	6,8
3. kvartal	131,2	1,0	203,0	1,2	168,2	3,2	166,3	3,0	170,0	3,5	171,1	2,9
4. kvartal	131,5	2,3	211,0	6,7	163,6	1,1	161,7	1,4	167,4	1,8	164,3	-0,8
2014												
1. kvartal	135,6	4,5	208,8	4,2	167,5	0,4	165,6	0,9	171,3	0,5	168,3	-1,3
2. kvartal	134,3	3,8	212,5	6,6	173,8	1,4	173,5	1,7	173,9	1,0	174,3	1,0
3. kvartal	135,4	3,2	216,6	6,7	174,0	3,4	172,5	3,7	174,8	2,8	177,0	3,4
4. kvartal	136,5	3,8	213,4	1,1	173,1	5,8	170,8	5,6	173,6	3,7	178,2	8,5
2015												
1. kvartal	179,5	7,2	175,5	6,0	181,6	6,0	187,3	11,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2005=100

	Månedstjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel	Forretningsmessig tj. yting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel	Forretningsmessig tj. yting og eienomsdrift
2012										
3. kvartal	135,7	127,2	129,3	133,4	126,8	136,6	137,6	133,2	136,7	130,4
4. kvartal	139,4	135,3	131,4	135,3	130,0	138,9	141,9	133,9	138,0	132,0
2013										
1. kvartal	143,5	153,2	133,0	138,9	135,4	139,2	142,6	134,2	139,6	133,4
2. kvartal	145,1	141,6	138,6	140,8	135,0	140,7	144,0	136,2	140,3	135,2
3. kvartal	139,6	139,6	131,9	139,1	133,6	142,0	144,9	136,5	140,8	135,6
4. kvartal	143,4	141,6	133,8	137,6	133,6	143,9	146,2	137,3	141,7	135,9
2014										
1. kvartal	148,3	157,6	136,4	143,4	137,9	143,8	146,5	138,1	141,6	136,5
2. kvartal	147,3	143,7	142,1	142,0	139,5	143,9	147,1	139,6	142,5	138,0
3. kvartal	144,2	143,4	136,1	142,3	136,5	146,4	148,4	140,2	144,8	140,0
4. kvartal	146,8	141,1	138,5	142,7	138,6	147,7	151,3	141,6	145,9	140,2
2015										
1. kvartal	151,6	155,3	141,4	147,7	142,6	148,0	151,5	142,1	146,1	140,5

¹ Månedslønn omfatter avtalt månedslønn, uregelmessige tillegg og bonus. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹				Innskuddsrente ²	NOK 3mnd eurorente ³	Effektiv rente på statsobligasjoner ³		
	Bankutlån i alt	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak			Bankinnskudd i alt	3 år	5 år
2011	4,70	2,80	4,00	3,70	2,40	2,80	2,20	2,60	3,10
2012	4,80	2,70	3,90	3,70	2,40	2,10	1,40	1,60	2,10
2013	4,80	2,50	.	3,70	2,30	1,60	1,60	1,90	2,60
2014	4,60	2,40	.	3,60	2,10	1,60	1,50	1,80	2,50
2013									
1. kvartal	4,71	2,52	3,78	3,59	2,34	1,77	1,55	1,76	2,35
2. kvartal	4,79	2,47	3,83	3,76	2,18	1,67	1,35	1,57	2,19
3. kvartal	4,78	2,59	3,71	3,74	2,23	1,59	1,81	2,18	2,85
4. kvartal	4,74	2,49	.	3,73	2,23	1,55	1,80	2,21	2,92
2014									
1. kvartal	4,72	2,52	.	3,70	2,26	1,59	1,69	2,13	2,91
2. kvartal	4,63	2,51	.	3,60	2,10	1,70	1,64	1,98	2,74
3. kvartal	4,55	2,29	.	3,56	2,09	1,62	1,48	1,74	2,40
4. kvartal	4,36	2,24	.	3,38	1,86	1,52	1,27	1,46	2,03
2015									
1. kvartal	4,07	2,26	.	3,07	1,59	1,29	0,77	0,92	1,46

¹ Gjennomsnittlige (veide) rentesatser inkl. provisjoner på utlån til publikum fra banker og andre finansforetak. Kvartalstall er ved utgangen av perioden, årstall er beregnet som gjennomsnitt over året via tall for gjennomsnittet over kvartalet. ² Gjennomsnittlige (veide) rentesatser på innskudd i banker fra publikum i NOK ved utgangen av kvartalet.³ Gjennomsnitt over perioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2010	2,37	0,75	0,50	0,31	0,78	3,53	2,78	3,19	1,18
2011	2,75	1,38	0,42	0,35	0,92	3,13	2,65	2,77	1,12
2012	2,13	0,51	0,41	0,21	0,84	2,10	1,57	1,80	0,86
2013	1,65	0,17	0,33	0,13	0,57	2,58	1,62	2,35	0,70
2014	1,61	0,18	0,27	0,07	0,57	2,51	1,23	2,54	0,54
2013									
Oktober	1,56	0,18	0,26	0,11	0,54	2,95	1,81	2,62	0,63
November	1,54	0,18	0,23	0,11	0,50	2,86	1,72	2,72	0,61
Desember	1,56	0,26	0,24	0,12	0,48	2,94	1,85	2,90	0,66
2014									
Januar	1,56	0,27	0,25	0,12	0,51	2,95	1,78	2,86	0,67
Februar	1,61	0,27	0,25	0,10	0,53	2,85	1,66	2,71	0,60
Mars	1,62	0,27	0,24	0,09	0,52	2,94	1,59	2,72	0,60
April	1,66	0,30	0,23	0,07	0,52	2,88	1,53	2,70	0,61
Mai	1,73	0,29	0,25	0,09	0,55	2,73	1,39	2,56	0,59
Juni	1,71	0,20	0,29	0,10	0,59	2,61	1,35	2,60	0,57
Juli	1,62	0,17	0,28	0,09	0,60	2,43	1,19	2,55	0,54
August	1,63	0,17	0,33	0,11	0,62	2,36	1,02	2,42	0,51
September	1,62	0,07	0,30	0,07	0,63	2,40	0,97	2,52	0,52
Oktober	1,55	0,05	0,26	0,00	0,59	2,21	0,87	2,30	0,49
November	1,57	0,06	0,25	0,00	0,59	2,05	0,79	2,32	0,46
Desember	1,45	0,10	0,36	0,02	0,59	1,77	0,64	2,21	0,35
2015									
Januar	1,30	0,05	0,38	0,04	0,62	1,45	0,42	1,89	0,27
Februar	1,27	0,04	0,36	0,02	0,64	1,39	0,35	1,98	0,37
Mars	1,29	0,02	0,38	0,05	0,72	1,54	0,26	2,04	0,35
April	1,39	-0,01	0,41	0,05	0,69	1,44	0,16	1,93	0,33
Mai	1,40	-0,03	0,30	0,05	0,71	1,65	0,58	2,20	0,40

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).

Kilde: Norges Bank og Reuters EcoWin.

8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2)		Kredittindikator (K2)		Aksjekursindeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/Euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2010	8,01	6,05	90,28	95,74	1 559,4	3,20	3 524,5	4,42	375,10
2011	7,79	5,61	88,07	93,88	1 664,8	6,90	3 740,1	6,12	406,25
2012	7,47	5,82	87,06	92,39	1 734,5	4,12	3 991,7	6,73	422,94
2013	7,81	5,88	88,99	95,17	1 813,1	4,32	4 246,2	6,40	494,24
2014	8,35	6,30	93,70	100,99	1 922,3	6,12	4 503,3	6,06	582,44
2013									
Oktober	8,12	5,96	91,64	98,35	1 831,0	6,24	4 323,7	6,23	517,04
November	8,21	6,08	92,47	99,20	1 846,5	8,36	4 348,1	5,92	539,61
Desember	8,40	6,13	93,95	101,08	1 871,5	9,01	4 368,9	5,53	535,11
2014									
Januar	8,39	6,17	93,95	101,30	1 873,0	7,92	4 386,0	5,53	552,26
Februar	8,36	6,12	93,29	100,62	1 877,5	5,98	4 406,7	5,55	547,30
Mars	8,29	6,00	92,02	99,25	1 891,2	5,87	4 427,2	5,52	553,12
April	8,25	5,97	91,55	98,73	1 904,2	6,43	4 449,5	5,63	558,20
Mai	8,15	5,93	90,85	98,02	1 907,9	6,43	4 465,3	5,56	594,33
Juni	8,22	6,05	91,95	99,26	1 932,7	5,60	4 486,1	5,49	620,16
Juli	8,39	6,20	93,90	101,39	1 922,4	4,46	4 510,4	5,87	620,15
August	8,25	6,20	92,69	100,01	1 940,0	3,83	4 527,0	6,35	604,18
September	8,18	6,34	92,64	99,81	1 941,5	4,14	4 555,7	6,72	613,20
Oktober	8,31	6,56	94,36	101,63	1 942,4	4,89	4 584,1	6,92	569,82
November	8,49	6,81	96,19	103,40	1 956,5	5,73	4 604,7	7,00	592,51
Desember	8,97	7,27	100,96	108,37	1 968,8	6,57	4 631,0	6,89	564,00
2015									
Januar	8,93	7,69	102,22	109,76	1 975,4	7,66	4 663,2	6,64	586,16
Februar	8,62	7,59	99,27	106,86	1 968,5	7,62	4 679,2	6,55	614,08
Mars	8,64	7,98	101,37	109,26	2 013,3	7,02	4 722,8	6,47	614,91
April	8,50	7,89	100,32	108,30	.	.	4 729,20	6,44	648,43
Mai	8,41	7,55	98,24	106,20	649,47

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport									Import
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Herav:						
Metaller				Verkstedsprodukter	Treforedlingsprodukter	Kjemiske produkter	Fisk og fiskeprodukter	Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje		
2009	58 982	32 930	25 885	94	150	741	3 004	3 798	31 866	
2010	73 594	43 854	29 151	392	266	896	4 056	4 533	39 108	
2011	78 470	47 121	31 175	418	84	788	3 728	4 185	41 819	
2012	71 682	42 959	29 562	105	169	539	3 072	4 229	40 889	
2013	78 254	47 039	30 462	144	106	561	3 207	5 870	43 709	
2014	73 890	39 284	33 806	327	260	561	3 898	5 750	46 054	
2013										
November	79 321	47 169	31 973	478	147	574	3 550	5 313	43 545	
Desember	77 497	47 040	30 220	151	103	567	3 242	5 753	43 778	
2014										
Januar	83 429	50 050	32 558	173	152	599	3 812	5 557	42 737	
Februar	76 616	44 412	32 219	527	149	605	3 943	5 565	45 234	
Mars	74 329	44 529	30 273	292	165	580	3 616	5 395	44 658	
April	77 967	45 781	32 051	238	196	595	3 731	6 253	44 780	
Mai	73 334	40 778	32 374	93	198	593	3 708	5 374	45 094	
Juni	70 904	40 567	30 217	322	164	542	3 756	5 392	45 378	
Juli	71 837	39 689	32 112	197	182	535	3 663	5 500	46 003	
August	71 287	40 008	32 294	351	151	525	3 766	5 590	46 726	
September	77 263	42 321	31 839	175	203	520	3 713	5 772	45 401	
Oktober	79 227	45 913	34 286	997	197	544	4 237	5 503	45 662	
November	68 931	37 569	32 404	146	223	558	3 728	5 556	46 709	
Desember	71 238	36 898	34 290	341	255	570	3 867	5 615	46 148	
2015										
Januar	67 025	34 045	33 697	752	238	565	3 831	5 491	47 290	
Februar	66 507	34 650	32 552	184	206	578	3 995	5 464	47 569	
Mars	71 776	37 143	33 972	402	210	600	4 271	5 962	49 001	
April	67 466	33 899	33 886	433	201	618	3 974	5 748	48 345	

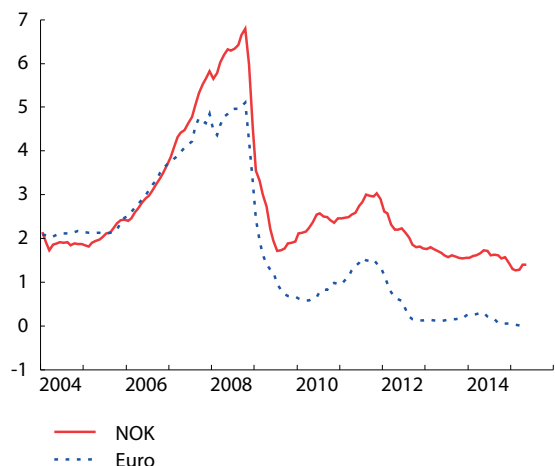
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tjeneste-balanse	Rente- og stønads-balanse	Drifts-balanse	Netto kapital-overføringer	Netto finans-investeringer	Utenlandske investering i Norge
2010	1 029 969	726 317	303 652	-474	303 178	-1 268	601 141	370 579
2011	1 153 619	778 520	375 099	-2 936	372 163	-1 499	527 318	169 107
2012	1 189 652	802 075	387 577	29 628	417 205	-1 279	531 437	228 610
2013	1 153 130	844 434	308 696	10 754	319 450	-1 377	581 077	286 709
2010								
3. kvartal	242 501	190 492	52 009	4 826	56 835	-73	-51 148	-81 508
4. kvartal	281 312	192 668	88 644	-6 577	82 067	-314	133 349	137 799
2011								
1. kvartal	288 661	199 094	89 567	-18 247	71 320	-254	242 257	175 567
2. kvartal	279 784	191 414	88 370	-4 802	83 568	-122	12 707	-105 775
3. kvartal	281 004	198 005	82 999	4 332	87 331	-154	370 560	217 228
4. kvartal	304 670	207 060	97 610	5 073	102 683	-969	-98 206	-117 913
2012								
1. kvartal	324 932	195 017	129 915	-8 692	121 223	-710	317 740	163 720
2. kvartal	299 370	207 655	91 715	-26 492	65 223	-199	115 813	-27 504
3. kvartal	278 905	211 368	67 537	15 492	83 029	-160	111 928	112 952
4. kvartal	301 144	207 006	94 138	4 976	99 114	-210	-14 044	-20 558
2013								
1. kvartal	292 687	199 412	93 275	-13 793	79 482	-661	27 709	-17 595
2. kvartal	289 430	219 414	70 016	-3 533	66 483	-272	223 474	136 341
3. kvartal	290 333	229 198	61 135	8 160	69 295	-144	89 908	47 592
4. kvartal	318 278	230 200	88 078	4 387	92 465	-300	237 306	150 856
2014								
1. kvartal	318 086	220 011	98 075	6 815	104 890	-736	187 762	51 647
2. kvartal	285 562	226 840	58 722	-7 720	51 002	-257	84 549	-30 220
3. kvartal	282 915	247 863	35 052	9 729	44 781	-39	0	0
4. kvartal	311 025	237 349	73 676	-7 687	65 989	-90

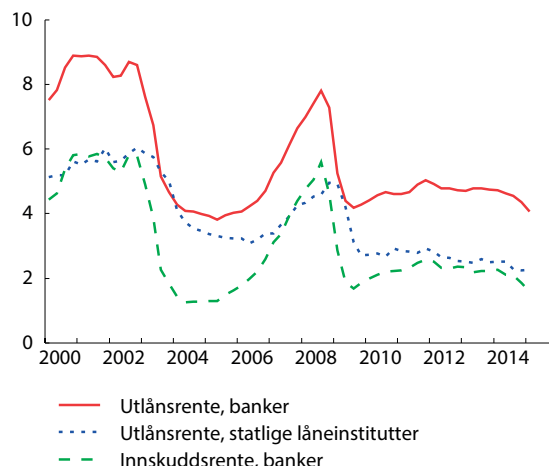
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

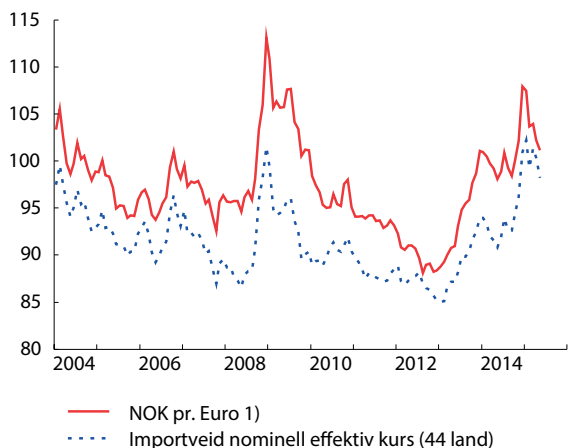
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Prosent

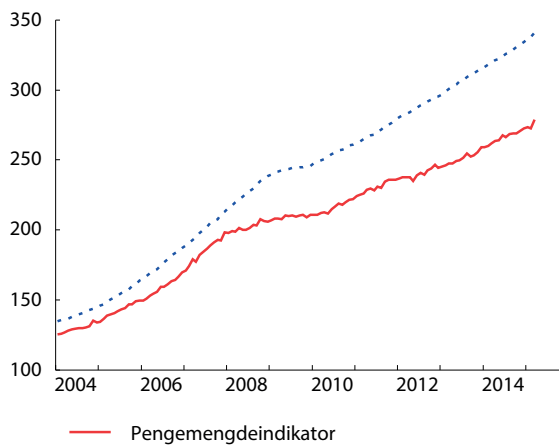
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1999=100. Månedstall

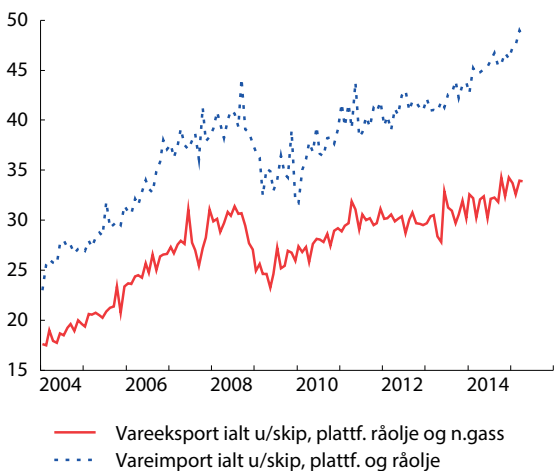
1) Representative markedskurser (midtkurser).
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 2000=100

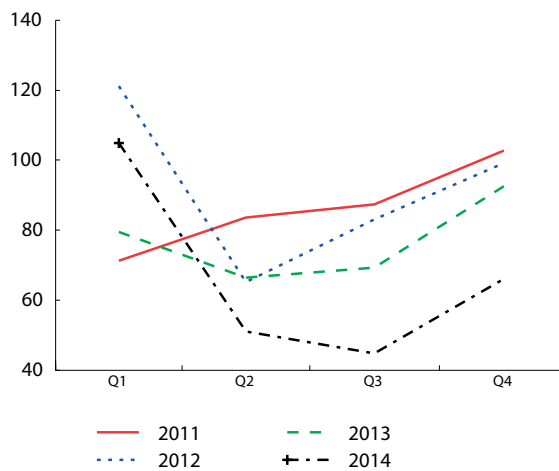
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Milliarder kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2012-priser. Millioner kroner.....	19*
3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2012-priser. Millioner kroner	23*
7. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner.....	26*
10. Hovedtall for konsum. Faste 2012-priser. Millioner kroner	26*
11. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	27*
12. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	27*
13. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner.....	28*
14. Konsum i husholdninger. Faste 2012-priser. Millioner kroner	28*
15. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	29*
16. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
17. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner.....	30*
18. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2012-priser. Millioner kroner.....	31*
19. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	32*
20. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	33*
21. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22. Eksport. Faste 2012-priser. Millioner kroner.....	35*
23. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	36*
24. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	37*
25. Import. Løpende priser. Millioner kroner.....	38*
26. Import. Faste 2012-priser. Millioner kroner.....	39*
27. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	40*
28. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	41*
29. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	42*
30. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	43*
31. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	44*
32. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	45*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	1 234 589	1 288 881	315 088	320 318	304 312	321 170	328 541	334 859	319 708
Konsum i husholdninger	1 176 208	1 226 404	300 988	305 325	288 570	305 814	313 323	318 697	303 408
Varekonsum	563 058	574 660	138 702	152 005	132 918	143 237	142 170	156 335	138 723
Tjenestekonsum	560 060	593 296	144 717	142 363	140 870	148 510	152 810	151 107	149 187
Husholdningenes kjøp i utlandet	86 431	94 009	27 009	19 453	21 188	24 033	28 451	20 338	22 233
Utlendingers kjøp i Norge	-33 341	-35 561	-9 440	-8 495	-6 406	-9 965	-10 108	-9 083	-6 735
Konsum i ideelle organisasjoner	58 380	62 477	14 101	14 993	15 742	15 355	15 218	16 162	16 300
Konsum i offentlig forvaltning	653 469	690 323	164 653	166 618	169 233	171 162	173 745	176 183	178 216
Konsum i statsforvaltningen	326 342	346 614	82 158	82 998	84 520	85 947	87 552	88 595	89 818
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	286 091	304 598	72 014	73 002	74 114	75 505	76 995	77 984	78 924
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	40 251	42 017	10 145	9 996	10 406	10 443	10 557	10 611	10 893
Konsum i kommuneforvaltningen	327 127	343 709	82 494	83 620	84 713	85 215	86 194	87 588	88 398
Bruttoinvestering i fast realkapital	725 654	747 706	182 727	194 916	178 071	189 413	188 665	191 556	177 558
Utvinning av råolje og naturgass, rørtransport	211 719	216 006	56 631	56 804	52 378	56 118	55 346	52 164	49 073
Utenriks sjøfart	8 819	8 345	2 056	2 060	1 319	2 110	2 564	2 351	2 547
Fastlands-Norge	505 115	523 356	124 040	136 052	124 374	131 185	130 755	137 042	125 938
Næringer	224 531	230 218	54 418	61 256	51 857	56 949	58 123	63 288	53 442
Tjenester tilknyttet utvinning	3 382	2 789	953	1 324	584	797	716	691	593
Andre tjenester	134 686	137 678	32 824	34 867	31 528	33 772	35 707	36 672	33 287
Industri og bergverk	35 331	38 057	8 124	10 520	8 250	9 031	8 948	11 829	7 667
Annen vareproduksjon	51 132	51 694	12 517	14 544	11 496	13 350	12 753	14 096	11 894
Boliger (husholdninger)	150 240	149 392	36 463	38 819	38 425	37 210	36 826	36 932	37 385
Offentlig forvaltning	130 344	143 745	33 159	35 977	34 092	37 026	35 806	36 822	35 112
Lagerendring og statistiske avvik	142 585	147 617	30 315	42 094	45 841	29 876	38 374	33 525	53 851
Bruttoinvestering i alt	868 239	895 323	213 042	237 010	223 913	219 289	227 040	225 081	231 409
Innenlandsk sluttanvendelse	2 756 297	2 874 527	692 783	723 946	697 457	711 621	729 326	736 123	729 333
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	2 393 173	2 502 560	603 781	622 988	597 919	623 517	633 041	648 083	623 862
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	783 813	834 069	197 812	202 595	203 325	208 188	209 551	213 005	213 328
Eksport i alt	1 190 728	1 207 558	290 333	318 278	317 331	286 865	284 658	318 704	296 815
Tradisjonelle varer	322 089	342 950	78 522	84 917	83 994	83 270	83 440	92 246	93 717
Råolje og naturgass	570 431	537 923	135 461	154 808	159 044	122 764	120 001	136 114	120 399
Skip, plattformer og fly	9 048	9 936	2 571	2 817	4 205	1 940	1 297	2 494	1 822
Tjenester	289 160	316 749	73 779	75 735	70 089	78 891	79 920	87 850	80 877
Samlet sluttanvendelse	3 947 025	4 082 085	983 115	1 042 224	1 014 789	998 486	1 013 984	1 054 827	1 026 148
Import i alt	878 224	932 404	229 198	230 200	218 737	226 667	248 173	238 827	240 783
Tradisjonelle varer	518 974	545 832	129 142	137 908	132 897	134 141	135 418	143 376	145 392
Råolje og naturgass	15 781	13 659	6 066	2 809	3 427	3 067	4 055	3 110	2 728
Skip, plattformer og fly	27 682	31 528	8 050	6 225	4 925	6 184	14 826	5 593	6 963
Tjenester	315 787	341 385	85 940	83 258	77 488	83 275	93 874	86 748	85 700
Bruttonasjonalprodukt ¹	3 068 801	3 149 681	753 917	812 024	796 052	771 819	765 811	816 000	785 365
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2 422 609	2 527 409	598 732	633 916	618 184	623 137	625 552	660 536	643 540
Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart	646 192	622 272	155 186	178 107	177 867	148 682	140 259	155 464	141 825
Fastlands-Norge(basisverdi)	2 101 118	2 196 507	517 586	550 372	540 548	539 138	542 525	574 297	563 081
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 590 846	1 661 720	389 028	420 385	409 489	406 141	407 929	438 161	425 585
Industri og bergverk	210 950	226 175	50 283	54 652	56 595	55 380	54 269	59 930	62 294
Annen vareproduksjon	261 808	268 331	62 957	72 460	69 847	60 525	65 439	72 519	70 257
Tjenester inkl. boligjenester	1 118 088	1 167 215	275 788	293 274	283 047	290 235	288 221	305 712	293 034
Offentlig forvaltning	510 272	534 787	128 558	129 987	131 059	132 997	134 596	136 136	137 496
Produktavgifter og -subsidiar	321 491	330 902	81 145	83 544	77 636	83 999	83 027	86 239	80 460

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	1 201 060	1 225 090	305 754	308 575	291 456	306 523	311 341	315 771	299 464
Konsum i husholdninger	1 144 644	1 166 561	292 190	294 253	276 501	292 027	297 173	300 861	284 537
Varekonsum	554 754	558 843	136 929	148 713	129 680	139 793	138 165	151 206	133 831
Tjenestekonsum	540 065	556 836	139 070	136 128	133 883	139 785	142 695	140 474	137 862
Husholdningenes kjøp i utlandet	82 559	85 065	25 409	17 711	19 165	22 039	25 991	17 870	19 295
Utlendingers kjøp i Norge	-32 734	-34 183	-9 217	-8 298	-6 228	-9 590	-9 677	-8 688	-6 452
Konsum i ideelle organisasjoner	56 416	58 529	13 563	14 322	14 955	14 496	14 167	14 911	14 927
Konsum i offentlig forvaltning	629 119	646 281	157 703	158 786	160 389	160 912	162 000	162 979	163 683
Konsum i statsforvaltningen	314 723	324 680	78 894	79 347	80 101	80 799	81 718	82 062	82 377
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	275 637	285 579	69 066	69 767	70 284	71 022	71 925	72 348	72 500
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	39 087	39 100	9 828	9 581	9 817	9 777	9 793	9 714	9 877
Konsum i kommuneforvaltningen	314 395	321 601	78 809	79 438	80 288	80 114	80 283	80 917	81 305
Bruttoinvestering i fast realkapital	704 846	709 082	177 365	187 627	169 999	180 614	178 335	180 134	164 318
Utvinning av råolje og naturgass, rørtransport	204 477	201 025	54 934	54 292	48 573	52 789	51 627	48 036	43 566
Utenriks sjøfart	8 125	7 607	1 874	1 874	1 256	2 007	2 267	2 076	2 099
Fastlands-Norge	492 244	500 451	120 557	131 461	120 170	125 818	124 441	130 022	118 653
Næringer	220 588	221 107	53 386	59 505	50 352	55 078	55 583	60 094	50 071
Tjenester tilknyttet utvinning	3 244	2 610	920	1 261	551	749	673	636	536
Andre tjenester	132 497	132 693	32 187	33 955	30 806	32 785	34 099	35 004	31 326
Industri og bergverk	34 591	36 200	7 960	10 177	7 902	8 651	8 544	11 103	7 107
Annen vareproduksjon	50 255	49 604	12 319	14 113	11 093	12 893	12 267	13 351	11 103
Boliger (husholdninger)	149 206	146 886	36 125	38 341	38 104	36 584	36 017	36 182	36 630
Offentlig forvaltning	122 450	132 458	31 045	33 614	31 715	34 156	32 841	33 746	31 952
Lagerendring og statistiske avvik	140 216	145 351	30 038	41 067	42 321	28 980	38 578	35 472	55 234
Bruttoinvestering i alt	845 062	854 434	207 403	228 693	212 320	209 595	216 913	215 606	219 552
Innenlandsk sluttanvendelse	2 675 241	2 725 805	670 859	696 054	664 165	677 029	690 254	694 356	682 699
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	2 322 423	2 371 822	584 013	598 821	572 015	593 253	597 781	608 773	581 799
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	751 568	778 739	188 748	192 400	192 104	195 068	194 841	196 726	195 634
Eksport i alt	1 168 538	1 200 168	284 340	298 959	300 012	286 382	288 519	325 255	305 335
Tradisjonelle varer	312 541	319 642	75 890	80 067	78 117	78 766	78 399	84 360	82 724
Råolje og naturgass	564 225	572 871	134 341	142 718	151 345	129 392	133 814	158 321	148 277
Skip, plattformer og fly	8 512	8 291	2 414	2 473	3 530	1 634	1 085	2 042	1 730
Tjenester	283 260	299 364	71 694	73 700	67 020	76 590	75 222	80 532	72 605
Samlet sluttanvendelse	3 843 779	3 925 973	955 199	995 012	964 177	963 411	978 773	1 019 611	988 034
Import i alt	856 565	872 783	222 070	217 076	204 739	217 357	232 244	218 444	217 449
Tradisjonelle varer	508 128	506 464	126 273	131 057	124 126	126 245	126 457	129 636	129 584
Råolje og naturgass	16 437	14 676	6 089	2 919	3 418	3 277	4 326	3 655	3 698
Skip, plattformer og fly	25 211	27 575	7 229	5 457	4 356	5 594	13 055	4 570	5 521
Tjenester	306 790	324 068	82 479	77 643	72 838	82 240	88 406	80 583	78 645
Bruttonasjonalprodukt ¹	2 987 214	3 053 190	733 129	777 936	759 438	746 055	746 529	801 168	770 585
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2 347 170	2 399 701	579 844	611 452	589 735	593 329	592 835	623 802	597 431
Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart	640 044	653 489	153 286	166 484	169 703	152 725	153 694	177 366	173 155
Fastlands-Norge(basisverdi)	2 030 965	2 078 469	500 847	528 962	513 304	512 581	512 690	539 895	519 610
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 541 130	1 580 518	378 133	405 366	389 136	388 283	388 238	414 861	393 879
Industri og bergverk	207 747	215 079	50 158	53 648	54 267	52 710	51 943	56 160	54 280
Annen vareproduksjon	246 140	257 369	59 608	67 023	65 879	59 367	63 298	68 826	66 966
Tjenester inkl. boligjenester	1 087 243	1 108 070	268 366	284 695	268 990	276 207	272 997	289 875	272 633
Offentlig forvaltning	489 835	497 951	122 714	123 596	124 168	124 298	124 452	125 033	125 731
Produktavgifter og -subsidiar	316 205	321 232	78 996	82 490	76 432	80 748	80 144	83 907	77 821

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,1	2,0	2,3	1,6	1,9	1,9	1,8	2,3	2,7
Konsum i husholdninger	2,1	1,9	2,2	1,5	1,8	1,9	1,7	2,2	2,9
Varekonsum	1,1	0,7	0,6	-0,2	-0,3	0,6	0,9	1,7	3,2
Tjenestekonsum	2,4	3,1	2,9	3,0	3,8	2,9	2,6	3,2	3,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,8	3,0	8,5	8,7	4,0	4,9	2,3	0,9	0,7
Utlendingers kjøp i Norge	3,4	4,4	4,0	6,6	3,7	4,1	5,0	4,7	3,6
Konsum i ideelle organisasjoner	2,0	3,7	3,0	2,4	3,6	2,9	4,5	4,1	-0,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	2,7	1,3	2,5	2,7	2,9	2,7	2,6	2,1
Konsum i statsforvaltningen	1,4	3,2	1,0	2,1	2,1	3,5	3,6	3,4	2,8
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,8	3,6	1,1	2,6	2,5	4,1	4,1	3,7	3,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-0,9	0,0	0,3	-1,6	-0,7	-0,1	-0,4	1,4	0,6
Konsum i kommuneforvaltningen	1,9	2,3	1,6	3,0	3,2	2,2	1,9	1,9	1,3
Bruttoinvestering i fast realkapital	6,8	0,6	6,7	2,4	5,2	1,3	0,5	-4,0	-3,3
Utvinning av råolje og naturgass, rørtransport	17,1	-1,7	24,5	12,6	10,9	2,6	-6,0	-11,5	-10,3
Utenriks sjøfart	18,2	-6,4	36,1	-8,3	-34,6	-18,3	21,0	10,8	67,1
Fastlands-Norge	2,9	1,7	-0,2	-1,2	3,8	1,1	3,2	-1,1	-1,3
Næringer	-1,1	0,2	-4,2	-5,2	1,8	-5,5	4,1	1,0	-0,6
Tjenester tilknyttet utvinning	-69,3	-19,6	-74,0	-68,0	..	-45,8	-26,8	-49,5	-2,7
Andre tjenester	0,1	0,1	-3,1	-3,7	-3,5	-4,8	5,9	3,1	1,7
Industri og bergverk	5,6	4,7	10,1	1,2	7,5	-5,0	7,3	9,1	-10,1
Annen vareproduksjon	6,2	-1,3	4,9	4,6	5,6	-3,2	-0,4	-5,4	0,1
Boliger (husholdninger)	6,4	-1,6	1,9	2,9	0,8	-1,0	-0,3	-5,6	-3,9
Offentlig forvaltning	6,5	8,2	4,9	1,9	11,0	16,9	5,8	0,4	0,7
Lagerendring og statistiske avvik	10,6	3,7	29,5	50,7	27,6	-19,3	28,4	-13,6	30,5
Bruttoinvestering i alt	7,4	1,1	9,5	8,6	9,0	-2,2	4,6	-5,7	3,4
Innenlandsk sluttanvendelse	3,6	1,9	4,2	4,0	4,3	0,8	2,9	-0,2	2,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	2,1	2,1	1,6	1,4	2,5	2,0	2,4	1,7	1,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,4	3,6	1,9	2,4	3,9	5,1	3,2	2,2	1,8
Eksport i alt	-3,0	2,7	0,5	-2,0	2,8	-2,4	1,5	8,8	1,8
Tradisjonelle varer	1,0	2,3	-0,4	-1,4	1,7	-1,3	3,3	5,4	5,9
Råolje og naturgass	-7,6	1,5	-0,8	-6,9	1,7	-6,4	-0,4	10,9	-2,0
Skip, plattform og fly	-1,5	-2,6	3,8	100,3	85,1	-4,9	-55,1	-17,4	-51,0
Tjenester	2,9	5,7	4,2	6,6	4,3	4,1	4,9	9,3	8,3
Samlet sluttanvendelse	1,5	2,1	3,1	2,2	3,8	-0,1	2,5	2,5	2,5
Import i alt	4,3	1,9	4,9	5,8	2,6	-0,3	4,6	0,6	6,2
Tradisjonelle varer	3,2	-0,3	2,8	2,8	2,6	-2,8	0,1	-1,1	4,4
Råolje og naturgass	11,2	-10,7	72,6	1,3	-2,5	-16,5	-29,0	25,2	8,2
Skip, plattform og fly	23,0	9,4	55,1	-5,7	-27,5	-14,2	80,6	-16,3	26,7
Tjenester	4,5	5,6	2,1	12,4	5,4	6,0	7,2	3,8	8,0
Bruttonasjonalprodukt ¹	0,7	2,2	2,5	1,2	4,1	-0,1	1,8	3,0	1,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,3	2,2	2,5	2,0	3,9	0,8	2,2	2,0	1,3
Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart	-4,4	2,1	2,5	-1,9	4,8	-3,5	0,3	6,5	2,0
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,2	2,3	2,6	1,9	4,3	0,7	2,4	2,1	1,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,5	2,6	3,0	2,0	4,9	0,4	2,7	2,3	1,2
Industri og bergverk	3,2	3,5	5,5	2,9	7,4	-1,3	3,6	4,7	0,0
Annen vareproduksjon	2,5	4,6	2,3	3,1	5,1	4,4	6,2	2,7	1,7
Tjenester inkl. boligjenester	2,3	1,9	2,7	1,5	4,4	-0,1	1,7	1,8	1,4
Offentlig forvaltning	1,4	1,7	1,3	1,9	2,3	1,8	1,4	1,2	1,3
Produktavgifter og -subsidiær	2,5	1,6	2,2	2,6	1,8	1,4	1,5	1,7	1,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,8	2,3	3,1	2,7	2,6	2,3	2,4	2,2	2,2
Konsum i husholdninger	2,8	2,3	3,1	2,7	2,6	2,2	2,4	2,1	2,2
Varekonsum	1,5	1,3	2,3	1,7	1,5	1,1	1,6	1,2	1,1
Tjenestekonsum	3,7	2,7	3,2	2,7	2,5	2,7	2,9	2,9	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	4,7	5,6	6,1	10,7	10,7	6,3	3,0	3,6	4,2
Utlendingers kjøp i Norge	1,9	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	2,1	1,5
Konsum i ideelle organisasjoner	3,5	3,2	3,2	2,7	3,0	2,8	3,3	3,5	3,7
Konsum i offentlig forvaltning	3,9	2,8	4,3	3,5	3,0	2,6	2,7	3,0	3,2
Konsum i statsforvaltningen	3,7	3,0	4,0	3,2	3,2	2,5	2,9	3,2	3,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,8	2,8	4,3	3,4	3,0	2,3	2,7	3,0	3,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,0	4,4	2,3	2,0	4,2	4,0	4,4	4,7	4,0
Konsum i kommuneforvaltningen	4,0	2,7	4,7	3,7	2,9	2,6	2,6	2,8	3,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	3,0	2,4	3,0	3,6	2,5	2,2	2,7	2,4	3,2
Utvinning av råolje og naturgass, rørtransport	3,5	3,8	4,0	4,4	4,3	3,2	4,0	3,8	4,5
Utenriks sjøfart	8,5	1,1	9,0	13,3	-0,5	-3,5	3,1	3,0	15,6
Fastlands-Norge	2,6	1,9	2,6	3,2	1,8	1,9	2,1	1,8	2,6
Næringer	1,8	2,3	1,8	2,5	2,2	2,0	2,6	2,3	3,6
Tjenester tilknyttet utvinning	4,3	2,5	4,0	4,6	3,5	2,8	2,6	3,5	4,4
Andre tjenester	1,7	2,1	1,8	2,1	1,6	1,8	2,7	2,0	3,8
Industri og bergverk	2,1	2,9	1,7	3,3	3,4	2,6	2,6	3,1	3,3
Annen vareproduksjon	1,7	2,4	1,6	2,5	2,9	2,2	2,3	2,4	3,4
Boliger (husholdninger)	0,7	1,0	0,5	1,2	0,9	1,1	1,3	0,8	1,2
Offentlig forvaltning	6,4	1,9	6,5	6,7	1,9	2,0	2,1	1,9	2,2
Lagerendring og statistiske avvik	1,7	-0,1	10,4	0,5	3,8	4,2	-1,4	-7,8	-10,0
Bruttoinvestering i alt	2,7	2,0	3,8	3,2	2,8	2,6	1,9	0,7	-0,1
Innenlandsk sluttanvendelse	3,0	2,4	3,6	3,0	2,8	2,4	2,3	1,9	1,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendr.)	3,0	2,4	3,2	2,8	2,6	2,3	2,4	2,3	2,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,3	2,7	4,7	4,0	2,9	2,5	2,6	2,8	3,0
Eksport i alt	1,9	-1,3	3,6	7,6	5,5	1,5	-3,4	-8,0	-8,1
Tradisjonelle varer	3,1	4,1	4,3	8,4	6,8	3,7	2,9	3,1	5,4
Råolje og naturgass	1,1	-7,1	3,5	9,8	5,4	-0,4	-11,1	-20,7	-22,7
Skip, plattformer og fly	6,3	12,7	7,3	2,0	19,3	16,2	12,3	7,2	-11,6
Tjenester	2,1	3,6	2,9	2,4	3,3	1,7	3,2	6,2	6,5
Samlet sluttanvendelse	2,7	1,3	3,6	4,4	3,6	2,2	0,7	-1,2	-1,3
Import i alt	2,5	4,2	3,9	3,9	6,9	3,6	3,5	3,1	3,6
Tradisjonelle varer	2,1	5,5	2,8	4,6	7,0	5,4	4,7	5,1	4,8
Råolje og naturgass	-4,0	-3,1	-1,1	0,3	5,6	2,6	-5,9	-11,6	-26,4
Skip, plattformer og fly	9,8	4,1	11,1	15,0	8,8	0,6	2,0	7,3	11,5
Tjenester	2,9	2,3	5,1	2,0	6,8	1,0	1,9	0,4	2,4
Bruttonasjonalprodukt ¹	2,7	0,4	3,5	4,5	2,7	1,8	-0,2	-2,4	-2,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,2	2,0	3,5	3,2	2,1	1,7	2,2	2,1	2,8
Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart	1,0	-5,7	3,5	9,4	5,1	1,9	-9,9	-18,1	-21,9
Fastlands-Norge(basisverdi)	3,5	2,2	3,6	3,7	2,5	1,5	2,4	2,2	2,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	3,2	1,9	3,3	3,7	2,4	1,0	2,1	1,8	2,7
Industri og bergverk	1,5	3,6	-1,2	4,3	3,6	1,8	4,2	4,8	10,0
Annen vareproduksjon	6,4	-2,0	10,4	8,7	0,3	-3,7	-2,1	-2,5	-1,0
Tjenester inkl. boligjenester	2,8	2,4	2,6	2,5	2,8	1,9	2,7	2,4	2,1
Offentlig forvaltning	4,2	3,1	4,6	3,7	2,8	2,8	3,2	3,5	3,6
Produktavgifter og -subsidier	1,7	1,3	3,0	-0,0	-0,8	3,6	0,9	1,5	1,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

**Tabell 5. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Bruttonasjonalprodukt¹	3 068 801	3 149 681	753 917	812 024	796 052	771 819	765 811	816 000	785 365
Jordbruk og skogbruk	17 568	19 659	7 239	5 261	4 649	1 011	8 321	5 677	4 858
Fiske, fangst og akvakultur	25 792	28 507	5 819	8 439	8 198	6 432	5 959	7 919	7 944
Bergverksdrift	5 030	5 144	1 235	1 076	1 229	1 395	1 276	1 244	1 115
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	647 219	613 625	155 222	180 130	179 728	145 067	138 298	150 532	137 397
Utvinning av råolje og naturgass	599 006	562 925	143 652	167 948	165 482	132 852	126 147	138 443	123 799
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	48 212	50 700	11 571	12 181	14 246	12 215	12 150	12 089	13 597
Industri	205 919	221 031	49 047	53 575	55 366	53 985	52 993	58 686	61 179
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	38 236	42 017	9 435	10 383	10 262	10 827	10 215	10 713	11 153
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	2 487	2 523	586	616	658	632	593	640	676
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	7 422	7 484	1 740	1 976	1 842	1 971	1 782	1 889	1 791
Produksjon av papir og papirvarer	2 160	2 153	572	487	525	504	553	571	627
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	4 354	4 326	1 057	1 128	1 045	1 170	1 019	1 092	962
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	15 275	17 253	3 519	3 614	4 061	4 050	4 219	4 923	6 140
Prod av kjemiske råvarer	4 602	5 374	1 285	1 186	1 504	1 334	1 376	1 161	1 691
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	12 595	12 561	3 184	3 182	3 109	3 393	3 056	3 003	2 903
Produksjon av metaller	6 901	9 275	1 692	1 575	1 808	1 988	2 464	3 015	3 134
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	68 570	72 422	16 246	18 186	18 803	17 070	17 042	19 508	20 573
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	24 911	27 207	5 798	6 577	6 873	6 724	6 515	7 094	6 686
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	5 646	5 346	1 246	1 441	1 431	1 284	1 214	1 417	1 470
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	17 363	18 463	3 971	4 409	4 949	4 371	4 321	4 822	5 065
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	59 070	57 525	12 134	16 026	16 506	12 495	12 050	16 474	17 177
Vannforsyning, avløp og renovasjon	15 966	16 810	4 175	4 161	4 018	4 202	4 235	4 354	4 187
Bygge- og anleggsvirksomhet	159 379	162 639	37 765	42 734	40 493	40 587	39 109	42 449	40 278
Varehandel og reparasjon av motorvogner	193 699	200 450	47 656	51 287	47 987	50 350	49 200	52 913	49 183
Rørtransport	16 683	16 699	3 837	4 178	4 140	4 111	4 201	4 247	4 600
Utenriks sjøfart	30 503	42 648	7 697	5 981	8 246	11 718	9 910	12 774	13 425
Transport utenom utenriks sjøfart	88 995	92 901	23 379	22 306	20 424	23 816	24 194	24 467	21 976
Post og distribusjonsvirksomhet	9 204	9 122	2 148	2 343	2 350	2 259	2 125	2 388	2 360
Overnattings- og serveringsvirksomhet	34 663	36 551	9 433	8 782	7 750	9 452	10 156	9 193	8 218
Informasjon og kommunikasjon	101 941	107 707	23 373	27 917	27 308	26 034	24 905	29 460	28 652
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	138 191	144 745	34 585	36 268	36 400	35 222	36 287	36 837	36 621
Omsetning og drift av fast eiendom	76 431	77 606	19 135	19 045	19 198	19 653	19 453	19 302	19 458
Boligtjenester	103 916	110 613	26 046	26 181	26 845	27 616	27 939	28 213	28 959
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	124 449	129 483	27 447	35 751	31 086	32 446	28 919	37 032	32 142
Forretningsmessig tjenesteyting	76 367	78 062	20 567	19 671	18 028	19 226	20 523	20 285	18 440
Offentlig administrasjon og forsvar	161 423	169 506	40 554	40 954	41 415	42 141	42 765	43 184	43 581
Undervisning	131 793	136 546	32 971	33 582	33 766	33 834	33 986	34 959	35 164
Helse- og omsorgstjenester	272 543	287 640	68 832	69 676	70 428	71 544	72 558	73 109	74 296
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	50 566	53 559	12 476	13 154	12 855	13 222	13 421	14 062	13 696
Totalt for næringer (basisverdi)	2 747 310	2 818 779	672 772	728 480	718 415	687 820	682 784	729 761	704 906
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	2 422 609	2 527 409	598 732	633 916	618 184	623 137	625 552	660 536	643 540
Produktavgifter og -subsidier	321 491	330 902	81 145	83 544	77 636	83 999	83 027	86 239	80 460

Offentlig forvaltning	510 272	534 787	128 558	129 987	131 059	132 997	134 596	136 136	137 496
Statsforvaltningen	234 060	247 208	58 804	59 400	60 326	61 457	62 361	63 064	63 839
Sivil forvaltning	206 364	217 948	51 876	52 467	53 185	54 215	54 989	55 559	56 279
Forsvar	27 695	29 260	6 928	6 932	7 141	7 242	7 372	7 505	7 560
Kommuneforvaltningen	276 212	287 579	69 754	70 588	70 733	71 540	72 235	73 072	73 656

Fastlands-Norge (basisverdi)	2 101 118	2 196 507	517 586	550 372	540 548	539 138	542 525	574 297	563 081
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge (basisverdi)	1 468 783	1 532 459	358 437	389 619	378 150	373 928	375 234	405 147	391 922
Markedsrettet virksomhet (basisverdi)	2 107 889	2 147 345	511 190	565 666	554 238	521 741	512 835	558 531	531 957
Ikke markedsrettet virksomhet (basisverdi)	639 421	671 435	161 582	162 814	164 177	166 079	169 949	171 230	172 948

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 6. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2012-priser. Millioner kroner**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Bruttonasjonalprodukt¹	2 987 214	3 053 190	733 129	777 936	759 438	746 055	746 529	801 168	770 585
Jordbruk og skogbruk	18 313	19 383	7 300	5 266	4 659	1 163	8 095	5 466	4 759
Fiske, fangst og akvakultur	15 066	16 034	2 937	4 490	4 518	3 799	3 625	4 093	4 385
Bergverksdrift	5 104	5 201	1 244	1 229	1 174	1 379	1 291	1 357	1 165
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	642 680	653 904	154 181	167 880	170 445	152 073	153 984	177 402	172 373
Utvinning av råolje og naturgass	596 708	607 926	142 746	156 122	158 629	140 649	142 618	166 031	161 602
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	45 973	45 978	11 435	11 758	11 817	11 424	11 367	11 371	10 771
Industri	202 643	209 879	48 915	52 419	53 093	51 331	50 652	54 803	53 115
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	34 774	35 900	8 969	9 317	8 432	8 714	9 162	9 592	8 581
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	2 493	2 530	572	637	654	616	586	673	664
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	7 349	7 373	1 694	1 929	1 847	1 901	1 734	1 891	1 801
Produksjon av papir og papirvarer	2 441	2 342	589	544	598	594	575	576	593
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	4 163	4 062	1 000	1 069	1 054	1 007	976	1 025	975
Oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri	17 806	17 551	4 223	4 330	4 666	4 515	4 139	4 231	4 811
Prod av kjemiske råvarer	5 506	5 639	1 429	1 371	1 464	1 354	1 460	1 360	1 505
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	12 323	11 842	3 060	3 147	2 924	3 166	2 868	2 884	2 712
Produksjon av metaller	8 968	9 206	2 213	2 282	2 304	2 331	2 285	2 286	2 121
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	66 582	71 096	15 892	17 464	18 483	16 885	16 772	18 957	18 762
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	23 935	25 515	5 666	6 207	6 405	6 222	6 221	6 668	6 285
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	5 458	5 294	1 202	1 408	1 413	1 261	1 209	1 412	1 407
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	16 352	17 168	3 837	4 086	4 314	4 120	4 126	4 608	4 403
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	50 275	52 247	10 906	13 460	14 459	12 215	11 110	14 464	15 035
Vannforsyning, avløp og renovasjon	15 652	16 029	4 021	4 060	3 885	3 988	4 005	4 151	3 966
Bygge- og anleggsvirksomhet	162 486	169 704	38 466	43 807	42 244	42 189	40 468	44 803	42 787
Varehandel og reparasjon av motorvogner	197 463	199 567	48 712	51 855	47 706	50 136	48 664	53 061	48 607
Rørtransport	15 236	15 207	3 418	3 984	4 085	3 480	3 279	4 363	4 267
Utenriks sjøfart	28 100	30 356	7 121	6 378	6 990	8 597	7 797	6 972	7 285
Transport utenom utenriks sjøfart	88 171	91 070	23 076	22 834	20 961	22 913	23 690	23 506	21 468
Post og distribusjonsvirksomhet	8 925	8 466	2 056	2 339	2 243	2 042	1 921	2 260	2 124
Overnattings- og serveringsvirksomhet	34 003	35 165	9 338	8 514	7 482	9 055	9 811	8 817	7 773
Informasjon og kommunikasjon	101 711	106 113	23 332	27 986	26 851	25 728	24 481	29 053	28 036
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	120 250	124 654	30 066	31 112	30 692	30 625	31 007	32 329	31 546
Omsetning og drift av fast eiendom	75 204	74 713	18 753	18 596	18 680	18 952	18 630	18 451	18 563
Boligtjenester	104 490	106 773	26 042	26 113	26 740	26 727	26 618	26 687	27 262
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	119 067	120 260	26 376	34 214	28 872	30 605	26 772	34 011	28 815
Forretningsmessig tjenesteyting	73 881	73 828	19 842	19 107	17 093	17 820	19 815	19 101	16 939
Offentlig administrasjon og forsvar	153 805	156 717	38 551	38 659	38 942	39 031	39 317	39 427	39 539
Undervisning	126 457	127 787	31 515	31 674	31 950	31 873	31 903	32 062	32 336
Helse- og omsorgstjenester	262 964	268 197	65 877	66 822	66 931	67 011	66 835	67 421	67 880
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	49 062	50 705	12 087	12 650	12 315	12 574	12 614	13 203	12 742
Totalt for næringer (basisverdi)	2 671 009	2 731 958	654 133	695 446	683 007	665 306	666 385	717 261	692 764
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	2 347 170	2 399 701	579 844	611 452	589 735	593 329	592 835	623 802	597 431
Produktavgifter og -subsidier	316 205	321 232	78 996	82 490	76 432	80 748	80 144	83 907	77 821

Offentlig forvaltning	489 835	497 951	122 714	123 596	124 168	124 298	124 452	125 033	125 731
Statsforvaltningen	225 812	231 542	56 531	56 943	57 440	57 650	58 040	58 411	58 655
Sivil forvaltning	198 945	204 570	49 825	50 310	50 752	50 925	51 276	51 618	51 877
Forsvar	26 867	26 971	6 706	6 633	6 689	6 725	6 764	6 794	6 778
Kommuneforvaltningen	264 022	266 410	66 183	66 653	66 727	66 647	66 413	66 622	67 076

Fastlands-Norge (basisverdi)	2 030 965	2 078 469	500 847	528 962	513 304	512 581	512 690	539 895	519 610
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge (basisverdi)	1 365 835	1 402 617	333 838	360 996	344 344	344 768	343 217	370 288	349 628
Markedsrettet virksomhet (basisverdi)	2 051 851	2 102 084	498 559	539 238	525 863	508 917	508 278	559 025	533 554
Ikke markedsrettet virksomhet (basisverdi)	619 157	629 874	155 574	156 208	157 143	156 389	158 107	158 235	159 211

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 7. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Bruttonasjonalprodukt¹	0,7	2,2	2,5	1,2	4,1	-0,1	1,8	3,0	1,5
Jordbruk og skogbruk	2,8	5,8	-2,6	0,3	1,3	1,4	10,9	3,8	2,2
Fiske, fangst og akvakultur	-3,6	6,4	-12,3	5,7	3,2	16,4	23,4	-8,8	-2,9
Bergverksdrift	-1,9	1,9	3,4	-5,7	0,2	-5,6	3,8	10,5	-0,8
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-3,9	1,7	3,2	-1,2	5,1	-4,1	-0,1	5,7	1,1
Utvinning av råolje og naturgass	-4,9	1,9	2,6	-1,8	5,0	-4,2	-0,1	6,3	1,9
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	12,4	0,0	12,2	7,1	6,5	-2,2	-0,6	-3,3	-8,9
Industri	3,4	3,6	5,6	3,2	7,6	-1,2	3,6	4,5	0,0
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	-0,7	3,2	4,5	-1,3	2,9	5,1	2,1	3,0	1,8
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	-2,8	1,5	2,1	4,1	4,4	-6,3	2,6	5,6	1,4
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	-4,5	0,3	-2,6	1,2	7,8	-5,6	2,4	-2,0	-2,5
Produksjon av papir og papirvarer	-9,1	-4,1	-5,2	-13,5	-12,5	-4,9	-2,5	6,0	-0,8
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	-3,3	-2,4	-0,6	0,1	1,2	-4,3	-2,4	-4,2	-7,5
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	-3,5	-1,4	-5,5	-5,7	2,4	-3,9	-2,0	-2,3	3,1
Prod av kjemiske råvarer	-2,4	2,4	2,2	-1,2	3,6	4,9	2,2	-0,8	2,8
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	-0,3	-3,9	4,2	5,3	5,8	-5,6	-6,3	-8,4	-7,2
Produksjon av metaller	-4,9	2,7	-3,1	1,4	2,9	4,4	3,2	0,2	-8,0
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	8,3	6,8	11,0	8,0	14,7	-1,3	5,5	8,5	1,5
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	13,6	6,6	13,2	8,6	10,4	-0,6	9,8	7,4	-1,9
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	-4,8	-3,0	-5,0	-4,5	-3,3	-9,1	0,5	0,3	-0,4
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	7,2	5,0	7,8	2,9	3,9	-3,7	7,5	12,8	2,1
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	-6,6	3,9	-8,8	-11,1	-2,2	9,7	1,9	7,5	4,0
Vannforsyning, avløp og renovasjon	0,5	2,4	2,9	3,4	4,5	3,5	-0,4	2,2	2,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,3	4,4	8,4	8,6	8,6	2,1	5,2	2,3	1,3
Varehandel og reparasjon av motorvogner	1,8	1,1	2,8	-1,1	2,7	-0,6	-0,1	2,3	1,9
Rørtransport	-5,4	-0,2	-0,3	-6,7	-0,4	-6,7	-4,1	9,5	4,5
Utenriks sjøfart	7,6	8,0	3,0	-0,4	2,6	10,4	9,5	9,3	4,2
Transport utenom utenriks sjøfart	2,2	3,3	2,9	2,3	6,0	1,9	2,7	2,9	2,4
Post og distribusjonsvirksomhet	-6,6	-5,2	-6,1	-6,3	-2,3	-8,6	-6,6	-3,4	-5,3
Overnattings- og serveringsvirksomhet	2,1	3,4	1,1	1,7	2,4	2,4	5,1	3,6	3,9
Informasjon og kommunikasjon	2,3	4,3	2,5	2,8	7,9	0,8	4,9	3,8	4,4
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	2,5	3,7	5,3	3,3	5,7	2,0	3,1	3,9	2,8
Omsetning og drift av fast eiendom	-0,6	-0,7	-1,1	0,1	-0,6	-0,6	-0,7	-0,8	-0,6
Boligtjenester	2,8	2,2	3,0	2,8	2,2	2,1	2,2	2,2	2,0
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	2,6	1,0	1,3	-0,0	7,3	-3,0	1,5	-0,6	-0,2
Forretningsmessig tjenesteyting	3,7	-0,1	2,4	2,4	7,6	-6,4	-0,1	-0,0	-0,9
Offentlig administrasjon og forsvar	0,5	1,9	0,7	1,5	2,1	1,5	2,0	2,0	1,5
Undervisning	0,9	1,1	1,8	-0,4	0,9	0,9	1,2	1,2	1,2
Helse- og omsorgstjenester	2,0	2,0	1,3	3,1	3,1	2,5	1,5	0,9	1,4
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	1,1	3,3	1,7	2,1	2,1	2,5	4,4	4,4	3,5
Totalt for næringer (basisverdi)	0,5	2,3	2,5	1,0	4,4	-0,3	1,9	3,1	1,4
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,3	2,2	2,5	2,0	3,9	0,8	2,2	2,0	1,3
Produktavgifter og -subsidier	2,5	1,6	2,2	2,6	1,8	1,4	1,5	1,7	1,8

Offentlig forvaltning	1,4	1,7	1,3	1,9	2,3	1,8	1,4	1,2	1,3
Statsforvaltningen	1,6	2,5	1,3	1,8	2,4	2,5	2,7	2,6	2,1
Sivil forvaltning	2,3	2,8	1,9	2,4	2,9	2,9	2,9	2,6	2,2
Forsvar	-3,1	0,4	-2,6	-2,8	-1,5	-0,2	0,9	2,4	1,3
Kommuneforvaltningen	1,3	0,9	1,3	2,0	2,1	1,2	0,3	-0,0	0,5

Fastlands-Norge (basisverdi)	2,2	2,3	2,6	1,9	4,3	0,7	2,4	2,1	1,2
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge (basisverdi)	-1,4	2,7	-0,9	-1,9	5,2	0,3	2,8	2,6	1,5
Markedsrettet virksomhet (basisverdi)	-0,2	2,4	2,5	0,3	5,1	-0,9	1,9	3,7	1,5
Ikke markedsrettet virksomhet (basisverdi)	3,0	1,7	2,9	3,4	2,2	1,8	1,6	1,3	1,3

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 8. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Bruttonasjonalprodukt¹	2,7	0,4	3,5	4,5	2,7	1,8	-0,2	-2,4	-2,8
Jordbruk og skogbruk	-4,1	5,7	-0,3	0,1	6,8	29,3	3,7	4,0	2,3
Fiske, fangst og akvakultur	71,2	3,8	113,0	90,6	41,7	-6,9	-17,0	2,9	-0,2
Bergverksdrift	-1,4	0,4	-8,5	-5,5	7,6	-6,4	-0,5	4,6	-8,5
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	0,7	-6,8	3,7	9,1	5,6	0,8	-10,8	-20,9	-24,4
Utvinning av råolje og naturgass	0,4	-7,8	3,3	9,2	5,5	0,5	-12,1	-22,5	-26,6
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	4,9	5,1	9,4	8,1	7,2	4,2	5,6	2,6	4,7
Industri	1,6	3,6	-1,0	4,5	3,5	2,0	4,3	4,8	10,5
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	10,0	6,4	7,4	18,8	10,3	9,9	6,0	0,2	6,8
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	-0,2	-0,0	1,2	-4,5	-0,8	3,8	-1,4	-1,6	1,3
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	1,0	0,5	0,0	1,9	0,6	4,0	-0,0	-2,5	-0,3
Produksjon av papir og papirvarer	-11,5	3,9	-5,4	0,8	2,2	3,4	-0,9	10,6	20,2
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	4,6	1,8	7,4	3,8	1,0	6,7	-1,3	0,9	-0,5
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	-14,2	14,6	-20,8	-10,5	6,2	-4,4	22,3	39,4	46,6
Prod av kjemiske råvarer	-16,4	14,0	-6,7	-2,2	31,4	24,0	4,8	-1,3	9,4
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	2,2	3,8	1,3	-1,7	5,0	4,7	2,4	3,0	0,7
Produksjon av metaller	-23,1	30,9	-23,3	-17,6	-7,0	9,2	41,0	91,1	88,4
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	3,0	-1,1	0,3	4,7	-0,5	-2,0	-0,6	-1,2	7,8
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	4,1	2,5	1,4	4,0	5,4	2,1	2,3	0,4	-0,9
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	3,5	-2,4	1,3	5,1	0,4	-4,8	-3,1	-2,0	3,1
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	6,2	1,3	1,7	5,1	7,3	-0,1	1,2	-3,0	0,3
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	17,5	-6,3	40,7	17,9	-6,2	-11,8	-2,5	-4,3	0,1
Vannforsyning, avløp og renovasjon	2,0	2,8	3,7	2,9	4,0	3,2	1,9	2,3	2,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	-1,9	-2,3	-2,5	-1,5	-2,7	-2,0	-1,6	-2,9	-1,8
Varehandel og reparasjon av motorvogner	-1,9	2,4	-2,3	0,6	4,8	1,0	3,3	0,8	0,6
Rørtransport	9,5	0,3	1,7	0,1	-8,9	7,4	14,1	-7,2	6,4
Utenriks sjøfart	8,6	29,4	8,4	23,6	5,6	15,2	17,6	95,4	56,2
Transport utenom utenriks sjøfart	0,9	1,1	-2,0	-1,2	-2,3	-0,9	0,8	6,6	5,1
Post og distribusjonsvirksomhet	3,1	4,5	3,1	3,3	0,4	6,7	5,9	5,5	6,1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	1,9	2,0	0,5	2,3	2,2	2,1	2,5	1,1	2,1
Informasjon og kommunikasjon	0,2	1,3	-0,2	-0,4	0,6	1,3	1,6	1,7	0,5
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	14,9	1,0	13,5	8,7	4,7	0,3	1,7	-2,3	-2,1
Omsetning og drift av fast eiendom	1,6	2,2	1,7	0,8	2,2	2,1	2,3	2,1	2,0
Boligtjenester	-0,5	4,2	0,1	1,8	1,5	4,8	4,9	5,4	5,8
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	4,5	3,0	5,0	3,2	2,0	1,9	3,8	4,2	3,6
Forretningsmessig tjenesteyting	3,4	2,3	5,2	3,4	2,6	3,8	-0,1	3,2	3,2
Offentlig administrasjon og forsvar	5,0	3,1	4,8	4,3	2,4	3,0	3,4	3,4	3,6
Undervisning	4,2	2,5	3,3	4,4	3,2	2,2	1,8	2,8	2,9
Helse- og omsorgstjenester	3,6	3,5	4,9	2,8	2,9	3,1	3,9	4,0	4,0
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	3,1	2,5	2,2	1,6	2,3	2,1	3,1	2,4	3,0
Totalt for næringer (basisverdi)	2,9	0,3	3,6	5,1	3,1	1,6	-0,4	-2,9	-3,3
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	3,2	2,0	3,5	3,2	2,1	1,7	2,2	2,1	2,8
Produktavgifter og -subsidier	1,7	1,3	3,0	-0,0	-0,8	3,6	0,9	1,5	1,8

Offentlig forvaltning	4,2	3,1	4,6	3,7	2,8	2,8	3,2	3,5	3,6
Statsforvaltningen	3,7	3,0	3,9	3,1	2,5	2,7	3,3	3,5	3,6
Sivil forvaltning	3,7	2,7	4,1	3,1	2,1	2,5	3,0	3,2	3,5
Forsvar	3,1	5,2	2,6	2,7	5,0	4,7	5,5	5,7	4,5
Kommuneforvaltningen	4,6	3,2	5,3	4,3	3,1	2,9	3,2	3,6	3,6

Fastlands-Norge (basisverdi)	3,5	2,2	3,6	3,7	2,5	1,5	2,4	2,2	2,9
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge (basisverdi)	7,5	1,6	7,6	7,8	2,6	0,7	1,8	1,4	2,1
Markedsrettet virksomhet (basisverdi)	3,1	-0,6	3,9	6,0	3,3	1,1	-1,6	-4,8	-5,4
Ikke markedsrettet virksomhet (basisverdi)	2,0	3,2	2,4	1,9	2,5	3,1	3,5	3,8	4,0

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 9. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i alt.	1 888 058	1 979 204	479 741	486 936	473 545	492 332	502 286	511 042	497 924
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner . . .	1 234 589	1 288 881	315 088	320 318	304 312	321 170	328 541	334 859	319 708
Konsum i husholdninger	1 176 208	1 226 404	300 988	305 325	288 570	305 814	313 323	318 697	303 408
Konsum i ideelle organisasjoner	58 380	62 477	14 101	14 993	15 742	15 355	15 218	16 162	16 300
Konsum i offentlig forvaltning	653 469	690 323	164 653	166 618	169 233	171 162	173 745	176 183	178 216
Konsum i statsforvaltningen	326 342	346 614	82 158	82 998	84 520	85 947	87 552	88 595	89 818
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	182 403	193 660	45 810	46 193	47 143	47 984	48 975	49 558	50 502
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	143 939	152 954	36 349	36 805	37 377	37 964	38 576	39 037	39 316
Konsum i kommuneforvaltningen	327 127	343 709	82 494	83 620	84 713	85 215	86 194	87 588	88 398
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	261 292	273 017	65 914	66 933	67 223	67 666	68 435	69 692	70 133
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	65 835	70 693	16 580	16 687	17 489	17 549	17 759	17 896	18 265
Personlig konsum	1 678 283	1 755 558	426 812	433 443	418 678	436 819	445 951	454 109	440 342
Kollektivt konsum	209 774	223 647	52 929	53 493	54 866	55 512	56 335	56 932	57 581

Tabell 10. Hovedtall for konsum. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i alt.	1 830 179	1 871 371	463 456	467 360	451 845	467 435	473 341	478 751	463 147
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner . . .	1 201 060	1 225 090	305 754	308 575	291 456	306 523	311 341	315 771	299 464
Konsum i husholdninger	1 144 644	1 166 561	292 190	294 253	276 501	292 027	297 173	300 861	284 537
Konsum i ideelle organisasjoner	56 416	58 529	13 563	14 322	14 955	14 496	14 167	14 911	14 927
Konsum i offentlig forvaltning	629 119	646 281	157 703	158 786	160 389	160 912	162 000	162 979	163 683
Konsum i statsforvaltningen	314 723	324 680	78 894	79 347	80 101	80 799	81 718	82 062	82 377
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	176 623	181 420	44 090	44 395	44 754	45 196	45 655	45 815	46 113
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	138 100	143 259	34 804	34 952	35 347	35 602	36 063	36 247	36 264
Konsum i kommuneforvaltningen	314 395	321 601	78 809	79 438	80 288	80 114	80 283	80 917	81 305
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	251 197	254 561	62 897	63 492	63 607	63 446	63 479	64 031	64 205
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	63 198	67 040	15 912	15 947	16 682	16 668	16 804	16 886	17 101
Personlig konsum	1 628 881	1 661 072	412 741	416 461	399 816	415 165	420 474	425 617	409 782
Kollektivt konsum	201 298	210 299	50 716	50 899	52 029	52 270	52 867	53 133	53 365

Tabell 11. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i alt.	1,9	2,3	1,9	1,9	2,2	2,2	2,1	2,4	2,5
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner . .	2,1	2,0	2,3	1,6	1,9	1,9	1,8	2,3	2,7
Konsum i husholdninger	2,1	1,9	2,2	1,5	1,8	1,9	1,7	2,2	2,9
Konsum i ideelle organisasjoner	2,0	3,7	3,0	2,4	3,6	2,9	4,5	4,1	-0,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	2,7	1,3	2,5	2,7	2,9	2,7	2,6	2,1
Konsum i statsforvaltningen	1,4	3,2	1,0	2,1	2,1	3,5	3,6	3,4	2,8
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	0,7	2,7	-0,9	0,4	1,3	2,8	3,5	3,2	3,0
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	2,4	3,7	3,5	4,3	3,1	4,5	3,6	3,7	2,6
Konsum i kommuneforvaltningen	1,9	2,3	1,6	3,0	3,2	2,2	1,9	1,9	1,3
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	2,2	1,3	2,2	3,2	2,4	1,2	0,9	0,8	0,9
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	0,5	6,1	-0,7	2,2	6,3	6,5	5,6	5,9	2,5
Personlig konsum	2,0	2,0	1,9	1,7	1,9	1,9	1,9	2,2	2,5
Kollektivt konsum	1,8	4,5	2,1	3,6	4,1	5,1	4,2	4,4	2,6

Tabell 12. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i alt.	3,2	2,5	3,5	3,0	2,8	2,4	2,5	2,5	2,6
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner . .	2,8	2,3	3,1	2,7	2,6	2,3	2,4	2,2	2,2
Konsum i husholdninger	2,8	2,3	3,1	2,7	2,6	2,2	2,4	2,1	2,2
Konsum i ideelle organisasjoner	3,5	3,2	3,2	2,7	3,0	2,8	3,3	3,5	3,7
Konsum i offentlig forvaltning	3,9	2,8	4,3	3,5	3,0	2,6	2,7	3,0	3,2
Konsum i statsforvaltningen	3,7	3,0	4,0	3,2	3,2	2,5	2,9	3,2	3,3
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	3,3	3,4	4,2	3,2	3,6	2,6	3,2	4,0	4,0
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	4,2	2,4	3,7	3,2	2,6	2,4	2,4	2,3	2,5
Konsum i kommuneforvaltningen	4,0	2,7	4,7	3,7	2,9	2,6	2,6	2,8	3,0
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	4,0	3,1	4,6	3,6	3,4	2,9	2,9	3,2	3,4
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	4,2	1,2	4,9	3,8	1,0	1,2	1,4	1,3	1,9
Personlig konsum	3,0	2,6	3,4	2,9	2,8	2,4	2,6	2,5	2,6
Kollektivt konsum	4,2	2,0	4,1	3,4	2,1	2,0	2,1	2,0	2,3

Tabell 13. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger	1 176 208	1 226 404	300 988	305 325	288 570	305 814	313 323	318 697	303 408
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	137 736	143 383	34 822	36 559	33 076	36 351	36 196	37 759	34 839
Alkoholdrikker og tobakk mv.	45 418	47 993	11 347	12 406	10 458	12 477	12 019	13 040	11 478
Klær og skotøy	55 708	57 121	13 709	16 078	11 779	14 298	14 200	16 845	12 527
Bolig, lys og brensel	245 294	250 504	58 064	63 940	65 231	60 028	59 706	65 539	68 017
Møbler og husholdningsartikler mv.	69 698	72 492	18 091	19 956	15 639	17 383	18 559	20 911	16 315
Helse	32 505	34 694	8 099	8 604	8 166	8 592	8 688	9 249	8 787
Transport	178 915	182 793	46 396	42 744	43 509	47 782	47 350	44 152	44 715
Post- og teletjenester	27 517	28 912	6 817	7 357	6 951	6 876	7 233	7 852	7 268
Kultur og fritid	123 607	130 195	33 536	31 843	28 553	33 029	34 393	34 220	30 477
Utdanning	5 932	6 100	1 376	1 547	1 565	1 505	1 445	1 584	1 624
Overnattings- og serveringstjenester	70 079	74 278	18 766	18 111	15 833	19 057	20 095	19 292	16 869
Andre varer og tjenester	130 709	139 490	32 397	35 222	33 028	34 368	35 094	37 000	34 994
Husholdningenes kjøp i utlandet	86 431	94 009	27 009	19 453	21 188	24 033	28 451	20 338	22 233
Utlendingers kjøp i Norge	-33 341	-35 561	-9 440	-8 495	-6 406	-9 965	-10 108	-9 083	-6 735
Varekonsum ¹	563 058	574 660	138 702	152 005	132 918	143 237	142 170	156 335	138 723
Tjenestekonsum ¹	560 060	593 296	144 717	142 363	140 870	148 510	152 810	151 107	149 187
Boligtjenester	199 782	209 902	50 279	50 880	51 727	52 159	52 709	53 307	54 362
Andre tjenester	360 278	383 394	94 438	91 483	89 143	96 351	100 100	97 800	94 825

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 14. Konsum i husholdninger. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger	1 144 644	1 166 561	292 190	294 253	276 501	292 027	297 173	300 861	284 537
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	136 286	137 666	33 853	35 922	32 134	35 090	34 221	36 221	33 169
Alkoholdrikker og tobakk mv.	43 531	44 527	10 825	11 811	9 746	11 596	11 101	12 084	10 379
Klær og skotøy	56 852	58 758	14 323	16 089	12 230	14 446	15 118	16 964	13 354
Bolig, lys og brensel	233 759	235 538	55 627	60 378	61 464	57 128	55 982	60 963	62 673
Møbler og husholdningsartikler mv.	69 349	70 003	18 127	19 500	15 280	16 775	17 930	20 018	15 495
Helse	31 690	32 994	7 880	8 336	7 833	8 214	8 220	8 727	8 231
Transport	177 147	177 331	45 614	42 373	42 725	46 357	45 548	42 701	43 295
Post- og teletjenester	28 114	29 805	6 975	7 597	7 222	7 106	7 406	8 072	7 565
Kultur og fritid	122 328	126 670	33 052	31 348	28 062	31 935	33 812	32 860	29 077
Utdanning	5 536	5 514	1 281	1 408	1 425	1 370	1 307	1 412	1 448
Overnattings- og serveringstjenester	68 060	70 394	18 210	17 429	15 124	18 079	19 051	18 139	15 746
Andre varer og tjenester	122 166	126 479	30 232	32 650	30 318	31 480	31 163	33 517	31 260
Husholdningenes kjøp i utlandet	82 559	85 065	25 409	17 711	19 165	22 039	25 991	17 870	19 295
Utlendingers kjøp i Norge	-32 734	-34 183	-9 217	-8 298	-6 228	-9 590	-9 677	-8 688	-6 452
Varekonsum ¹	554 754	558 843	136 929	148 713	129 680	139 793	138 165	151 206	133 831
Tjenestekonsum ¹	540 065	556 836	139 070	136 128	133 883	139 785	142 695	140 474	137 862
Boligtjenester	193 668	197 919	48 527	48 792	49 245	49 333	49 492	49 850	50 372
Andre tjenester	346 397	358 917	90 544	87 336	84 638	90 452	93 203	90 624	87 490

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 15. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger	2,1	1,9	2,2	1,5	1,8	1,9	1,7	2,2	2,9
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,8	1,0	2,4	0,3	-1,3	3,3	1,1	0,8	3,2
Alkoholdrikker og tobakk mv.	0,1	2,3	1,7	1,2	-1,6	5,5	2,5	2,3	6,5
Klær og skotøy.	1,6	3,4	-0,0	1,2	2,2	-0,2	5,6	5,4	9,2
Bolig, lys og brensel.	2,2	0,8	2,0	1,2	0,6	0,9	0,6	1,0	2,0
Møbler og husholdningsartikler mv.	0,0	0,9	-0,3	-1,0	1,5	0,6	-1,1	2,7	1,4
Helse	0,0	4,1	0,3	0,9	3,4	4,0	4,3	4,7	5,1
Transport	1,1	0,1	0,4	0,3	1,5	-1,5	-0,1	0,8	1,3
Post- og teletjenester	3,7	6,0	3,5	2,3	7,5	4,2	6,2	6,2	4,8
Kultur og fritid	1,8	3,5	1,5	1,4	3,4	3,7	2,3	4,8	3,6
Utdanning	3,9	-0,4	5,6	5,3	0,4	-4,0	2,0	0,3	1,6
Overnattings- og serveringstjenester	2,3	3,4	2,4	2,3	2,1	2,7	4,6	4,1	4,1
Andre varer og tjenester	2,8	3,5	4,5	4,5	5,3	3,2	3,1	2,7	3,1
Husholdningenes kjøp i utlandet.	7,8	3,0	8,5	8,7	4,0	4,9	2,3	0,9	0,7
Utlendingers kjøp i Norge.	3,4	4,4	4,0	6,6	3,7	4,1	5,0	4,7	3,6
Varekonsum ¹	1,1	0,7	0,6	-0,2	-0,3	0,6	0,9	1,7	3,2
Tjenestekonsum ¹	2,4	3,1	2,9	3,0	3,8	2,9	2,6	3,2	3,0
Boligtjenester	2,1	2,2	2,2	2,5	2,5	2,1	2,0	2,2	2,3
Andre tjenester.	2,5	3,6	3,2	3,2	4,6	3,3	2,9	3,8	3,4

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 16. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
Konsum i husholdninger	2,8	2,3	3,1	2,7	2,6	2,2	2,4	2,1	2,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,1	3,1	2,1	2,4	4,0	3,0	2,8	2,4	2,0
Alkoholdrikker og tobakk mv.	4,3	3,3	4,0	3,8	3,9	3,4	3,3	2,7	3,1
Klær og skotøy.	-2,0	-0,8	-1,0	-2,0	0,7	-1,0	-1,9	-0,6	-2,6
Bolig, lys og brensel.	4,9	1,4	6,1	4,8	1,1	0,6	2,2	1,5	2,3
Møbler og husholdningsartikler mv.	0,5	3,0	0,8	1,3	3,2	3,3	3,7	2,1	2,9
Helse	2,6	2,5	2,6	2,4	2,3	2,2	2,8	2,7	2,4
Transport	1,0	2,1	0,7	0,6	1,3	2,2	2,2	2,5	1,4
Post- og teletjenester	-2,1	-0,9	-0,4	-0,6	-2,6	-1,5	-0,1	0,5	-0,2
Kultur og fritid	1,0	1,7	1,6	0,9	1,9	2,3	0,3	2,5	3,0
Utdanning	7,2	3,2	6,6	4,1	4,1	3,8	3,0	2,1	2,2
Overnattings- og serveringstjenester	3,0	2,5	2,4	2,2	2,7	2,6	2,4	2,4	2,3
Andre varer og tjenester	7,0	3,1	5,3	3,0	2,4	2,5	5,1	2,3	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet.	4,7	5,6	6,1	10,7	10,7	6,3	3,0	3,6	4,2
Utlendingers kjøp i Norge.	1,9	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	2,1	1,5
Varekonsum ¹	1,5	1,3	2,3	1,7	1,5	1,1	1,6	1,2	1,1
Tjenestekonsum ¹	3,7	2,7	3,2	2,7	2,5	2,7	2,9	2,9	2,8
Boligtjenester	3,2	2,8	3,4	3,5	3,0	2,9	2,8	2,5	2,7
Andre tjenester.	4,0	2,7	3,1	2,3	2,1	2,7	3,0	3,0	2,9

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 17. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	725 654	747 706	182 727	194 916	178 071	189 413	188 665	191 556	177 558
Bygg og anlegg	313 289	324 982	78 140	82 893	79 103	81 483	81 469	82 926	79 523
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning	104 169	103 193	28 387	26 130	25 648	27 619	26 413	23 513	23 616
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	103 198	106 718	27 412	29 840	25 331	26 943	27 299	27 145	23 477
Skip og båter	19 741	17 710	4 617	4 706	2 932	4 653	5 387	4 737	5 322
Andre transportmidler	23 332	25 225	5 733	5 505	5 064	6 280	7 585	6 296	4 907
Maskiner og utstyr	94 913	98 913	22 317	27 972	22 552	25 037	23 422	27 901	22 304
Endring i livdyr- og fruktrestbestand	14	14	5	3	3	3	6	3	3
FOU og annen immatriell realkapital	66 636	70 581	16 029	17 773	17 344	17 304	16 994	18 940	18 311
Verdigenstander	363	371	88	94	94	91	90	96	95
Jordbruk og skogbruk	8 188	8 042	2 013	2 150	1 834	2 119	1 983	2 107	1 875
Fiske, fangst og akvakultur	3 244	2 218	722	859	378	647	708	486	581
Bergverksdrift	1 928	1 589	292	482	395	294	294	606	137
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	211 819	214 219	56 102	57 335	51 960	55 426	54 758	52 075	48 406
Utvinning av råolje og naturgass	208 437	211 430	55 148	56 011	51 376	54 629	54 042	51 384	47 813
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	3 382	2 789	953	1 324	584	797	716	691	593
Industri	33 403	36 468	7 832	10 039	7 855	8 737	8 654	11 223	7 530
Nærings-, drikkevarer- og tobakksindustri	6 824	8 075	1 506	2 232	1 581	2 118	1 913	2 462	1 501
Tekstil-, bекlednings- og lærvareindustri	327	296	67	110	98	62	73	64	50
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	965	862	233	253	193	180	195	294	141
Produksjon av papir og papirvarer	546	522	75	176	129	113	113	167	90
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	562	553	104	196	125	189	89	149	79
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	4 732	5 947	1 050	1 333	1 014	1 282	1 521	2 130	1 130
Prod av kjemiske råvarer	2 858	2 985	666	812	592	754	647	992	559
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	1 875	1 906	527	527	397	385	363	760	315
Produksjon av metaller	2 058	2 204	443	661	450	493	447	814	578
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	8 672	9 131	2 062	2 580	2 203	2 180	2 177	2 571	2 214
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	3 140	2 559	781	908	674	679	576	630	447
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	677	659	167	193	137	147	135	240	155
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	3 025	3 755	819	869	854	907	1 053	941	829
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	19 513	20 471	4 936	6 196	4 110	5 278	5 017	6 066	4 181
Vannforsyning, avløp og renovasjon	10 067	11 892	1 731	2 931	3 075	3 123	2 269	3 425	3 060
Bygge- og anleggsvirksomhet	18 408	19 160	4 396	4 875	4 740	4 860	4 599	4 961	4 815
Varehandel og reparasjon av motorvogner	13 118	12 223	2 904	3 770	2 616	2 645	2 595	4 367	2 515
Rørtransport	3 282	4 576	1 482	793	1 002	1 490	1 304	780	1 260
Utenriks sjøfart	8 819	8 345	2 056	2 060	1 319	2 110	2 564	2 351	2 547
Transport utenom utenriks sjøfart	22 339	24 164	5 621	5 110	4 531	6 193	8 106	5 334	5 021
Post og distribusjonsvirksomhet	275	367	62	74	91	93	86	97	89
Overnattings- og serveringsvirksomhet	2 112	1 891	543	541	437	481	498	475	393
Informasjon og kommunikasjon	20 331	21 821	4 784	5 584	5 502	5 300	5 135	5 885	5 924
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	6 419	6 840	1 614	1 718	1 656	1 687	1 649	1 848	1 791
Omsetning og drift av fast eiendom	35 054	35 354	8 786	8 841	8 598	8 770	8 991	8 995	8 656
Boligtjenester	150 240	149 392	36 463	38 819	38 425	37 210	36 826	36 932	37 385
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	13 378	13 792	3 036	3 737	3 002	3 407	3 257	4 126	3 506
Forretningsmessig tjenesteyting	9 831	9 073	2 558	2 464	2 100	2 179	2 385	2 410	2 325
Offentlig administrasjon og forsvar	74 165	81 027	19 278	20 175	18 799	21 751	20 784	19 693	19 394
Undervisning	29 327	31 372	8 260	8 123	7 357	6 625	8 850	8 540	8 018
Helse- og omsorgstjenester	23 210	26 056	5 541	6 542	6 449	7 045	5 599	6 963	6 205
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	7 183	7 355	1 715	1 697	1 842	1 945	1 756	1 812	1 944
Fastlands-Norge	505 115	523 356	124 040	136 052	124 374	131 185	130 755	137 042	125 938

Offentlig forvaltning	130 344	143 745	33 159	35 977	34 092	37 026	35 806	36 822	35 112
Statsforvaltningen	74 417	84 870	18 825	20 072	20 021	23 094	21 689	20 067	20 383
Sivil forvaltning	64 501	74 263	16 233	17 660	16 970	19 587	18 697	19 009	17 909
Forsvar	9 916	10 607	2 592	2 412	3 051	3 507	2 992	1 057	2 473
Kommuneforvaltningen	55 927	58 875	14 334	15 905	14 071	13 932	14 117	16 755	14 729

Tabell 18. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	704 846	709 082	177 365	187 627	169 999	180 614	178 335	180 134	164 318
Bygg og anlegg	305 082	312 968	75 792	80 321	76 989	78 392	77 958	79 629	76 371
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning	101 027	96 614	27 724	25 229	23 654	26 151	24 827	21 983	21 102
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	99 110	98 489	26 382	28 225	23 555	25 117	25 216	24 601	20 568
Skip og båter	18 081	16 083	4 157	4 297	2 854	4 415	4 692	4 123	4 327
Andre transportmidler	23 545	24 606	5 719	5 420	5 023	6 219	7 202	6 162	4 693
Maskiner og utstyr	92 979	93 235	21 961	26 971	21 259	23 811	22 326	25 839	20 168
Endring i livdyr- og fruktrestbestand	15	16	5	4	3	3	5	4	3
FOU og annen immatriell realkapital	64 658	66 719	15 540	17 070	16 572	16 421	16 023	17 702	16 995
Verdigenstander	349	352	84	90	89	86	86	91	90
Jordbruk og skogbruk	8 096	7 791	1 990	2 104	1 791	2 058	1 922	2 019	1 791
Fiske, fangst og akvakultur	3 082	2 130	684	810	382	629	658	460	521
Bergverksdrift	1 913	1 516	289	469	377	285	285	569	128
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	204 516	199 344	54 398	54 788	48 218	52 126	51 067	47 933	42 991
Utvinning av råolje og naturgass	201 272	196 735	53 479	53 527	47 667	51 377	50 394	47 297	42 455
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	3 244	2 610	920	1 261	551	749	673	636	536
Industri	32 678	34 684	7 671	9 708	7 525	8 366	8 259	10 534	6 978
Nærings-, drikkevarer- og tobakksindustri	6 695	7 708	1 479	2 167	1 521	2 038	1 834	2 315	1 395
Tekstil-, bекlednings- og lærvareindustri	320	282	66	107	94	59	69	60	46
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	950	828	229	248	187	174	188	279	133
Produksjon av papir og papirvarer	534	494	73	170	122	108	108	156	84
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	551	522	102	190	118	180	85	138	73
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	4 641	5 683	1 030	1 296	981	1 235	1 455	2 011	1 066
Prod av kjemiske råvarer	2 812	2 886	656	794	577	731	624	953	532
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	1 842	1 815	520	511	381	370	346	718	295
Produksjon av metaller	2 018	2 095	435	640	432	472	428	763	533
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	8 458	8 640	2 013	2 487	2 099	2 076	2 066	2 399	2 042
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	3 052	2 427	760	873	643	648	547	589	412
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	661	627	163	187	132	141	129	226	144
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	2 955	3 564	801	833	814	866	1 004	880	758
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	19 182	19 604	4 866	6 023	3 953	5 081	4 833	5 737	3 899
Vannforsyning, avløp og renovasjon	9 992	11 662	1 715	2 889	3 035	3 063	2 218	3 344	2 975
Bygge- og anleggsvirksomhet	18 133	18 325	4 334	4 722	4 542	4 689	4 419	4 675	4 470
Varehandel og reparasjon av motorvogner	12 977	11 847	2 870	3 674	2 544	2 577	2 517	4 209	2 374
Rørtransport	3 204	4 290	1 456	765	906	1 412	1 233	739	1 112
Utenriks sjøfart	8 125	7 607	1 874	1 874	1 256	2 007	2 267	2 076	2 099
Transport utenom utenriks sjøfart	21 622	22 733	5 399	4 856	4 365	5 939	7 452	4 976	4 527
Post og distribusjonsvirksomhet	272	355	61	72	88	91	84	93	83
Overnattings- og serveringsvirksomhet	2 089	1 819	536	529	423	465	480	451	366
Informasjon og kommunikasjon	19 877	20 700	4 683	5 388	5 249	5 060	4 888	5 502	5 464
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	6 268	6 533	1 573	1 663	1 599	1 617	1 570	1 747	1 680
Omsetning og drift av fast eiendom	34 942	34 994	8 725	8 783	8 588	8 677	8 835	8 894	8 543
Boligtjenester	149 206	146 886	36 125	38 341	38 104	36 584	36 017	36 182	36 630
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	13 057	13 167	2 960	3 616	2 915	3 278	3 099	3 875	3 245
Forretningsmessig tjenesteyting	9 727	8 837	2 504	2 425	2 137	2 160	2 273	2 267	2 152
Offentlig administrasjon og forsvar	67 125	71 868	17 387	18 166	16 837	19 374	18 350	17 307	16 985
Undervisning	28 788	30 167	8 111	7 916	7 126	6 372	6 515	8 154	7 588
Helse- og omsorgstjenester	22 889	25 133	5 463	6 394	6 258	6 822	5 396	6 658	5 886
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	7 087	7 092	1 691	1 654	1 782	1 882	1 696	1 733	1 833
Fastlands-Norge	492 244	500 451	120 557	131 461	120 170	125 818	124 441	130 022	118 653

Offentlig forvaltning	122 450	132 458	31 045	33 614	31 715	34 156	32 841	33 746	31 952
Statsforvaltningen	69 431	77 306	17 541	18 587	18 444	21 103	19 640	18 119	18 260
Sivil forvaltning	59 757	67 239	15 015	16 270	15 553	17 753	16 801	17 132	16 019
Forsvar	9 673	10 068	2 526	2 317	2 891	3 350	2 840	987	2 240
Kommuneforvaltningen	53 019	55 152	13 504	15 027	13 271	13 053	13 201	15 628	13 692

**Tabell 19. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	6,8	0,6	6,7	2,4	5,2	1,3	0,5	-4,0	-3,3
Bygg og anlegg	4,5	2,6	0,9	1,2	4,2	4,4	2,9	-0,9	-0,8
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning	24,2	-4,4	48,3	10,3	9,5	-1,2	-10,4	-12,9	-10,8
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	7,4	-0,6	2,4	8,4	17,8	2,5	-4,4	-12,8	-12,7
Skip og båter	15,2	-11,0	27,1	-11,8	-32,0	-18,7	12,8	-4,1	51,6
Andre transportmidler	3,0	4,5	-0,6	-13,7	-14,3	-5,0	25,9	13,7	-6,6
Maskiner og utstyr	1,5	0,3	-1,8	0,9	5,6	-0,5	1,7	-4,2	-5,1
Endring i livdyr- og frukttrbestand	1,3	2,2	-1,8	0,4	-0,7	-0,8	6,5	1,2	1,1
FOU og annen immatriell realkapital	1,4	3,2	1,7	0,9	4,7	1,2	3,1	3,7	2,6
Verdigenstander	1,2	0,8	1,7	0,9	1,0	-0,2	1,5	1,1	0,2
Jordbruk og skogbruk	-0,6	-3,8	-1,2	-1,3	-2,8	-4,7	-3,4	-4,0	0,0
Fiske, fangst og akvakultur	79,7	-30,9	53,4	68,1	-32,8	-38,2	-3,8	-43,2	36,3
Bergverksdrift	23,4	-20,8	-12,5	-18,8	-39,7	-46,2	-1,4	21,2	-65,9
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	10,6	-2,5	14,3	5,3	11,5	0,1	-6,1	-12,5	-10,8
Utvinning av råolje og naturgass	15,5	-2,3	21,4	11,3	9,4	1,3	-5,8	-11,6	-10,9
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	-69,3	-19,6	-74,0	-68,0	..	-45,8	-26,8	-49,5	-2,7
Industri	4,7	6,1	11,2	2,4	11,9	-2,4	7,7	8,5	-7,3
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	-11,5	15,1	-5,7	-3,3	7,3	24,9	24,0	6,8	-8,3
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	14,8	-12,1	14,9	23,5	27,6	-20,1	4,8	-44,2	-50,6
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	9,7	-12,9	-0,3	8,7	24,8	-46,3	-18,0	12,7	-29,0
Produksjon av papir og papirvarer	-19,3	-7,5	-31,0	-22,6	-5,7	-33,2	47,5	-8,1	-31,6
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	72,6	-5,2	59,3	210,6	-25,9	80,8	-16,5	-27,0	-38,4
Oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri	-20,3	22,5	-19,7	-36,3	6,0	-11,1	41,3	55,2	8,6
Prod av kjemiske råvarer	-3,5	2,6	10,1	-23,1	23,0	-18,1	-4,8	20,0	-7,9
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	10,2	-1,5	54,1	-12,4	37,3	-30,7	-33,3	40,4	-22,6
Produksjon av metaller	-6,3	3,8	9,9	-5,6	-1,1	-6,7	-1,7	19,2	23,3
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	15,3	2,2	19,5	16,5	21,1	-6,7	2,6	-3,5	-2,7
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	32,1	-20,5	23,6	26,3	5,5	-20,1	-28,0	-32,6	-36,0
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	13,6	-5,2	45,7	2,5	-18,0	-6,8	-21,3	21,2	9,1
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	81,8	20,6	79,7	142,2	25,0	29,4	25,4	5,6	-7,0
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	3,9	2,2	3,8	0,0	17,8	2,9	-0,7	-4,7	-1,4
Vannforsyning, avløp og renovasjon	3,7	16,7	5,6	19,1	12,8	13,5	29,3	15,8	-2,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,9	1,1	4,8	7,7	5,3	-1,5	2,0	-1,0	-1,6
Varehandel og reparasjon av motorvogner	2,3	-8,7	-10,6	6,1	-14,3	-25,6	-12,3	14,6	-6,7
Rørtransport	754,5	33,9	..	465,4	262,3	92,5	-15,3	-3,4	22,7
Utenriks sjøfart	18,2	-6,4	36,1	-8,3	-34,6	-18,3	21,0	10,8	67,1
Transport utenom utenriks sjøfart	-7,7	5,1	-10,2	-25,6	-20,6	1,2	38,0	2,5	3,7
Post og distribusjonsvirksomhet	-34,5	30,5	-37,6	-30,8	35,9	21,8	36,8	29,2	-5,0
Overnattings- og serveringsvirksomhet	-5,5	-12,9	-7,1	-13,7	-13,8	-12,6	-10,5	-14,7	-13,7
Informasjon og kommunikasjon	4,9	4,1	4,6	5,8	9,9	0,6	4,4	2,1	4,1
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	1,0	4,2	3,5	3,8	8,6	3,7	-0,2	5,0	5,1
Omsetning og drift av fast eiendom	-3,6	0,1	-7,9	-4,5	1,6	-3,4	1,3	1,3	-0,5
Boligtjenester	6,4	-1,6	1,9	2,9	0,8	-1,0	-0,3	-5,6	-3,9
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	-0,1	0,8	-1,1	-6,4	-4,6	-4,3	4,7	7,2	11,3
Forretningsmessig tjenesteyting	35,0	-9,1	32,7	36,1	-5,4	-15,0	-9,2	-6,5	0,7
Offentlig administrasjon og forsvar	2,9	7,1	-0,8	-6,4	9,2	20,0	5,5	-4,7	0,9
Undervisning	5,8	4,8	10,1	5,6	10,4	1,0	5,0	3,0	6,5
Helse- og omsorgstjenester	17,6	9,8	13,8	19,0	15,1	21,9	-1,2	4,1	-5,9
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	-2,5	0,1	-2,3	-7,1	-4,6	0,4	0,3	4,8	2,9
Fastlands-Norge	2,9	1,7	-0,2	-1,2	3,8	1,1	3,2	-1,1	-1,3

Offentlig forvaltning	6,5	8,2	4,9	1,9	11,0	16,9	5,8	0,4	0,7
Statsforvaltningen	8,0	11,3	2,2	-2,7	12,3	25,1	12,0	-2,5	-1,0
Sivil forvaltning	9,6	12,5	3,0	0,9	11,4	22,4	11,9	5,3	3,0
Forsvar	-1,1	4,1	-2,3	-22,2	17,4	41,5	12,4	-57,4	-22,5
Kommuneforvaltningen	4,6	4,0	8,5	8,2	9,2	5,8	-2,2	4,0	3,2

**Tabell 20. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	3,0	2,4	3,0	3,6	2,5	2,2	2,7	2,4	3,2
Bygg og anlegg	2,7	1,1	2,6	3,2	0,9	1,4	1,4	0,9	1,3
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledning	3,1	3,6	4,0	3,6	3,7	3,3	3,9	3,3	3,2
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	4,1	4,1	4,3	5,3	5,0	3,2	4,2	4,4	6,1
Skip og båter	9,2	0,9	10,3	11,4	-2,9	-4,2	3,4	4,9	19,7
Andre transportmidler	-0,9	3,5	1,0	0,2	1,7	5,2	5,1	0,6	3,7
Maskiner og utstyr	2,1	3,9	1,8	3,1	5,3	3,3	3,2	4,1	4,2
Endring i livdyr- og frukttrbestand	-8,4	1,4	-2,6	-8,6	1,6	2,8	0,8	-0,1	1,3
FOU og annen immatriell realkapital	3,1	2,6	3,1	2,9	2,5	2,5	2,8	2,8	2,9
Verdigenstander	3,9	1,3	4,0	2,8	2,0	0,7	1,7	0,7	1,4
Jordbruk og skogbruk	1,1	2,1	0,9	2,1	2,2	2,0	2,0	2,0	2,2
Fiske, fangst og akvakultur	5,3	-1,1	4,7	7,8	-4,0	-2,9	2,0	-0,5	12,9
Bergverksdrift	0,8	4,0	-1,5	7,3	4,9	3,0	2,1	3,9	2,0
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	3,6	3,8	4,0	4,4	4,2	3,2	4,0	3,8	4,5
Utvinning av råolje og naturgass	3,6	3,8	4,0	4,4	4,3	3,2	4,0	3,8	4,5
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	4,3	2,5	4,0	4,6	3,5	2,8	2,6	3,5	4,4
Industri	2,2	2,9	1,8	3,1	3,2	2,5	2,6	3,0	3,4
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	1,9	2,8	1,5	2,6	3,2	2,3	2,5	3,3	3,5
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	2,1	3,0	2,1	2,1	3,1	2,6	3,1	4,0	3,1
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	1,5	2,6	1,5	1,5	2,9	1,9	2,2	3,1	2,5
Produksjon av papir og papirvarer	2,1	3,4	2,1	2,9	4,4	3,2	2,6	3,4	2,8
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	2,1	3,7	1,7	2,6	5,0	3,4	3,1	4,0	3,2
Oljeraffinerer, kjemisk og farmasøytisk industri	2,0	2,6	1,9	2,3	2,1	2,0	2,5	3,0	2,6
Prod av kjemiske råvarer	1,6	1,8	1,5	1,9	1,7	1,6	2,0	1,7	2,6
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	1,8	3,2	1,4	2,7	3,4	3,0	3,3	2,7	2,6
Produksjon av metaller	2,0	3,2	1,9	2,6	3,3	2,8	2,7	3,3	4,1
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	2,5	3,1	2,4	2,9	3,3	2,9	2,9	3,3	3,3
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	2,9	2,5	3,2	3,3	3,0	2,3	2,3	2,9	3,6
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	2,3	2,8	1,6	3,1	2,9	2,5	2,7	2,5	3,5
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	2,4	2,9	-1,2	11,4	4,3	2,7	2,6	2,5	4,4
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	1,7	2,7	1,4	2,5	3,3	2,5	2,3	2,8	3,1
Vannforsyning, avløp og renovasjon	0,8	1,2	0,6	1,2	1,2	1,4	1,3	0,9	1,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,5	3,0	1,7	2,2	3,6	3,0	2,6	2,8	3,2
Varehandel og reparasjon av motorvogner	1,1	2,1	1,2	0,5	2,5	2,7	1,9	1,1	3,0
Rørtransport	2,4	4,1	4,6	5,0	5,6	3,9	3,9	1,8	2,4
Utenriks sjøfart	8,5	1,1	9,0	13,3	-0,5	-3,5	3,1	3,0	15,6
Transport utenom utenriks sjøfart	3,3	2,9	4,2	4,9	2,3	1,5	4,5	1,9	6,9
Post og distribusjonsvirksomhet	1,2	2,3	1,5	3,0	3,3	3,1	1,6	1,1	3,3
Overnattings- og serveringsvirksomhet	1,1	2,8	1,0	1,9	3,1	2,5	2,5	3,0	4,1
Informasjon og kommunikasjon	2,3	3,1	2,2	2,7	3,5	2,8	2,8	3,2	3,4
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	2,4	2,2	2,3	2,8	2,1	2,2	2,3	2,4	2,9
Omsetning og drift av fast eiendom	0,3	0,7	0,2	0,8	0,5	0,8	1,1	0,5	1,2
Boligtjenester	0,7	1,0	0,5	1,2	0,9	1,1	1,3	0,8	1,2
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	2,5	2,2	2,4	2,9	1,3	1,7	2,5	3,0	4,9
Forretningsmessig tjenesteyting	1,1	1,6	1,1	-0,1	-2,2	0,9	2,6	4,6	9,9
Offentlig administrasjon og forsvar	10,5	2,0	10,6	10,8	1,9	1,8	2,2	2,5	2,3
Undervisning	1,9	2,1	1,6	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,3
Helse- og omsorgstjenester	1,4	2,2	1,1	2,3	2,5	2,0	2,3	2,2	2,3
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	1,4	2,3	1,3	2,0	2,8	2,3	2,1	1,9	2,6
Fastlands-Norge	2,6	1,9	2,6	3,2	1,8	1,9	2,1	1,8	2,6

Offentlig forvaltning	6,4	1,9	6,5	6,7	1,9	2,0	2,1	1,9	2,2
Statsforvaltningen	7,2	2,4	7,1	7,6	2,2	2,2	2,9	2,6	2,8
Sivil forvaltning	7,9	2,3	7,8	8,2	1,8	2,3	2,9	2,2	2,5
Forsvar	2,5	2,8	2,6	3,8	4,4	2,3	2,7	2,9	4,6
Kommuneforvaltningen	5,5	1,2	5,8	5,7	1,4	1,4	0,7	1,3	1,5

Tabell 21. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	1 190 728	1 207 558	290 333	318 278	317 331	286 865	284 658	318 704	296 815
Varer	901 568	890 809	216 554	242 542	247 243	207 974	204 738	230 854	215 938
Råolje og naturgass	570 431	537 923	135 461	154 808	159 044	122 764	120 001	136 114	120 399
Skip, plattformer og fly	9 048	9 936	2 571	2 817	4 205	1 940	1 297	2 494	1 822
Tradisjonelle varer	322 089	342 950	78 522	84 917	83 994	83 270	83 440	92 246	93 717
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	37 276	40 397	9 001	11 286	10 764	9 979	9 017	10 637	10 976
Bergverksprodukter	6 008	6 594	1 649	2 019	1 328	1 599	1 723	1 944	1 424
Industriprodukter	274 407	290 548	66 438	70 626	70 879	70 432	71 055	78 182	80 002
Nærings- og nytelsesmidler	31 359	36 612	7 200	10 649	8 243	7 599	8 570	12 200	8 734
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 286	2 383	530	670	553	572	601	657	637
Trevarer	2 133	2 402	482	561	655	630	536	581	695
Treforedlingsprodukter	7 011	6 376	1 913	1 673	1 636	1 632	1 514	1 594	1 610
Grafiske produkter	0	1	0	0	0	1	0	0	-
Raffinerte oljeprodukter	35 545	32 525	8 983	7 117	8 649	9 165	8 552	6 159	6 754
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	45 477	50 228	11 284	11 361	13 026	12 077	12 080	13 045	13 548
Metaller	62 138	65 602	14 402	14 885	15 671	16 288	16 417	17 226	18 957
Verkstedprodukter	83 121	89 292	20 458	22 098	21 153	21 282	21 544	25 313	27 687
Andre industriprodukter	5 004	4 859	1 085	1 499	1 225	1 130	1 158	1 346	1 315
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	333	268	101	113	68	56	83	61	65
Elektrisk kraft	4 398	5 411	1 434	986	1 023	1 260	1 645	1 483	1 315
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	286 544	310 425	69 539	77 800	75 345	74 105	74 888	86 087	86 963
Tjenester	289 160	316 749	73 779	75 735	70 089	78 891	79 920	87 850	80 877
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	76 348	88 892	19 727	17 843	19 939	22 842	22 754	23 357	24 362
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	22 132	27 387	5 947	6 207	5 494	6 927	7 302	7 664	7 311
Rørtransport	10 931	10 761	2 653	2 701	2 656	2 673	2 740	2 692	3 047
Reisetrafikk	33 341	35 561	9 440	8 495	6 406	9 965	10 108	9 083	6 735
Andre tjenester	146 408	154 148	36 012	40 489	35 594	36 484	37 016	45 054	39 422
Samferdsel	39 955	43 679	9 816	10 066	9 785	10 738	10 750	12 406	10 764
Finans- og forretningstjenester	70 319	73 901	16 886	20 133	17 604	17 399	17 063	21 835	19 541
Tjenester ellers	36 134	36 568	9 310	10 290	8 205	8 347	9 203	10 813	9 117

Tabell 22. Eksport. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	1 168 538	1 200 168	284 340	298 959	300 012	286 382	288 519	325 255	305 335
Varer	885 278	900 804	212 645	225 259	232 992	209 792	213 298	244 723	232 730
Råolje og naturgass	564 225	572 871	134 341	142 718	151 345	129 392	133 814	158 321	148 277
Skip, plattformer og fly	8 512	8 291	2 414	2 473	3 530	1 634	1 085	2 042	1 730
Tradisjonelle varer	312 541	319 642	75 890	80 067	78 117	78 766	78 399	84 360	82 724
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	27 262	28 616	6 586	7 782	7 029	7 163	6 917	7 506	7 556
Bergverksprodukter	6 309	6 747	1 709	2 181	1 255	1 621	1 828	2 042	1 414
Industriprodukter	275 472	279 221	66 423	69 329	68 901	68 602	68 202	73 516	72 532
Nærings- og nytelsesmidler	30 151	33 100	6 757	9 913	7 350	6 842	7 917	10 991	7 090
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 280	2 338	502	670	529	554	589	666	613
Trevarer	2 102	2 357	471	533	632	614	531	580	655
Treforedlingsprodukter	7 224	6 286	1 936	1 679	1 595	1 641	1 504	1 546	1 527
Grafiske produkter	0	1	0	0	0	1	0	0	-
Raffinerte oljeprodukter	36 919	34 562	9 038	7 191	8 813	9 385	8 819	7 545	9 654
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	46 822	49 639	11 491	11 520	12 781	12 087	11 972	12 799	13 001
Metaller	64 405	63 383	15 175	15 505	16 138	16 313	15 578	15 354	16 164
Verkstedprodukter	80 460	82 798	19 912	20 820	19 866	20 065	20 120	22 746	22 694
Andre industriprodukter	4 755	4 489	1 034	1 378	1 129	1 046	1 088	1 226	1 073
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	354	268	107	120	69	54	83	62	61
Elektrisk kraft	3 498	5 058	1 172	775	932	1 379	1 451	1 296	1 222
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	275 622	285 080	66 852	72 876	69 305	69 381	69 580	76 815	73 070
Tjenester	283 260	299 364	71 694	73 700	67 020	76 590	75 222	80 532	72 605
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	76 457	82 544	19 378	17 391	19 020	23 330	21 201	18 993	19 827
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	21 555	25 742	5 857	6 010	4 963	6 577	6 921	7 281	6 450
Rørtransport	9 888	9 817	2 172	2 605	2 645	2 256	2 063	2 853	2 818
Reisetrafikk	32 734	34 183	9 217	8 298	6 228	9 590	9 677	8 688	6 452
Andre tjenester	142 626	147 078	35 071	39 396	34 164	34 837	35 360	42 716	37 059
Samferdsel	39 665	42 915	9 716	10 106	9 865	10 502	10 538	12 010	10 568
Finans- og forretningstjenester	66 927	68 521	16 085	19 067	16 294	16 184	15 876	20 167	17 737
Tjenester ellers	36 034	35 642	9 270	10 223	8 005	8 151	8 946	10 539	8 754

Tabell 23. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	-3,0	2,7	0,5	-2,0	2,8	-2,4	1,5	8,8	1,8
Varer	-4,7	1,8	-0,6	-4,5	2,4	-4,6	0,3	8,6	-0,1
Råolje og naturgass	-7,6	1,5	-0,8	-6,9	1,7	-6,4	-0,4	10,9	-2,0
Skip, plattformer og fly	-1,5	-2,6	3,8	100,3	85,1	-4,9	-55,1	-17,4	-51,0
Tradisjonelle varer	1,0	2,3	-0,4	-1,4	1,7	-1,3	3,3	5,4	5,9
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-0,6	5,0	-0,6	-0,2	7,7	12,6	5,0	-3,6	7,5
Bergverksprodukter	3,7	6,9	6,3	22,5	7,3	29,8	7,0	-6,4	12,7
Industriprodukter	1,7	1,4	-0,2	-1,8	0,8	-3,8	2,7	6,0	5,3
Nærings- og nytelsesmidler	-1,6	9,8	3,5	-0,1	2,5	8,5	17,2	10,9	-3,5
Tekstiler, beklædningsvarer og skotøy	1,6	2,5	-3,3	1,5	-3,4	-1,3	17,4	-0,6	16,0
Trevarer	-1,3	12,1	-2,7	-0,8	17,0	10,0	12,8	8,9	3,6
Treforedlingsprodukter	-6,5	-13,0	0,5	-14,4	-11,3	-9,4	-22,3	-7,9	-4,3
Grafiske produkter
Raffinerte oljeprodukter	0,2	-6,4	-0,8	-20,9	-13,8	-10,3	-2,4	4,9	9,5
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	5,5	6,0	2,9	6,0	5,7	3,1	4,2	11,1	1,7
Metaller	-1,0	-1,6	-2,9	-2,6	5,9	-11,8	2,7	-1,0	0,2
Verkstedprodukter	5,2	2,9	-0,2	3,4	1,7	-0,7	1,0	9,3	14,2
Andre industriprodukter	-8,0	-5,6	-13,0	-7,8	-4,6	-9,8	5,2	-11,0	-5,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	61,6	-24,3	119,3	126,7	32,9	-27,7	-22,5	-48,6	-11,8
Elektrisk kraft	-31,1	44,6	-17,7	-20,7	29,8	65,6	23,8	67,2	31,1
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	1,1	3,4	-0,4	1,1	4,1	0,1	4,1	5,4	5,4
Tjenester	2,9	5,7	4,2	6,6	4,3	4,1	4,9	9,3	8,3
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	7,5	8,0	5,4	3,5	2,6	10,3	9,4	9,2	4,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	-25,3	19,4	-12,6	-23,2	14,6	22,8	18,2	21,1	30,0
Rørtransport	-4,9	-0,7	-0,4	-6,8	-1,8	-6,7	-5,0	9,6	6,5
Reisetrafikk	3,4	4,4	4,0	6,6	3,7	4,1	5,0	4,7	3,6
Andre tjenester	7,0	3,1	7,4	16,1	4,4	-1,7	0,8	8,4	8,5
Samferdsel	-5,1	8,2	-8,3	4,3	3,5	1,9	8,5	18,8	7,1
Finans- og forretningstjenester	20,5	2,4	13,3	34,4	7,4	-2,6	-1,3	5,8	8,9
Tjenester ellers	0,1	-1,1	17,8	1,6	-0,2	-4,3	-3,5	3,1	9,3

Tabell 24. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	1,9	-1,3	3,6	7,6	5,5	1,5	-3,4	-8,0	-8,1
Varer	1,8	-2,9	3,8	9,3	6,1	1,4	-5,7	-12,4	-12,6
Råolje og naturgass	1,1	-7,1	3,5	9,8	5,4	-0,4	-11,1	-20,7	-22,7
Skip, plattformer og fly	6,3	12,7	7,3	2,0	19,3	16,2	12,3	7,2	-11,6
Tradisjonelle varer	3,1	4,1	4,3	8,4	6,8	3,7	2,9	3,1	5,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	36,7	3,2	38,9	45,8	23,7	-0,5	-4,6	-2,3	-5,1
Bergverksprodukter	-4,8	2,6	-8,8	-0,5	12,7	-0,7	-2,3	2,8	-4,8
Industriprodukter	-0,4	4,5	0,2	4,5	4,7	4,3	4,2	4,4	7,2
Nærings- og nytelsesmidler	4,0	6,3	7,7	12,6	14,3	8,2	1,6	3,3	9,8
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	0,3	1,7	4,1	-4,1	2,9	9,4	-3,4	-1,4	-0,7
Trevarer	1,5	0,4	5,4	7,9	5,6	2,2	-1,4	-4,9	2,4
Treforedlingsprodukter	-2,9	4,5	-0,8	5,5	7,4	5,4	1,9	3,5	2,8
Grafiske produkter
Raffinerte oljeprodukter	-3,7	-2,3	-3,2	5,0	2,5	5,9	-2,4	-17,5	-28,7
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	-2,9	4,2	-0,8	-0,8	6,8	3,7	2,8	3,3	2,2
Metaller	-3,5	7,3	-3,7	-0,4	-0,7	2,9	11,0	16,9	20,8
Verkstedprodukter	3,3	4,4	2,6	6,4	4,8	3,4	4,2	4,8	14,6
Andre industriprodukter	5,2	2,9	2,8	11,5	7,8	1,9	1,4	0,9	13,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	-5,9	6,3	-7,9	-6,0	6,6	9,1	6,0	5,1	8,3
Elektrisk kraft	25,7	-14,9	82,0	7,5	-18,6	-24,7	-7,3	-10,0	-1,9
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	4,0	4,7	5,4	8,7	7,2	3,3	3,5	5,0	9,5
Tjenester	2,1	3,6	2,9	2,4	3,3	1,7	3,2	6,2	6,5
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-0,1	7,8	2,0	5,8	7,0	0,5	5,4	19,9	17,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	2,7	3,6	4,8	4,6	5,0	4,2	3,9	1,9	2,4
Rørtransport	10,6	-0,8	9,5	0,3	-5,8	5,8	8,8	-9,0	7,7
Reisetrafikk	1,9	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	2,1	1,5
Andre tjenester	2,7	2,1	2,9	0,5	1,9	1,8	1,9	2,6	2,1
Samferdsel	0,7	1,0	-0,8	-0,2	-1,5	0,6	1,0	3,7	2,7
Finans- og forretningstjenester	5,1	2,6	6,7	0,0	3,2	2,4	2,4	2,5	2,0
Tjenester ellers	0,3	2,3	0,7	0,7	2,9	2,1	2,4	1,9	1,6

Tabell 25. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	878 224	932 404	229 198	230 200	218 737	226 667	248 173	238 827	240 783
Varer	562 437	591 019	143 258	146 942	141 249	143 392	154 299	152 079	155 083
Råolje og naturgass	15 781	13 659	6 066	2 809	3 427	3 067	4 055	3 110	2 728
Skip, plattformer og fly	27 682	31 528	8 050	6 225	4 925	6 184	14 826	5 593	6 963
Tradisjonelle varer	518 974	545 832	129 142	137 908	132 897	134 141	135 418	143 376	145 392
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	15 316	16 153	3 286	4 179	4 351	4 043	3 309	4 450	4 466
Bergverksprodukter	5 725	6 168	1 313	1 510	1 421	1 586	1 470	1 691	1 959
Industriprodukter	494 808	521 917	124 348	131 607	126 402	128 322	130 462	136 731	138 359
Nærings- og nytelsesmidler	39 269	42 764	11 228	10 865	9 302	10 379	11 805	11 278	10 654
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	31 528	32 973	9 542	7 222	8 632	6 770	9 756	7 815	9 896
Trevarer	11 520	12 414	2 912	2 979	2 999	3 352	2 944	3 119	3 104
Treforedlingsprodukter	8 059	8 465	2 005	2 133	2 124	2 062	2 049	2 230	2 247
Grafiske produkter	31	46	7	9	8	12	10	16	11
Raffinerte oljeprodukter	42 420	32 874	9 643	10 576	9 625	8 281	8 076	6 892	7 701
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	71 816	77 560	17 891	18 960	18 197	19 492	19 134	20 737	20 808
Metaller	63 403	71 017	15 722	15 624	17 265	18 281	17 720	17 751	18 919
Verkstedprodukter	168 049	180 797	41 110	46 740	42 751	44 775	44 265	49 006	48 145
Andre industriprodukter	25 575	28 415	6 071	7 288	6 765	6 532	6 862	8 256	7 784
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	33 138	34 592	8 217	9 211	8 734	8 386	7 841	9 631	9 090
Elektrisk kraft	3 125	1 594	195	612	723	190	177	504	608
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	476 554	512 958	119 499	127 332	123 272	125 860	127 342	136 484	137 691
Tjenester	315 787	341 385	85 940	83 258	77 488	83 275	93 874	86 748	85 700
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	32 202	36 056	8 421	9 410	7 116	9 075	9 337	10 528	7 998
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	40 825	40 734	10 760	10 761	10 362	9 086	11 425	9 861	10 375
Reisetrafikk	108 615	118 138	33 941	24 446	26 626	30 201	35 753	25 558	27 939
Andre tjenester	134 145	146 457	32 818	38 641	33 384	34 913	37 359	40 801	39 388
Samferdsel	16 533	18 853	4 464	4 419	4 117	5 209	4 608	4 919	4 972
Finans- og forretningstjenester	67 710	70 902	16 597	19 919	16 921	16 640	18 318	19 023	17 251
Tjenester ellers	49 902	56 702	11 757	14 303	12 346	13 064	14 433	16 859	17 165

Tabell 26. Import. Faste 2012-priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	856 565	872 783	222 070	217 076	204 739	217 357	232 244	218 444	217 449
Varer	549 775	548 715	139 591	139 433	131 900	135 116	143 838	137 861	138 804
Råolje og naturgass	16 437	14 676	6 089	2 919	3 418	3 277	4 326	3 655	3 698
Skip, plattformer og fly	25 211	27 575	7 229	5 457	4 356	5 594	13 055	4 570	5 521
Tradisjonelle varer	508 128	506 464	126 273	131 057	124 126	126 245	126 457	129 636	129 584
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	14 686	14 806	3 182	3 943	4 025	3 727	3 069	3 985	3 814
Bergverksprodukter	5 836	6 109	1 316	1 520	1 429	1 691	1 467	1 522	1 749
Industriprodukter	484 932	483 874	121 595	125 046	117 907	120 589	121 748	123 631	123 375
Nærings- og nytelsesmidler	36 584	37 988	10 341	9 974	8 357	9 411	10 531	9 689	8 737
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	30 997	30 724	9 114	6 720	8 046	6 642	9 145	6 891	8 676
Trevarer	11 097	11 221	2 827	2 733	2 716	3 064	2 676	2 765	2 701
Treforedlingsprodukter	7 993	8 097	1 985	2 074	2 042	2 002	1 981	2 072	2 056
Grafiske produkter	20	35	4	6	5	8	8	13	8
Raffinerte oljeprodukter	43 493	34 116	9 613	10 436	9 529	8 361	8 099	8 126	9 686
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	68 848	70 041	17 104	17 412	16 606	18 073	17 480	17 882	17 867
Metaller	64 245	66 797	16 207	15 521	16 934	17 424	16 481	15 958	16 350
Verkstedprodukter	164 104	165 918	40 285	44 425	39 162	41 665	41 364	43 727	41 767
Andre industriprodukter	24 732	25 708	5 961	6 648	6 116	5 929	6 434	7 230	6 898
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	32 818	33 229	8 154	9 098	8 392	8 010	7 548	9 279	8 631
Elektrisk kraft	2 674	1 675	180	548	765	238	174	498	646
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	464 634	472 348	116 660	120 621	114 597	117 884	118 358	121 509	119 898
Tjenester	306 790	324 068	82 479	77 643	72 838	82 240	88 406	80 583	78 645
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	30 801	32 655	8 016	8 774	6 532	8 377	8 435	9 311	6 730
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	43 643	47 117	11 061	9 927	10 857	13 317	12 102	10 842	11 317
Reisetrafikk	103 749	106 898	31 930	22 256	24 084	27 696	32 662	22 456	24 248
Andre tjenester	128 597	137 398	31 472	36 686	31 365	32 850	35 208	37 974	36 349
Samferdsel	16 237	18 166	4 371	4 399	4 143	4 960	4 438	4 625	4 769
Finans- og forretningstjenester	63 508	65 233	15 565	18 631	15 381	15 336	17 013	17 504	15 551
Tjenester ellers	48 852	53 998	11 536	13 655	11 841	12 555	13 757	15 846	16 029

Tabell 27. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	4,3	1,9	4,9	5,8	2,6	-0,3	4,6	0,6	6,2
Varer	4,2	-0,2	6,6	2,4	1,1	-3,7	3,0	-1,1	5,2
Råolje og naturgass	11,2	-10,7	72,6	1,3	-2,5	-16,5	-29,0	25,2	8,2
Skip, plattformer og fly	23,0	9,4	55,1	-5,7	-27,5	-14,2	80,6	-16,3	26,7
Tradisjonelle varer	3,2	-0,3	2,8	2,8	2,6	-2,8	0,1	-1,1	4,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	0,8	0,8	3,7	1,9	6,6	-1,6	-3,5	1,1	-5,2
Bergverksprodukter	-3,4	4,7	-17,3	-0,0	-2,8	10,6	11,5	0,1	22,4
Industriprodukter	3,1	-0,2	3,0	3,0	2,8	-2,4	0,1	-1,1	4,6
Nærings- og nytelsesmidler	3,2	3,8	9,9	3,3	9,8	8,7	1,8	-2,9	4,6
Tekstiler, beklædningsvarer og skotøy	15,8	-0,9	13,2	12,1	-3,2	-3,1	0,3	2,5	7,8
Trevarer	2,6	1,1	4,5	3,1	9,4	0,3	-5,3	1,2	-0,6
Treforedlingsprodukter	-0,2	1,3	2,0	1,5	4,1	1,5	-0,2	-0,1	0,7
Grafiske produkter	-60,0	74,2	-47,0	-62,6	3,2	67,7	109,7	115,1	46,7
Raffinerte oljeprodukter	31,2	-21,6	11,8	17,6	-17,4	-29,8	-15,8	-22,1	1,7
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	-1,9	1,7	-0,9	0,2	-1,1	3,0	2,2	2,7	7,6
Metaller	-3,9	4,0	-3,9	-2,5	12,8	-0,4	1,7	2,8	-3,5
Verkstedprodukter	0,4	1,1	1,3	2,0	5,0	-1,0	2,7	-1,6	6,7
Andre industriprodukter	-2,6	3,9	-2,5	-5,5	-0,8	-0,5	7,9	8,8	12,8
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	8,1	1,3	11,1	9,4	11,6	-0,4	-7,4	2,0	2,8
Elektrisk kraft	142,0	-37,4	158,9	-10,3	-23,0	-75,0	-3,5	-9,1	-15,5
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	1,2	1,7	2,2	1,7	4,8	-0,1	1,5	0,7	4,6
Tjenester	4,5	5,6	2,1	12,4	5,4	6,0	7,2	3,8	8,0
Bruttofrakter, utenriks sjøfart
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	2,3	6,0	10,5	9,2	-0,3	12,3	5,2	6,1	3,0
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	7,5	8,0	5,4	3,5	2,6	10,3	9,4	9,2	4,2
Reisetrafikk	7,2	3,0	8,0	8,2	4,0	4,9	2,3	0,9	0,7
Andre tjenester	2,7	6,8	-5,3	19,8	9,0	3,8	11,9	3,5	15,9
Samferdsel	-20,6	11,9	-22,1	-11,5	11,7	32,0	1,5	5,1	15,1
Finans- og forretningstjenester	21,4	2,7	14,7	36,9	12,8	-2,2	9,3	-6,1	1,1
Tjenester ellers	-6,8	10,5	-17,8	13,3	3,4	2,8	19,3	16,0	35,4

Tabell 28. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	2,5	4,2	3,9	3,9	6,9	3,6	3,5	3,1	3,6
Varer	2,3	5,3	3,1	4,9	6,9	5,1	4,5	4,7	4,3
Råolje og naturgass	-4,0	-3,1	-1,1	0,3	5,6	2,6	-5,9	-11,6	-26,4
Skip, plattform og fly	9,8	4,1	11,1	15,0	8,8	0,6	2,0	7,3	11,5
Tradisjonelle varer	2,1	5,5	2,8	4,6	7,0	5,4	4,7	5,1	4,8
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	4,3	4,6	2,4	6,5	5,8	2,8	4,4	5,4	8,3
Bergverksprodukter	-1,9	2,9	1,2	1,4	5,4	-5,4	0,4	11,8	12,6
Industriprodukter	2,0	5,7	2,8	4,5	7,3	5,9	4,8	5,1	4,6
Nærings- og nytelsesmidler	7,3	4,9	8,0	6,8	6,5	3,5	3,2	6,9	9,5
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	1,7	5,5	2,6	4,3	9,3	5,8	1,9	5,5	6,3
Trevarer	3,8	6,6	3,3	7,5	9,5	6,9	6,8	3,5	4,1
Treforedlingsprodukter	0,8	3,7	1,5	2,3	4,3	3,4	2,4	4,7	5,1
Grafiske produkter	55,0	-14,8	46,8	85,1	-3,1	2,2	-31,9	-17,3	-6,3
Raffinerte oljeprodukter	-2,5	-1,2	-0,1	4,2	4,0	7,2	-0,6	-16,3	-21,3
Kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter	4,3	6,2	4,9	8,3	9,4	4,2	4,6	6,5	6,3
Metaller	-1,3	7,7	-0,1	-0,6	2,9	6,9	10,8	10,5	13,5
Verkstedprodukter	2,4	6,4	2,5	4,7	8,8	5,8	4,9	6,5	5,6
Andre industriprodukter	3,4	6,9	3,5	7,3	10,7	8,4	4,7	4,2	2,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod	1,0	3,1	1,1	1,3	3,6	3,3	3,1	2,5	1,2
Elektrisk kraft	16,9	-18,5	98,2	4,8	-21,0	-32,6	-5,9	-9,4	-0,4
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	2,6	5,9	3,1	4,6	7,1	5,1	5,0	6,4	6,8
Tjenester	2,9	2,3	5,1	2,0	6,8	1,0	1,9	0,4	2,4
Bruttofrakter, utenriks sjøfart
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	4,6	5,6	5,1	7,7	7,2	4,8	5,4	5,4	9,1
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-6,5	-7,6	-2,8	-2,9	9,4	-18,2	-2,9	-16,1	-3,9
Reisetrafikk	4,7	5,6	6,1	10,7	10,7	6,3	3,0	3,6	4,2
Andre tjenester	4,3	2,2	6,9	-3,1	2,9	2,2	1,8	2,0	1,8
Samferdsel	1,8	1,9	-1,9	0,6	-2,0	1,5	1,7	5,9	4,9
Finans- og forretningstjenester	6,6	1,9	7,3	3,8	3,8	1,6	1,0	1,7	0,8
Tjenester ellers	2,1	2,8	9,3	-11,8	3,2	3,5	2,9	1,6	2,7

Tabell 29. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	2 716,9	2 747,8	2 734,1	2 736,8	2 727,7	2 737,6	2 762,3	2 763,2	2 749,8
Jordbruk og skogbruk	52,8	53,4	57,1	51,9	49,1	53,1	57,4	53,7	50,0
Fiske, fangst og akvakultur	16,2	16,9	16,5	16,8	16,2	16,5	17,3	17,6	17,3
Bergverksdrift	5,2	5,1	5,3	5,2	5,0	5,1	5,3	5,1	5,0
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	63,0	63,2	63,0	64,0	63,9	63,6	63,1	62,2	60,8
Utvinning av råolje og naturgass	31,7	31,6	31,7	32,3	32,1	32,0	31,5	31,0	30,1
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	31,2	31,6	31,3	31,8	31,8	31,6	31,6	31,2	30,7
Industri	252,1	253,7	254,3	254,4	252,3	252,6	256,1	253,9	251,0
Nærings-, drikkevarer- og tobakksindustri	54,2	54,4	54,5	54,8	54,2	53,5	54,9	54,9	54,8
Tekstil-, beklædnings- og lærvareindustri	4,5	4,4	4,5	4,5	4,4	4,4	4,5	4,3	4,4
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	14,0	13,7	14,0	13,9	13,7	13,7	13,8	13,7	13,4
Produksjon av papir og papirvarer	3,3	2,9	3,4	3,2	2,9	2,9	2,9	2,8	2,9
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	6,3	6,0	6,3	6,2	6,1	6,0	6,0	6,0	6,0
Oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri	12,8	13,0	12,9	12,9	12,9	13,0	13,1	13,1	13,1
Produksjon av kjemiske råvarer	5,4	5,6	5,4	5,4	5,5	5,5	5,7	5,6	5,7
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	15,6	15,4	16,0	15,6	15,0	15,3	15,7	15,4	14,8
Produksjon av metaller	10,0	9,8	10,4	9,7	9,6	9,7	10,2	9,8	9,8
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	70,2	71,4	70,5	71,2	71,4	71,0	71,8	71,3	70,2
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	31,3	32,2	31,7	32,0	31,9	32,3	32,4	32,0	31,2
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	9,3	8,9	9,2	9,1	9,0	8,9	8,9	8,9	8,9
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	20,7	21,6	21,0	21,2	21,2	21,8	21,8	21,7	21,4
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	13,2	13,3	13,4	13,3	13,2	13,2	13,4	13,3	13,3
Vannforsyning, avløp og renovasjon	14,6	14,9	14,8	14,8	14,7	14,8	15,0	15,0	15,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	211,1	217,7	212,2	214,6	212,5	215,8	219,7	222,5	219,9
Varehandel og reparasjon av motorvogner	369,5	369,6	370,7	368,9	367,3	368,9	371,1	371,1	368,6
Rørtransport	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Utenriks sjøfart	34,7	34,3	34,8	34,3	34,4	34,5	34,4	34,0	33,6
Transport utenom utenriks sjøfart	119,5	120,4	120,2	120,6	119,8	119,8	120,8	121,2	121,0
Post og distribusjonsvirksomhet	19,8	19,3	20,6	19,6	19,1	18,7	20,0	19,2	19,1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	85,8	88,9	87,6	87,4	86,7	88,8	90,3	89,7	89,5
Informasjon og kommunikasjon	88,1	88,9	88,1	88,9	89,3	88,2	88,8	89,5	90,4
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	50,4	50,6	50,6	50,4	50,2	50,9	50,7	50,6	50,6
Omsetning og drift av fast eiendom	25,2	26,0	25,5	25,7	25,6	25,9	26,0	26,3	26,3
Boligtjenester	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	123,4	126,0	123,3	125,8	125,2	125,0	126,1	127,6	126,9
Forretningsmessig tjenesteyting	130,6	132,0	132,4	132,0	130,7	131,2	133,5	132,5	129,6
Offentlig administrasjon og forsvar	192,3	195,6	192,6	193,5	194,9	195,4	195,5	196,7	197,6
Undervisning	199,6	201,0	198,6	200,5	201,4	200,3	200,6	201,7	203,1
Helse- og omsorgstjenester	553,8	559,9	555,2	559,0	560,1	559,0	557,7	562,8	564,8
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	95,7	96,7	96,8	94,8	95,7	95,9	98,8	96,5	96,0

Offentlig forvaltning	807,6	816,1	808,5	814,8	817,6	814,9	813,0	818,9	821,9
Statsforvaltningen	295,9	302,5	296,6	297,7	300,4	301,2	303,5	305,1	305,9
Sivil forvaltning	266,6	272,6	267,4	268,6	270,7	271,4	273,5	274,8	275,3
Forsvar	29,3	30,0	29,2	29,1	29,7	29,8	30,0	30,3	30,6
Kommuneforvaltningen	511,7	513,5	511,9	517,1	517,2	513,7	509,5	513,8	516,0

Fastlands-Norge	2 650,0	2 681,4	2 667,2	2 669,9	2 660,7	2 670,7	2 695,9	2 697,8	2 685,7
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	1 763,7	1 785,9	1 779,8	1 776,1	1 764,0	1 776,4	1 803,3	1 799,2	1 785,7
Markedsrettet virksomhet	1 830,6	1 852,3	1 846,8	1 843,1	1 831,0	1 843,4	1 869,6	1 864,6	1 849,9
Ikke markedsrettet virksomhet	886,3	895,6	887,4	893,7	896,7	894,3	892,6	898,7	899,9

Tabell 30. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	1,2	1,1	1,3	1,3	1,2	1,3	1,0	1,0	0,8
Jordbruk og skogbruk	-2,0	1,2	-1,9	-3,0	-1,2	1,5	0,6	3,6	1,9
Fiske, fangst og akvakultur	-1,3	4,2	1,6	4,6	3,0	4,8	4,4	4,6	6,7
Bergverksdrift	0,1	-1,7	-0,5	-1,9	-2,3	-2,7	-1,2	-0,6	-0,2
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	4,1	0,4	3,9	2,5	2,5	1,7	0,2	-2,9	-5,0
Utvinning av råolje og naturgass	3,8	-0,3	2,9	2,3	2,3	1,3	-0,7	-4,0	-6,3
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	4,5	1,0	5,0	2,7	2,8	2,1	1,1	-1,8	-3,5
Industri	1,5	0,6	1,3	1,6	1,0	1,2	0,7	-0,2	-0,5
Nærings-, drikkevarer- og tobakksindustri	1,9	0,4	1,0	0,6	-0,3	1,0	0,7	0,1	1,2
Tekstil-, beklædnings- og lærvareindustri	-2,1	-2,1	-0,6	-0,9	-2,0	-1,9	-1,1	-3,6	-0,5
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	-3,5	-1,8	-4,6	-1,9	-2,3	-1,9	-1,4	-1,4	-1,5
Produksjon av papir og papirvarer	-16,1	-11,9	-6,8	-9,5	-12,3	-10,4	-14,4	-10,1	-3,1
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	-3,6	-3,8	-3,6	-1,9	-2,8	-4,6	-3,9	-3,9	-1,1
Oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri	-3,7	1,9	-3,3	-0,3	1,3	2,6	2,2	1,4	1,2
Produksjon av kjemiske råvarer	-6,9	3,8	-5,3	-1,6	2,3	4,1	4,7	4,2	4,1
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	0,1	-1,6	-0,2	-0,9	-1,8	-1,9	-1,7	-0,8	-1,3
Produksjon av metaller	-1,7	-2,0	-1,4	-2,0	-3,6	-2,7	-1,9	0,2	1,6
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	4,0	1,7	4,0	4,2	2,9	2,1	1,9	0,0	-1,7
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	5,9	2,8	5,2	5,9	5,1	3,9	2,3	-0,0	-2,1
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	-3,9	-3,8	-3,8	-4,8	-4,3	-4,0	-4,0	-2,9	-0,5
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	3,6	4,4	2,9	3,1	4,5	6,5	4,0	2,6	1,2
Elektrisitet-, gass- og varmtvannsforsyning	2,6	0,8	3,1	3,0	1,9	1,7	-0,1	-0,2	0,7
Vannforsyning, avløp og renovasjon	2,4	2,0	2,8	5,2	3,6	1,8	1,6	1,2	2,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,9	3,1	1,8	1,3	2,4	2,8	3,5	3,7	3,5
Varehandel og reparasjon av motorvogner	-0,4	0,0	-0,4	-0,2	-0,9	0,2	0,1	0,6	0,4
Rørtransport	0,1	6,4	-0,4	-8,8	-1,9	7,2	9,4	10,6	14,8
Utenriks sjøfart	-1,1	-1,1	-7,2	-12,9	-3,1	1,1	-1,3	-1,0	-2,4
Transport utenom utenriks sjøfart	1,6	0,8	4,1	5,7	1,1	0,9	0,5	0,5	1,0
Post og distribusjonsvirksomhet	-2,6	-2,7	-1,1	-1,5	-3,0	-2,6	-2,9	-2,1	-0,0
Overnattings- og serveringsvirksomhet	2,5	3,6	2,5	4,2	3,7	5,0	3,0	2,6	3,3
Informasjon og kommunikasjon	-0,3	0,9	0,2	1,3	2,1	0,3	0,8	0,7	1,2
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	0,2	0,4	0,1	-0,1	0,4	0,6	0,2	0,5	0,7
Omsetning og drift av fast eiendom	2,2	2,9	2,0	3,1	3,9	3,1	2,3	2,3	2,8
Boligtjenester
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	1,8	2,1	2,3	2,3	2,6	2,2	2,3	1,5	1,4
Forretningsmessig tjenesteyting	3,4	1,0	5,2	1,7	1,8	1,2	0,8	0,3	-0,9
Offentlig administrasjon og forsvar	0,1	1,7	0,0	1,6	2,2	1,6	1,5	1,7	1,4
Undervisning	0,9	0,7	0,5	-0,8	0,5	0,7	1,0	0,6	0,8
Helse- og omsorgstjenester	1,7	1,1	2,1	2,9	2,0	1,4	0,4	0,7	0,8
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	1,5	1,1	1,0	-0,5	0,2	0,4	2,1	1,8	0,3

Offentlig forvaltning	1,1	1,1	1,3	1,8	1,9	1,3	0,6	0,5	0,5
Statsforvaltningen	1,0	2,3	1,2	1,5	2,0	2,2	2,3	2,5	1,8
Sivil forvaltning	1,3	2,3	1,5	1,8	2,2	2,3	2,3	2,3	1,7
Forsvar	-2,2	2,2	-1,6	-1,1	0,4	1,5	2,7	4,2	3,0
Kommuneforvaltningen	1,2	0,4	1,3	2,0	1,9	0,7	-0,5	-0,6	-0,2

Fastlands-Norge	1,2	1,2	1,4	1,5	1,3	1,3	1,1	1,0	0,9
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	1,3	1,3	1,5	1,5	1,0	1,4	1,3	1,3	1,2
Markedsrettet virksomhet	1,3	1,2	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2	1,2	1,0
Ikke markedsrettet virksomhet	1,1	1,0	1,2	1,7	1,8	1,2	0,6	0,6	0,4

Tabell 31. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	3 858,7	3 920,6	911,7	1 011,3	1 020,6	956,7	921,6	1 021,7	1 028,0
Jordbruk og skogbruk	92,2	93,3	24,4	22,8	22,1	23,1	24,4	23,6	22,4
Fiske, fangst og akvakultur	28,1	29,5	6,6	7,7	7,5	7,0	7,0	8,1	8,0
Bergverksdrift	8,5	8,3	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	102,4	103,1	24,1	27,1	27,4	25,4	24,0	26,2	25,9
Utvinning av råolje og naturgass	51,9	51,8	12,3	13,5	13,7	12,9	12,2	12,9	12,8
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	50,6	51,3	11,7	13,6	13,7	12,6	11,8	13,3	13,1
Industri	392,1	396,4	92,0	104,0	104,5	96,2	92,6	103,1	103,7
Nærings-, drikkevare- og tobaksindustri	79,7	80,7	18,6	21,3	21,3	19,3	18,8	21,3	21,6
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	6,5	6,4	1,5	1,7	1,7	1,6	1,5	1,6	1,7
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	21,5	21,2	5,0	5,6	5,6	5,1	4,9	5,6	5,5
Produksjon av papir og papirvarer	5,0	4,4	1,2	1,3	1,2	1,1	1,0	1,1	1,2
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	9,7	9,4	2,3	2,5	2,5	2,3	2,2	2,4	2,5
Oljeraffineri, kjemisk og farmasøytisk industri	19,9	20,4	4,6	5,3	5,4	5,0	4,8	5,3	5,4
Produksjon av kjemiske råvarer	8,4	8,8	2,0	2,2	2,3	2,1	2,1	2,3	2,4
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	24,8	24,5	5,9	6,4	6,3	6,0	5,8	6,4	6,2
Produksjon av metaller	15,1	15,0	3,7	3,8	3,9	3,6	3,6	3,9	3,9
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	112,6	114,7	26,4	29,9	30,5	27,8	26,8	29,7	29,7
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	49,4	50,6	11,6	13,3	13,4	12,5	11,7	13,0	13,0
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	14,0	13,6	3,2	3,6	3,6	3,3	3,1	3,5	3,6
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	33,9	35,5	7,9	9,1	9,2	8,7	8,3	9,2	9,4
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning	20,8	21,1	4,9	5,5	5,5	5,1	4,9	5,5	5,6
Vannforsyning, avløp og renovasjon	22,7	23,3	5,3	6,1	6,1	5,6	5,4	6,2	6,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	333,1	346,6	77,8	89,3	89,2	83,5	80,9	93,0	92,3
Varehandel og reparasjon av motorvogner	476,0	478,3	113,0	121,7	124,3	117,2	113,5	123,3	124,2
Rørtransport	0,7	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Utenriks sjøfart	67,7	67,4	16,0	17,3	17,7	16,6	15,9	17,2	17,3
Transport utenom utenriks sjøfart	187,5	190,2	44,3	49,2	49,5	46,3	44,8	49,6	50,0
Post og distribusjonsvirksomhet	26,8	26,3	6,5	7,0	6,8	6,2	6,3	6,9	6,9
Overnattings- og serveringsvirksomhet	105,1	110,2	25,8	27,2	27,8	27,2	26,9	28,3	29,0
Informasjon og kommunikasjon	139,8	141,7	32,5	37,1	37,6	34,1	32,7	37,4	38,0
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	78,6	80,0	18,4	20,7	20,9	19,6	18,5	21,0	21,1
Omsetning og drift av fast eiendom	37,2	38,8	8,7	10,0	10,1	9,4	9,0	10,3	10,4
Boligtjenester	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	196,2	199,7	45,4	52,6	52,5	48,1	46,1	53,0	53,1
Forretningsmessig tjenesteyting	193,1	197,8	45,5	51,5	51,5	47,9	46,3	52,1	51,3
Offentlig administrasjon og forsvar	281,1	287,5	65,5	74,3	75,5	69,8	66,6	75,5	76,6
Undervisning	274,2	276,6	62,1	71,9	72,8	69,4	62,4	72,0	73,4
Helse- og omsorgstjenester	659,7	668,6	157,9	171,7	174,2	164,0	158,3	172,2	175,4
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	135,2	135,4	32,4	34,3	34,9	32,8	32,8	34,9	34,8

Offentlig forvaltning	1 036,7	1 050,9	243,2	271,8	276,0	258,8	244,0	272,1	277,1
Statsforvaltningen	429,1	440,4	100,9	112,3	114,9	107,2	103,3	114,9	117,0
Sivil forvaltning	383,1	393,2	90,1	100,5	102,7	95,7	92,2	102,5	104,3
Forsvar	46,0	47,2	10,8	11,8	12,2	11,5	11,1	12,4	12,7
Kommuneforvaltningen	607,6	610,5	142,2	159,5	161,1	151,6	140,7	157,2	160,0

Fastlands-Norge	3 738,4	3 800,7	883,1	980,4	989,1	927,1	893,2	991,3	997,6
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	2 599,2	2 647,1	614,6	683,0	687,5	642,7	623,6	693,4	695,4
Markedsrettet virksomhet	2 719,5	2 767,0	643,1	713,9	719,0	672,3	651,9	723,8	725,7
Ikke markedsrettet virksomhet	1 139,2	1 153,6	268,6	297,4	301,6	284,4	269,6	297,9	302,2

Tabell 32. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2013	2014	13:3	13:4	14:1	14:2	14:3	14:4	15:1
I alt	1 384 176	1 448 144	347 116	348 599	359 999	361 386	362 500	364 259	373 901
Jordbruk og skogbruk	5 968	6 306	1 615	1 492	1 412	1 551	1 718	1 625	1 537
Fiske, fangst og akvakultur	4 646	4 986	1 209	1 213	1 174	1 206	1 303	1 304	1 299
Bergverksdrift	3 266	3 260	814	797	855	792	825	788	861
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	77 500	79 892	18 768	19 382	21 771	19 779	19 459	18 883	21 047
Utvinning av råolje og naturgass	41 248	42 192	9 980	10 309	11 524	10 459	10 269	9 940	11 037
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	36 252	37 700	8 788	9 073	10 247	9 320	9 190	8 943	10 011
Industri	144 778	150 524	36 219	36 705	37 686	37 729	37 616	37 493	38 488
Nærings-, drikkevarer- og tobakksindustri	26 209	27 092	6 475	6 741	6 793	6 797	6 748	6 754	7 060
Tekstil-, beklædnings- og lærvareindustri	1 730	1 738	437	434	442	451	421	423	440
Trelast- og trevareindustri, unntatt møbler	6 118	6 230	1 523	1 548	1 545	1 548	1 558	1 579	1 576
Produksjon av papir og papirvarer	1 847	1 667	462	435	425	423	414	405	427
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	3 241	3 197	816	814	777	828	792	801	785
Oljeraffineri, kjemisk og farmasøytisk industri	9 555	10 176	2 384	2 276	2 477	2 667	2 526	2 505	2 634
Produksjon av kjemiske råvarer	3 948	4 363	1 010	934	1 017	1 161	1 102	1 084	1 099
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	8 864	9 061	2 203	2 189	2 228	2 270	2 297	2 266	2 299
Produksjon av metaller	6 198	6 259	1 671	1 437	1 645	1 558	1 555	1 501	1 719
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	43 747	46 159	11 019	11 163	11 627	11 331	11 642	11 559	11 733
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	20 177	21 058	4 986	5 279	5 178	5 404	5 250	5 226	5 143
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	4 253	4 186	1 043	1 054	1 085	1 036	1 012	1 054	1 101
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	12 839	13 702	3 201	3 335	3 464	3 417	3 401	3 421	3 570
Elektrisitet-, gass- og varmtvannsforsyning	9 805	10 268	2 484	2 525	2 540	2 616	2 556	2 556	2 619
Vannforsyning, avløp og renovasjon	8 429	8 909	2 126	2 151	2 169	2 204	2 258	2 279	2 290
Bygge- og anleggsvirksomhet	104 938	111 695	25 861	26 565	26 886	28 485	27 716	28 608	28 529
Varehandel og reparasjon av motorvogner	150 935	155 686	38 114	36 443	39 404	39 079	38 891	38 313	40 816
Rørtransport	300	327	79	72	76	80	88	83	89
Utenriks sjøfart	11 710	11 901	2 933	2 863	2 995	2 980	2 974	2 952	3 012
Transport utenom utenriks sjøfart	63 991	65 964	16 099	15 946	16 536	16 334	16 513	16 582	17 022
Post og distribusjonsvirksomhet	8 243	8 282	2 149	2 020	2 058	2 006	2 152	2 067	2 113
Overnattings- og serveringsvirksomhet	26 223	28 041	6 564	6 748	6 834	7 107	7 061	7 039	7 217
Informasjon og kommunikasjon	66 123	68 841	16 630	16 470	17 610	17 045	17 002	17 183	18 295
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	45 207	48 334	11 287	11 237	11 929	12 289	11 973	12 143	12 456
Omsetning og drift av fast eiendom	14 315	15 319	3 720	3 610	3 722	3 840	3 865	3 892	3 910
Boligtjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	84 044	88 374	20 899	21 381	21 985	21 574	22 195	22 620	23 091
Forretningsmessig tjenesteyting	56 625	59 325	14 260	14 238	14 622	14 930	14 839	14 935	15 015
Offentlig administrasjon og forsvar	112 960	119 234	28 416	28 676	28 992	29 672	30 148	30 421	30 644
Undervisning	107 042	110 880	26 936	27 183	27 303	27 521	27 704	28 352	28 451
Helse- og omsorgstjenester	241 785	254 544	61 063	61 828	62 351	63 352	64 129	64 712	65 540
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting	35 342	37 251	8 873	9 053	9 090	9 215	9 517	9 430	9 557

Offentlig forvaltning	417 931	438 788	105 418	106 598	107 396	109 152	110 475	111 766	112 764
Statsforvaltningen	180 382	190 907	45 359	45 752	46 473	47 513	48 226	48 694	49 225
Sivil forvaltning	164 683	173 842	41 419	41 843	42 377	43 281	43 892	44 291	44 793
Forsvar	15 699	17 065	3 940	3 909	4 096	4 232	4 334	4 403	4 432
Kommuneforvaltningen	237 549	247 881	60 059	60 846	60 923	61 639	62 249	63 072	63 539

Fastlands-Norge	1 330 918	1 393 725	334 125	335 354	345 405	347 867	349 169	351 284	359 763
Markedsrettet virksomhet Fastlands-Norge	878 577	919 003	220 051	220 041	229 272	229 815	229 580	230 336	237 843
Markedsrettet virksomhet	931 835	973 423	233 042	233 286	243 866	243 335	242 911	243 311	251 981
Ikke markedsrettet virksomhet	452 341	474 721	114 074	115 313	116 133	118 051	119 589	120 948	121 920

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2003-2018

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	Prognoser			
													2015	2016	2017	2018
Realøkonomi																
Konsum i husholdninger mv.	3,2	5,4	4,4	5,0	5,3	1,7	0,0	3,8	2,3	3,5	2,1	2,0	1,9	2,1	2,7	2,7
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	1,3	1,9	1,9	2,0	2,4	4,1	2,2	1,0	1,6	1,7	2,7	2,5	2,3	2,0	2,3
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,4	10,0	12,0	9,1	11,7	0,9	-6,8	-6,6	7,4	7,6	6,8	0,6	-3,2	1,5	3,8	3,3
Utvinning og rørtransport	13,8	10,5	19,7	3,2	6,9	4,7	3,3	-8,9	11,3	15,1	17,1	-1,7	-14,5	-8,3	-1,8	2,4
Fastlands-Norge	-4,9	10,7	11,1	9,3	14,2	0,9	-10,4	-6,4	5,0	7,4	2,9	1,7	1,2	4,9	5,5	3,3
Næringer	-14,2	12,5	18,1	12,7	22,7	3,1	-18,4	-9,5	1,1	10,5	-1,1	0,2	0,1	4,7	5,0	4,5
Bolig	1,8	16,3	9,7	4,0	2,7	-9,0	-8,1	-1,6	17,0	10,9	6,4	-1,6	0,2	5,3	4,1	1,8
Offentlig forvaltning	9,9	2,6	-0,6	8,4	8,7	7,2	7,7	-4,8	1,1	-1,8	6,5	8,2	4,0	4,8	7,8	3,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,6	5,1	5,1	5,0	6,2	1,6	-1,4	1,6	2,6	3,2	2,1	2,1	1,9	2,8	3,1	2,7
Lagerendring ²	-1,2	2,4	-0,1	1,4	0,2	-0,1	-2,5	2,9	-0,3	-0,3	0,5	0,2	0,6	0,2	-0,5	0,0
Eksport	-0,1	1,0	0,5	-0,8	1,4	0,1	-4,1	0,7	-0,8	1,4	-3,0	2,7	1,9	2,1	2,7	3,1
Råolje og naturgass	-0,8	-0,7	-5,0	-6,6	-2,4	-1,3	-1,6	-6,9	-5,6	0,5	-7,6	1,5	-0,5	-0,7	-0,1	0,3
Tradisjonelle varer	3,7	3,6	5,3	6,1	9,2	3,5	-8,0	3,3	-0,1	-0,2	1,0	2,3	3,4	4,3	5,0	5,3
Import	1,2	9,0	7,9	9,1	10,0	3,2	-10,0	8,3	4,0	3,1	4,3	1,9	2,7	3,5	1,7	3,2
Tradisjonelle varer	5,7	11,7	8,4	11,6	7,2	1,2	-12,1	9,2	4,6	2,6	3,2	-0,3	1,8	3,0	4,1	4,4
Bruttonasjonalprodukt	0,9	4,0	2,6	2,4	2,9	0,4	-1,6	0,6	1,0	2,7	0,7	2,2	1,2	1,7	2,5	2,6
Fastlands-Norge	1,2	5,0	4,7	5,0	5,7	1,7	-1,6	1,8	1,9	3,8	2,3	2,2	1,2	2,4	3,2	3,2
Industri og bergverk	2,8	4,6	3,6	2,6	3,8	2,7	-7,8	2,1	1,7	2,0	3,2	3,5	-0,2	3,4	4,5	4,6
Arbeidsmarked																
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	-2,0	2,2	1,6	3,5	4,8	3,6	-2,0	0,2	1,7	1,8	0,7	1,7	0,5	0,5	0,7	1,1
Sysselsatte personer	-1,2	0,6	1,3	3,4	4,1	3,2	-0,5	-0,5	1,5	2,1	1,2	1,1	0,2	0,2	1,3	1,3
Arbeidstilbud ³	-0,1	0,3	0,8	1,6	2,5	3,4	0,0	0,5	1,0	1,8	1,0	1,1	0,9	0,6	1,0	1,2
Yrkesandel (nivå) ³	72,9	72,6	72,4	72,0	72,8	73,9	72,8	71,9	71,4	71,5	71,2	71,0	70,4	70,1	70,2	70,5
Arbeidsledighetsrate (nivå) ³	4,5	4,5	4,6	3,4	2,5	2,6	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5	4,2	4,3	4,0	3,8
Priser og lønninger																
Årslønn	4,5	3,5	3,3	4,1	5,4	6,3	4,2	3,7	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	3,0	3,0	3,3
Konsumprisindeksen (KPI)	2,5	0,4	1,6	2,3	0,8	3,8	2,1	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,0	2,1	1,6	1,4
KPI-JAE ⁴	..	0,4	1,0	0,8	1,4	2,6	2,6	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,5	1,9	1,5	1,4
Eksportpris tradisjonelle varer	-1,0	8,4	4,0	11,3	2,4	2,8	-6,0	4,5	5,8	-1,9	3,1	4,1	5,5	1,3	1,8	1,6
Importpris tradisjonelle varer	0,0	3,7	0,3	4,0	3,7	3,9	-1,5	0,0	4,0	0,3	2,1	5,5	5,4	1,9	1,4	1,3
Boligpris ⁵	1,7	10,1	8,2	13,7	12,6	-1,1	1,9	8,3	8,0	6,7	4,0	2,7	4,6	2,5	2,2	0,1
Inntekter, renter og valuta																
Husholdningenes disponible realinntekt	4,6	3,4	8,3	-6,5	6,1	3,5	3,2	2,1	4,2	4,5	2,8	2,6	2,1	2,4	3,0	3,0
Husholdningenes sparerate (nivå)	8,8	6,9	9,6	-0,3	1,1	3,9	5,5	4,3	6,2	7,6	7,5	8,5	8,7	9,0	9,2	9,5
Pengemarkedsrente (nivå)	4,1	2,0	2,2	3,1	5,0	6,2	2,5	2,5	2,9	2,2	1,8	1,7	1,3	1,3	1,3	1,5
Utlånsrente, rammelån (nivå) ⁶	6,5	4,2	3,9	4,3	5,0	6,8	4,0	3,4	3,6	3,9	4,0	3,9	3,2	3,0	3,0	3,1
Realrente etter skatt (nivå)	2,2	2,5	1,3	0,7	2,9	1,1	0,7	0,1	1,3	2,1	0,7	0,8	0,3	0,1	0,6	0,8
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	1,3	3,0	-3,9	0,7	-1,8	0,0	3,3	-3,7	-2,4	-1,2	2,2	5,3	5,9	-0,6	0,0	0,0
NOK per euro (nivå)	8,0	8,4	8,0	8,1	8,0	8,2	8,7	8,0	7,8	7,5	7,8	8,4	8,48	8,4	8,4	8,4
Utenriksøkonomi																
Driftsbalansen, mrd. kroner	195,2	220,6	322,8	357,7	287,4	408,3	258,2	282,7	344,9	368,9	307,7	297,0	209,2	233,7	288,1	319,9
Driftsbalansen i prosent av BNP	12,1	12,4	16,2	16,1	12,2	15,6	10,7	10,9	12,7	13,9	10,0	9,4	6,6	7,0	8,2	8,7
Utlandet																
Eksportmarkedsindikator	4,0	7,9	7,0	9,7	6,6	1,7	-10,1	11,2	6,3	1,3	1,8	4,4	4,1	4,7	5,6	6,1
Konsumpris euro-området	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	3,3	0,3	1,7	2,7	2,5	1,3	0,4	0,2	1,1	1,5	1,9
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	2,3	2,1	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,4	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,4
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	201	255	356	423	423	536	388	484	621	649	639	621	478	523	548	563

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Ifølge AKU. Det skjedde en større omlegging av AKU fra januar 2006. Bl.a. ble aldersgrensen senket fra 16 til 15 år.

⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁵ Brudd i serien i 2004.

⁶ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, banker tom 2006. Rammelån med pant i bolig fra 2007.

⁷ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁸ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 2. juni er benyttet.

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISSN 1504-5625 (elektronisk)

